

АЛАН КАРДЕК

**КНИГА
НА
ДУХОВЕТЕ**

АЛАН КАРДЕК

**КНИГА
НА
ДУХОВЕТЕ**

Allan Kardec
Le Livre des Esprits

АЛАН КАРДЕК
КНИГА НА ДУХОВЕТЕ

© Издателство „Астрала“, 1994
ISBN 954-562-034-X

Преводач Мариета Стефанова
Художник Румен Драгостинов

София, 1994

СЪДЪРЖАНИЕ

УВОД / 11

КНИГА ПЪРВА – ПЪРВОПРИЧИНИ

ГЛАВА ПЪРВА – БОГ / 21

1. Бог и безкрайност / 21
2. Доказателства за съществуването на Бог / 23
4. Пантеизъм / 24

*ГЛАВА ВТОРА – ОБЩИ ОСНОВИ И СТИХИИ
НА ВСЕЛЕНАТА / 25*

5. Знание за началото на нещата / 25
6. Дух и материя / 26
7. Свойства на материята / 28
8. Космическо пространство / 29

ГЛАВА ТРЕТА – СЪТВОРЕНИЕТО / 30

9. Образуване на светове / 30
10. Създаване на живите същества / 31
11. Населението на Земята. Адам / 32
12. Разнообразие на човешките раси / 33
13. Множественост на светове / 33

ГЛАВА ЧЕТВЪРТА – ЖИЗНЕНО НАЧАЛО / 34

14. Органични и неорганични същества / 34
15. Живот и смърт / 36
16. м и инстинкт / 36

КНИГА ВТОРА – СПИРИТИЧЕН СВЯТ ИЛИ СВЯТ НА ДУХОВЕТЕ

ГЛАВА ПЪРВА – ДУХОВЕ / 38

17. Произход и природа на духовете / 38
18. Нормален първоначален свят / 40
19. Форма и вездесъщие на духовете / 40
20. Перисприт / 42
21. Разлика в ранговете сред духовете / 43
22. Трети ранг. Несъвършени духове / 44
23. Втори ранг. Духове на доброто, добри духове / 47
24. Първи ранг. Чисти духове, истински духове / 49

25. Прогресиране на духовете / 50
26. Ангели и демони / 53

ГЛАВА ВТОРА – ВЪПЛЪЩЕНИЕТО НА ДУХОВЕТЕ

27. Цел на въплъщението / 55
28. За душата / 56
29. Материализъм / 60

ГЛАВА ТРЕТА – ВЪЗВРЪЩАНЕ ОТ ТЕЛЕСЕН КЪМ ДУХОВЕН ЖИВОТ

30. Душата след смъртта / 61
31. Отделяне на душата от тялото / 62
32. Спиритичен смут / 65

ГЛАВА ЧЕТВЪРТА – МНОЖЕСТВЕННОСТ НА СЪЩЕСТВУВАНИЯТА

33. За превъплъщението / 67
34. Справедливост на превъплъщението / 69
35. Въплъщение в различни светове / 69
36. Възходящо движение по световите / 74
37. Съдбата на децата след смъртта / 77
38. Полът сред духовете / 78
39. Роднинство, роднински връзки / 78
40. Прилика по външност и по характер / 80
41. Вродени идеи / 83

ГЛАВА ПЕТА – ЖИВОТЪТ НА ДУХОВЕТЕ

42. Блуждаещи духове / 84
43. Преходни светове / 87
44. Възприятие, усещания и страдания у духовете / 89
45. Теоретичен очерк за усещанията при духовете / 94
46. Избор на изпитания / 98
47. Отношения в отвъдния свят / 105
48. Симпатия и антипатия сред духовете.
„Вечни половини“ / 108
49. Спомен за живота в тяло / 110
50. Помен за умрелите. Погребение / 115

ГЛАВА ШЕСТА – ЗАВРЪЩАНЕ В ТЕЛЕСНИЯ ЖИВОТ

51. Предверие на завръщането / 117
52. Съединяване на душа и тяло / 120
53. Нравствени и интелектуални качества / 124
54. Влияние на организма / 125
55. Идиотство, безумие, лудост / 126
56. За детството / 129
57. Земни симпатии и антипатии / 132
58. Забравата на миналото / 134

ГЛАВА СЕДМА – ОСВОБОЖДАВАНЕ НА ДУШАТА

59. Сън и сънища / 137
60. Спиритични посещения между живи хора / 143
61. Окултно предаване на мисли / 144
62. Сомнамбулизъм / 145
63. Екстаз / 149
64. Второ зрение / 151
65. Заключителен очерк за сомнамбулизма, екстаза и второто зрение / 153

ГЛАВА ОСМА – НАМЕСА НА ДУХОВЕТЕ ВЪВ ФИЗИЧЕСКИЯ СВЯТ

66. Проникване на духовете в мисълта ни / 159
67. Окултно влияние на духовете върху нашите мисли и действия / 160
68. Омагьосани / 163
69. Страдащи от гърчове / 166
70. Привързаност на духовете към някои хора / 167
71. Ангели-пазители. Духове-закрилници, приятелски и импатизиращи духове / 169
72. Предчувствия / 179
73. Влияние на духовете върху събития от живота / 180
74. Въздействие на духовете върху природни явления / 184
75. Духовете по време на битки / 186
76. Договори с нечиста сила / 187
77. Окултна сила. Талисман. Магьосници / 189
78. Благословение и проклятие / 190

ГЛАВА ДЕВЕТА – ДЕЙНОСТ И МИСИЯ НА ДУХОВЕТЕ

79. Дейност и мисия на духовете / 191

ГЛАВА ДЕСЕТА – СВЯТ НА МИНЕРАЛИТЕ, РАСТЕНИЯТА И ЖИВОТНИТЕ

80. Минерали и растения / 196

81. Животните и човекът / 198

82. Метапсихоза (преселване на душите) / 202

КНИГА ТРЕТА – ПРАВСТВЕНИ ЗАКОНИ

ГЛАВА ПЪРВА – БОЖЕСТВЕНИЯТ ИЛИ ПРИРОДНИЯТ ЗАКОН

83. Свойства на природния закон / 204

84. Познаване на природния закон / 205

85. Добро и зло / 207

86. Делене на природния закон / 210

ГЛАВА ВТОРА – ЗАКОН ЗА ПОКЛОНЕНИЕТО

87. Цел на поклонението / 218

88. Външно поклонение / 212

89. Съзерцателен живот / 213

90. За молитвата / 213

91. Политеизъм / 216

92. Жертвоприношения / 217

ГЛАВА ТРЕТА – ЗАКОН ЗА ТРУДА

93. Необходимост от труд / 218

ГЛАВА ЧЕТВЪРТА – ЗАКОН ЗА ДЕТЕРАЖДАНЕТО

94. Населението на земното кълбо / 219

95. Редуване и усъвършенствувание на расите / 219

96. Брак и безбрачие / 220

ГЛАВА ПЕТА – ЗАКОН ЗА ПОДДЪРЖАНЕ НА ЖИВОТА (САМОСЪХРАНЕНИЕ)

97. Инстинкт за самосъхранение / 221

98. Средства за самосъхранение / 221

99. Наслаждаване на земните блага / 223

100. Необходимо и излишно / 224

101. Доброволни лишения. Умъртвяване на плътта / 224

ГЛАВА ШЕСТА – ЗАКОН ЗА РАЗРУШЕНИЕТО

102. Необходимо разрушение и злостно разрушение / 227

103. Бедствия и разрушения / 229

104. Войни / 231

105. Убийство / 232

106. Жестокост / 232

107. Смъртно наказание / 233

ГЛАВА СЕДМА – ЗАКОН ЗА ОБЩЕСТВЕНИТЕ ВРЪЗКИ

108. Необходимост от обществен живот / 235

109. Уединен живот. Обет за мълчание / 235

110. Семейни връзки / 236

ГЛАВА ОСМА – ЗАКОН ЗА ПРОГРЕСА

111. Движение на прогреса / 237

112. Изродени народи / 239

113. Цивилизация / 243

114. Прогрес на човешкото законодателство / 245

115. Влияние на спиритизма върху прогреса / 245

ГЛАВА ДЕВЕТА – ЗАКОН ЗА РАВЕНСТВОТО

116. Естествено равенство / 248

117. Неравенство на способностите / 248

118. Обществено неравенство / 249

119. Неравенство по богатство / 250

120. Изпитание чрез богатство и бедност / 252

121. Равенство на правата на мъже и жени / 252

122. Равенство пред гроба / 253

ГЛАВА ДЕСЕТА – ЗАКОН ЗА СВОБОДАТА

123. Естествена свобода / 254

124. Робство / 254

125. Свобода на мисленето / 255

126. Свобода на съвестта / 255

127. Свобода на волята / 257

128. Съдба, участ, неизбежност / 259

129. Знание за бъдещето / 264

**ГЛАВА ЕДИНАДЕСЕТА – ЗАКОН ЗА
СПРАВЕДЛИВОСТТА, ЛЮБОВТА И
МИЛОСЪРДИЕТО**

- 130. Справедливост и естествени права / 265
- 131. Право на собственост. Кражба / 267
- 132. Милосърдие и любов към ближния / 268

**ГЛАВА ДВАНАДЕСЕТА – ПРАВСТВЕНО
СЪВЪРШЕНСТВО**

- 133. Добродетели и пороци / 270
- 134. За страстите / 272
- 135. За егоизма / 273
- 136. Черти на характера на добрия човек / 274
- 137. Самопознание / 276

КНИГА ЧЕТВЪРТА – НАДЕЖДИ И УТЕШЕНИЯ

ГЛАВА ПЪРВА – ЗЕМНИ МЪКИ И НАСЛАДИ

- 138. Относителност на щастието и нещастieto / 279
- 139. агуба на любимите / 281
- 140. Разочарования, неблагодарност, разрушени
привързаности / 283
- 141. Антипатични съюзи / 284
- 142. Страх от смъртта / 285
- 143. Отвращение от живота. Самоубийство / 286

ГЛАВА ВТОРА – БЪДЕЩИ МЪКИ И РАДОСТИ

- 144. Небитие. Бъдещ живот / 292
- 145. Предчувствие за бъдещите мъки и наслади / 292
- 146. Божията намеса в разпределението на мъките
и насладите / 293
- 147. Характер на бъдещите мъки и наслади / 293
- 148. Временни мъки / 300
- 149. Изкупление и разкаяние / 202
- 150. Продължителност на бъдещите мъки / 304
- 151. Възкръсване на плътта / 306
- 152. Рай, ад и чистилище / 307

ЗАКЛЮЧЕНИЕ / 312

УВОД

*Без любов към Бога и любов към ближния няма
спасение*

Около 1850 година в Съединените американски щати вниманието на много хора бе привлечено от различни странни явления, състоящи се в шум, чукане и движение на различни предмети без известна причина. Тези явления се повтаряха често, самопроизволно, с необикновена сила и постоянство; но беше забелязано също, че те стават предимно под влияние на особени личности, които бяха наречени „медиуми“ и които можеха по някакъв начин да предизвикат тези явления по свое желание, което послужи за повод опитите да се повтарят. Най-често за това употребяваха маси не защото тази вещ повече от други спомагаше за подобни опити, а единствено по причина, че тя е подвижна, по-удобна и е по-лесно и естествено да се седне около масата, отколкото около някоя друга мебел. Така беше постигнато въртене на масата, след това движението ѝ във всички посоки, странични подскачания, обръщания, изправяния, силни удари и т.н. Отначало това явление беше наречено „въртящи се“ или „танцуващи маси“.

По това време такова явление би могло да бъде обяснено с действието на електрически, магнитен или някакъв друг неизвестен ток; такова е и първоначалното мнение. Но скоро в това явление беше забелязано действието на разумна сила. Движенията се подчиняваха на волята на човека, масата се насочваше надясно или наляво към посоченото място или лице, повдигаше се на един или на два крака, удряше определен брой пъти, чукаше в такт и т.н. Оттогава стана ясно, че причината не е чисто физическа и опирайки се на аксиомата, че „ако всяко действие има причина, то всяко разумно действие трябва да има също разумна причина“, стигнаха до извода, че причината за това явление трябва да бъде разумна.

От какво естество би могла да бъде тази разумна причина? Ето къде беше въпросът. Първата мисъл беше, че това би могло да бъде отражение на разумната сила на медиума или на присъстващите, но скоро опитът доказа невъзможността на подобно предположение, защото бяха получени резултати, напълно чужди на мислите и сведенията на присъстващите лица и дори противоречащи на техните представи, воля и желания; следователно те биха могли да принадлежат само на невидимо същество. Средството да се убедим в това беше много просто: трябваше да се поведе разговор с това същество, което беше направено посредством определен брой условни удари, означаващи „да“ или „не“ или означаващи букви от азбуката, и по такъв начин бяха получени отговори на различни зададени въпроси. Тези явления бяха наречени „говорещи маси“. Всички същества, влезли в контакт с хората по този начин и попитани за тяхното естество, обявиха, че те са духове и принадлежат към невидимия свят. Тъй като подобни действия се извършваха на много места и посредством различни лица и привлякоха вниманието на сериозни и просветени хора, невъзможно е да се допусне, че това е само игра на въображението.

От Америка това явление премина във Франция и в други страни на Европа, където няколко години въртящите се и говорещи маси бяха на мода и се превърнаха в забавление в гостните; след това им се наситиха и ги изоставиха, за да се заемат с други развлечения.

За кратко време явлението се появи в друг вид, което го изведе от областта на простото любопитство. Рамките на това кратко описание не позволяват да проследим всичките му фази; преминаваме направо към това, което е най-характерно и което особено привлече вниманието на сериозните хора.

Предварително ще кажем мимоходом, че реалността на явлението срещна много противници; едни от тях, без да обръщат внимание на безкористността и достойн-

ството на изпитателите, виждаха в него само фокусничество. Хората, които не признават нищо извън материята, които вярват само във видимия свят, които мислят, че всичко умира заедно с тялото, с една дума – материалистите, представящи себе си за „волнодумци“, поставиха съществуването на невидимите духове в една редица с нелепите басни; те нарекоха луди тези, които приемаха нещата сериозно, и ги засипваха с язвителни насмешки. Други, които не бяха в състояние да опровергаят фактите и намирайки се под влияние на особен вид представи, приписваха тези явления изключително на влиянието на дявола, с което се мъчеха да изплашат боязливите. Но в наше време никой не се бои от дявола; за него толкова много се говори и в такива различни видове го представят, че са свикнали с тази мисъл и много хора биха искали да се възползват от случая и да видят какъв е той в действителност. Резултатът беше, че като се изключат малко страхливите жени, обявата за появяването на истинския дявол беше привлекателна за всички онези, които го бяха виждали по-рано само на картинки или на театралната сцена; за мнозина това появяване беше силна възбуда; така че желаещите с това средство да преградят пътя на новите идеи се разминаха с целта си и станаха, без да искат, пропагандатори – толкова по-истински, колкото по-силно възразяваха срещу тях. Другите критици нямаха по-голям успех, защото на доказаните факти и точните разсъждения те не можаха да противопоставят нищо повече от едно голо отрицание.

Съобщенията чрез удари бяха бавни и непълни; разбраха, че подвижните неща, като например копничка, дъсчица, към които прикрепваха молив и върху които слагаха пръстите си, се движеха и чертаеха букви. Впоследствие видяха, че тези неща са само принадлежност, без които може; опитът доказа, че духът, въздействайки върху бездушния предмет и управлявайки го по своя воля, може да действа и върху ръката и да дви-

жи молива. Тогава се появиха пишепците медиуми, т.е. лица, които пишат неволно под влиянието на духовете и стават по този начин техни оръдия и преводачи. Оттогава съобщенията нямат вече ограничения и обмяната на мисли може да се извършва със същата скорост и развитие, както между живи хора. Появи се обширно поле за изследване, откриване на нов свят: свят на невидими, незрими същества, както посредством микроскопа беше открит светът на безкрайно малките същества.

Какво представляват тези духове? Каква роля играят те във Вселената? С каква цел общуват със смъртния? Такива са първите въпроси, които трябваше да бъдат решени. Скоро научихме от същите тези духове, че те не са отделни същества на творението, а истинските духове не живеят на Земята или в други светове; че тези души, след като напуснат телесната си обвивка, витаят в пространството. Стана невъзможно вече да се съмняваме, когато сред тях познахме свои роднини и приятели, с които можехме да разговаряме; когато те самите дадоха доказателства за своето съществуване, посочиха, че в тях само тялото е умряло, че душата им е жива, т.е. духът, че те са тук, край нас, виждат ни и ни наблюдават както приживе, дават съвети на тези, които са обичали и чийто спомен за тях им доставя най-сладкото утепление.

Въобще съществува напълно лъжлива представа за духовете; те не са отвлечени, неопределени същества, както мнозина си въобразяват, представяйки ги като слаба светлина или искра; напротив, те са реални същества, които имат своята личност и определен образ. Можем да си съставим приблизителна представа за това чрез следното обяснение.

У човека има три съществени неща: първо, душа или дух, т.е. разумно начало, в което се намира мисълта, волята и нравственото чувство; второ, тяло или веществена обвивка, тежка и груба, с помощта на която духът

влиза в отношения с външния свят; трето, перисприт, флуидна, ефирна, лека обвивка, която служи за свързващо звено и посредник между духа и тялото. Когато външната обвивка остарява и не може повече да действа, тя се разпада и духът я сваля, както плодът се освобождава от обвивката, дървото – от кората, с една дума, както свалят стара дреха, негодна за употреба; това се нарича „смърт“. И така, смъртта е унищожаване на грубата обвивка на духа: само тялото умира, духът – никога. По време на земния живот духът, така да се каже, е притиснат от връзките със свързаното с него вещество, което често прави способностите му недействителни; смъртта на тялото го освобождава от тези връзки; той се освобождава и получава своята свобода, като пеперудата, която излиза от пашкула; но той напуска само вещественото тяло и запазва перисприта, представляващ за него вид ефирно тяло, въздушно, безтегловно за нас, имащо форма на човешко и по всичко изглежда, първообразно тяло. В нормално състояние периспритът е невидим, но духът може да го подложи на своеобразни промени, които го правят временно достъпен за зрението и дори осезаем, както това се случва със сгъстената пара; по такъв начин духовете могат понякога да ни се показват при появата си. Чрез перисприта духът въздействува върху бездушното вещество и предизвиква различни явления, като шум, движение, писане и т.н.

Чукането и движението служат на духовете като средство за доказване на тяхното присъствие и за обръщане на внимание по същия начин, както някой чука на вратата, за да ви уведоми, че идва при вас. Някои духове не се задоволяват с умерено чукане, а вдигат шум, като че ли се чупят съдове, отключват се или се заключват врати или се събарят мебели.

Посредством условни удари и движения те могат да изразяват своите мисли, но писането им изглежда най-добро, най-бързо и най-удобно средство: затова те го предпочитат. По същата причина, по която могат да накарат

някога да пише думи, те могат и да движат ръката, която да рисува, да пише музикални ноти, да свири на инструмент; накратко казано, като нямат собствено тяло, те използват тялото на медиума, за да се покажат на хората по чувствен начин. Духовете могат да се явяват и по много други начини. Някои личности, наречени чувващи медиуми, имат способността да ги чуват и по този начин могат да разговарят с тях; други ги виждат: това са виждащите медиуми. Духовете, явяващи се на зрението, се представят изобщо в образ, подобен на този, който са имали по време на живота си, но замъглен; понякога този образ има външен вид на живо същество, така че често са ги вземали за живи и са могли да говорят с тях и да им стискат ръцете, без да подозират, че пред себе си са виждали духове, и са ги познавали само по внезапното изчезване.

Способността духовете да се виждат въобще и постоянно е много рядка способност, но отделни явления се случват доста често, особено по време на смъртта; освободеният дух, изглежда, като че ли бърза да види своите приятели и роднини, да ги уведоми, че е напуснал земята и да им каже, че е жив. Нека всеки надникне в спомените си – и ще види, че е имал много истински случаи от подобен характер не само нощем, по време на сън, но и посред бял ден, при пълно бодърствуване, за които слуचाи не е могъл да си даде ясна сметка. По-рано са разглеждали подобни случаи като нещо свръхестествено и чудотворно и са ги приписвали на вълшебничеството и магьосничеството; сега невярващите ги отнасят към въображението; но откакто спиритичната наука дава ключ за такива явления, стана известно по какъв начин стават и че са естествени явления.

Смята се още, че духовете, само защото са духове, трябва да имат изключителни знания: обаче опитът доказва, че това е заблуда. Сред направените от духовете съобщения някои са изгълнени с дълбокомислие, високо красноречие, мъдрост, нравственост, доброта и благоск-

лонност; други обаче са твърде обикновени, лекомислени, дори груби и разкриват едно жалко състояние на ума. Очевидно е, че те не могат да произлизат от един и същ източник и че ако има добри духове, има също и зли. Естествено духовете, които са души на хора, не могат да станат съвършени веднага след напускане на тялото и че докато не постигнат успехи, те запазват несъвършенствата на телесния живот, поради което ние виждаме духове с различна степен на доброта и злоба, знания и невежество.

Въобще духовете контактуват с удоволствие и им е приятно да виждат, че не са забравени; те с желание описват своите впечатления при напускане на земята, новото си положение, радостите и страданията си в света, в който се намират: едни са много щастливи, други – нещастни, някои дори изгърпяват ужасни мъки, в зависимост от това какъв живот са водили и как са го използвали – за добро или за лошо, за нещо полезно или безполезно. Наблюдавайки ги във всички фази на новото им съществуване, изхождайки от бившето им положение на Земята, вида на смъртта им, предишния им нрав и човешките им навици, стигаме до познание на невидимия свят, ако не съвършено, то поне доста точно, за да знаем своето бъдещо състояние, да предугадим щастливата или нещастна съдба, която ни очаква.

Наставленията, дадени от духовете от висш ранг относно неща, засягащи човечеството, техните отговори на зададените им въпроси, събрани и старателно подредени, представляват цяло нравствено и философско учение под названието спиритизъм. Следователно спиритизмът е учение, базиращо се на съществуването, проявите и учението на духовете. Философската част на това учение е напълно изложена в „КНИГА НА ДУХОВЕТЕ“, а практическата и опитна част – в „КНИГА НА МЕДИУМИТЕ“.

Обаче спиритизмът не е ново откритие; фактите и началото, върху които той се опира, се губят в дълбока древ-

ност, защото намираме неговите следи във вярванията на всички народи, във всички религии, у много духовни и светски писатели; но събитията, поради липса на изследвания, често са били обяснявани със суеверните понятия на невежеството и от тях не са били направени всички произтичащи заключения. Наистина, спиритизмът се базира на съществуването на духовете; но тъй като духовете не са нищо друго освен души на хора, следователно, откакто има хора, има и духове. Спиритизмът не ги е открил и не ги е измислил. Ако душите или духовете могат да се явяват на хората, значи това е в реда на нещата и следователно те е трябвало да се явяват винаги: именно затова винаги и навсякъде намираме доказателства за такива прояви, особено в библейските повествования. На най-новото време принадлежи само логическото изясняване на събитията, пълното знание на природата на духовете, на тяхното предназначение, начин на действие, откритието на нашето бъдещо състояние и накрая, превръщането на спиритизма и неговите различни приложения в наука и учение. Древните са знаели началото, в наше време се знаят подробностите. В древността изучаването на тези явления е било привилегия на определени касти, които са ги откривали само на посветените в техните тайнства. В средните векове на тези, които са се занимавали с тях открито, са гледали като на магьосници и са ги изгаряли; но днес няма тайна за никого и никого не изгарят; всичко се прави посред бял ден и всеки може по желание да се просвети от това учение и да го упражнява, защото медиумите са навсякъде.

Самото учение, преподавано днес от духовете, не съдържа нищо ново; ние го намираме откъслечно у много философи: индийски, египетски и гръцки, а като цяло – в учението на Христос. Каква е тогава ползата от спиритизма? Той потвърждава с нови аргументи и доказва с факти истини, които не са били признати или са били

зле разбрани, възстановявайки истинския им смисъл, който е бил тълкуван неправилно.

От религиозна гледна точка спиритизмът се основа на фундаменталните истини на всички религии: на съществуването на Бог, съществуването на душата, безсмъртието, наградата и наказанието в бъдеще; но той няма никакво особено богослужение. Неговата цел е да докаже на невярващите или на съмняващите се, че душата съществува, че тя надживява тялото, че след смъртта тя понася последствията от доброто и злото, извършени от нея по време на телесния живот; тези истини се съдържат и във всички религии. Като вярва в духовете спиритизмът принадлежи еднакво на всички религии и на всички народи, защото навсякъде, където има хора, има и души (или духове), защото техните прояви са съществували винаги и защото разказите за тях се намират във всички религии без изключение. И така, може да си гръцки ортодокс или римски католик, протестант, еврейин или мюсюлманин и да вярваш в проявите на духовете, следователно – да бъдеш и спиритист, и това се доказва от факта, че спиритизмът има съмишленици във всички секти. Като нравствено учение спиритизмът е християнско учение, защото е развитие и приложение на учението на Христос – едно чисто учение, чието превъзходство не се оспорва от никого; очевидно доказателство, че това учение е закон Божии; неговата нравственост е достъпна за всички.

Спиритизмът, бидейки независим от всякакъв вид богослужение, без да препоръчва нито едно от тях и без да се занимава с особени догми, не е особена религия, защото той няма своите свещеници, нито своите храмове. На тези, които го питат добре ли правят, като се придържат към определени обреди, той отговаря: „Ако мислите, че съвестта ви изисква това, изпълнявайте ги: Бог винаги възнагражда намеренията.“ С една дума, той на никого не се налага насила; той не се обръща към вярващите, които се задоволяват със своята вяра, а към

големия брой съмняващи се и невярващи; той не ги отнема от Църквата, защото те нравствено са се отделили от нея във всичко или отчасти; той ги кара да изминат три четвърти от пътя, за да влязат отново в нея; на нея Т остава да изпълни само останалото.

Наистина, спиритизмът опровергава някои вярвания, като например вечност на наказанията, веществен адски огън, личност на дявола и т.п.; но е известно, че тези вярвания, доведени до крайност, са раждали и винаги ще раждат невярващи. Ако спиритизмът, обяснявайки рационално тези и някои други догми, връща към вярата напусналите я, не прави ли той услуга на религията? Във връзка с това един достопочтен свещеник каза: „Спиритизмът те кара да вярваш в нещо; по-добре да вярваш в нещо, отколкото да не вярваш в нищо.“

Тъй като духовете са души, следователно, не може да се отричат духовете, без да се отричат душите. Като приемем този извод, се сблъскваме с извънредно простия въпрос: „Душите на умрелите могат ли да се дават на живите?“ Спиритизмът потвърждава това с веществени факти; какво доказателство може да се даде, че това е невъзможно? Ако това съществува, всички възможни отрицания няма да попречат то да съществува, защото това не е нито система, нито теория, а е закон на природата; а срещу законите на природата волята на човека е безсилна; искаме или не искаме, трябва да ги признаем и да се съобразяваме с тях в своите вярвания и навици.

КНИГА ПЪРВА ПЪРВОПРИЧИНИ

ГЛАВА ПЪРВА БОГ

Бог и безкрайност – Доказателства за съществуването на Бог – Свойства на Божеството – Пантеизъм

1. БОГ И БЕЗКРАЙНОСТ

1. Какво е Бог?

– Бог е висш разум, първопричина на всичко.

2. Какво трябва да се разбира под безкрайност?

– Това, което няма нито начало, нито край; непознаваемото; всичко, което е знайно, безкрайно.

3. Би ли могло да се каже, че Бог е безкрайност?

– Определението е непълно. Беден е езикът на хората. Той е недостатъчен за определяне на неща, стоящи по-високо от тяхното разбиране.

– Бог е безкраен в своите съвършенства, но безкрайността е една абстракция; да се каже, че Бог е безкрайност, значи да се приемат свойствата на нещото за самото нещо и да се определя неизвестното чрез нещо не известно.*

ДОКАЗАТЕЛСТВА ЗА СЪЩЕСТВУВАНЕТО НА БОГ

4. Къде могат да се намерят доказателства за съществуването на Бог?

– В аксиомата, която вие използвате в своите науки: „Няма следствие без причина“. Търсете причината за всичко онова, което не е човешко дело, и вашият разум ще ви отговори.

5. Какво заключение може да се направи от интуитивното чувство, което всички хора носят в себе си и което им казва, че Бог съществува?

– Че Бог съществува; защото откъде на човека може

да му дойде това чувство, ако то на нещо не се базира? Това е още едно следствие на принципа, че няма действие без причина.

6. Това съкровено чувство, което ние носим у себе си, усещането за Бог, не е ли то резултат от възпитанието и продукт на придобитите идеи?

– Ако беше така, защо тогава вашите диваци имат това чувство?

7. Може ли първопричината за образуването на нещата да се намери във вътрешносъщностните свойства на материята?

– Но тогава каква би била причината за тези свойства? Винаги трябва да има първопричина.

– Да се приписва първичното сътворение на нещата на вътрешните свойства на материята би означавало да се приема следствието за причина, защото самите тези свойства са едно следствие, което трябва да има някаква причина.

8. Какво да мислим за твърдението, което приписва първичното сътворение на случайно съчетаване на атоми на материята, с други думи – на случайността?

– Друга нелепост! Кой здравомислещ човек може да гледа на случайността като на разумно съществуване? И после, какво е това случайност? Нищо.

– Хармонията, която управлява движещите сили на Вселената, разкрива определени съчетания и цели и по този начин открива във всичко една разумна цел. Да се приписва първичното сътворение на случайността е безсмислено, защото случайността е слъпа и не може да предприеме разумни действия. Разумната случайност вече не би била случайност.

9. Какво ни дава вярата в първопричината на върховен разум, който превъзхожда всички разуми?

– Вие имате поговорка, която гласи: „Майсторът се познава по работата“. Погледнете работата и търсете майстора. Само горделивостта поражда неверие. Горделивият човек не иска нищо, което е по-високо от него, и

затова той нарича себе си „свободомислещ“. Жалко създание, то може да бъде сразено и от най-лекия Божи погъл!

3. СВОЙСТВА НА БОЖЕСТВОТО

10. Може ли човек да разбере вътрешната, съкровена природа на Бога?

– Не, твърде бедна е неговата познавателна способност, на човека липсва специален сетивен орган.

11. Ще може ли някога човек да разбере тайната на Божеството?

– Когато неговият дух няма да бъде повече затъмнен от материята и когато чрез своето съвършенство той се приближи до Него, тогава ще Го види и ще разбере.

12. След като не можем да разберем съкровена природа на Бога, може ли поне да имаме някаква идея за някои Негови съвършенства?

– За някои – да. Човек ги разбира по-добре с извисяването си над материята; той ги прозира с мисълта си.

13. Когато казваме, че Бог е вечен, безкраен, непроменим, нематериален, единствен, всемогъщ, пределно справедлив и благ, то нямаме ли пълна представа за Неговите свойства?

– От ваша гледна точка – да, защото вие вярвате, че обхващате всичко; но разберете добре, че има неща, които стоят по-високо от разбирането дори и на най-умния човек и за които вашият език, ограничен от вашите идеи и усещания, не може да изрази. Разумът действително ви казва, че Бог трябва да притежава тези съвършенства в най-висока степен, защото ако не му достигаше дори едно от тях, той не би превъзхождал всичко и следователно, не би бил Бог. За да бъде над всички, Бог трябва да бъде абсолютно непорочен и не трябва да има нищо един недостатък, какъвто може да допусне въображението.

– Бог е вечен; ако Той би имал начало, това би означавало, че е излязъл от небитието или Той самият е бил

създаден от предишно същество. Ето по такъв начин ние все повече се издигаме към безкрайността и вечността.

– Той е непроменим; ако Той би търпял промени, то законите, които управляват Вселената, не биха имали никаква устойчивост и постоянство.

– Той е нематериален; т.е. Неговата природа се различава от всичко онова, което ние наричаме материя; в противен случай Той не би бил непроменим, тъй като може да бъде трансформиран от материята.

– Той е единствен; ако имаше много Богове, нямаше да има единство на възгледите, нито единство на силата в управлението на Вселената.

– Той е всемогъщ, защото Той е единствен. Ако Той не притежаваше суверенна сила и имаше нещо по-силно или също толкова силно като него, тогава Той не би направил всичко и онова, което Той не би направил, би било направено от друг Бог.

– Той е във висша степен справедлив и благ. Мъдростта на божествените закони се открива и в най-дребните неща, както и в най-големите, и тази мъдрост не позволява да се съмняваме нито в Неговата справедливост, нито в Неговата благост.

4. ПАНТЕИЗЪМ

14. Отделно същество ли е Бог или Той, както някои смятат, е част от всички сили и всички умове на Вселената?

– Ако беше така, Бог нямаше да има, защото тогава Той би бил следствие, а не причина; Той не може едновременно да бъде и едното, и другото.

– Бог съществува, вие не можете да се съмнявате в това, и то е главното; повярвайте, вие не трябва да отивате по-нататък, да навлизате в лабиринт, от който няма да можете да излезете, тези разсъждения не биха ви направили по-добри, но може би малко по-горделиви, защото вие бихте се смятали за знаещи, докато в действителност вие нищо няма да знаете. Оставете настрана

всички тези системи; има достатъчно неща, които ви засягат повече, започнете дори от себе си; изучавайте своите собствени недостатъци, за да се освободите от тях, това ще е по-полезно за вас, отколкото желанието да достигнете недостижимото.

15. Какво да мислим за мнението, че всички природни тела, всички същества, всички светове във Вселената са част от самото Божество; иначе казано, за пантеистичното учение?

– Човек, след като не е в състояние да направи себе си Бог, иска поне да бъде някаква част от Бога.

16. Последователите на това учение твърдят, че в него намират доказателство за някои атрибути на Бога: тъй като световите са безкрайни, то Бог по този начин е безкраен; тъй като абсолютна пустота или небитие няма никъде, то Бог е вездесъщ; тъй като Бог е вездесъщ и всичко е съставна част от Бога, то Той дава основание на всички явления в природата да бъдат разумни. Какво може да бъде противопоставено на това разсъждение?

– Разумът. Ако разсъждавате зряло, няма да ви е трудно да разберете колко нелепо е посоченото разсъждение.

ГЛАВА ВТОРА ОБЩИ ОСНОВИ И СТИХИИ НА ВСЕЛЕНАТА

*Знание за началото на нещата – Дух и материя –
Свойства на материята – Космическо пространство*

5. ЗНАНИЕ ЗА НАЧАЛОТО НА НЕЩАТА

17. Дадено ли е на човек да познае началото на нещата?

– Не. Бог не позволява всичко да се открие на човека в този свят.

18. Ще проникне ли някога човек в тайните на скритите от него неща?

– Покровът се повдига за него заедно с пречистването; но за да разбере някои неща, са му нужни способности, каквито той още не притежава.

19. Може ли човек чрез научни търсения да проникне в някои от тайните на природата?

– Науката му е дадена за неговото развитие и прогрес във всичко, но той не може да излезе извън пределите, поставени от Бог.

20. Извън научните изследвания, дадено ли е на човека да получава съобщения от по-висок ранг за това, което се изплъзва от неговите чувства?

– Да, ако Бог сметне това за полезно, той може да разкрие неща, които науката не може да узнае.

– Именно чрез тези съобщения човек черпи (в определени рамки) знание за своето минало и за своята бъдеща съдба.

6. ДУХ И МАТЕРИЯ

21. И материята ли е така изначална, както Бог, или тя е сътворена от Него?

– Само Бог знае това. Но все пак има нещо, което разумът трябва да ви посочи, то е, че Бог – средоточие на любов и милосърдие – никога не е бездействал. Колкото и отдалечено да си представяте началото на Неговите действия, можете ли дори за миг да си го представите в бездействие?

22. Обикновено материята се определя като нещо, което притежава определени измерения; като нещо, което може да въздействува върху нашите сетивни органи, предизвиквайки усещания; като нещо недостижимо; точни ли са тези определения?

– От ваша гледна точка са точни, защото вие говорите само това, което знаете; но материята съществува и в състояния, които не са ви известни; тя, например, може да бъде толкова ефирна и фина, че да не оказва никак-

во въздействие върху вашите сетивни органи; и всичко това е материя, въпреки че за вас не би било така.

– Какво определение за материя можете да дадете?

– Материята е верига, в която е окован дух; това е оръдие, което му служи и върху което в същото време той оказва своето въздействие.

23. Какво е дух?

– Разумното начало на Вселената.

– Каква е съкровената природа на духа?

– Да се анализира духа на вашия език не е лесно. За вас това е нищо, защото духът не е нещо, което може да бъде пипнато; но за нас това е нещо. Разберете добре: нищото е небитие, а небитие няма.

24. Може ли да се каже, че дух е синоним на ум?

– Умът е главното свойство на духа, но едното и другото се смесват в общ принцип така, че за вас то е едно и също.

25. Духът независим ли е от материята, или е нейно свойство, както цветовете са свойство на светлината, а звукът – на въздуха?

– Той и тя са различни; но е нужен съюз между дух и материя, за да се вдъхне разум на материята.

– Толкова ли е необходим този съюз, за да се прояви умът?

– Той е необходим за вас, защото вие не сте способни да възприемете ума без материя; вашите сетивни органи не са предназначени за това.

26. Може ли да си представим дух без материя и материя без дух?

– Безспорно може, мислено.

27. По този начин се оказват две основополагащи стихии на мирозданието: материя и дух, така ли е?

– Да, и над всичко това е Бог, творецът, бащата на всичко; тези три неща са принципът на всичко съществуващо, вселенската троица. Но към материалния елемент може да добавим вселенския флуид, който играе роля на посредник между духа и материята, която е твър-

де груба, за да може духът да ѝ влияе. Макар че от известна гледна точка може да бъде отнесен към материалния елемент, той се различава от него с особените си свойства; ако би бил в пълния смисъл материя, не би имало причини и духът да не е такава. Този елемент се намира между духа и материята; той е флуид, както материята е материя, и е способен в своите безбройни съчетания с нея и под въздействието на духа да породи безкрайно разнообразие от неща, от които само една незначителна част ви е известна. Вселенски или изначален, или най-прост, този флуид, бидейки агент, използван от духа, е началото, без което материята би била в състояние на постоянно делене и никога не би придобила свойствата, които ѝ дава силата на притеглянето.

– Може ли да се каже, че този флуид е нещото, което ние наричаме електричество?

– Ние казахме, че той е подложен на безбройни съчетания; това, което вие наричате електрически флуид, магнетичен флуид, са видоизменения на същия този вселенски флуид, който не е нищо друго, освен по-съвършена, по-фина материя, която може да се разглежда като самостоятелна.

28. Тъй като самият дух е нещо, то не е ли по-точно, ако обозначим тези две основополагащи стихии с думите: инертна материя и разумна материя?

– Думите не ни интересуват особено; ваща грижа е да изграждате речта си така, че да се разбирате. Вашите спорове почти винаги произтичат от това, че разбирате различно смисъла на думите, тъй като езикът ви е непълен и несъвършен за изразяване на неща, които са недостъпни за възприемане от вашите сетивни органи.

7. СВОЙСТВА НА МАТЕРИЯТА

29. Теглото ли е главното свойство на материята?

– На тази материя, която вие разбирате като материя – да; но не, ако става дума за материята, разглеждана като вселенски флуид. Ефирната и фина материя, об-

разуваща този флуид, за вас е безтегловна, но въпреки това тя е началото на ващата материя, която има тегло.

30. От един или от много елементи е образувана материята?

– От един първоначален елемент. Телата, които вие разглеждате като елементарни, не са истински елементи, а са само преобразования на първоначалната материя.

31. Откъде произтичат различните свойства на материята?

– Това са промените, които претърпяват молекулите чрез своето съединяване и при определени обстоятелства.

32. Тогава вкусът, мирисът, цветът, звукът, отровните или лечебните свойства на телата са само видоизменения на една и съща първоначална субстанция, така ли?

– Да, без съмнение, и те съществуват само поради устройството на органите, предназначени за тяхното възприемане.

– Този принцип се доказва от факта, че свойствата на телата се възприемат от нас по различен начин: едни намират нещо за приятно на вкус, други – за неприятно; едни виждат като синьо нещо, което за други е червено; това, което е отрова за едни, за други е безобидно или целебно.

33. Същата тази елементарна материя способна ли е да претърпи всички видоизменения и да придобива всички свойства?

– Да, и именно това трябва да се има предвид, когато казваме, че „всичко е във всичко“

8. КОСМИЧЕСКО ПРОСТРАНСТВО

34. Какво е космическото пространство – безкрайно или ограничено?

– Безкрайно. Ако допуснем, че то има граници, тогава какво ще има извън тях? Това, знам, смущава раз-

съдъка ти, но все пак твоят разум ти казва, че иначе не може и да бъде. Същото е с безкрайното във всички неща; и не на вашата малка планета ще можете да разберете това.

35. Съществува ли абсолютна пустота някъде в космическото пространство?

– Не, пустота няма в нищо; това, което за теб е пусто, е запълнено с такава материя, която се изплъзва от сетивните ти органи и от инструментите ти.

ГЛАВА ТРЕТА СЪТВОРЕНИЕТО

Образуване на световете – Създаване на живите същества – Населението на Земята. Адам – Разнообразие на човешките раси – Множественост на световете

9. ОБРАЗУВАНЕ НА СВЕТОВЕТЕ

36. Вселената била ли е създадена, или е съществувала извечно като самия Бог?

– Без съмнение, тя не е могла да се направи от само себе си и ако е била извечна като самия Бог, не би могла да бъде Божие творение.

37. Как Бог е създал Вселената?

– Най-добре това може да бъде изразено така: със Святата Воля. Нищо не изобразява по-добре тази Всемогъща Воля от прекрасните думи от Книгата на Битието: „Бог каза: Да бъде светлина, и стана светлина.“

38. Може ли ние да узнаем начина на образуване на световете?

– Всичко, което може да се каже и което вие можете да разберете, е, че световете се създават чрез кондензиране на материя, разсеяна в пространството.

39. Кометите ли са, както сега се предполага, начало на кондензацията на материята и на образуващи се светове?

– Това е вярно; но е нелепо да се вярва в тяхното влияние. Искам да кажа, в онова влияние, което хората им приписват; защото всички небесни тела имат своя дял влияние в някои физични феномени.

40. Напълно сформирал се свят може ли да изчезне, а материята, която го съставя, отново да се разсее в пространството?

– Да. Бог обновява световете, както Той обновява и живите същества.

41. Можем ли да знаем времето на образуване на световете, на Земята например?

– Аз не мога да ти кажа това, защото то е известно само на Твореца; и безумен е онзи, който твърди, че го знае или че знае броя на столетията на този свят.

10. СЪЗДАВАНЕ НА ЖИВИТЕ СЪЩЕСТВА

42. Кога Земята е започнала да се заселва от живи същества?

– Отначало е бил пълен хаос; елементите били разбъркани. Малко по малко всяко нещо заело своето място; тогава се появили живите същества, приспособени към състоянието на земното кълбо.

43. Откъде са дошли на Земята живите същества?

– Земята е съдържала техните зародиши, очакващи благоприятния миг, за да се развият. Органичните начала веднага след изчезването на силата, която ги е държала разделени, се съединили и образували зародишите на всички живи същества. Зародишите останали в скрито и безжизнено състояние, като пашкула на пеперудите и семената на растенията, до благоприятния за разцветата на всеки вид миг; тогава съществата от всеки вид се събрали заедно и се размножили.

44. Къде са били органичните елементи преди образуването на Земята?

– Те са се намирали, така да се каже, във флуидно състояние в пространството, сред духовете или на други планети в очакване на сътворяването на Земята, за да

започнат ново съществуване в нов свят, на нова планета.

45. Има ли същества, които се раждат самопроизволно?

– Да, но първоначалният зародиш вече е съществувал в скрито, непроявено състояние. Вие ежедневно сте очевидци на този феномен. Тъканите на човека и животните нима не съдържат зародишите на множество червеи, които чакат да започне гниенето, необходимо за тяхното съществуване? Това е малък свят, който дреме и се събужда.

46. Човешкият род намирал ли се е сред органичните елементи, съдържащи се в земното кълбо?

– Да, и е дошъл в съответния момент, именно това е създадо израза, че човек е бил създаден от пръст.

47. Можем ли да знаем епохата на появяването на човека и на другите живи същества на Земята?

– Не, всички ваши сметки са химери.

48. Ако зародишът на човешкия род се е намирал сред органичните елементи на земното кълбо, то защо не се създават вече хора така самопроизволно, както при своето възникване?

– Началото на нещата е в тайните Божии; обаче може да се каже, че хората, веднъж разпространили се по Земята, са погълнали в себе си елементите, необходими за тяхното образуване, за да ги преобразуват съгласно законите за възпроизвеждане. По същия начин стоят нещата с различните родове живи същества.

11. НАСЕЛЕНИЕТО НА ЗЕМЯТА. АДАМ

49. Човешкият род от един човек ли е започнал?

– Не; този, когото вие наричате Адам, не е бил нито първият, нито единственият обитател на Земята.

50. Можем ли да знаем в коя епоха е живял Адам?

– Приблизително в тази, която вие му определяте; около 4000 години преди Христа.

12. РАЗНООБРАЗИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РАСИ

51. Откъде произтичат телесните и нравствените различия между човешките раси на Земята?

– Климатът, начинът на живот и навиците. Същото става и с двете деца на една майка, възпитани далеч едно от друго и по различен начин – те по нищо не си приличат в морален смисъл.

52. Човек в различни точки на земното кълбо ли се е зараждал?

– Да, и в различни епохи, и това е една от причините за разнообразието на расите; по-късно хората, разпръсквайки се по различните континенти и климати и приобщавайки се към други раси, образували нови типове.

Тези разлики съставят ли отделни родове?

– Не, разбира се, те всички са от едно семейство; незначителните различия на плода не му пречат да принадлежи към същия род.

53. След като човешкият род не произхожда от един човек, трябва ли хората поради това да престанат да се смятат за братя?

– Всички хора са братя в Бога, защото са оживени от дух и се стремят към една цел. Вие винаги искате да разбирате думите буквално.

13. МНОЖЕСТВЕННОСТ НА СВЕТОВЕТЕ

54. Всички ли светове, въртящи се в Космоса, са обитаеми?

– Да, и човекът от Земята е далеч от това да бъде, както той предполага, пръв по ум, доброта и съвършенство. Има обаче хора, които се мислят за много силни и си въобразяват, че само това малко кълбо има привилегията да бъде населено с разумни същества. Горделивост и суета! Те мислят, че Бог е създал Вселената само за тях.

55. Еднакъв ли е физичният строеж на другите светове?

– Не, те никак не си приличат.

56. След като физичният строеж на световите не е еднакъв за всички, следва ли оттук различие в организацията на населяващите тези светове живи същества?

– Без съмнение, както при вас рибите са създадени да живеят във водата, а птиците – във въздуха.

57. Световите, които са най-отдалечени от Слънцето, лишени ли са от светлина и топлина поради това, че Слънцето им се показва във вид на малка звезда?

– Нима мислите, че няма други източници на светлина и топлина, освен Слънцето? И нима вие пренебрегвате електричеството, което в някои светове играе роля, неизвестна вам и съвсем по друг начин важна отколкото на Земята? Впрочем кой не казва, че всички същества виждат така, както виждате вие, и с органи, устроени по същия начин, както вашите.

ГЛАВА ЧЕТВЪРТА ЖИЗНЕНО НАЧАЛО

Органични и неорганични същества – Живот и смърт
– Ум и инстинкт

14. ОРГАНИЧНИ И НЕОРГАНИЧНИ СЪЩЕСТВА

58. Една и съща сила ли съединява елементите на материята в органичните и в неорганичните тела?

– Да, законът за притеглянето е един за всички.

59. Има ли разлика между материята на органичните и материята на неорганичните тела?

– Това е една и съща материя, но в органичните тела тя е оживотворена.

60. Каква е причината за оживотворяването на материята?

– Нейното съединяване с жизненото начало.

61. Дали жизненото начало се намира в някакъв непосредствен проводник, или то е само свойство на орга-

низирания материя? С други думи, причина или следствие е то?

– То е и едното, и другото. Животът е следствие, предизвикано от въздействието на един проводник върху материята; този проводник без материя не е живот, също както материята не може да живее без този проводник. Той вдъхва живот на всички същества, които го поглъщат и усвояват.

62. Ние разбрахме, че духът и материята са два образувани елемента на Вселената; представлява ли жизненото начало трети такъв елемент?

– Това е наистина един от елементите, необходими за образуване на Вселената, но той самият има своя източник във видоизменената вселенска материя. Той е елемент за вас, както кислорода и водорода, които обаче не са първоначални елементи, защото всичко това идва от едно и също начало.

Изглежда, оттук следва, че жизнеността има свое начало не в някакъв конкретен първичен проводник, а в особеното свойство на вселенската материя, предизвикано от някои модификации.

– Това следва от нещата, които вече казахме.

63. Дали жизненото начало се намира в някои от известните ни тела?

– То има за свой източник вселенския флуид; това е нещото, което вие наричате „магнетичен или електрически оживотворен флуид“ Той е посредник, връзка между дух и материя.

Жизненото начало еднакво ли е за всички органични същества?

– Да, леко изменено при различните видове. Това е нещото, което им дава движение и активност, различавайки ги от инертната материя; защото движението на материята не е живот; материята получава това движение, но не го дава.

64. Жизнеността постоянно свойство на жизнения проводник ли е, или се развива от работата на органите?

– Тя се развива чак с тялото. Нима не казахме, че този проводник без материя не е живот? Трябва да се съединят двете неща, за да се получи живот.

Може ли да се каже, че жизнеността се намира в непроявено състояние, когато жизненият проводник не е съединен с тялото?

– Да, именно така е.

15. ЖИВОТ И СМЪРТ

65. Каква е причината за смъртта на органичните същества?

– Изтощаването на органите.

Може ли смъртта да се сравни със спиране на движението в развалена машина?

– Да, ако машината е зле сглобена, двигателят излиза от строя; ако тялото е немошно, животът си отива от него.

66. Защо увреждането на сърцето в по-голяма степен причинява смърт, отколкото увреждането на другите органи?

– Сърцето е жизнена машина; но сърцето не е единственият орган, чието увреждане предизвиква смърт; то е само една от основните пружини.

67. Какво става с материята и жизненото начало на органичните същества при тяхната смърт?

– Мъртвата материя се разлага и съставя нови органични тела; жизненото начало се връща в своя източник.

16. УМ И ИНСТИНКТ

68. Дали умът е един от атрибутите на жизненото начало?

– Не, защото растенията живеят и не мислят: те притежават само органичен живот. Умът и материята са независими едно от друго, защото физическото тяло може да живее без ум; но умът може да се проявява само с

помощта на материални органи; необходим е съюз с духа, за да се вразуми оживотворената материя.

69. Какъв е източникът на ума?

– Ние казахме това: вселенският ум.

Може ли да се каже, че всяко същество черпи определена порция ум от вселенския източник и я усвоява така, както то черпи и усвоява началото на материалния живот?

– Това не е нищо повече от едно сравнение, при това – неточно, тъй като умът е способност, присъща на всяко живо същество и съставлява неговата нравствена индивидуалност. Впрочем, както знаете, има неща, които на човек не е дадено да разбере и това засега е едно от тях.

70. Инстинктът независим ли е от ума?

– Не, не е точно така, защото това е вид ум. Инстинктът е неразсъждаващ ум; чрез него всички същества задоволяват своите потребности.

71. Може ли да се прокара разграничителна линия между инстинкта и ума, т.е. да се определи къде свършва едното и започва другото?

– Не, тъй като те често се сливат; но е напълно възможно да се различат действията, отнасящи се към инстинкта, от тези, които принадлежат на ума.

72. Може ли да се каже, че инстинктивните свойства намаляват с нарастване на умствените?

– Не, инстинктът съществува винаги, но човек го пренебрегва. Инстинктът може да води и към добро; той ни води почти винаги и понякога по-вярно от разсъдъка; той никога не се заблуждава.

Защо разумът невинаги е безупречен водач?

– Той би бил безупречен, ако не беше извратен от лошо възпитание, горделивост и егоизъм. Инстинктът не разсъждава; разумът оставя възможност за избор и дава на човека свободата на волята.

КНИГА ВТОРА

СПИРИТИЧЕН СВЯТ ИЛИ СВЯТ НА ДУХОВЕТЕ

ГЛАВА ПЪРВА ДУХОВЕ

Произход и природа на духовете – Нормален първоначален свят – Форма и вездъщице на духовете – Периспирит – Разлика в ранговете сред духовете – Трети ранг: несъвършени духове – Втори ранг: духове на доброто, добри духове – Първи ранг: духове чисти, истински духове – Прогресирание на духовете – Ангели и демони

17. ПРОИЗХОД И ПРИРОДА НА ДУХОВЕТЕ

73. Какво определение може да се даде за духовете?

– Може да се каже, че духовете са разумни същества на мирозданието. Те населяват Вселената извън пределите на материалния свят.

74. Дали духовете са отделни от Божеството същества, или са еманация или част от Божеството и по тази причина се наричат синове или деца Божии?

– Бог ги създава точно така, както човекът създава някаква машина, те са Негови създания; машината е произведение на човека, но не е самият човек. Ти знаеш, че когато човек създава нещо прекрасно, полезно, той го нарича своя рожба, свое творение. Същото е и при Бог: ние сме Негови деца, защото сме Негово творение.

75. Имат ли духовете начало на съществуването, или и те като Бог съществуват извечно?

– Ако духовете нямаха въобще начало на съществуването, те щяха да са равни с Бог, докато в действителност те са Негови творения и са подчинени на Неговата воля. Бог съществува извечно, това е безспорно; но ние не можем да знаем кога и как Той е създал нас. Ти можеш да кажеш, че ние нямаме начало на съществува-

нето, ако под това разбираш, че Бог, бидейки вечен, е трябвало да създава непрекъснато; колкото до това, кога и как е бил създаден всеки от нас, то повтарям: никой не знае това, то е тайна.

76. Тъй като във Вселената има два главни елемента – духовен и материален, – може ли да се каже, че духовете са образувани от духовния елемент, както физическите тела са образувани от материалния?

– Очевидно духовете са индивидуализация на разумното начало, както телата са индивидуализация на материалното начало; това, което е неизвестно, е времето и начинът на тяхното образуване.

77. Сътворяването на духове постоянен процес ли е, или е ставало само в далечни времена?

– То е постоянно. Бог никога не спира да твори.

78. Духовете образуват ли се самопроизволно, или произхождат един от друг?

– Бог ги създава, както и всички други същества. Със своята воля; но пак казвам: техният произход е тайна.

79. Точно ли ще бъде, ако кажем, че духовете са нематериални?

– Как може да бъде определено нещо, когато няма думи за сравнение и езикът е несъвършен? Нима който се ражда слеп, може да определи светлината? „Нематериални“ не е подходящата дума; „бездомни“ би било по-точно и ти трябва да разбираш, че щом духът е създание, той трябва да бъде нещо; това е фина материя, за вас не съществуват нейни подобия, тя е толкова ефирна, че не може да въздействува върху вашите сетивни органи.

80. Има ли съществуването на духовете някакъв край? Ние разбираме, че началото, от което те идват, е вечно, но питаме, има ли тяхната индивидуалност някакъв предел в съществуването и не се ли разсейва след определено време елементът, от който те са образувани, не се ли връща той в своя източник, както това става

при материалните тела. Трудно е да се приеме, че нещо, което има начало, никога не може да свърши.

– Има много неща, които не разбирате, защото умът ви е ограничен, но това не е повод да ги отхвърляте. Детето не разбира всичко, което разбира неговият баща, а невежиат не разбира всичко, което разбира ученият. Ние ти казваме, че съществуването на духовете никога не свършва; това е всичко, което можем да кажем сега.

18. НОРМАЛЕН ПЪРВОНАЧАЛЕН СВЯТ

81. Представяват ли духовете отделен свят, извън пределите на този, който ние виждаме?

– Да, светът на духовете или на безтелесните умове.

82. Кой от двата свята – спиритичният или физическият – е главен в природата на нещата?

– Спиритичният свят; той предшества и надживява всичко.

83. Би ли се влошила същността на спиритичния свят, ако физическият престане да съществува или никога не е съществувал?

– Не, ни най-малко; те са независими и все пак тяхната взаимна връзка е непрестанна, тъй като те непрестанно си влияят взаимно.

84. Заемат ли духовете в Космоса някакво определено и ограничено пространство?

– Духовете са навсякъде; безкрайни пространства са населени от тях до безкрайност. Около вас постоянно са онези от тях, които ви наблюдават и въздействат върху вас без вашето знание, защото духовете са една от силите на природата и оръдия, които Бог използва за изпълнение на своите божествени замисли; но не всички те могат да бъдат навсякъде, защото има места, забранени за слаборазвитите.

19. ФОРМА И ВЕЗДЕСЪЩИЕ НА ДУХОВЕТЕ

85. Притежават ли духовете определена, ограничена и постоянна форма?

– Според вас – не; според нас – да; това е, ако искате, един пламък, сияние или ефирна искра.

Този пламък или тази искра имат ли някакъв цвят?

– За вас той се колебае от най-тъмно до рубиново сияние, в зависимост от това, доколко е чист или нечист духът.

86. Губят ли духовете известно време за преодоляване на пространството?

– Да, но много незначително, тъй като те се придвижват със скоростта на мисълта.

Мисълта не е ли самата душа, която се премества?

– Когато мисълта е устремена нанякъде, то и душата се намира там, защото именно душата мисли. Мисълта е нейно свойство.

87. Духът, който се пренася от едно място на друго, осъзнава ли разстоянието, което изминава, и пространствата, които пресича; или веднага и изведнъж се оказва на мястото, където иска да попадне?

– И едното, и другото; ако иска, духът може да осъзнае преодоляването от него разстояние, но може също така това разстояние напълно да се изтрие от съзнанието му; това зависи от неговата воля, а също така от по-голямата или по-малката пречистеност на неговата природа.

88. Материята пречат ли е за духовете?

– Не, те преминават през всичко: въздух, земя, вода, дори огън – всичко им е еднакво достъпно.

89. Притежават ли духовете способността да бъдат вездесъщи; с други думи, един и същ дух може ли да се раздели, т.е. да съществува в няколко точки на пространството едновременно?

– Не може да има разделяне на един и същ дух; но всеки е огнище светлина, струяща във всички посоки, и именно затова може да изглежда, че той се намира едновременно на няколко места. Ти виждаш слънцето, то е едно и все пак то облъчва всичко наоколо и изпраща

своите лъчи много надалеч; въпреки това то не се разделя.

Всички духове с еднаква сила ли излъчват?

– Не, не е така; това зависи от степента на тяхната чистота.

20. ПЕРИСПРИТ

90. Духът като такъв, облечен ли е в нещо, т.е. обкръжен ли е от някакво вещество, както свидетелствуват някои?

– Можеш да си го представиш като загърнат в леко, ефирно вещество, което обаче е още много грубо за нас; но все пак то е достатъчно ефирно, за да се издигне той в атмосферата и да се пренесе навсякъде.

Както зародишът на плода е заобиколен от обвивка (перисмерм), така и духът е обкръжен от някаква обвивка, която по аналогия може да бъде наречена „перисприит“

91. Откъде духът заимствува своята полуматериална обвивка?

– От вселенския флуид на всяка планета. Ето защото тя не е еднаква за всички светове; преминавайки от един свят в друг, духът сменя обвивката, както вие сменяте дрехите си.

Следователно, когато духове, обитаващи по-висши светове, идват при нас, те заимствуват по-груб перисприит, така ли?

– Те трябва да се облекат във ваща материя; ние казахме това.

Полуматериалната обвивка на духа приема ли определени форми и може ли тя да бъде възприета от нашите сетивни органи?

– Да, духът може да приеме зрима и даже осезаема за вас форма, онази форма, която той пожелае, и по такъв начин той понякога ви се явява насън или наяве.

21. РАЗЛИКИ В РАНГОВЕТЕ СРЕД ДУХОВЕТЕ

93. Равни ли са духовете помежду си, или сред тях съществува някаква йерархия?

– Те имат различни рангове, съобразно степента на постигнатото от тях съвършенство.

94. Има ли определен брой рангове или степени на съвършенство на духовете?

– Техният брой е неограничен, защото между тези рангове няма определена разграничителна линия, така че деленето им на рангове може да бъде произволно увеличено или намалено; обаче ако разглеждаме общите характери, можем да ги сведем до три основни.

Към първи ранг можем да отнесем онези, които са постигнали съвършенство – чистите духове; духовете от втори ранг са достигнали средата на възхода; желанието за добро е главната им грижа. Духовете от последния ранг се намират още в долния край на стълбата, това са несъвършените духове. За тях е характерно невежество, желание за зло и всички лоши страсти, които забавят тяхното издигане.

95. Духовете от втори ранг само желанието за добро ли притежават, или имат и силата да го творят?

– Те имат тази сила съобразно степента на своето съвършенство: едни притежават знание, други – мъдрост и доброта, но на всички тях им предстои да понесат изпитания.

96. Всички ли духове от трети ранг са по своята същност лоши?

– Не, някои от тях не правят нито добро, нито зло; на други, напротив, злото им доставя удоволствие и те са удовлетворени, когато намерят възможност да го причинят. Има освен това лекомислени и своенравни духове, така наречените „домашни духове“, които са по-скоро безразсъдни, отколкото лоши, на които им доставят удоволствие по-скоро белите, отколкото злотата, които обожават мистификациите и дребните неприятности и с тях се забавляват.

22. ТРЕТИ РАНГ. НЕСЪВЪРШЕНИ ДУХОВЕ

97. ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА. Доминиране на материята над духа. Влечение към злото. Невежество, горделивост, егоизъм и всички лоши страсти, които са тяхно следствие.

Те имат предчувствие за Бог, но не го разбират.

Не всички са лоши по същността си; у някои от тях има повече лекомислие, непоследователност и лукавство, отколкото истинска злоба. Те не правят нито добро, нито зло; но с това, че не правят добро, те вече разкриват своята недостатъчност. Други, напротив, се затварят в злото и са доволни, когато имат възможност да го сторят.

Те могат да съчетават ум със злоба или лукавство; но каквото и да е интелектуалното им развитие, техните идеи са неизменни, а чувствата им – повече или по-малко нечисти.

Техните знания за нещата от духовния свят са ограничени и малкото, което знаят, се смесва с идеи и предразсъдъци от телесния живот. Затова те могат да ни съобщат за всичко само лъжливи или непълни понятия; но внимателният наблюдател често намира дори в техните несъвършени съобщения потвърждение на велики истини, казани от висши духове. Нравът им се разкрива в речта им. Всеки дух, който в съобщенията си изказва някаква лоша мисъл, може да бъде отнесен към трети ранг; по същия начин всяка внушавана ни лоша мисъл идва от дух от този ранг.

Те виждат щастието на добрите и това за тях е източник на непрекъснати мъчения, защото те изпитват всички страдания, които завистта и ревността могат да предизвикат.

Те помнят и възприемат страданията на телесния живот и това впечатление често е по-мъчително от самата действителност. Истински страдат както от злините, причинени от тях самите, така и от онези, които са им причинени на тях; и тъй като страдат дълго, на тях им

се струва, че страдат винаги, че страдат вечно; Бог, за да ги накаже, иска така да им се струва. Те могат да бъдат разделени на 5 основни вида.

98. Пети вид. Нечисти духове. Те имат склонност към зло и го правят главен обект на своите грижи. Като духове те дават коварни съвети, сеят раздор и недоверие, слагат си различни маски, за да лъжат по-лесно. Те завладяват слабите характери, които лесно се ръководят, и ги тласкат към гибел, удовлетворени от възможността да забавят развитието им, като ги заставят да паднат в изпитанията, на които са подложени. При поява могат лесно да бъдат разпознати по езика: пошлостта и грубостта на изразите и при духовете, както и при хората, винаги е признак, ако не на умствена, то поне на нравствена непълноценност. Техните съобщения разкриват низостта на склонностите и интересите им и дори да искат да заблудят, говорейки разсъдливо и сериозно, никога не могат да играят дълго тази роля и в края на краищата винаги издават произхода си.

Някои народи са направили от тях зловредни божества, други ги наричат демони, зли гении, духове на злото.

Хората, които те одушевяват, когато са въплътени в телесна обвивка, са склонни към всички пороци, породени от низки и срамни страсти: чувственост, жестокост, коварство, лицемерие, отвратително скъперничество. Те правят зло за удоволствието да го правят, най-често без повод и причина; и от омраза към доброто те почти винаги избират своите жертви измежду достойните хора. Те са бедствие за човечеството, към който и ранг на обществото да принадлежат, и блясъкът на цивилизацията не ги предпазва от подлост и низост.

99. Четвърти вид. Лекомислени духове. Те са невежи, хитри, непоследователни и присмехулни. Те се промъкват навсякъде, говорят за всичко, отговарят на всички въпроси, без да ги е грижа за истината. Те обожават да причиняват дребни неприятности и да носят малки

радости, да вдигат шум, лукаво да заблуждават с мистификации и хитрини. Към този вид принадлежат духовете, които се наричат просторечно „дяволи“, „вещици“, „джуджета“, „галасъми“. Те са зависими от висшите духове, които често ги използват, както ние използваме слугите. В своите съобщения за хората те понякога показват остроумие и веселие, но речта им почти винаги е лишена от дълбочина. Лесно улавят недостатъците и смешните страни и ги рисуват с резки сатирични шрихи. И ако заимствуват чужди имена, това е по-често поради лукавство, а не поради злоба.

100. Трети вид. Духове – псевдоучени. Техните знания са достатъчно обширни, но на тях им се струва, че знаят повече, отколкото е в действителност. От някои гледни точки те са постигнали някакви успехи, речта им е сериозна и може да ни заблуди относно техните възможности и просветеност; но най-често това не е нищо повече от отражение на земните предразсъдъци и системни идеи; това е само смес от няколко истини и най-нелепи заблуди, през които прозира самодоволство, надменност, завист и инат, от които те не са могли да се освободят.

101. Втори вид. Неутрални духове. Те не са нито достатъчно добри, за да правят добро, нито достатъчно лоши, за да творят зло; склонни са както към едното, така и към другото, и не се издигат над средното ниво, присъщо на човечеството, нито по сърце, нито по ум. На тях са им скъпи нещата от този свят и те жадуват за неговите груби радости.

102. Първи вид. Домашни духове или палавници. Тези духове с личните си качества изобщо не представляват някакъв особен и отделен клас; те могат да принадлежат към всички видове от трети ранг. Често разкриват присъствието си чрез осезаеми и физически ефекти като тропане, аномално движение и преместване на твърди тела, трептения на въздуха и т.н. Повече от всички други изглеждат привързани към материята; те са глав-

ните носители на промените в земните стихии, независимо дали въздействуват върху въздух, вода, огън, твърди тела или пък извършват някаква работа в земните недра. Ясно е, че тези явления съвсем не са предизвикани от някаква случайност или физическа причина, напротив, те имат преднамерен и разумен характер. Всички духове могат да предизвикват тези явления, но висшите духове обикновено оставят всичко това на грижите на подчинените духове, които са по-способни за материални, отколкото за духовни неща. Когато намират проявите от този тип за полезни, те използват тези духове като помощници.

23. ВТОРИ РАНГ. ДУХОВЕ НА ДОБРОТО, ДОБРИ ДУХОВЕ

103. ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА. Доминиране на духа над материята; желание за добро. Техните качества и тяхната сила да творят добро се намират в пряка зависимост от степента на съвършенството, която са достигнали: едни имат знание, други – мъдрост и доброта; най-напредналите съчетават знанието с нравствените добродетели. Тъй като още не са се дематериализирали напълно, те запазват (в зависимост от ранга си) следи от телесно съществуване или във формата на езика, или в навиците си, у тях дори може да се видят някои странности и прищевки; ако не е това, те биха били съвършени духове.

Те разбират Бог и безпределността и се наслаждават от блаженството на добрите. Те са щастливи от доброто, което правят, и от това, че пречат на злото. Любовта, която ги свързва, е за тях източник на неизразимо щастие, което не е помрачено нито от завист, нито от утризения на съвестта, нито от някакви долни страсти, терзаещи несъвършените духове. Но пред тях все още има изпитания, през които предстои да преминават дотогава, докато не постигнат абсолютно съвършенство. Като духове те пораждат добри мисли, държат хората настрана

от пътеките на злото, защитават по пътищата на живота онези, които са достойни за тяхната защита, и неутрализират влиянието на несъвършените духове върху тези, които не желаят да го изпитват.

Хората, в които те са възплетени, са добри и доброжелателни към себеподобните; тях не ги движи нито горделивостта, нито егоизмът, нито честолюбието; те не хранят нито омраза, нито злоба, нито завист, нито ревност и правят добро заради самото добро.

Към този ранг принадлежат духовете, наричани в обикновените поверия добри гении, ангели-хранители и духове на доброто. Във времената на предразсъдъци и невежество от тях са правели добродетелни божества.

Те могат да бъдат разделени на четири основни групи:

104. Четвърти вид. Доброжелателни духове. Тяхно преобладаващо качество е добротата; те обичат да правят услуги на хората и да ги защитават, но знанието им е ограничено: техният прогрес е повече в морален, отколкото в интелектуален смисъл.

105. Трети вид. Учени духове. Тяхна отличителна особеност е широтата на знанията. Те се занимават не толкова с нравствени, колкото с научни въпроси, към които имат големи предпочитания; но те разглеждат науката само от гледна точка на полезността и не внасят в нея нито една от страстите, които са свойство на несъвършените духове.

106. Втори вид. Мъдри духове. Тяхна отличителна черта са нравствените качества от най-високо естество. Без да притежават неограничени знания, те са надарени с интелектуална способност, която им дава трезви съждения за хората и нещата.

107. Първи вид. Висши духове. Те обединяват в себе си знание, мъдрост и доброта. От речта им лъха само доброжелателност; тя винаги е изпълнена с достойнство, често е възвишена. Тяхното превъзходство ги прави по-способни от всички останали да ни дадат най-верни

представи за нещата от безтегловния свят в онези граници, в които на човека е позволено да знае това. Те с удоволствие контактуват с онези, които с чиста съвест търсят истината и чиято душа е достатъчно освободена от земните вериги, за да разбере истината; но те се отдалечават от онези, които се движат от чисто любопитство или при които влиянието на материята ги отвлича от вършенето на добро.

Когато в изключителни случаи се възплетяват на Земята, това става винаги само за да изпълнят тук задачата на прогреса и тогава те ни показват типа съвършенство, към който човечеството може да се стреми в този свят.

24. ПЪРВИ РАНГ. ЧИСТИ ДУХОВЕ, ИСТИНСКИ ДУХОВЕ

108. ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА. Материята не им оказва абсолютно никакво влияние. Пълно умствено и нравствено превъзходство над духовете от другите рангове.

109. ПЪРВИ ВИД. Единствен. Те са изминали всичките стъпала по стълбата на усъвършенствуването и са отблъснали всички нечистотии на материята. Достигнали върха на съвършенството, който е възможен за живо същество, те повече не трябва да се подлагат на изпитания и изкупления. Тъй като вече не се превъзпяват в тленни тела, това за тях е вечен живот, който те живеят в лоното Божие.

Те се наслаждават на ненарушавано от нищо щастие, защото не изпитват нито потребностите, нито неудобствата на материалния живот; но това не е щастието на някакво еднообразно безделие, на вечно съзерцание. Те са пратеници и изпълнители Божии, те изпълняват Неговите заповеди, за да се поддържа вселенската хармония. Те са началници на всички духове, стоящи подолу от тях, помагат за тяхното самоусъвършенствуване и им определят задачите. Да бъдат близо до човека в

критични за хората мигове, да ги подтикват към добро или към изкупление на грешките, отдалечаващи ги от висшето блаженство – това е любима работа за тези духове. Понякога ги наричат ангели, архангели или херувими.

Хората могат да общуват с тях, но прекалено самонадеян е този, който твърди, че те винаги са на негово разположение.

25. ПРОГРЕСИРАНЕ НА ДУХОВЕТЕ

110. Добри или лоши са по своята природа духовете, или това са едни и същи духове, които стават по-добри в процеса на своето развитие?

– Това са едни и същи духове и те стават по-добри с развитието си: ставайки все по-добри, те преминават от ниспия ранг към по-виспия.

111. Били ли са създадени добри духове и други, които са лоши?

– Бог е създал всички духове прости и невежи, т.е. лишени от знание. На всеки от тях той е дал определена задача, с цел да ги просвети и постепенно да ги доведе до съвършенство чрез познаване на истината, за да може в крайна сметка да ги приближи до себе си. Вечното и безоблачно щастие се състои за тях в това съвършенство. Духовете получават тези знания, минавайки през изпитания, определени от Бог. Едни приемат тези изпитания смирено и по-бързо постигат предназначението на своята съдба; други ропгаят и по този начин по своя вина остават далеч от обетованото съвършенство и блаженство.

Можем ли в съответствие с това да си представим, че при възникването си духовете приличат на деца, които още нищо не знаят и са лишени от опит, но които малко по малко получават недостигащите им знания, преминавайки през различни периоди на живота си?

– Да, сравнението е правилно; непослупното дете си остава незнаещо и несъвършено; постепенно, в зависи-

мост от степента на послушание, то научава повече или по-малко; но човешкият живот има своя край, докато животът на духовете се простира до безкрайност.

112. Съществуват ли духове, които завинаги ще си останат в ниспия ранг?

– Не, всички ще станат съвършени; те се променят и ще се изменят, но това продължава дълго; защото, както вече казахме, справедливият и милосърден отец не може завинаги да изгони своите деца. Или ти мислиш, че Бог – толкова велик, толкова благ, толкова справедлив – може да се окаже по-лош от вас самите?!

113. Зависи ли от самите духове да ускорят придвижването си към съвършенство?

– Определено – да; те го постигат по-бързо или по-бавно, в зависимост от своето желание и своето подчинение на Божията воля. Нима послупното дете не се изучава по-бързо от непокорното?

114. Може ли духовете да се изродят?

– Не, при своето издигане те започват да разбират какво именно ги дели от съвършенството. Като издържи изпитанието, духът получава знание, което вече не забравя. Той може да остане неподвижен, но назад не върви.

115. Не може ли Бог да избави духовете от изпитанията, които те трябва да изгърпят, за да стигнат до първи ранг?

– Ако бяха създадени направо съвършени, те няма да имат никаква заслуга за това, че притежават това съвършенство. Какво е заслугата без борба? Неравенството, съществуващо помежду им, е необходимо за развитие на тяхната личност; и накрая, задачата, която те изгълняват в различните свои рангове, влиза в замисъла на Провидението и служи за поддържане на хармонията във Вселената.

116. Всички ли духове преминават през мъглата на злото, за да стигнат до доброто?

– Не през мъглата на злото, а през мъглата на незнаеието.

117. Защо някои духове са вървели по пътя на доброто, а други – по пътя на злото?

– Нима те нямат свободна воля, която прави своя избор? Бог изобщо не е създавал зли духове; той е създал духовете прости и незнаещи, т.е. притежаващи еднаква склонност към добро и зло; тези, които са лоши, стават такива по собствено желание.

118. По какъв начин духовете при своето образуване, когато все още не притежават самосъзнание, могат да имат свободата на избора между добро и зло? Има ли в тях някакво начало, някаква склонност, която ги тласка по-скоро към един път, отколкото към друг?

– Да, свободата на волята се развива заедно с получаването на самосъзнанието. Но в същото време, не би имало никаква свобода на избора, ако този избор е обусловен от някаква причина, която не зависи от волята на духа. Причината не е у него, тя е извън него, във влиянията, на които той се поддава по силата на собствената си свободна воля. Голям е символът на човешкото падение и първородния грях: едни са се поддали на изкушението, други са устояли на него.

Откъде идват влиянията, които му въздействуват?

– Несъвършените духове се стремят да го завладеят, да господствуват над него: те се радват да видят падението му. Именно това се има предвид при опита да се изобрази Сатаната.

Само при сътворяването на духа ли се оказва това влияние върху него?

– То върви след него в духовния му живот дотогава, докато той не придобие такава власт над себе си, че лошите да се откажат да го завладяват.

119. Защо Бог е позволил духовете да могат да вървят по пътя на злото?

– Как дръзвате да искате отчет от Бог за Неговите действия? Да не би да мислите, че е във вашите сили да

проникнете в Неговите замисли?! Вие можете да си кажете следното: „Мъдростта Божия се състои в свободата, която Той дава на всеки да избира сам, за да може всеки да има заслуга за собствените си дела.“

120. Тъй като има духове, които изначално следват пътя на абсолютното добро, докато други – пътя на абсолютното зло, то има ли, следователно, междинни степени между тези две крайности?

– Да, разбира се, и те представляват огромно множество.

121. Духовете, следващи пътя на злото, ще могат ли да постигнат същата степен на съвършенство като другите?

– Да, но вечността ще бъде за тях по-дълга.

Под думата вечност тук трябва да се разбира идеята, която нисшите духове имат за безкрайността на своите страдания, защото не им е дадено да виждат края им и защото тази идея се обновява при всяко ново изпитание, което те трябва да издържат.

122. Духовете, постигнали висша степен, след като са преминали през злото, имат ли по-малка ценност от другите в Божиите очи?

– Бог гледа своите заблудени деца със същото око и ги обича всички тях със същото сърце. Те се смятат за лоши, защото са паднали; преди това те са били само прости духове.

123. Създадени ли са духовете равни помежду си по ум?

– Те са създадени равни, но незнаещи откъде идват, защото е необходимо свободата на волята да се проявява от само себе си. Те се придвижват повече или по-малко бавно по отношение на ума, както и по отношение на нравствеността.

26. АНГЕЛИ И ДЕМОНИ

124. Съществата, които ние наричаме ангели, архангели, херувими, представляват ли някаква особена ка-

тегория, различаваща се по природа от всички други духове?

– Не, това са просто чисти духове, истински духове; те са достигнали висшата степен на развитие и съчетават у себе си всички съвършенства.

Думата „ангел“ обикновено се свързва с идеята за нравствено съвършенство; обаче често тя бива използвана без разлика за всички хрисими и лоши същества, които се намират извън пределите на човечеството. Така например казват „светъл ангел“ и „тъмен ангел“, „ангел на светлината“ и „ангел на тъмнината“; в такъв случай „ангел“ е просто синоним на „дух“ или „гений“. Ние тук употребяваме тази дума само в положителното ѝ значение.

125. Минали ли са ангелите през всички степени на развитие?

– Те са минали през всички степени, но както вече казахме, едни са приели задачата си безропотно и са стигнали по-бързо, а други са изгубили повече време, за да стигнат до съвършенството.

126. Ако мнението, че има същества, които са създадени съвършени, е погрешно, защо тогава подобно твърдение можем да открием в преданията на почти всички народи?

– Запомни добре, че твоят свят не съществува цяла вечност и че следователно, много преди той да се появи, духовете вече са достигнали висшата степен; и тогава хората са помислили, че те винаги са били такива.

127. Съществуват ли демони в онзи смисъл, в който се употребява тази дума?

– Ако демоните съществуваха, те биха били Божие създание и нима тогава Бог би бил справедлив и благ, ако е създал нещастни и завинаги потопени в злото същества? Ако съществуват демони, те обитават само твоя несъвършен свят и други подобни на него; това са именно онези лицемерни хора, които превръщат добрия Бог

в зъл и отмъстителен Бог и искат да му се харесат с гнусотиите, които правят в Негово име.

Думата „демон“ е възплътила в себе си идеята за злия дух само в съвременното си звучене, тъй като гръцката дума „демон“ означава просто „дух“, „гений“, „ум“ и обозначава без разлика всички извънтелесни същества, както лошите, така и добрите.

С демоните хората постъпиха така, както и с ангелите: както вярваха в извечно съвършените същества, по същия начин приеха нисшите духове за вечно лоши същества. По такъв начин под думата „демон“ трябва да се разбират нечисти духове. Но това тяхно състояние е преходно. *Това са несъвършени духове, роптаещи против изпитанията, на които биват подлагани, и поради това изтърпяващи ги по-дълго от необходимото, но които на свой ред ще достигнат съвършенството, когато имат воля за това. Така че думата „демон“ може да бъде приета в това нейно значение; но тъй като сега я разбират изключително в другия смисъл, тя може да заблуди, заставяйки ни да вярваме в съществуването на особени същества, създадени за зло.*

ГЛАВА ВТОРА ВЪПЛЪЩЕНИЕТО НА ДУХОВЕТЕ

Цел на възплъщението – За душата – Материализъм

27. ЦЕЛ НА ВЪПЛЪЩЕНИЕТО

128. Какво е предназначението на възплъщението на духовете?

– Бог налага възплъщението, за да ги доведе до съвършенство: за едни това е изкупление, за други – поръчение. Но за да достигнат до това съвършенство, те трябва да изтърпят всички превратности на телесното съществуване; в това се състои изкуплението. Възплъщението има също и друга цел и това е непосредствено-

то включване на духа във всеобщото дело на съзиданието; за достигане на тази цел той във всеки свят си взима такова тяло, такава система от органи, че те да хармонизират с основната материя на дадения свят, за да може да се изпълняват там Божествените заповеди. Всичко е направено така, че съдействайки на общото дело, той самият да напредва.

129. Имат ли духовете, вървящи от самото начало по пътя на доброто, нужда от възплъщение?

– Всички са създадени прости и несведущи; те се научават в битките и терзанията на телесния живот. Бог, поради своята справедливост, не би могъл да им даде участие без труд и работа и, следователно, без да са го заслужили.

Но тогава каква е ползата за духовете да следват пътя на доброто, след като това не ги освобождава от негодите на телесния живот?

– Ползата е тази, че те стигат до целта по-бързо; а негодите на живота често са следствие от несъвършенството на самия дух; по-малко несъвършенство – по-малко мъчения; който не е завистлив, не е ревнив, не е алчен, не е честолюбив, той няма и да изпитва страданията, породени от тези недостатъци.

28. ЗА ДУШАТА

130. Какво е душата?

– Въплътен дух.

Какво е била душата, преди да се съедини с тялото?

– Дух.

Значи душите и духовете са едно и също, така ли?

– Да, душите не са нищо друго, освен духове. Преди да се съедини с тялото, душата е едно от разумните същества, населяващи незримия свят и обличащи за известно време плътска обвивка, за да се очистят и да придобият знания и опит.

131. Има ли в човека още нещо, освен душа и тяло?

– Има междинна връзка, съединяваща душата и тялото.

Каква е природата на тази връзка?

– Полуматериална, т.е. междинна между духа и тялото. И е твърде необходимо тя да бъде именно такава, иначе душата и тялото не биха могли да общуват. Чрез тази връзка духът въздейства върху материята и обратно.

132. Независима ли е душата от жизненото начало?

– Тялото е само обвивка; ние непрекъснато ви повтаряме това.

Може ли тялото да съществува без душата?

– Да, но все пак, щом тялото престане да живее, душата го напуска. Преди раждането още няма окончателно съединяване между душа и тяло; но след като това съединяване стане, смъртта на тялото къса нишките, които го свързват с душата, и душата го напуска. Органичният живот може да оживява тяло без душа, но душата не може да обитава тяло, лишено от органичен живот.

Какво би било нашето тяло, ако нямаше душа?

– Неразумно парче месо, всичко друго, но не и човек.

133. Може ли един и същи дух да се възплъти в две различни тела?

– Не, духът е неделим и не може да оживява едновременно две същества.

134. Какво да мислим за твърдението на тези, които разглеждат душата като начало на материалния живот?

– Това е въпрос на думи, а не на същина; ние не придаваме значение на това; започнете от това – да разбирате самите себе си.

135. Някои духове, и преди тях някои философи, са определили душата като „одухотворяваща искра, излизаща от великото Цяло; откъде идва това противоречие?

– Тук няма противоречие; всичко зависи от значени-

ето на думите. Защо вие нямате по една дума за всяко нещо?

136. Какво трябва да мислим за теорията, съгласно която душата е разделена на толкова части, колкото мускули има в тялото, и по такъв начин ръководи всяка негова функция?

– Това също зависи от смисъла, който се влага в думата „душа“ Ако се има предвид жизненият флуид, тогава всичко е вярно; но ако се подразбира въплътеният дух, тогава това е заблуда. Ние казваме, че духът е неделим; той предава към органите сигнал за движение посредством флуида, без самият той да се разделя.

Обаче има духове, които са дали именно такава определение.

– Несведущите духове могат да приемат следствието за причина.

137. Има ли някаква истина в съществуващото предположение, че душата е външна по отношение на тялото, че тя го заобикаля, а не е вътре в него?

– Душата съвсем не е заключена в тялото като птица в клетка; тя струи и прониква навън както светлината през стъклен похлупак или както звукът около своя източник; в този смисъл може да се каже, че тя е външна, но тя не става поради това обвивка на тялото. Душата има две обвивки: едната е тънка и лека, тя е първата – тази, която ти наричаш перисприт; другата е груба, материална и тежка – това е тялото. Душата е средоточие на тези обвивки като ореха в черупката; ние вече говорихме за това.

138. Какво може да се каже за теорията, според която детската душа се допълва и доизгражда във всеки период от живота?

– Духът е единен; той е цялостен както у детето, така и у възрастния; развиват се и се допълват само органите или оръдията за проява на душата. Тук пак следствието се приема за причина.

139. Защо духовете не определят душата еднакво?

– Не всички духове са еднакво просветени в тази материя; има все още ограничени духове, които не разбират абстрактните неща; те са като вашите деца; има също духове-псевдоучени, които обичат да блеснат с думи, за да си придадат значимост; това пак се случва сред вас; и накрая, самите сведущи духове могат да се изразяват различно, с различни думи и изрази, имащи по същество същия смисъл, особено когато става дума за неща, които вашият език е безсилен да изрази ясно; и тогава са нужни образи и сравнения, които вие обаче разбирате буквално.

140. Какво трябва да се разбира под „световна дупка“?

– Това е вселенско жизнено и разумно начало, от което се раждат индивидуалностите. Но използващите тези думи често сами себе си не разбират. Думата „душа“ е толкова податлива, че всеки я тълкува според силата на фантазията си. Някога приписваха душа и на вашата планета – Земята; под това трябваше да се разбира съвкупност от предани и безкористни духове – наместници на Всевишния на вашата планета, насочващи, когато ги слушате, вашите действия към добро.

141. Как може да стане така, че толкова древни и съвременни философи цяла вечност спорят за психологическата наука, без при това да стигнат до истината?

– Тези хора са предвестници на извечното спиритическо учение; те прокараха пътищата. Те са хора и следователно могат да грешат; те често приемат своите собствени идеи за светлина на истината; но самите им заблуди, разкривайки всички „за“ и „против“, служат да покажат истината. При това между тези заблуди има велики истини, които могат да бъдат открити чрез съпоставяне.

142. Намира ли се душата в някакво определено и конкретно място от тялото?

– Не, но тя предпочита главата на великите мислители и на всички, които мислят много, и сърцето на онези,

които чувствуват много и чиито действия са изпълнени с човеколюбие.

Какво да мислим за мнението, че душата се намира в някакъв център на жизнеността?

– Това означава, че духът живее повече в тази част на вашата организация, защото именно натам водят всички усещания. Но тези, които слагат душата в нещо, наричано от тях център на жизнеността, я бъркат с жизнения флуид или начало. Във всеки случай може да се каже, че местоположението на душата е по-скоро в органите, които служат за интелектуални и нравствени прояви.

29. МАТЕРИАЛИЗЪМ

143. Защо анатомите, физиолозите и въобще тези, които се занимават с естествени науки, толкова често изповядват материализма?

– Физиологът свежда всичко до това, което може да види. Това е просто човешката надменност, въобразяваща си, че е всезнаеща и недопускаща самата мисъл, че нещо може да надхвърля възможностите за разбиране от хората. Самото им знание преизпълва тези хора със самонадеяност. Те смятат, че в природата не може да има нищо скрито от тях.

144. Не е ли печално, че материализмът е следствие от онези търсения, които, напротив, би трябвало да покажат на човека превъзходството и величието на Разума, управляващ Вселената? Трябва ли поради това да заключим, че тези изследвания са опасни?

– Не е вярно, че материализмът е следствие на тези търсения: просто самият човек извлича от тези изследвания погрешни изводи, тъй като той е способен да злоупотреби с всичко, дори с най-прекрасното. Небитието обаче може да ужаси повече, отколкото те искат да покажат, и у така наречените „волнодумци“ има повече самохвалство, отколкото истинско мъжество. Повечето от тях са материалисти само защото нямат с какво да за-

пълнят тази пустота: покажете им опорна точка до зиналата пред тях бездна – и те спешно ще се хванат за възможността да се спасят.

ГЛАВА ТРЕТА ВЪЗВРЪЩАНЕ ОТ ТЕЛЕСЕН КЪМ ДУХОВЕН ЖИВОТ

Душата след смъртта – Отделяне на душата от тялото – Спиритичен смут

30. ДУШАТА СЛЕД СМЪРТТА

145. Какво става с душата в момента на смъртта?

– Тя става отново дух, т.е. връща се в света на духовете, който е била напуснала за кратко.

146. Запазва ли душата своята индивидуалност след смъртта?

– Да, тя никога не я губи. Какво би станала тя, ако би я изгубила?

По какъв начин душата установява своята индивидуалност, след като вече няма свое материално тяло?

– Тя има освен това присъщ само на нея флуид, който взема от атмосферата на своята планета и който създава външността на последното Т възплъщение: това е нейният перисприт.

Душата нищо ли не отнася отгук със себе си?

– Нищо, освен спомени и желание да отиде в по-добър свят. Тези спомени са сладки или горчиви, в зависимост от това, за какво тя е използвала живота си. Колкото тя е по-чиста, толкова повече разбира, че всичко оставено от нея на земята е дреболия.

147. Какво да мислим за схващането, че след смъртта душата се връща във вселенското цяло?

– Нима множеството духове не представляват някакво цяло? Не е ли това един цял свят? Когато ти се намиращ на някакво събрание, ти си съставна част на това

събрание и все пак запазваш винаги своята индивидуалност.

148. Какво доказателство можем да имаме за индивидуалността на душата след смъртта?

– Нима нямате това доказателство в получаваните от вас съобщения? Ако не сте слепи, ще видите; и ако не сте глухи, ще чуете, защото много често един глас ви говори, разкривайки пред вас битието на друго същество извън вас.

149. В какъв смисъл трябва да се разбира вечният живот?

– Вечен е животът на духа; животът на тялото е преходен и мимолетен. Когато тялото умира, душата се връща във вечния живот.

Няма ли да бъде по-точно да наречем вечен живота на чистите духове, на онези, които са постигнали такава степен на съвършенство, че вече не им се налага да понасят изпитания?

– Това е по-скоро вечно блаженство; но в края на краищата – само въпрос на думи; наричайте нещата както искате, стига да се разбирате помежду си.

31. ОТДЕЛЯНЕ НА ДУШАТА ОТ ТЯЛОТО

150. Отделянето на душата от тялото мъчително ли е?

– Не, докато е живо, тялото често страда повече, отколкото в мига на смъртта: душата тук няма нищо общо. Страданията, които някои изпитват в мига на смъртта, са радост за духа, който вижда края на своето изгнание.

151. Как става отделянето на душата от тялото?

– Щом нишките, които я привързват, се скъсат, тя се освобождава.

Това отделяне мигновено ли е, или се извършва чрез рязък преход? Има ли някаква разделителна черта, прокарана ясно между живота и смъртта?

– Не, душата се освобождава постепенно, а не излита като пленена птица, пусната внезапно на свобода. Тези

две състояния се допират и се смесват; по такъв начин духът малко по малко се освобождава от своите окови: те се разплитат, а не се разкъсват.

В живота духът се свързва с тялото посредством своята полуматериална обвивка – перисприт; смъртта е разрушаване само на тялото, но не и на тази втора обвивка, отделяща се от тялото, когато в него се прекратява органичният живот. Наблюденията показват, че в минутата на смъртта отделянето на перисприта не става изведнъж и напълно; то се осъществява постепенно и със скорост, различна за различните лица; при едни то е доста бързо и може да се каже, че мигът на смъртта е също и миг на освобождаването, които се вметват в няколко часа; при други, особено ако техният живот е бил изцяло материален и чувствен, освобождаването е значително по-бавно и продължава понякога дни, седмици и даже месеци, което обаче не означава ни най-малка жизненост в тялото, нито възможност за връщане към живот, а е просто сродство на тяло и дух – сродство, което винаги зависи от това, доколко приживе духът се е оставял материята да доминира над него. И наистина, напълно рационално е да си помислим, че колкото повече духът се е откъждествявал с материята, толкова по-трудно му е да се раздели с нея; докато умствената и нравствената дейност, възвишеният начин на мислене слагат началото на освобождаването още докато тялото е живо и когато идва смъртта, освобождаването става почти мигновено. Към същите изводи водят и наблюденията над умиращите. Тези наблюдения показват още, че запазващото се у някои индивиди сродство между душата и тялото понякога е много мъчително, защото духът може да усеща целия ужас на разлагането. Този случай е изключителен, той е присъщ само за някои начини на живот и за някои видове смърт; така става при някои самоубийци.

152. Може ли окончателното отделяне на душата от тялото да стане преди пълното прекратяване на органичния живот?

– По време на агонията душата често вече е напуснала тялото: остава само органичният живот. Човек вече не е в съзнание и все пак в него все още остава ритъмът на живота. Тялото е машина, привездена в движение от сърдечния мускул; тази машина работи дотогава, докато сърцето движи кръвта по съдовете, и за тази цел не се нуждае от душа.

153. Душата получава ли в мига на смъртта видения или някакъв екстаз, позволяващи ѝ да прозрے онзи свят, в който тя се каани да влезе?

– Душата често усеща как се разкъсват връзките, които я свързват с тялото; тогава тя прави всички усилия, за да ги разкъса напълно. Вече частично освободена от материята, тя вижда как бъдещето се разтваря пред нея и предчувствайки го, се наслаждава на състоянието на духа.

154. Образът на гъсеницата, която отначало пълзи по земята, след това се свива в пашкул в една видимост на смърт, за да се възроди в блестящия живот на пеперуда – този образ може ли да ни даде представа за живота на земята, след това за гроба и накрая – за нашия нов живот?

– Само твърде приблизителна представа. Сравнението е хубаво, но не трябва да се приема буквално, както често се случва с вас.

155. Какво чувство изпитва душата в мига, когато познае себе си в света на духовете?

– Всичко се случва; ако си правил зло с желанието да го правиш, в първата минута ще усетиш как се срамуваш, че си го правил. А за този, който е бил справедлив, всичко ще бъде по съвсем друг начин: неговата душа ще се освободи, сякаш от огромна тежест, тъй като тя няма защо да се опасява от нечий проникателен поглед.

156. Духът веднага ли среща онези, които е познавал на земята и които са умрели преди него?

– Да, в зависимост от степента на неговата привързаност към тях и на тяхната към него; те често идват да

го посрещнат при неговото връщане в света на духовете и му помагат да се освободи от дрипите на материята; тук се оказват също и много от онези, с които той не се е срещал за времето на своето пребиваване на земята; той вижда тези, които са свободни; а тези, които са изпълтени, той ще отиде да посети.

157. При насилствена и случайна смърт, когато органите още не са отслабени от възраст или болести, отделянето на душата и прекратяването на живота едновременно ли стават?

– Обикновено е така, но във всички случаи мигът, който ги разделя, е много кратък.

158. След обезглавяване, например, запазва ли човек самосъзнание за няколко мига?

– Понякога той го запазва няколко минути, докато органичният живот не спре напълно. Но често страхът от смъртта му отнема това съзнание миг преди обезглавяването.

Тук става въпрос само за онова съзнание, което осъденият може да има за себе си чрез сетивните органи като за човек, а не като за дух. Ако е изгубил това съзнание преди обезглавяването, той може да го запази няколко кратки мига, след което заедно с органичния живот на мозъка то веднага се прекратява, което обаче не означава, че периспритът напълно се е освободил от тялото, напротив. Във всички случаи на насилствена смърт, когато тя е предизвикана не от постепенното угасване на жизнените сили, нишките, свързващи тялото с перисприта, са по-здрави и пълното освобождаване е по-бавно.

32. СПИРИТИЧЕН СМУТ

159. Душата, напускайки тялото, веднага ли осъзнава самата себе си?

– Веднага осъзнава себе си – така не може да се каже; тя известно време е обърквана.

160. Всички ли духове в еднаква степен и еднакво вре-

ме изпитват този смут след отделянето на душата от тялото?

– Не, това зависи от степента на тяхното развитие. Този, който вече се е пречистил, познава себе си почти веднага, защото той се е освободил от материята още докато тялото е било живо, плътският човек, този, чието съзнание не е чисто, значително по-дълго запазва отпечатъка на материята.

161. Оказва ли познаването на спиритизма някакво влияние върху по-голямата или по-малка продължителност на този смут?

– Дори много голямо влияние, тъй като духът предварително е разбирал своето бъдещо положение; но най-голямо влияние все пак има това, че той твори добро и че съвестта му е чиста.

В мига на смъртта поначало всичко е объркано; на душата ѝ трябва някакво време, за да осъзнае себе си. Тя е като замаяна, състоянието ѝ прилича на състоянието на човек, който току-що се е събудил от дълбок сън и се опитва да разбере какво става с него и къде се намира той. Яснотата на мислите и паметта за миналото се връщат към душата с отслабването на влиянието на материята, от която тя току-що се е освободила, и с разнасянето на своеобразната мъгла, обвила мислите ѝ.

Продължителността на смута, настъпващ след смъртта, е твърде различна; той може да продължи както няколко часа, няколко месеца и даже няколко години. Най-крайък е той за тези, които още приживе са отсъствявали себе си не с тялото, а с духа и затова успяват незабавно да осъзнаят своето положение.

Този смут има частни особености, в зависимост от характера на човека и, което е не по-малко важно – в зависимост от вида смърт. При насилствена смърт (самоубийство, убийство, нещастен случай, нараняване и т.н.) духът е учуден, потресен и не вярва в това, че е умрял. Той упорито твърди това. Но в същото време той вижда тялото си, знае, че това е неговото тяло, но не разбира, че

той е отделен от него. Той се устремява към тези, към които е привързан, говори им и не разбира защо те не го чуват. Тази илюзия продължава до пълното освобождение на периспирита, едва тогава духът познава себе си и разбира, че вече не влиза в категорията на живеещите. Това явление е лесно обяснимо. Изненадан от смъртта, духът е поразен от внезапната и рязка промяна, която се извършва в него; за него смъртта е все още синоним на унищожение, на разрушение; а той мисли, вижда, чува и затова не може да смята себе си за мъртъв. Илюзията му се подсилва и от това, сякаш новото му тяло по форма и черти прилича на предишното, но той още не е успял да изучи ефирната му природа. Той предполага, че тялото му е също такава твърдо и плътно като първото; а когато му обръщат внимание върху този факт, той се учудва, че не може да се пипне.

В случаите на колективна смърт тези, които загиват едновременно, не винаги и не веднага се виждат един друг там. В объркването, настъпващо след смъртта, всеки върви по своя път или се занимава само с тези, които го интересуват.

ГЛАВА ЧЕТВЪРТА МНОЖЕСТВЕННОСТ НА СЪЩЕСТВУВАНИЯТА

За превъплъщението – Справедливост на превъплъщението – Въплъщение в различни светове – Възходящо движение из световите – Съдбата на децата след смъртта – Полът сред духовете – Роднинство, роднински връзки – Прилика по външност и по характер – Вродени идеи

33. ЗА ПРЕВЪПЛЪЩЕНИЕТО

162. По какъв начин душата, която не е постигнала съвършенство за времето на телесния живот, може да завърши своето пречистване?

– Като се подложи на изпитание чрез ново съществуване.

По какъв начин душата постига това ново съществуване? Чрез своето преобразуване като дух ли?

– Душата, пречиствайки се, без съмнение се преобразува, но за това Т е нужно изпитанието на телесния живот.

Значи душата прекарва в тяло не един живот, а няколко?

– Да, всички ние имаме няколко живота. Който казва противното, иска да ви държи в неведение, в каквото е самият той; това е само негово желание.

Изглежда, от този принцип следва, че след като остави едно тяло, душата си взема друго; с други думи, тя се възплътява отново в друго тяло, така ли е?

– Без съмнение, така е.

163. Каква е целта на превъплъщението?

– Изкупление, постепенно подобряване на човечеството; без това, за каква справедливост може да става дума?

164. Има ли краен брой животи, които духът прекарва в тяло, или неговото превъплъщение е вечно?

– Във всеки нов свой живот духът прави още една крачка по пътя на прогреса; когато се освободи от всички свои нечистотии, той вече няма нужда от изпитанията на телесния живот.

165. За всички духове еднакъв ли е броят на възплъщението?

– Не, този, който напредва по-бързо, се освобождава от много изпитания. Но във всички случаи веригата на тези възплъщения винаги е много дълга, защото прогресът е почти безкраен.

166. Какъв става духът след своето последно възплъщение?

– Блажен дух: той е чист, истински дух.

34. СПРАВЕДЛИВОСТ НА ПРЕВЪПЛЪЩЕНИЕТО

167. Върху какво почива правилото на превъплъщението?

– Върху Божествената справедливост и откровение, защото ние постоянно ви повтаряме: добрият баща винаги оставя на децата си вратата към разкаянието отворена. Разумът не ти ли казва, че би било несправедливо да се лишат от вечно блаженство онези, които не са могли да станат по-добри? Нима всички хора не са деца Божии? Единствено сред егоистите-хора може да се види несправедливост, люта омраза и жестоки наказания.

35. ВЪПЛЪЩЕНИЕ В РАЗЛИЧНИ СВЕТОВЕ

168. Всички ли наши телесни съществувания преминават на Земята?

– Не всички; някои вие прекарвате в други светове. Този живот, който прекарвате тук, не е нито първият, нито последният; той е най-материален и най-отдалечен от съвършенството.

169. Преминава ли душата при всяко ново съществуване от един свят в друг, или може да прекара няколко съществувания на една и съща планета?

– Тя може няколко пъти да се ражда на една и съща планета, ако не е достатъчно напреднала, за да премине в йерархически по-висок свят.

Значи, ние можем по няколко пъти да се появяваме на Земята?

– Напълно.

Можем ли да се върнем тук, след като сме живели в други светове?

– Разбира се, могли сте да живеете някъде другаде и сега да се върнете на Земята.

170. Това необходимост ли е – да се родим отново на Земята?

– Не, но ако не напредвате, можете да попаднете в ня-

кой друг свят, който не е по-добър и даже може да се окаже по-лош от този.

171. Има ли някакво предимство в това да се родиш отново на Земята?

– В това няма никакво особено предимство, освен ако това завръщане няма за цел някаква особена задача; тогава има напредък, както впрочем и на всяко друго място.

Не би ли имало повече щастие в това да си останеш просто дух?

– Не, не! Това би означавало застой, а е необходимо желание за приближаване към Бога.

172. След като духовете са се възплъгтявали в други светове, могат ли да се възплъгтят в този, без никога преди да са се появявали в него?

– Да, както и вие – в другите. Всички светове са съпричастни: това, което не се изпълнява в един, ще се изпълни в друг.

Значи има хора, които са за първи път на Земята?

– И те са много, и тяхното ниво е различно.

Може ли по някакъв признак да се определи, че един дух за първи път преживява своето първо появяване на Земята?

– В това не би имало никакъв смисъл.

173. За да постигне съвършенство и висше щастие, което е крайна цел на всички хора, трябва ли духът да премине през цялата верига от светове, които съществуват във Вселената?

– Не, защото има много светове, които се намират на същото стъпало на развитие и в тези светове духът не би се научил на нищо ново.

Но как тогава да обясним множествеността на неговите съществувания на една и съща планета?

– Той всеки път може да се намира в твърде различни положения, а това също открива пред него възможности да натрупа опит.

174. Могат ли духовете да се родят телесно в свят, от-

носително по-малко развит от онзи, в който те са живели преди?

– Да, когато там имат за задача да помогнат на прогреса, и тогава те с радост приемат негодите на това съществуване, защото те са за тях средство за напредване.

Не може ли същото да стане и при изкуплението, та нали Бог може да изпрати метежните духове в ниспите светове?

– Духовете могат да спрат в своето развитие, но те не вървят назад, и наказанието за тях тогава се състои в това, че не напредват, а възобновяват лошо употребените животи в онази среда, която отговаря на тяхната природа.

Какви са тези, които трябва да възобновят същото съществуване?

– Това са тези, които не са се справили със своето предназначение или не са издържали на изпитанията.

175. Всички ли същества, обитаващи даден свят, постигат еднаква степен на съвършенство?

– Не; то е като на Земята: сред тях има повече или по-малко напреднали.

176. Запазва ли духът, преминавайки от този свят в друг, ума, който е имал тук?

– Разбира се, той не губи ума си, но може да няма същите средства, за да го прояви; това зависи от степента на превъзходството му и от състоянието на тялото, което ще си вземе.

177. Приличат ли телата на съществата, живеещи в други светове, на нашите?

– Те, разбира се, имат тела, защото е необходимо духът да бъде облечен с материя, иначе той няма да може да въздейства върху материята; но тази обвивка е материална в по-голяма или в по-малка степен, в зависимост от степента на чистота, която духовете постигат; и това е нещото, което различава световете, в които ни предстои да живеем, защото много жилища има напийат. *Баща и различно е тяхното ниво. Само че някои*

знаят за това и го осъзнават още на Земята, докато други никак не приличат на тях.

178. Можем ли да знаем точно какво е физическото и нравственото състояние на различните светове?

– Ние, духовете, можем да ви отговорим само в съответствие с онова ниво, на което се намирате вие; с други думи, ние не трябва да разкриваме тези неща на всички, защото не всички могат да ги разберат и такова знание би ги смутило, би ги объркало.

179. Духът, преминавайки от един свят в друг, навсякъде ли изживява отново времето на детството?

– Детството е необходим период навсякъде, но не навсякъде то е така глупаво, както при вас.

180. Има ли духът възможност да избира в кой свят да живее?

– Невинаги; но винаги може да помоли за това и може да го постигне, ако го е заслужил; защото световите са достъпни за духовете само в съответствие със степента на тяхното собствено развитие.

Ако духът не моли за нищо, какво определя в кой свят да бъде въплътен?

– Степента на неговото развитие.

181. Остава ли нивото на физическо и нравствено състояние на живите същества постоянно за всяка планета?

– Не, световите също са подчинени на закона на прогреса. Всички, които са били в нисше състояние, са започнали от същото ниво, от което и вие. И Земята ще прегърпи подобни преобразования и ще стане земен рай, когато хората станат добри.

182. Има ли такива светове, в които духът, престанал да живее в материално тяло, има за обвивка само перисприт?

– Да; и тази обвивка става толкова ефирна, че за вас все едно, че я няма; това именно е състоянието на чистите духове.

От това, изглежда следва, че няма рязка граница меж-

ду състоянието на последните въплътения и състоянието на чистия дух?

– Такава разлика няма. Избледнявайки малко по малко, разликата става незабележима, както нощта се разтваря постепенно в зората на деня.

183. Субстанцията перисприт във всички светове ли е еднаква?

– Не, тя може да бъде ефирна в по-голяма или в по-малка степен. Преминавайки от един свят в друг, духът се облича в материя, присъща на всеки от тях; това е толкова кратко, колкото блясъкът на мълнията.

184. Чистите духове някакви светове ли обитават или живеят в космическото пространство, без да са свързани с един свят повече, отколкото с друг?

– Чистите духове живеят в светове, но те не са така заточени на своите планети, както хората на Земята. Те повече от всички други могат да бъдат навсякъде.

Според духовете, сред планетите от нашата Слънчева система Земята е от онези, чиито обитатели най-малко са напреднали физически и морално. Марс ѝ отстъпва значително, а Юпитер я превъзхожда многократно във всяко едно отношение. Слънцето пък е свят, който изобщо не е населен с телесни същества, но е място за среци на висшите духове, които оттам изпрацат мисълта си в други светове, управлявани от тях чрез по-малко издигнати духове, които получават тази мисъл благодарение на вселенския флуид.

Размерите и разстоянието от Слънцето нямат никаква връзка със степента на развитие на планетите, защото Венера е по-развита от Земята, а Сатурн – по-малко от Юпитер.

Продължителността на живота също се различава от земните представи и възрастта не може да бъде съпоставена със земната. Един умрял преди няколко години човек, когато бе извикан, каза, че вече шест месеца е въплътен в свят, чието название на нас не ни е известно. Когато го попитаха каква възраст е достигнал там,

той отговори: „Не мога да съпоставя, защото ние броим съвсем различно от вас; начинът на живот тук е различен от вашия; тук се развиват много по-бързо. Макар че са изминали само шест месеца, откакто съм тук, мога да ви кажа, че умственото ми развитие отговаря на това, което на Земята бих имал на тридесет години.“

36. ВЪЗХОДЯЩО ДВИЖЕНИЕ ИЗ СВЕТОВЕТЕ

185. От самото си сътворяване ли духът използва напълно своите способности?

– Не, защото и духът, като човека, има своето детство. В самото начало съществуването на духовете е само инстинктивно и те едва осъзнават себе си и своите постъпки; и малко по малко се развива и разумът им.

186. Какво е състоянието на душата при първото Т възплъщение?

– Състоянието на детство в телесния живот; нейният разум едва се е зародил: той се нагажда към живота.

187. Душите на нашите диваци души в състояние на детство ли са?

– На относително детство; това са вече развити души: те имат страсти.

Значи страстите са признак на развитие?

– Да, на развитие, но не на съвършенство; те са признак на активност и самосъзнание; докато в първобитната душа разумът и животът пребивават в растително състояние.

Като цяло животът на духа преминава през същите фази, през които и телесният живот: той преминава от състоянието на зародиш към детство, за да достигне постепенно времето на порастването и на зрелостта, която е състояние на съвършенство, с тази разлика, че в живота на духа няма период на упадък и изнемошност, какъвто има в живота на тялото; и с тази разлика, че неговият живот, който е имал начало, няма да има край; че му е нужно необхватно от наша гледна точка време, за да премине от духовно детство към пълна зрялост и прог-

ресът му се осъществява не на една планета, а в движение из различните светове. Така животът на духа се състои от редица телесни съществувания, всяко от които е за него повод за прогрес, както всяко съществуване в тяло се състои от дълга поредица дни, и във всеки един от тях човек придобива частица опит и знание. Но както в живота на човека има безплодни дни, така и в живота на духа има напълно безплодни съществувания в тяло, защото той не е съумял да ги употреби за добро.

188. Възможно ли е чрез съвършенството на своето поведение духът да прекрачи направо от този живот до състоянието на чист дух, пропускайки всички междинни стъпала?

– Не, защото това, което човек смята за съвършено, в действителност е далеч от съвършенството; има качества, които са му непознати и които той не може да разбере. Той може да бъде толкова съвършен, колкото му позволява земната му природа, но това не е абсолютното съвършенство. Така детето, колкото и да е надарено, трябва да мине през юношеството, за да достигне зрялата възраст; така болният оздравява постепенно, преди да възстанови напълно здравето си. Освен това духът трябва да расте по отношение на знание и нравственост; ако се е развивал само в една посока, трябва да се развие и в друга, за да може да стигне до върховете на йерархията. Но колкото повече човек напредва в сегашния си живот, толкова по-кратки и по-малко мъчителни ще бъдат за него следващите изпитания.

Може ли човек в този живот да си осигури следващо съществуване, в което да има по-малко горчивина?

– Да, без съмнение, той може да съкрати продължителността и да намали трудностите на пътя. И само лекомисленият и вятърничав човек се оказва винаги на същата точка, от която е тръгнал.

189. Може ли човек в новите си съществувания да слезе на по-ниско от предишното си ниво?

– По социално положение – да; но по духовно – не.

190. Може ли душа на добър човек при новото си възплъщение да одушеви тяло на злодей?

– Не, защото тя не може да претърпи израждане.

А душата на порочния човек може ли да стане душа на добър човек?

– Да, ако се е разкаял, и тогава това е неговата награда.

Движението на духовете върви винаги напред и нагоре, а не надолу и назад; те постепенно се издигат в йерархията и никога не падат по-долу от ранга, който вече са достигнали. В различните си телесни възплъщения те могат да паднат като хора, но не и като духове. Така душата на силния на деня може по-късно да оживи най-бедния занаятчия и обратно; защото сред хората рангът често е обратен на висотата на нравствените му качества. Така Ирод е бил цар, а Исус – дърводелец.

191. Няма ли опасност възможността да станеш по-добър при друго съществуване да накара някои да вървят по-дълго по лопшия път, тъй като те ще предполагат, че винаги ще успеят да се поправят по-късно?

– Този, който мисли така, не вярва в нищо и идеята за вечното наказание също няма да го спре, защото неговият ум отхвърля тази идея и го води към пълно неверие. Несъвършеният дух по времето на телесния живот наистина може да мисли така, както казваш ти; но освободил се един път от материята, той вече мисли другояче, защото скоро вижда, че е сгрешил и тогава именно в новото си съществуване той внася противоположното чувство. Така се осъществява прогресът; ето защо при вас на Земята едни хора са напреднали повече от други: някои вече имат опит, какъвто други нямат, но какъвто и те постепенно ще придобият. В тяхна власт е да ускорят своя прогрес или да го забавят за неопределено време.

Човек, чието положение е лошо, иска да го промени колкото се може по-бързо. Онзи, който е убеден, че негодите на този живот са следствие от собственото му несъ-

вършенство, ще се постарее да си осигури по-малко мъчително ново съществуване; и тази мисъл ще го отклони по-бързо от злото, отколкото мисълта, че го заплашва вечен огън, в която той не вярва.

192. Тъй като духовете могат да станат по-добри само ако изгърпяват терзанията на телесното съществуване, то оттук следва, че животът в материалния свят е своеобразно преминаване през сито или пречистване, през което трябва да минат съществата от духовния свят, за да постигнат съвършенство. Така ли е?

– Да, точно така е. Те трябва да стават по-добри в своите изпитания, избягвайки злото и правейки добро. И след няколко възплъщения или последователни пречиствания те постигат за повече или по-малко време (което зависи изцяло от степента на полаганите от тях усилия) целта, към която се стремят.

Тялото ли влияе на духа, за да го направи по-добър, или духът влияе на тялото?

– Твоят дух – това е всичко; твоето тяло е само дреха, която се износва и се разпада; нищо повече.

37. СЪДБАТА НА ДЕЦАТА СЛЕД СМЪРТТА

193. Духът на детето, умряло в ранна възраст, толкова ли е развит, колкото духът на възрастен?

– Понякога значително по-развит, защото е могъл да живее повече и да натрупа повече опит, особено ако е вървял напред.

Може ли по такъв начин духът на детето да бъде по-развит от духа на неговия баща?

– Това става често: няма вие самите не виждате същото постоянно при вас на Земята?

194. Ако детето умре в ранна възраст, то не е могло да извърши зло; значи ли това, че неговият дух се отнася към висшите степени?

– Ако не е направил зло, той не е направил и добро, и Бог не го освобождава от изпитанията, през които трябва

ва да мине. Ако наистина е чист, то не е защото е бил дете, а защото е бил по-развит.

195. Защо животът толкова често се прекъсва още в детството?

– Времето на живот на детето може да бъде за духа, въплътен в него, догълнение към предишно съществуване, прекъснато преди определения срок, а смъртта му е много често изпитание или изкупление за родителите.

Какво става с духа на детето, умряло в ранна възраст?

– Той започва пак ново съществуване.

38. ПОЛЪТ СРЕД ДУХОВЕТЕ

196. Имат ли духовете пол, т.е. делят ли се те като хората на мъже и жени?

– Далеч не в този смисъл, в който вие го разбирате; защото при вас полът се определя от строежа на организма. Между духовете също има любов и симпатия, но тя почива върху сходство на чувствата и мислите.

197. Може ли дух, оживявал в тялото на мъж, в новото си въплъщение да оживи женско тяло, и обратно?

– Да, едни и същи духове одухотворяват ту мъже, ту жени.

198. В състоянието си на дух човек какво тяло предпочита за въплъщението си – мъжко или женско?

– За духа това не е от голямо значение; то се определя от изпитанията, на които трябва да бъде подложен.

39. РОДНИНСТВО, РОДНИНСКИ ВРЪЗКИ

199. Родителите предават ли на децата си част от своята душа, или им дават само животински живот, към който новата душа по-късно ще добави нравствен живот?

– Само животински живот, защото душата е неделима. Глупавият баща може да има умни деца, и обратно.

200. Тъй като сме имали много съществувания, нашите роднински връзки не надхвърлят ли поради това рамките на сегашното ни съществуване?

– Иначе не може и да бъде. Последователността на телесните съществувания установява между духовете връзки, които водят към вашите предишни съществувания; тук много често са корените на симпатия между вас и някои духове, които ви изглеждат чужди.

201. Някои смятат, че учението за превъплъщението разрушава семейните връзки с това, че ги извежда извън рамките на сегашното съществуване.

– То ги разширява, а не ги разрушава. Тъй като роднинството се базира на предишни привързаности, връзките, свързващи членовете на едно семейство, стават още по-здрави. Това учение засилва чувството за братство между хората, защото във вашия съсед или във вашия слуга може да се намира дух, който по-рано ви е бил кръвен роднина.

И все пак, то намалява онази значимост, която някои са склонни да придават на своето роднинство, защото баща може да се окаже дух, принадлежал по-рано към съвсем друг род или към друго съсловие.

– Това е така, но подобна значимост се опира само на горделивостта; повечето хора почитат в своите предци техните титли, знатност и богатство. Някой се срамува да има сред предците си честен обуцар и се гордее, ако произхожда от развратен дворянин. Но не е в неговата власт да попречи на това, което е, защото Бог е устремил законите на природата не според суетността му.

202. От факта, че между духовете, произлизащи от едно и също семейство, няма роднинство, следва ли, че култът към предците е сам по себе си нелеп?

– Разбира се, че не, защото трябва да си щастлив от мисълта, че принадлежиш към род, в който преди са се въплъщавали високи духове. Макар и да не произлизат един от друг, духовете също са привързани към онези, които са свързани с тях чрез роднински връзки, защото тези духове често биват привлечени от едно или друго семейство поради чувството на симпатия или поради предишни връзки. Но бъдете сигурни, че духовете

на вашите предци съвсем не се трогват от почитта, която им отдавате поради гордост или суетност; техните достойнства ще стигнат до вас само ако вие се стремите да следвате добрия им пример и само тогава вашата памет за тях може да им бъде не само приятна, но и полезна.

40. ПРИЛИКА ПО ВЪНШНОСТ И ПО ХАРАКТЕР

203. Родителите често предават на децата си особености на своята външност. Предават ли те също и някои особености на характера си?

– В никакъв случай, защото имат различни души и са свързано други индивидуалности. Тялото произлиза от тяло, но духът не произлиза от дух. Между членовете на семейството има само кръвно родство.

С какво се обяснява сходството в характерите на родители и деца, което понякога съществува?

– Това са симпатизиращи си духове, привлечени от сходството на наклонностите.

204. Оказва ли духът на родителите влияние върху духа на детето след неговото раждане?

– Той оказва много голямо влияние; както казахме, духовете са призвани да спомагат за взаимния си прогрес. Ето защо духът на родителите е призван да развие духа на децата си чрез възпитанието: това е само задължение на родителите и ако не се справят с него, те са виновни.

205. Защо добри и порядъчни родители понякога имат деца, чиято природа е порочна? Иначе казано, защо положителните качества на родителите невинаги привличат чрез симпатия добър дух, за да оживи детето им?

– Лошият дух може да си измоли добри родители с надеждата, че техните съвети ще го насочат към добър път, и Бог често им го поверява.

206. Могат ли родителите с мислите и молитвите си да извикат в тялото на детето си добър дух и да отклонят нисшия дух?

– Не; но те могат да направят по-добър духа, който живее в тялото на роденото от тях дете и който точно за това им е поверен: това е дълъг път. Лошите деца винаги са изпитание за родителите.

207. На какво се дължи приликата в характерите, която толкова често съществува между двама братя, особено между близнаци?

– Симпатизиращи си духове, сблизихи се чрез сходството на чувствата, които са щастливи да бъдат заедно.

208. При децата, чиито тела са свързани и някои органи са общи, два духа ли са? Иначе казано, две души ли имат те?

– Да, но тяхната прилика често ги превръща във вашите очи в една.

209. След като духовете се възлъгават в близнаци по симпатия, от какво тогава е предизвикана тази неприязън, която понякога съществува между тях?

– Съвсем не е задължително у близнаците да има само симпатизиращи си взаимно духове; лошите духове също могат да поискат заедно да се борят в драмата на живота.

210. Как да се отнасяме към историята за децата, които се бият в утробата на майката?

– Това е метафора! За да се опише тяхната закоравяла омраза, тя предпоставя самото им раждане. Обикновено вие не осъзнавате напълно поетичните фигури.

211. Какъв е произходът на националния характер, присъщ на всеки народ?

– Духовете също имат семейства, основани върху сходството на техните наклонности и интереси, които са повече или по-малко очистени, в зависимост от степента на тяхното издигане. Всеки народ е едно голямо семейство, в което се събират симпатизиращите си духове. Склонността, на базата на която членовете на тези семейства се стремят към обединяване, е и източник на приликата, съществуваща в отличителния характер на всеки народ. Или ти мислиш, че добрите и човечни ду-

хове се въплъщават в груб и жесток народ? Не, духовете симпатизират на тълпите, както симпатизират и на отделните личности; и само сред тях те се пречистват в своята стихия.

212. В новите си съществувания човек запазва ли следи от нравствената природа, която му е била присъща в предишните му съществувания?

– Да, това може да стане; но ставайки по-добър, той се променя. Общественото му положение също може да стане друго; ако от собственик се превръща в роб, тогава и вкусовете му ще бъдат съвсем други и на вас ще ви бъде трудно да го познаете. Тъй като все същият дух преминава през различни свои въплъщения, неговите прояви и в този, и в друг живот могат да имат някакви аналози, докато някакво значително усъвършенствуване не промени напълно характера му и тогава, ако се е разкалял, от зъл и надменен той може да стане смирен и добър.

213. Запазва ли човек в следващите си въплъщения следи от своята външност от предишни съществувания?

– *Старото тяло е разрушено, а новото няма никакво отношение към старото. Обаче духът се отразява в тялото; разбира се, тялото не е нищо повече от материя. Но въпреки това, то е скроено по качествата на оживяващия го дух, който придава на тялото определен образ; това се отразява главно на лицето и правилно очите са наречени „огледало на душата“, т.е. душата най-много се отразява в лицето. Така понякога чертите на някое лице са направо грозни, но въпреки това то има в себе си нещо, което се харесва, защото то е отражение на добър, мъдър и човечен дух; и в същото време има лица, физически много красиви, които не само че не правят никакво впечатление, но дори предизвикват отвращение, въпреки цялата им красота. Така че не си мисли, че само добре сложените тела са обвивка на най-съвършените духове; ти всеки ден срещаш добри хора с непривлекателна външност. Подобие то на вкусове и наклон-*

ности, без да има ярко изразено сходство, може да даде това, което наричат „семейна прилика“.

41. ВРОДЕНИ ИДЕИ

214. Въплътеният дух запазва ли някаква следа от предишните си възприятия и от знанията, които е притежавал при предишните си съществувания?

– Остава му смътен спомен за всичко това и той му дава нещото, което наричат „вродени идеи“

Следователно, теорията за вродените идеи не е химера?

– Не, придобитите при всяко съществуване знания не се изгубват и след като се освободи от материята, духът си спомня всичко. По време на въплъщението той може частично да ги забрави, но смътното усещане за тях, което му остава, помага за издигането му; без това би трябвало всеки път да започва отначало. Във всяко свое ново въплъщение духът взема отправна точка от онзи отрязък от собствения си път, на който е спрял в предишното съществуване.

Тогава между две съседни съществувания трябва да има силна връзка.

– Не винаги толкова силна, колкото може да помислиш, защото положенията често са твърде различни и в промеждутъка между въплъщението духът е могъл да прогресира.

215. Какъв е произходът на изключителните способности на онези, които без предварително обучение притежават като че ли интуитивно някакви знания, например по езици, изчисления и т.н.?

– Спомените за миналото; предишният прогрес на душата, който тя самата не осъзнава. Откъде искаш да идват? Тялото се променя, но духът остава същия, макар и да сменя одеждите си.

216. Възможно ли е с промяната на тялото да се изгубят някои интелектуални способности, например вкусът към изкуството?

– Да, ако човек е осквернил този интелект или му е

дал недостойно приложение. Освен това, всяка способност може да дреме по време на своето съществуване, тъй като духът желае да упражнява друга своя способност, която по никакъв начин не е свързана с предишната; тогава тя остава в непроявено състояние, за да се появи по-късно пак.

217. Не е ли пак споменът, който лежи в основата на инстинктивното усещане за Божието съществуване и на предчувствието за бъдещ живот, който човек притежава, дори в своето нецивилизовано състояние?

– Да, това е споменът, който той е запазил за нещата, известни му като на дух преди въплъщението; но горделивостта често задушават това чувство.

Не се ли дължат на този спомен и някои вярвания, засягащи спиритичното учение, и онези, които можем да намерим у всички народи?

– Това учение е старо като света; и именно затова то се среща навсякъде и това е доказателство, че е истинско. Въплътеният дух, запазвайки интуицията за своето състояние като дух, притежава инстинктивно съзнание за незримия свят, но то често е изкривено от суеверия, а невежеството добавя своите предразсъдъци.

ГЛАВА ПЕТА ЖИВОТЪТ НА ДУХОВЕТЕ

Блуждаещи духове – Преходни светове – Възприятие, усещания и страдания при духовете – Теоретичен очерк за усещанията при духовете – Избор на изпитанията – Отношения в отвъдния свят – Симпатия и антипатия сред духовете. „Вечни половини“ – Спомен за живота в тяло – Помен за умрелите. Погребение

42. БЛУЖДАЕЩИ ДУХОВЕ

218. Въплъщава ли се душата веднага след своето отделяне от тялото?

– Понякога веднага, но най-често – след определен интервал от време, повече или по-малко дълъг. Във висшите светове превъплъщението почти винаги е незабавно; тъй като телесната материя в тях е по-малко груба, отколкото тук при нас, въплътеният дух използва там почти всички свои духовни способности; неговото нормално състояние е състоянието на вашите ясновидци сомнамбули.

219. Какво става с душата в интервала между въплъщението?

– Тя става блуждаещ дух, който се стреми към нова своя съдба и който чака.

Каква може да бъде продължителността на тези интервали?

– От няколко часа до няколко хиляди века. Като цяло, няма никакво ограничение за състоянието на бродене, то може да продължи доста дълго, но никога не е вечно. Рано или късно духът винаги започва такова съществуване, което да му позволи да се пречисти от предишните си съществувания.

Подчинена ли е тази продължителност на волята на самия дух, или тя може да се налага като изкупление?

– Това е още едно приложение на принципа за свобода на волята; духовете много добре знаят какво правят, но сред тях има и такива, за които това е наказание, налагано от Бог; някои молят да бъде продължено времето им на невъплъщението, за да имат възможност да учат, което може да бъде плодотворно само в състоянието на дух.

220. Броденето може ли да се разглежда като признак на непълноценност сред духовете?

– Не, защото бродещи духове има във всички рангове. Въплъщението е само преходно състояние, в нормалното си състояние духът е освободен от материята.

221. Може ли да се каже, че всички духове, които не са въплътени, са блуждаещи?

– За тези, които трябва да се въплътят – да; но чисти-

те духове, постигнали съвършенство, не са блуждаещи: тяхното състояние е окончателно.

222. По какъв начин се обучават бродещите духове? Вероятно не е като при нас?

– Те изучават миналото си и търсят средство да се възвисят. Гледат, наблюдават какво става в местата, които посещават, слушат думите на просветени хора и съжденията на духовете, развити повече от тях, и това ги навежда на мисли, каквито по-рано не са имали.

223. Духовете запазват ли някои от човешките страсти?

– Развитите духове, напускайки своята обвивка, изгубват и лошите страсти и оставят само онези, които са изгълнени с добро; но ниспите духове ги запазват, иначе те също биха принадлежали към първия клас.

224. Защо, напускайки Земята, духовете не оставят тук и всичките си лоши страсти, след като виждат свързаните с тях неудобства?

– Знаеш, че в твоя свят има страшно завистливи хора; мислиш ли, че щом напуснат този свят, те изгубват и този недостатък? Той остава и след като си отидат от тук, на първо място у онези, чиито страсти са изразени особено ярко. Духовете продължават да живеят като че ли заобиколени от атмосферата на тези страсти, те са потопени във всички тези лоши неща, защото духът не се освобождава напълно; само в отделни мигове той прозира истината, която се появява, като че ли за да му покаже верния път.

225. *Продължава ли духът да се развива и в блуждаещо състояние?*

– Той може да стане много по-добър, винаги по собствено желание; но именно в телесното съществуване той претворява на дело новите идеи, усвоени от него.

226. Блуждаещите духове щастливи ли са, или нещастни?

– Повече или по-малко, в зависимост от собственото си достойнство, те страдат от страстите, чийто корен са запазили в себе си, или са щастливи, в зависимост от

степената на своята дематериализация. В бродещо състояние духът вижда какво не му достига, за да бъде щастлив; именно тогава той търси средство да постигне това щастие. Но невината му е позволено да се възплъти по свое усмотрение и тогава това ограничение е за него като наказание.

227. Могат ли духовете в бродещо състояние да посетят всички светове?

– Зависи как; когато духът е напуснал тялото, той още не се е освободил напълно от материята и още принадлежи на света, в който е живял, или на някой друг свят от същия ранг, освен ако приживе не е съумял да се издигне над средното ниво – цел, към която трябва да се стреми и която го кара да се усъвършенствува. Той може обаче да посети и някои висши светове, макар и да се чувства там като чужденец; той само разглежда бегло тези планети с висша организация и именно това предизвиква у него желанието да стане по-добър, за да бъде достоен за това блаженство, което вкусват обитателите на тези светове, и да може по-късно да живее сред тях.

228. След като са се пречистили, духовете идват ли в ниспите светове?

– Те ходят там често, с цел да помогнат на тяхното развитие, иначе тези светове биха се оказали предоставени на самите себе си, без наставници, способни да ги поведат.

43. ПРЕХОДНИ СВЕТОВЕ

229. Съществуват ли такива светове, които да служат на бродещите духове за пристанище и място за отдих?

– Да, има светове, специално предназначени за блуждаещите духове, светове, в които те могат да поживеят известно време; своеобразни почивни станции, курорти, където могат да си починат от дългите скитания, които винаги са малко мъчителни. Тези светове са междинни сред другите светове, различаващи се по ранг, в

зависимост от характера на духовете, които ги населяват и които там се ползват от определено благополучие.

Духовете, живеещи в тези междинни светове, могат ли да ги напуснат по свое желание?

– Да, духовете, които се намират в тези светове, могат да ги напуснат и да отидат там, където трябва да бъдат. Представете си прелетни птици, кацнали на остров: те са кацнали, за да съберат сили и да летят отново към целта на своето пътешествие.

230. Духовете продължават ли да се развиват и по време на спирането си в преходните светове?

– Разбира се; тези, които отиват там, продължават да се развиват; те правят това както заради взаимното просвещение, така и за да получат по-лесно разрешение да се отправят към по-добри места и да достигнат положението, което достигат избраните.

231. Преходните светове завинаги ли (поради особеността си характер) са владение на блуждаещите духове?

– Не, тяхното положение е временно.

Живеят ли едновременно в тях и телесни същества?

– Не, повърхността на тези планети е напълно неплодна. На тях живеят само тези, които не се нуждаят от нищо.

Това тяхно безплодие постоянно ли е и свързано ли е по някакъв начин с особеното им предназначение?

– Природата там се изразява в красотите на Безпределността, които не са по-малко възхитителни от това, което вие наричате „красота на природата“

След като такова състояние на тези светове е преходно, може ли някога и нашата Земя да се окаже сред тях?

– Тя вече е била.

В коя епоха?

– Във времето на нейното сътворение.

В природата няма нищо безполезно; всяко нещо има своята цел, своето предназначение; никъде няма пустота, всичко е обитаемо, животът е навсякъде. Така, в продължение на безкрайно дълга редица от векове, изменили преди появата на човека на Земята, в продълже-

ние на дълги преходни периоди, за които свидетелствуват геоложките слоеве, и даже преди сътворението на първите органични същества в тази безформена маса, в този нажежен хаос, в който са се смесили всички стихии, също е имало живот; същества, които нямат нито нашите потребности, нито нашите физически усещания, са намирали тук пристанище за себе си. Бог е пожелал дори в това несъвършено състояние нашата планета да служи на определена цел. И кой би посмял да каже, че сред милиардите светове, въртящи се в Безпределността, само един – най-малкият от тях, изгубен сред масата други – се ползува с изключителното право да бъде обитаем? Какво е тогава предназначението на всички останали? Да не би Бог да ги е създал, само за да им се наслаждават нашите очи? Нелепо предположение, несъместимо с мъдростта, която се проявява с толкова великолепие във всички Негови творения, нелепо и недопустимо, ако си помислим и за всички онези светове, които ние не можем да видим. Никой не може да отрече, че тази мисъл за светове, които не са устроени още за материален живот и въпреки това са заселени с живи същества, приспособени към подобна среда, съдържа в себе си нещо велико и възвишено, нещо такова, в което се крие може би решението на не един проблем.

44. ВЪЗПРИЯТИЕ, УСЕЩАНИЯ И СТРАДАНИЯ У ДУХОВЕТЕ

232. Намирайки се в света на духовете, душата ползува ли същите сетива като при живота на Земята?

– Да, а също така и други, които не е имала, защото тялото Т е било като пелена, която ги закрива. Умът е свойство на Духа, но той се проявява с по-голяма свобода, когато духът не е скован от материалните условия.

233. Способността за възприятие при духовете и техните знания безгранични ли са? С една дума, знаят ли те всичко?

– Колкото повече се приближават до съвършенство-

то, толкова повече знаят; ако принадлежат към виспия ранг, знаят много; а ниспите духове са повече или по-малко невежи по всеки повод.

234. На духовете известно ли им е началото на нещата?

– Това зависи от степента на техния прогрес и чистота; ниспите духове знаят за това не повече от хората.

235. Духовете като нас ли възприемат продължителността на времето?

– Не, и в това е причината, че невинаги ни разбират, когато говорим за срокове и епохи.

236. Представата на духовете за настоящето по-точна и по-вярна ли е от нашата?

– Приблизително както този, който вижда нормално, има по-вярна представа за нещата от слепаца. Духовете виждат това, което вие не виждате; те следователно съдят за нещата по начин, различен от вашия; но и това зависи от степента на тяхното издигане.

237. Какво знаят духовете за миналото и безгранично ли е това знание за тях?

– Миналото, когато ние се занимаваме с него, е настояще, така както ти си спомняш онова, което те е поразило в твоето изгнание. Но понеже ние нямаме вече материална пелена, която сега забулва твоя ум, ние си спомняме онова, което при тебе се е изтрило; но не всичко им е известно; не им е известно преди всичко тяхното сътворение.

238. Знаят ли духовете бъдещето?

– Това също зависи от тяхното съвършенство; много често те само смътно го предвиждат, но невинаги им е позволено да го разкриват; когато виждат бъдещето, то им изглежда като настояще. Духът вижда бъдещето ясно с приближаването си към Бога. След смъртта душата вижда и с един поглед обхваща миналите си преселения, но тя не може да види това, което Бог ѝ готви; за това е нужно тя да бъде изцяло в Него след множеството съществувания.

Духовете, постигнали абсолютно съвършенство, имат ли пълно знание за бъдещето?

– „Пълно“ не е подходяща дума, защото само Бог е върховен владика и никой не може да се сравнява с Него.

239. Духовете виждат ли Бог?

– Само виспите духове Го виждат и разбират; ниспите духове само Го чувствуват и предусещат.

Когато някой нисп дух казва, че Бог нещо му забранява или разрешава, как може да знае, че това идва от Бог?

– Той не вижда Бог, но чувствува Неговата върховност, и когато нещо не трябва да бъде направено или някоя дума не трябва да бъде казана, той интуитивно усеща незримото предупреждение, което му забранява да направи това. Нима вие самите нямате предчувствия, които са за вас като тайни предупреждения да направите или да не направите нещо? Същото е и при нас, но в по-голяма степен, защото, както разбираш, същността на духовете е по-изгънчена от вашата и поради това те могат по-добре да получават божествените предупреждения.

Самият Бог ли му предава указанието или това става с посредничеството на други духове?

– То не идва направо от Бог; за да общуваш с Него, трябва да бъдеш достоен за това. Бог му предава своите указания чрез духовете, които се намират на по-висока степен на съвършенство и знания.

240. Зрението при духовете ограничено ли е както при хората?

– Не, то не се намира в тях самите.

241. На духовете трябва ли им светлина, за да виждат?

– Те виждат от само себе си и нямат нужда от външна светлина; тъмнината за тях не съществува, освен онази, в която те могат да бъдат за изкупление.

242. Духовете трябва ли да се пренасят на разстоя-

ние, за да видят две различни точки? Могат ли напремер да виждат едновременно това, което става в двете полукълба на Земята?

– Тъй като духът се придвижва със скоростта на мисълта, може да се каже, че той вижда едновременно навсякъде; неговата мисъл може да се излъчва и да се устремява в няколко различни направления, но тази способност зависи от чистотата му: колкото по-малко е пречистен, толкова по-ограничено е зрението му; само висшите духове могат да обхванат цялото.

243. Духът вижда ли предметите така отчетливо, както ние?

– По-отчетливо, защото зрението му прониква там, където вие не можете да проникнете; нищо не го затъмнява.

244. Духът възприема ли звуци?

– Да, той възприема и звуци, които вашите груби слухови органи не могат да възприемат.

И слуховите му способности ли изгълват цялото му духовно същество, както зрителните?

– Всички възприятия са естествено свойство на духа и представляват част от неговото същество; когато той е облечен в материално тяло, усещанията стигат до него само по канала на сетивните органи, но в свободно състояние те вече не са ограничени в определено място (не са локализирани).

245. Тъй като усещанията са в самата природа на духа, може ли той по някакъв начин да ги изключи?

– Духът вижда и чува само това, което иска да види и чуе. Това е общо правило и то се отнася особено за висшите духове, а несъвършените често са принудени да чуват и виждат въпреки своето желание онова, което може да бъде полезно за тяхното издигане.

246. Духовите разбират ли музиката?

– Искаш да кажеш – вашата музика. Какво е тя в сравнение с небесната музика? С онази хармония, за която нищо на Земята не може да ви даде представа? Едната и другата музика – това е все едно песента на

дивака и най-сладостната мелодия. Обаче нисшите духове могат да изпитват известно удоволствие от слушането на ваша музика, защото още не им е дадено да разбират по-възвишената. За духовете музиката притежава безкрайно очарование в съответствие с техните силно развити способности за възприятие; говоря за небесната музика, най-прекрасното и сладостно нещо от всички, което духовното въображение може да си представи.

247. Чувствителни ли са духовете към красотата на природата?

– Красотата на природата на различните планети е толкова различна, че не може да се опознае всичко. Да, те са чувствителни към това, в зависимост от склонността им да оценят и разберат; за висшите духове има красота на цялото, пред която бледнеят очарованията на частното.

248. Изпитват ли духовете нашите човешки потребности и нашите физически страдания?

– Те ги познават, защото са ги изгърпели, но не ги изпитват материално като вас: те са вече духове.

249. Усещат ли духовете умора или нужда от почивка?

– Те не могат да усеща умора така, както вие я разбирате, и следователно не се нуждаят от физически отдих, както вие го разбирате, защото нямат органи, чиято сила да възстановяват като вас; но духът почива в смисъл, че невинаги е в действие; той не действа по материален начин; неговото действие е изцяло интелектуално, като отдихът му е изключително морален. Това означава, че има мигове, когато мисълта му престава да бъде толкова дейна и не се насочва към някакъв определен обект; това е истинска почивка, която обаче по никакъв начин не може да се сравнява с почивката на тялото. Видът умора, която духовете могат да изпитват, се намира в пряка зависимост от тяхната неразвитост; защото колкото по-развити са, толкова по-малко почивка им е необходима.

250. Когато някой дух казва, че страда, какво е естеството на изпитването от него страдание?

– Нравствените вълнения ги терзаят много повече от физическите страдания.

251. Тогава защо се случва духовете да се оплакват от студ или горещина?

– Споменът за това, което са понесли приживе, често е толкова мъчителен, колкото и самата действителност; много често това е просто сравнение, с помощта на което, поради липса на по-добро средство, те се опитват да ви обяснят своето положение. Когато си спомнят за тялото си, те изпитват усещане, напомнящо им определено това, което изпитвате вие, когато сваляйки си палтото, си мислите, че ще ви се наложи да го носите още известно време.

45. ТЕОРЕТИЧЕН ОЧЕРК ЗА УСЕЩАНИЯТА ПРИ ДУХОВЕТЕ

252. Тялото е оръдие на болката. Ако то не е първопричина, то поне е непосредствена причина. Душата притежава способността да възприема тази болка: това възприятие е следствие на първопричината. Споменът за изгърпяната болка, който тя запазва, може да бъде много мъчителен, но не може да има физическо действие. Наистина, нито студът, нито горещината могат да разстроят елементите, съставляващи душата; душата не може да замръзне, нито да изгори. Но няма ние не наблюдаваме ежедневно как споменът или страхът от физическа болка предизвикват същите последствия, както самата действителност, и даже предизвикват смърт? Можем следователно да предположим, че има нещо аналогично в страданията на духа след смъртта.

Общозвестно е, че онези, на които е ампутирана някоя част от тялото, усещат болка на същото място, което вече го няма.

Опитът ни учи, че в мига на смъртта периспиритът се освобождава от тялото сравнително бавно; в първия миг

духът не може да обясни своето състояние; той не вярва, че е мъртъв; той чувства, че е жив; той вижда своето тяло от страни; знае, че това е неговото тяло, но не разбира, че се е отделил от него. Това състояние продължава толкова време, колкото се запазва връзката между тялото и периспирита. Един самоубиец ни каза: „Не, аз не съм умрял“ – и допълни: „И все пак усещам как ме ядат червеите“ Но червеите определено не ядат периспирита и още по-малко самия дух; те могат да ядат само физическото тяло. Но тъй като разделянето на тялото и периспирита не е пълно, се получава нещо като морален отзвук, който съобщава на духа какво става в тялото. „Отзвук“, разбира се, не е подходящата дума, тя може да ни наведе на мисълта за твърде материални последствия; по-скоро самият вид на това, което става в тялото му, с което все още го свързва периспиритът, му дава една илюзия, която той приема за действителност. Това не е спомен, защото приживе червеите не са могли да го ядат; това е усещане на настоящия миг. От този пример се вижда какви изводи могат да бъдат направени от фактите, ако те се наблюдават внимателно.

Казвайки, че духовете са недостъпни за впечатления от нашата материя, ние имаме предвид духовете с много висок ранг, чиято ефирна обвивка тук няма аналог. Не стоят така нещата с онези, чийто периспирит е по-плътен; те възприемат нашите звуци и миризми, но не с някоя определена част от своето същество, както е било, докато са били живи. Може да се каже, че молекулярните колебания се усещат от цялото им същество и така достигат (макар и по малко по-различен начин, което предизвиква известно видоизменение във възприятията) до техния *sensorium commune**, т.е. до самия дух. Те чуват звука на нашия глас, обаче ни разбират и без думи, просто чрез предаване на мисълта; и това проникване е толкова по-лесно, колкото по-дематериализиран е духът. Що се отнася до зрението им, то не зависи от нашата светлина. Способността да вижда е главно свойство на

душата: за нея тъмнина не съществува и зрението е по-обемно, по-проникващо при тези, които са по-пречистени. Душата, или духът, има в себе си способността за всички възприятия; в телесния живот тези възприятия са притъпени и изкривени от нашите груби органи; в извънтелесния живот те все повече се проявяват с пречистването на полуматериалната обвивка.

Тази обвивка, заимствана от околната среда, се променя в зависимост от природата на световите, в които духът пребивава. При преминаването си от един свят в друг духовете сменят обвивката, както ние сменяме дрехите за зимата, за лятото или отивайки от полюса към екватора. Най-възвисените духове, когато ни посещават, надяват земен периспирит и тогава тяхното възприятие протича като при обикновените духове; но всички те, както нисшите, така и висшите, чуват и виждат само това, което искат да чуят и видят. Тъй като нямат сетивни органи, те по свое желание могат да направят своите възприятия изострено чувствителни или пък да ги изключат напълно. Има само едно нещо, което те се заставят да чуват – това са съветите на добрите духове. Тяхното зрение е постоянно действаща способност, но те могат да се направят невидими един за друг. В зависимост от ранга, който имат, те могат да се скриват от намиращите се по-ниско от тях, но не и от тези, които са по-високо. В първите мигове след смъртта духът винаги вижда смъртно и неясно; зрението му се проявява с освобождаването му и може да достигне същата яснота, която е имало приживе, да не говорим за способността да вижда през тела, които за нас са непрозрачни. Що се отнася до обхвата на зрението в безграничното пространство, в бъдещето и миналото, то този обхват зависи от степента на чистота и възвишеност на духа.

Някой може да каже, че цялата тази теория не е много успокоителна. Ние си мислехме, че като се освободим веднъж от грубата си обвивка – оръдие на нашите стра-

дания, – няма да страдаме повече, а ето че вие ни казвате, че ще страдаме още; дали това ще е по един начин или друг – страданието си остава страдание. Уви! Да, ние ще страдаме и занапред, и много, и дълго, но можем и да не страдаме повече от същия миг, в който оставим този физически живот.

Цялата работа е в това, че ако някои от тукашните страдания понякога не зависят от нас, много други са естествени следствия от нашата собствена воля. Достатъчно е да се върнем към техния източник и ще видим, че най-голям брой от тях са следствие от причини, които е било в нашите сили да не създаваме. Колко страдания, колко недъзи и болести човек дължи само на своята неумереност, на своето честолюбие, с една дума – на своите страсти. Човек, ако живее умерено, ако с нищо не злоупотребява, ако вкусовете му са винаги прости, а желанията – скромни, ще запази себе си от много излишни вълнения. Същото е и с духа; страданията, които той понася, винаги са следствие от начина му на живот на земята; разбира се, той няма да страда повече от подагра и ревматизъм, но страданията му ще бъдат други, не по-леки от тези. Ние с вас видяхме, че тези страдания са резултат от връзките, съществуващи още между него и материята; че колкото повече той се освобождава от влиянието на материята, иначе казано – колкото повече се дематериализира, толкова по-малко мъчителни усещания изпитва; а всъщност само от него самия зависи да се освободи от това влияние тук и сега, в този свой живот; той има свободата на волята, а следователно – и избора дали да прави, или да не прави нещо. Нека укроти животинските си страсти, нека да не храни нито омраза, нито завист, нито ревност, нито прекалена гордост; нека да не бъде роб на егоизма; нека да пречисти душата си със светли чувства; нека да твори добро; нека на нещата и делата от този свят да придава само онова значение, което те заслужават – и тогава, дори под своята земна обвивка, той ще бъде вече пречистен, ще бъде вече ос-

вободен от материята и когато тръгне да напуска тази обвивка, няма да изпитва нейното влияние. Физическите страдания, които е изгърпял, няма да му оставят никакъв мъчителен спомен; няма да му остане никакво неприятно впечатление от тях, защото всичко това е засягало само тялото, но не и духа. Той е щастлив, че е свободен от тези страдания, а спокойствието на съвестта го освобождава от всякакво морално страдание. Питали сме за това хиляди духове, принадлежащи към всички слоеве на обществото, заемащи най-различно социално положение; изучавали сме ги във всички периоди на спиритичния им живот, започвайки от мига, в който напускат своето тяло; стъпка по стъпка сме ги следвали в задгробния им живот, за да видим какви промени стават с тях, с мислите им, с усещанията им и в това отношение най-обикновените хора не са били най-малко интересният обект на изследване. И винаги сме виждали, че страданията се намират в най-пряка връзка с тяхното поведение приживе, последствията от което те понасят, и че новият живот е източник на неизразимо блаженство за тези, които са вървели по пътя на доброто. Откъдето следва, че страдащите сами са си виновни за това и трябва да се сърдят само на себе си, както в другия свят, така и в този.

46. ИЗБОР НА ИЗПИТАНИЯТА

253. Намирайки се в блуждаещо състояние и преди да започне ново съществуване в тяло, духът притежава ли съзнание и предвиждане за това, което ще му се случи в живота?

– Той сам избира естеството на изпитанията, на които иска да се подложи, в това се състои свободата на неговата воля.

Значи не Бог му налага терзанията на земния живот като наказание, така ли?

– Нищо не става без Божието благоволение, защото Той е установил всички закони, управляващи Вселена-

та. Така че питайте защо Той е създал такъв закон, а не някакъв друг! Давайки на духа свобода на избора, Той му възлага цялата отговорност за действията и техните последствия; нищо не скована неговото бъдеще; пътят на доброто за него е открит, както и пътят на злото. Но ако не издържи изпитанията, ще му остане поне утешението, че за него не всичко е свършено и че Бог в своята благодост му оставя правото отново да започне това, което засега е направил лошо. Трябва обаче да се прави разлика, кое е по Божията воля и кое – по човешката. Ако ви заплашва опасност, не вие сте я създали, а Бог ви я създава; но вие имате воля да се подложите на тази опасност, защото сте видели в нея средство за прогрес и Бог ви е позволил да използвате това средство.

254. След като духът може да избира вида изпитание, на което да се подложи, означава ли това, че всички терзания, които ние изпитваме в живота си, са били предвидени и избрани от самите нас?

– „Всички“ не е най-подходящата дума, защото не става дума за това, че вие сте избрали и предвидили всичко, което се случва с вас в света, всичко до най-малките подробности; вие сте избрали вида изпитание, а непосредствените факти са следствие от вашето положение, а често – и от вашите собствени действия. Ако духът е пожелал да се роди сред злодеи, той е знаел в какво ще бъде въввлечен, макар и да не е знаел конкретно всяко действие, което ще извърши; тези действия са резултат от неговата воля или от свободата на неговата воля. Духът знае, че избирайки такъв път, ще трябва да води борба от такъв характер; той, следователно, знае превратностите, с които ще се сблъска, но не знае точно дали това ще е едно или друго конкретно събитие. Конкретните събития се раждат от силата на обстоятелствата и на самите неща. Само големите събития, онези, които влияят върху съдбата, само те са предвидени. Ако избираш път, изгъстен с дупки и неравности, знаеш, че трябва да бъдеш много внимателен, защото има опасност да се

сгънеш и да паднеш, но не знаеш на кое именно място ще паднеш и може да стане така, че въобще да не паднеш, ако си достатъчно предпазлив. И когато вървиш по улицата и ти падне на главата керемидата от покрива, не си мисли, че така ти е писано, както често казват в ежедневието.

255. Как така духът може да поиска да се роди сред хора, които водят порочен живот?

– Необходимо е да бъде изпратен в среда, където да се подложи на изпитанието, за което той е помолил. Ето защо трябва да има съответствие: за да се борим с инстинкта на разрушението, трябва да се намираш сред хора от този тип.

Ако на Земята нямаше хора, живеещи порочно, излиза, че духът не би могъл да намери тук среда, отговаряща на някои изпитания.

– Нима би си струвало да се съжالياва за това? Именно така е във висшите светове, където злото няма достъп; и затова там има само добри духове. Направете така, че на вашата земя в скоро време да стане същото.

256. В изпитанията, на които духът трябва да се подложи, за да постигне съвършенство, трябва ли той да изпита всички видове изкушения; трябва ли да мине през всички обстоятелства, които могат да предизвикат в него горделивост, завист, скъперничество, чувственост и т.н.?

– Разбира се, че не, има такива, които от самото начало избират пътя, който ги освобождава от много изпитания; но този, който се оставя да бъде повлечен от лошия път, той се излага на всички негови опасности. Така например, духът може да помоли за богатство – и то може да му бъде дадено; и тогава, в зависимост от характера си, той може да стане скъперник или прахосник, егоист или великодушен, или пък може да се отдаде на всички наслади на чувствеността; но всичко това не означава, че той неизбежно трябва да премине през огъня на всички тия наклонности.

257. Как духът, който в началото е прост, несведущ и неизкушен, може като познавач на нещата да си избере съществуване и да бъде отговорен за този свой избор?

– Бог му компенсира недостига на опит, като му показва пътя, по който трябва да върви, както ти правиш това с детето още от люлката; но с развитието на свободната му воля, Бог постепенно го оставя да бъде самостоятелен в избора и именно тогава той често се отклонява към лошия път, ако не слуша съветите на добрите духове; точно това е нещото, което можем да наречем „падение на човека“

Когато духът се ползува от свободата на своята воля, винаги ли изборът на телесно съществуване зависи изключително само от неговата воля или това съществуване може да му бъде наложено от Божията воля като изкупление?

– Бог умее да чака: Той не бърза с изкуплението; обаче Той може да наложи на един или друг дух определено съществуване в случай, че духът, поради своята непълноценност или зла воля, не може да разбере сам кое за него ще е най-полезно и когато Бог вижда, че това съществуване може да послужи едновременно и за прецистването и издигането му, и като изкупление.

258. Веднага след смъртта ли духът прави този избор?

– Не, някои вярват във вечните мъки; бепе ви казано: това е тяхното наказание.

259. От какво се ръководи духът при избора на изпитания, на които иска да се подложи?

– Той избира онези, които могат да му служат за изкупление в зависимост от характера на грешките му и които могат да го подтикнат към по-бързо издигане. По такъв начин някои могат да си изберат живот, пълен с немотия и лишения, за да се опитат да го понесат мъжествено; други искат да изпитат себе си чрез съблазънта на богатството и могъществото – съблазън, която е много по-опасна с излишества и злоупотребите, до

които може да доведе, а така също с лошите страсти, които се развиват от всичко това; трети пък искат да изпитат себе си с борбата, която ще им се наложи да водят при допира с порока.

260. Ако някои духове избират допира със злото като изпитание, има ли такива, които го избират от симпатия и желание да живеят в среда, отговаряща на техните вкусове, или пък за да могат да се отдадат на материалните си наклонности?

– Разбира се, има и такива, но това се случва само с онези, чието нравствено чувство все още не е достатъчно развито; изпитанието идва при тях от само себе си и тегне над тях по-дълго време. Рано или късно те започват да разбират, че задоволяването на грубите страсти има за тях най-печални последици, които те ще понасят дълго време и то ще им се стори цяла вечност; и Бог може да ги остави в това състояние дотогава, докато не разберат своята грешка и сами не изявят желание да я изкупят в благотворни изпитания.

261. Не е ли естествено да се избират по-малко мъчителни изпитания?

– За вас – да; за духа – не; когато е отделен от материята, той няма илюзии и мисли по друг начин.

262. Може ли духът да направи своя избор, докато е още въплътен в тяло?

– Неговото желание може да окаже влияние; всичко зависи от намерението; но когато става дух, той често вижда нещата по съвсем друг начин. Само духът прави този избор; но той може да го направи и в този материален свят, защото духът винаги има такива мигове, когато е независим от материята, която той оживява.

Много хора желаят почести и богатства, и то не като изкупление или изпитание.

– Вероятно материята им желае тези почести, за да им се наслади, а духът ги желае, за да познае тяхната превратност.

263. Трябва ли духът постоянно да се подлага на но-

ви и нови изпитания, докато не достигне състоянието на съвършена чистота?

– Да, но те не са такива, каквито вие си мислите; вие наричате изпитания материалните лишения; а духът, постигнал определено ниво на развитие и без да е все още съвършен, не трябва повече да се подлага на тях; но той винаги има задължения, които му помагат да се усъвършенствува и в които няма нищо мъчително за него, дори да се състоят в това да помага на другите да усъвършенствуват себе си.

264. Може ли духът да сгреша по отношение действителността на избраното от него изпитание?

– Той може да избере изпитание, надхвърлящо силите му, и тогава ще падне под тежестта му; може също да избере и такава, което не му носи никаква полза, все едно, че е търсел празен и безплоден начин на живот; но като се върне в света на духовете, той забелязва, че нищо не е постигнал, и тогава моли за възможност да навакса пропуснатото време.

265. Какво е призиванието и от какво е предизвикан стремежът на някои хора да работят именно на избраното от тях поприще, а не на някое друго?

– Струва ми се, че вие сами можете да отговорите на този въпрос. Не следва ли това от всичко, което ви казахме за избора на изпитания и за прогреса, постигнат в предпшния живот?

266. Духовете, идващи на Земята от нисш свят или от много изостанал народ, могат ли да се родят сред напшите цивилизовани народи?

– Да, има такива, които проникват при вас, искайки да се издигнат твърде високо; но тогава те просто не са на мястото си сред вас, защото нравите и инстинктите им рязко контрастират с вашите.

267. Може ли човек, който принадлежи към цивилизована раса, да бъде въплътен за изкупление в дива раса?

– Да, но това зависи от характера на изкуплението

му; собственик, който е бил жесток с робите си, може на свой ред да стане роб и да изпита всички тежести на жестокото отношение, които той е карал другите да изпитват. Този, който в определено време е ръководел другите, може в новия живот да се окаже принуден да се подчинява на онези, които е потискал с волята си. Това е неговото изкупление, ако е злоупотребявал с властта си, и Бог може да го задължи да бъде така. Духът на доброто, за да помогне за развитието на изостанали народи, също може да си избере съществуване, способно да влияе върху тях, и тогава това е особена задача, мисия.

47. ОТНОШЕНИЯ В ОТВЪДНИЯ СВЯТ

268. Разликата в ранговете сред духовете установява ли йерархията във властта; има ли при тях субординация и авторитет?

– Да, при това в много голяма степен; в зависимост от степента на своето превъзходство един над друг духовете притежават власт, която осъществяват чрез своя необорим морален авторитет.

Могат ли нисшите духове да избегнат властта на стоящите по-високо от тях?

– Аз нали казах: „необорим“

269. Могъществото и уважението, с които човек се ползува на Земята, дават ли му някакво предимство в света на духовете?

– Не, защото тук малките ще бъдат възвисени, а големите – унижени. Чети псалмите.

Как трябва да разбираме това възвисяване и това унижение?

– Ти знаеш, че духовете принадлежат към различни рангове и класи в зависимост от своите качества. И най-великият от земния свят може да принадлежи към последния ранг сред духовете, докато неговият слуга може да се окаже в първия. Разбираш ли? Нали Исус е казал: „Този, който се унижава, ще бъде възвисен, и който се възвисява, ще бъде унижен“

270. Този, който е бил велик на Земята, а в духовния свят се оказва най-долу, чувства ли се унижен?

– Често твърде много, особено ако е бил високомерен и завистлив.

271. Войник, който след боя отново среща своя генерал в света на духовете, признава ли го все още за старши?

– Званието е нищо, реалното превъзходство – всичко.

272. Духовете от различни рангове могат ли да живеят в друг свят заедно?

– И да, и не; т.е. те се виждат един друг, но се различават помежду си. Те се избягват взаимно или се сближават в зависимост от приликата или несъвместимостта на своите чувства, както това става и сред вас. Това е цял свят, чиято бледа сянка е вашият свят. Духовете от един ранг се събират заедно по силата на своята, така да се каже, еднородност и образуват група или духовни семейства, обединени от симпатия и от постоянната цел: добрите – от желанието да творят добро; лошите – от желанието да правят лошо, а също и поради срама от своите грешки и необходимостта да се намират сред себеподобни.

273. Всички ли духове имат достъп един до друг?

– Добрите имат пълна свобода на придвижване и така трябва, за да могат те да оказват своето влияние върху злите; но входът в областите, населени от добрите, е затворен за несъвършените духове, за да не могат те да внесат там лоши страсти.

274. Какъв характер имат отношенията между добри и зли духове?

– Добрите се стремят да победят лошите наклонности на другите, за да им помогнат да се издигнат; това е тяхната мисия.

275. Защо на несъвършените духове им харесва да ни въвличат в зло?

– От завист. Те завиждат, че те самите не заслужават

правото да бъдат между добрите. Тяхното желание е да попречат на още неопитните духове да постигнат висшето благо; те искат да заставят и другите да изпитат това, което изпитват те самите. Нима не наблюдавате същото и сред хората?

276. Как духовете общуват помежду си?

– Те се виждат един друг и се разбират; думата е материална: тя е отражение на духа. Вселенският флуид установява постоянна връзка помежду им. Този флуид е посредник при предаване на мисълта, така както за вас въздухът е носител на звука; своеобразен вселенски телеграф, свързващ всички светове и позволяващ на духовете да общуват помежду си.

277. Могат ли духовете да скриват един от друг своите мисли и могат ли самите те да се крият един от друг?

– Не, за тях всичко става открито, особено ако са свършени. Те могат да се отдалечават един от друг, но винаги се виждат. Това обаче не е абсолютно правило, защото някои духове могат да се направят невидими за други духове, ако сметнат това за необходимо.

278. Как духовете, които вече нямат тяло, могат да установят своята индивидуалност и да различават себе си от останалите духовни същества, които ги заобикалят?

– Те установяват своята индивидуалност чрез перисприта, който ги прави различни точно така, както тялото при хората.

279. Познават ли се един друг духовете, които са живели заедно на Земята? Синът познава ли своя баща, приятелят – своя приятел?

– Да, и така е от поколение в поколение.

Как хората, които са се познавали на Земята, се познават в света на духовете?

– Ние виждаме нашия минал живот и четем в него като в книга; виждайки миналото на нашите приятели и неприатели, ние виждаме тяхното преминаване от живота към смъртта.

280. Напускайки своята смъртна обвивка, душата веднага ли вижда роднините и приятелите си, които преди нея са преминали в света на духовете?

– „Веднага“ не е точната дума. Защото, както казахме, на душата Т трябва известно време, за да познае самата себе си и да разкъса материалния покров.

281. Как бива приета душата при нейното завръщане в света на духовете?

– Душата на праведния – като възлюблен брат, когото очакват отдавна; душата на злия – като презривно същество.

282. Какво чувство изпитват нечистите духове при вида на зъл дух, който идва при тях?

– На злите им доставя удоволствие да виждат същества по свой образ и подобие, лишени като тях от безпределното блаженство. Става същото както при вас, когато мошеникът попадне при себеподобни.

283. Идват ли понякога нашите роднини и приятели да ни посрещнат, когато напускаме Земята?

– Да, те посрещат душата, която обичат; те я поздравяват като при завръщане от пътуване, при което тя благополучно е избягнала опасностите, и ѝ помагат да се освободи от телесните връзки. Това е привилегия за добрите духове – тези, които ги обичат, да дойдат да ги посрещнат; докато оскверненият остава в изолация или пък е заобиколен само от духове, които приличат на него: в това е неговото наказание.

284. Роднините и приятелите винаги ли след смъртта са заедно?

– Това зависи от тяхното възвисяване и от пътя, който следват за своя напредък. Ако един от тях е по-напреднал и върви по-бързо от друг, те няма да могат да останат заедно; ще могат да се виждат, но навеки ще се съединят едва тогава, когато ще могат да вървят заедно и постигнат равенство в съвършенството. И още нещо: липсата на възможност да се виждат с роднините и приятелите понякога е наказание за духовете.

48. СИМПАТИЯ И АНТИПАТИЯ СРЕД ДУХОВЕТЕ. „ВЕЧНИ ПОЛОВИНИ“

285. Освен общата симпатия, опираща се на приликата, съществуват ли между духовете и други някакви привързаности?

– Да, както и между хората; но връзката обединяваща духовете, е по-силна, когато няма тяло, защото тогава духът не е изложен на силата на страстите.

286. Има ли омраза между духовете?

– Омраза има само между нечистите духове и именно те са тези, които ви подтикват към вражда и раздор.

287. Ако двама са били врагове на земята, те запазват ли взаимната си неприязън и в света на духовете?

– Не, те разбират, че омразата им е била глупава, а причината за нея – нищожна. Само несъвършените духове запазват своеобразно озлобление, докато не се пречистят. Ако ги е разделял само материален интерес, те няма да мислят повече за това, след като се дематериализират. Ако между тях няма антипатия, поради това че поводът за спора вече не съществува, те ще се виждат с удоволствие.

288. Споменът за лошите постъпки, които двама души могат да извършат един спрямо друг, ще бъде ли пречка за тяхната симпатия?

– Да, това ще ги подтиква да се отдалечават един от друг.

289. Какво чувство изпитват към нас след смъртта си онези, на които тук сме причинили зло?

– Ако са добри, те ви прощават при вашето разкаяние. Ако са лоши, могат да запазят озлоблението и понякога да ви преследват дори при следващото ви въплъщение. Бог може да позволи това като наказание.

290. Индивидуалните привързаности на духовете могат ли да се променят?

– Не, защото те не могат да се излъжат; те вече нямат маски, под които при вас се крият лицемерите; затова

техните привързаности не се променят, ако те самите са чисти. Любовта, която ги обединява, е за тях източник на висше блаженство.

291. Привързаността, която двама имат един към друг на Земята, винаги ли продължава и в света на духовете?

– По всяка вероятност да, ако тя се опира на истинска симпатия; но ако физическите причини имат по-голям дял от духовната симпатия, то тогава тази привързаност приключва заедно със своята причина. Връзките между духовете са по-трайни и по-продължителни, отколкото на Земята, защото не са подчинени на материални интереси и на самолюбие.

292. Душите, които трябва да се съединят, от самото си начало ли са предназначени за това сливане и няма ли всеки от нас някъде своята половина, с която някога неизбежно ще се слее?

– Не, между душите не съществува неизбежно съединяване. Единение има между всички духове, но степента на това единение е различна и зависи от техния ранг, т.е. определя се от степента на съвършенство, което те са постигнали: колкото по-съвършени са те, толкова по-голямо е единението. От несъгласието произтичат всички човешки беди; съгласието има за свое следствие пълното щастие.

293. В какъв смисъл трябва да се разбира думата „половина“, която се използва от духовете за означаване на симпатичните им духове?

– Изразът е неточен. Няма „половин“ дух.

294. Два духа, които си симпатизират абсолютно, веднъж съединили се, оказват ли се съединени завинаги, или могат да се разделят и да се съединят с други?

– Всички духове са съединени помежду си; аз говоря за онези, които са постигнали съвършенство. Когато на нисшите планети някой дух се издига, той вече няма симпатия към тези, които е оставил.

295. Два духа, хранещи взаимна симпатия, догъл-

ват ли се един друг или тази симпатия е резултат от пълна тъждественост?

– Взаимната симпатия, привличаща два духа, е резултат от абсолютна съгласуваност на техните интереси и инстинкти; ако трябваше единият да допълва другия, той би изгубил своята индивидуалност.

296. Тази тъждественост, необходима за съвършена симпатия, в сходството на мисли и чувства ли се състои, или в еднаквостта на придобитите знания?

– В равната степен на възвисяване.

297. Могат ли духове, които днес не си симпатизират, да се сближат по-късно?

– Да, всички ще си симпатизират взаимно. Духът, който днес се намира на някоя от нисшите планети, усъвършенствувайки се, ще достигне планета, където живее друг дух. Тяхната среща ще стане по-бързо, ако високият дух се справя зле с определените му изпитания и остава на едно и също ниво.

Два съчувстващи си духа могат ли да престанат да си симпатизират?

– Разбира се, ако един от тях е мързелив.

Теорията за двете вечни половини е алегория, изобразяваща съединяването на два симпатизиращи си духа; този израз се употребява даже в просторечието, но той не трябва да бъде разбран буквално. Духовете, които го използват, определено не принадлежат към най-висшия ранг; кръгът на техните мисли е ограничен и на тях им се е наложило да предадат мисълта си с изрази, които са използвали през живота си в тяло. Следователно трябва да се отхвърли мисълта, че два духа са създадени един за друг и някога неизбежно ще се съединят във вечността, след като са преминали през период на повече или по-малко продължително разединение.

49. СПОМЕН ЗА ЖИВОТА В ТЯЛО

298. Помни ли духът своя живот в тяло?

– Да, т.е. след като много пъти е живял като човек,

той помни какъв е бил, и мога да те уверя, че понякога се смее от жалост към самия себе си.

299. Споменът за живота в тяло изниква ли при духа в пълния му вид веднага след смъртта?

– Той си спомня за всичко в зависимост от това, какво влияние оказва той върху него в сегашното му духовно състояние; но ти разбираш, че има такива обстоятелства в живота му, на които той не е склонен на придава значение и за които дори не се кани да си спомня.

Но може ли да си спомни за това, ако иска?

– Той може да си спомни и най-дребните подробности и събития, както тези, които действително са станали, така дори и тези, за които само си е мислил; но ако от това няма полза, той не го прави.

300. Вижда ли той целта на земния живот и нейното отношение към бъдещия?

– Вижда я и я разбира много по-добре, отколкото когато е бил в тяло; той разбира, че е необходимо пречистване, за да достигне Безпределността, и знае, че при всяко съществуване се освобождава от някакви нечистотии.

301. По какъв начин миналият живот възкръсва в паметта на духа? Чрез силата на въображението или той изниква като жива картина пред погледа му?

– И едното, и другото; всички действия, за които му е интересно да си спомня, преминават пред него така, като че ли това е настояще; други са повече или по-малко покрити с мисловна мъгла или са съвсем забравени. Колкото повече е дематериализиран, толкова по-малко внимание обръща той на материалните неща. Ти често викаш бродещ дух, който току-що е напуснал Земята, а той не помни нито имената на тези, които е обичал, нито подробности, които ти се струват важни; това малко го вълнува и потъва в забрава. Това, което той много добре помни, са основните събития, помогнали му да стане по-добър.

302. Духът спомня ли си всички свои животи, предшествуващи последния, който току-що е приключил?

– Цялото минало се разгръща пред него като участъци от път, който пътникът е изминал; но както казахме, той не си спомня всяка крачка; той си спомня за този път в такава степен, в каквата той има влияние върху сегашното му положение. Що се отнася до най-първите му животи, които могат да бъдат разглеждани като детство на духа, те се губят в неопределеност и мъгла и в крайна сметка изчезват в нощта на забравата.

303. Какво е отношението на духа към току-що напуснатото от него тяло?

– Като към несполучливо скроена дреха, която през цялото време го е притеснявала и от която той се радва най-накрая да се отърве.

Какво чувство предизвиква у него видът на неговото разлагащо се тяло?

– Почти винаги – никакво, това му е безразлично, както и всичко, което вече не го интересува.

304. След известно време духът познава ли собствените си останки и различни други предмети, които някога са му принадлежали?

– Повякога; зависи от това доколко висока е точката, от която той гледа земните неща и дела.

305. Уважението, което изпитваме към някои материални предмети, оставени от духа, привлича ли неговото внимание към тези предмети и приятно ли му е да вижда това уважение?

– Духът винаги е щастлив, ако си спомнят за него; вещите, които остават след него, го възкресяват в паметта на живите, но към вас го привлича вашата мисъл, а не тези предмети.

306. Духовете запазват ли спомен за страданията, които са понесли по време на последното си въплъщение?

– Те често пазят такъв спомен и той им позволява да оценят по-добре блаженството, на което се наслаждават като духове.

307. Човек, който тук е бил щастлив, съжaliaва ли за насладите, напускайки Земята?

– Само ниспите духове могат да съжaliaват за насладите, съответстващи на тяхната нечиста природа, които те изкупуват със страданията си. За възвишените духове вечното щастие е хиляда пъти за предпочитане пред ефирните земни удоволствия.

308. Този, който е започнал някаква голяма работа, имаща полезна цел, и вижда след смъртта си тази работа прекъсната, съжaliaва ли в другия свят, че работата му е останала незавършена?

– Не, защото вижда, че други са предназначени да я завършат. Напротив, той се старее да влияе върху някои въплътени така, че те да я завършат. Негова цел на Земята е било благо на човечеството; тази цел не се променя и в света на духовете.

309. Този, който оставя след себе си художествени или литературни произведения, запазва ли същата любов към своите творби, каквато е изпитвал приживе?

– В зависимост от своето възвисяване той съди за тях от друга гледна точка и често порицава точно това, от което най-много се е възхищавал.

310. Духът продължава ли да се интересува от делата на Земята, от прогреса на изкуството и науката?

– Това зависи от степента на неговата извисеност и от мисията, която той може да бъде призван да осъществи. Това, което на вас ви изглежда великолепно, често почти нищо не означава за някои духове; те се интересуват от него толкова, колкото ученият се интересува от работата на ученика. Той изучава това, което свидетелствува за напредъка на въплътените духове и за техните успехи.

311. Духовете запазват ли след смъртта любовта към отечеството?

– Законът е винаги един и същ: за високите духове отечеството – това е Вселената; а на Земята отечеството за тях е там, където са се събрали най-много хора, които са им симпатични.

Положението на духовете и техният начин за виждане

на нещата се променят до безкрайност в зависимост от степента на тяхното морално и интелектуално развитие. Духовите от висок ранг обикновено не прекарват на Земята много време; всичко, което се прави тук, е толкова нищожно в сравнение с величините на Безпределността, нещата, на които хората обръщат най-много внимание, са толкова детински в техните очи, че всичко това почти никак не ги привлича, освен ако не са призовани тук да съдействуват за прогреса на човечеството. Духовите от средния ранг живеят тук значително по-често, макар и техните понятия за нещата да са по-високи по принцип, отколкото когато се оказват въплътени тук. Нисшите духове са главните пребиваващи тук; те запазват почти същите идеи, същите вкусове и наклонности, каквито са имали, когато са били във физическа обвивка. Те се намесват в нашите общности, в работата и развлеченията ни и взимат участие в тях, а активността им зависи от характера и темперамента. Като не са в състояние сами да задоволят своите страсти, те се наслаждават на това, как другите се отдават на тези страсти, и ги подстрекават към това. Има сред тях и по-сериозни, които наблюдават с цел самообразование и самоусъвършенствуване.

312. Променят ли се по някакъв начин идеите на духовите, когато се окажат в духовно състояние?

– *Доста съществено; техните идеи търпят значителни промени с дематериализацията на духа; той може понякога доста дълго да се придържа към същите идеи, но с намаляване влиянието на материята започва да вижда с по-голяма яснота; именно тогава той започва да търси средства за самоусъвършенствуване.*

313. След като преди да се въплъти, духът е водил спиритичен живот, от какво тогава е предизвикано неговото учудване при връщането му в света на духовите?

– Това е ефект само на първия миг и на обръкването след събуждането; по-късно той познава себе си, при него се връща споменът за миналото и се изтриват впечатленията от земния живот.

50. ПОМЕН ЗА УМРЕЛИТЕ. ПОГРЕБЕНИЕ

314. Духовите чувствителни ли са към спомените на онези, които те някога са обичали на Земята?

– Много повече, отколкото си мислите; този спомен увеличава щастието им, ако са щастливи; а ако са нещастни, той им носи облекчение.

315. Денят за помен на умрелите изгълнен ли е за духовите с тържественост? Те готвят ли се за среща с онези, които идват да се молят над останките им?

– Духовите се отзовават на мисления зов и в този ден, както и във всеки друг.

Този ден представлява ли за тях ден за среща на мястото на тяхното погребение?

– В този ден те там са повече от обикновено, защото повече са и хората, които ги викат; но всеки от тях отива там само заради своите приятели, а не заради гълпата чужди хора.

В какъв вид те отиват там и какви бихме ги видели, ако можеха да станат зрими?

– Те отиват в този вид, в който са ги познавали приживе.

316. Духовите, които са забравени и чиито гробове никой не навестява, отиват ли и те там и изпитват ли съжаление, че никой от приятелите им не си е спомнил за тях?

– Какво значение могат да имат за тях земните неща? Към нас ги влече само сърдечната привързаност. И ако няма любов, няма нищо друго, което би могло да привърже духа: цялата Вселена е негова.

317. Отиването на гроба дава ли на духа по-голямо удовлетворение от молитвата вкъщи?

– Отиването на гроба е просто начин да се покаже, че отсъстващият дух не е забравен и че за него мислят: това е само символ. Аз ви казах, че именно молитвата осветява акта на спомена; мястото, където става това, няма значение, ако молитвата идва от сърцето.

318. Духовите на хора, на които издигат статуи и па-

метници, присъствуват ли на церемонията за тяхното откриване и това доставя ли им удоволствие?

– Много от тях отиват, ако могат да отидат, но те са по-малко чувствителни към оказваните им почести, отколкото към самата памет за тях.

319. Защо у някои хора се появява желание да бъдат погребани на едно, а не на друго място? Може би те с по-голямо желание се връщат там след смъртта? И тази важност, която те придават на един толкова материален въпрос, не е ли признак за непълноценност, за несъвършенство на духа?

– Привързаността на духа към някакво определено място, парче земя, е признак за нравствена непълноценност. С какво една педя земя е по-добра от друга за високия дух? Нима той не знае, че неговата душа ще се съедини с тези, които той обича, дори костите им да са разделени?

Грижата всички членове на семейството да бъдат погребани на едно място трябва ли да се разглежда като недостойна дреболия?

– Не; това е благочестив обичай и свидетелствува за симпатия към обичаите; макар това съединяване чрез погребването да няма значение за духовете, то е полезно за хората: така спомените ще бъдат по-съсредоточени.

320. Душата, връщаща се към духовния живот, чувствителна ли е към почестите, оказвани на безжизнената ѝ обвивка?

– Когато духът вече е постигнал определена степен на съвършенство, той не страда от земна суетност и разбира нищожността на всичко това; но трябва да знаеш все пак, че има духове, които в първите минути на своята материална смърт изпитват огромно удоволствие от оказваните им почести или досада от самотата на своята обвивка; защото те запазват още някои от тукашните предразсъдъци.

321. Духът присъствува ли на своето траурно шествие?

– Той много често присъствува там, но понякога не осъзнава напълно какво всъщност става, ако все още се намира в смут.

Приятно ли му е да вижда тези, които присъствуват на траурната церемония?

– Това зависи от чувството, което ги е довело.

322. Духът на току-що починалия присъствува ли при прочитане на завещанието пред наследниците?

– Почти винаги – да. Бог иска така заради собствено-то му просвещаване и наказание, ако е виновен. Именно тук духът може да разбере колко са стрували сълзите на наследниците и техните думи; сега за него всички чувства са открити и той изпитва разочарование като вижда алчността на тези, които се домогват до останалите след него вещи; сега му стават известни истинските им чувства; но ще дойде и техният ред.

323. Инстинктивното уважение, което човек във всички времена и при всички народи изпитва към мъртвите, не е ли негово интуитивно предчувствие за бъдещия живот?

– Това е естествено следствие: ако нямаше бъдещ живот, това уважение би било безпредметно.

ГЛАВА ШЕСТА ЗАВРЪЩАНЕ В ТЕЛЕСНИЯ ЖИВОТ

Преддверие на завръщането – Съединяване на душа и тяло – Нравствени и интелектуални качества – Влияние на организма – Идиотство, безумие, лудост – За детството – Земни симпатии и антипатии – Забравата на миналото

51. ПРЕДДВЕРИЕ НА ЗАВРЪЩАНЕТО

324. Знаят ли духовете времето на своето превъзглъщение?

– Те го предчувствуват, както слепият усеща огъня,

когато се приближава към него. Те знаят също, че трябва отново да имат тяло, както вие знаете, че някога ще умрете, макар че не ви е известно кога именно ще стане това.

Значи превъплъщението е необходимост на духовния живот, както смъртта е необходимост на телесния, така ли?

– Точно така е.

325. Всички духове ли мислят за предстоящото си превъплъщение?

– Между тях има и такива, които въобще не мислят за това и дори не го разбират; това се определя от степента на тяхното развитие. За някои тяхната неувереност по повод бъдещето е тяхното наказание.

326. Може ли духът да приближи или да отдалечи мига на своето въплъщение?

– Той може да го приближи, ако устремил към него своите желания; може също така да го отдалечи, ако отстъпва пред изпитанието, защото между духовете има и страхливци, както и изпълнени с безразличие, но всичко това няма да им се размине безнаказано; духът ще страда като онзи, който се отказва от целебната билка, макар че само тя би могла да го излекува.

327. Ако някой дух се чувствава напълно щастлив в това средно състояние сред бродещите духове и няма намерение да се издига по-високо, може ли да остане в това положение до безкрайност?

– До безкрайност – не; напредъкът е потребност, която духът рано или късно изпитва; всички трябва да се издигнат: това е тяхната съдба, тяхното предназначение.

328. Съединяването на душата с едно или друго тяло предварително ли е предопределено, или този избор се прави в последния миг?

– Духът винаги се определя предварително. Избирайки си изпитание, на което да се подложи, духът моли за

разрешение да се въплъти; но Бог, който знае и вижда, е знаел и видял предварително, че определена душа ще се съедини с определено тяло.

329. Духът ли избира тялото, в което трябва да влезе, или само вида живот, който да му служи за изпитание?

– Той може да избере и тяло, защото недостатъците на това тяло са за него изпитания, които му помагат да напредва, ако той преодолява препятствията по пътя си. Но все пак изборът винаги зависи от него; и тогава той може само да моли.

Може ли духът в последния миг да се откаже да влезе в избраното от него тяло?

– Ако се откаже, ще страда от това много по-силно от онзи, който не се подлага на такова изпитание.

330. Може ли да стане така, че детето, което трябва да се роди, да не намери дух, желаещ да се въплъти в него?

– Бог би взел мерки. Детето, когато трябва да се роди жизнеспособно, винаги е предназначено да има душа; нищо не е създадено без замисъл.

331. Съединяването на дух с такова тяло може ли да бъде наложено от Бог?

– Може, както и различни други изпитания, особено ако духът все още не е способен да направи избор. Като изкупление духът може да бъде принуден да се съедини с тялото на дете, което по отреденото му рождение и положение може да стане за духа оръдие за наказание.

332. Ако се случи няколко духа да изявят желание да се въплътят в едно и също тяло, как ще се реши подобно затруднение?

– Много духове могат да молят за това въплъщение; в такива случаи само Бог решава кой от тях е по-способен да изгълни мисията, за която е предназначено дадено дете; но аз вече казах, че духът се определя преди мига, когато трябва да се съедини с тялото.

333. Мигът на въплъщението съпроводен ли е от смут, подобен на онзи при напускане на тялото?

– От много по-голям и по-продължителен смут. При

смъртта духът се освобождава от робство; при раждането той се връща в него.

334. Мигът на възплъщението изпълнен ли е за духа с тържественост? Дали той извършва това действие като сериозна и важна за него работа?

– Той прилича на пътешественик, който се качва на кораб, за да отплува на опасно и далечно плаване, без да знае дали няма да намери смъртта си във вълните по пътя си.

335. Липсата на увереност у духа, че ще издържи на изпитанията, с които ще се сблъска в живота, може ли да бъде за него причина за тревога преди възплъщението?

– Да, може да бъде причина за доста голяма тревога, защото житейските изпитания ще го забавят или ще го издигнат, в зависимост от това добре или зле се е справил с тях.

336. В мига на възплъщението духът бива ли съпроводен от своите приятели-духове, които идват да го изпратят от духовния свят, както го посрещат при неговото връщане в този свят?

– Зависи от това на коя планета живее този дух. Ако е от планетите, където цари Любов, духовете, които го обичат, го изпращат до последния миг, насърчават го и често дори го следват в живота.

337. Духовете-приятели, които ни следват в живота, не са ли те тези, които понякога сънуваме, които ни показват любовта си и ни се явяват с образ и черти, които са ни непознати?

– Много често това са те; те идват да ви навестят, както вие навестявате затворник в затвора.

52. СЪЕДИНЯВАНЕ НА ДУША И ТЯЛО

338. В кой миг душата се съединява с тялото?

– Съединяването започва при зачатиято, но то е пълно едва в момента на раждането. От момента на зачатиято духът, предназначен да живее в това тяло, е съединен с него чрез флуидна връзка, която все повече се уси-

ва до мига на появата на детето на бял свят. Плачът на детето в този момент е знак, че то вече влиза в общността на хората и е призвано да служи на Бога.

339. Съединяването на духа и тялото в мига на зачатиято окончателно ли е? Може ли през този първи етап духът да се откаже да живее в определеното му тяло?

– Съединяването е окончателно в смисъл, че друг дух не може да замени този, който е определен за даденото тяло; но тъй като връзките между дух и тяло са все още слаби, те лесно се късат и могат да се скъсат по волята на духа, отстъпващ пред избраното от самия него изпитание; но тогава детето няма да живее.

340. Какво става с духа, ако тялото, което е избрал, умре преди раждането?

– Той си избира друго.

Каква е причината за такава преждевременна смърт?

– Причината за такава смърт най-често е несвършенството на материята.

341. Каква полза може да има духът от своето възплъщението в тяло, което умира няколко дни след своето раждане?

– В този случай духът не притежава пълно съзнание за своето съществуване; смъртта няма почти никакво значение; често, както вече казахме, това е просто изпитание за родителите.

342. Духът знае ли предварително, че избраното от него тяло няма шансове да живее?

– Понякога той знае това, но ако го избира именно поради тази причина, това означава, че отстъпва пред изпитанието.

343. Когато възплъщението на духа по някаква причина не се осъществи, заменя ли се веднага от някакво друго съществуване?

– Не винаги веднага; на духа му трябва време, за да направи нов избор, освен ако несполучливото възплъщението не е било предварително набеязано.

344. Духът, ако вече се е съединил с тялото на дете и не може да се откаже от него, съжالياва ли за направения избор?

– Искаш да кажеш, дали той не се оплаква като човек от живота си, дали не иска да живее друг живот? Да, ако можеше да съжالياва за направения от него избор; но нали той не знае, че сам си е избрал такъв живот. Веднъж въплътен, духът не може да съжالياва за избора, защото не го осъзнава като свой; но той може да сметне, че бремето е твърде тежко и ако реши, че надхвърля силите му, тогава прибъгва до самоубийство.

345. В промеждутъка от зачатие до раждането духът използва ли всички свои сили?

– Повече или по-малко – в зависимост от периода, защото още не е въплътен, а само съединен. От мига на зачатие тревога започва да завладява духа, а това предупреждава, че приближава мигът, когато ще се наложи да започне ново съществуване; тази тревога нараства непрекъснато до самото раждане; в този промеждутък неговото състояние съответствува приблизително на състоянието на въплътен дух по времето, когато тялото спи; с приближаването на момента на раждане неговите мисли изчезват, както и споменът за миналото, което с влизането си в живота той повече не осъзнава; но този спомен постепенно ще се върне, когато той бъде отново в състояние на дух.

346. В момента на раждането духът веднага ли изъвява всички свои способности?

– Не, те се развиват постепенно заедно с органите. За него това е нов живот и той трябва да се научи да използва новите си оръдия; мислите постепенно се връщат при него, както това става при събуждащ се човек, когато се окаже в положение, различно от предишното.

347. След като съединяването на дух и тяло в зародиша не е пълно и се извършва окончателно едва след раждането, може ли да се смята, че зародишът има душа?

– Духът, който трябва да го одушеви, съществува по

своеобразен начин извън него; следователно зародишът, строго погледнато, няма душа, защото въплътението те първа ще се осъществи; но той е свързан с тази душа, която трябва да притежава.

348. Как трябва да се разбира животът в утробата?

– Това е живот на покълващо растение. Детето пък има живот като този на животните. Човек съдържа в себе си животински и растителен живот, които той догълва с духовен живот.

349. Има ли, както сочи науката, деца, които от майчината утроба не са жизнеспособни и с каква цел става това?

– Това се случва често и Бог го позволява като изпитание или за родителите, или за въплътения дух.

350. Има ли мъртвородени деца, които не са били предназначени за въплътение на дух?

– Да, има такива, които никога не са имали дух, който да е трябвало да се въплъти в тях; за тях нищо не е трябвало да се случи. И тогава това дете е само за родителите.

Може ли такова същество да стигне до края на срока?

– Да, понякога, но и тогава то няма да живее.

Следователно всяко дете, преживяло своето раждане, притежава дух, който е въплътен в него.

– Какво би било то без него? Това не би било човешко същество.

351. Какви последствия има абортът за духа?

– Това е живот, който не се е осъществил и който трябва да бъде започнат отначало.

352. Този аборт престъпление ли е?

– Винаги има престъпление, когато престъпите Божия закон. Майката или някой друг винаги извършва престъпление, лишавайки детето от живот преди раждането, защото това означава, че се пречи на душата да понесе изпитанията, чието оръдие трябва да бъде това тяло.

353. Ако животът на майката е застрашен при раждането на детето, престъпно ли е да се жертвува детето, за да се спаси майката?

– По-добре да се жертвува съществуването, което го няма, отколкото това, което го има.

53. НРАВСТВЕНИ И ИНТЕЛЕКТУАЛНИ КАЧЕСТВА

354. Откъде идват при човека неговите нравствени качества – добри или лоши?

– Това са качества на духа, въплътен в него; колкото по-чист е този дух, толкова повече човекът е склонен към добро.

От това изглежда следва, че добрият човек е въплъщение на добър дух, а порочният – на лош дух?

– Да, но по-вярно ще бъде да се каже – на несъвършен дух, защото иначе някой може да помисли, че лошите духове са лоши завинаги, като тези, които вие наричате „демони“

355. Духовете имат ли страсти, които не са присъщи на хората?

– Не, в противен случай те биха ви ги предали и на вас.

356. Един и същ ли дух придава на човека нравствените качества и качества на ума?

– Разбира се, че един и същ, и в зависимост от степента на развитие, която е постигнал. Човек няма в себе си два духа.

357. Защо понякога много умни хора, което би трябвало да означава, че в тях живее висш дух, се оказват едновременно и много порочни?

– Това е, защото въплътеният дух не е достатъчно чист и в такъв случай човек се поддава на влиянието на други, по-лоши духове. Духът прогресира чрез едва забележимо възходящо движение, но неговият прогрес не върви едновременно във всички направления; в едно време той може да напредне повече в знанието, в друго – в нравствеността.

358. Как да гълкуваме схващането, че различните ум-

ствени и нравствени способности на човека са резултат от проявата на много различни духове, въплътени в него, всеки от които притежава свое особено свойство?

– Като размислите, не е трудно да разберете, че това е нелепо. Духът трябва да притежава всички способности. За да прогресира, му трябва единна воля и ако човек е сума от различни духове, тази воля не би съществувала и той би изгубил индивидуалността си, тъй като при неговата смърт всички тези духове биха се пръснали на различни страни като ято птици, освободени от клетка. Човек често се оплаква, че не разбира някои неща; куриозно е при това да се види как самият той увеличава своите трудности, когато има под ръка съвсем просто и съвършено естествено обяснение. Това е пак приемане на следствието за причина. В дадения случай с човека става това, което езичниците са правели с Бога. Те са вярвали, че боговете са толкова, колкото са явленията в природата, но и между тях е имало разсъдливи хора, които са виждали в тези явления следствия от една и съща причина, каквато е единствено Бог.

54. ВЛИЯНИЕ НА ОРГАНИЗМА

359. Духът, съединявайки се с тяло, отъждествява ли се с материята?

– Материята е само обвивка за духа, както дрехите са обвивка за тялото. Съединявайки се с тяло, духът запазва свойствата на своята духовна природа.

360. След съединяването на духа с тяло неговите способности проявяват ли се в цялата им пълнота?

– Проявата на способностите зависи от органите, които служат за оръдие на тази проява; те са отслабени от грубостта на материята.

Материалната обвивка трябва да е препятствие за свободната проява на способностите на духа, както матовото стъкло пречи на преминаването на светлината.

– Да, това стъкло е доста матово.

361. Използуването на способностите на душата подчинено ли е на развитието на органите?

– Органите се оръдия за проява на способностите на душата; тази проява се намира в пряка зависимост от степента на развитие и съвършенство на тези органи, както качеството на работата зависи от качеството на инструментите, с които тази работа се извършва.

362. Може ли от тази теория за влиянието на органите да се изведе съществуването на връзка между степента на развитие на мозъчните органи и развитието на нравствените и интелектуалните качества?

– Не бъркайте причината със следствието. Духът винаги има способности, които са му присъщи; главното е, че не органите дават способностите, а способностите подтикват развитието на организма.

Тогава разнообразието на наклонностите у човека се обяснява единствено с положението, което е постигнал духът, така ли е?

– Да се каже „единствено“ означава да се изразим не съвсем точно; качеството на духа, който може да бъде по-развит или по-малко развит – това е основата, същността; но трябва да се има предвид и влиянието на материята, която в една или друга степен скована проявява на тези способности.

55. ИДИОТСТВО, БЕЗУМИЕ, ЛУДОСТ

363. Основателно ли е мнението, че при кретените и идиотите душата е от нисък ранг?

– Не, тяхната душа е човешка, много често по-разумна, отколкото вие предполагате, тя страда от недостатъчност на средства, с които разполага, за да общува с вас, както немият страда от това, че не може да говори.

364. Каква е целта на Провидението при създаването на такива нещастни същества като кретените и идиотите?

– В телата на идиотите живеят наказани духове. Тези духове страдат от принудата, която им се налага, и от

безсилието, в което се намират, защото не могат да се проявят чрез неразвитите или неизправни органи.

Значи не може да се каже, че органите нямат никакво влияние върху способностите.

– Ние никога не сме казвали, че органите нямат влияние; тяхното влияние върху проявата на способностите е доста голямо, но те самите не дават тези способности; в това е разликата. Ако добрият музикант свири на лош инструмент, истинска музика няма да се получи, но това не може да му попречи да бъде добър музикант.

Трябва да се различава нормалното състояние от патологичното. В нормално състояние духовната нагласа преодолява препятствието, което материята е поставила; но има случаи, когато материята оказва толкова силна съпротива, че духовните прояви са сковани и изкривени, както това става при слабоумие и лудост; това са патологични случаи и тъй като в това състояние душата няма пълна свобода, то дори не винаги справедливият човешки закон я освобождава от отговорността за нейните действия.

365. Каква може да бъде заслутата на такова съществуване за идиотите и кретените, които не могат да творят нито добро, нито зло и не могат да се развиват?

– Това е изкупление, наложено им за злоупотреба с някои способности; това е време на спиране на движението.

Значи, тялото на идиота може да носи в себе си дух, който в предишно съществуване е одушевявал гений?

– Да, геният понякога става бедствие, ако с него злоупотребяват.

366. Идиотът, бидейки дух, осъзнава ли своето умствено състояние?

– Да, много често той го осъзнава; той разбира, че веригите, в които е окован, са изпитание или изкупление.

367. Какво е положението на духа при лудост?

– Духът в свободно състояние получава впечатления

непосредствено и въздейства върху материята също непосредствено; но когато е възпътен, той се оказва в съвсем различни условия и е принуден да прави всичко това посредством особени органи, предназначени за това. Достатъчно е един от тези органи или всички те да се повредят, и неговите действия и впечатления в обсега на тези органи са нарушени. Ако изгуби очите си, ще ослепее; ако изгуби слуха си, ще оглушее и т.н. Представи си сега, че органът, който оглавява ума и волята, е частично или напълно повреден или изменен, и няма да ти е трудно да разбереш, че тъй като духът разполага само с несъвършени органи или с такива, чиято природа е променена, от това следва разстройство, дисхармония, които духът сам по себе си и вътре в себе си прекрасно осъзнава, но които той няма власт да отстрани.

Тогава излиза, че причина за тази дисхармония винаги е тялото, а не духът.

– Да, но не трябва да се забравя, че както духът въздейства върху материята, така и тя на свой ред влияе върху него в известна степен, и че духът може временно да бъде засегнат от влошеното състояние на органите, чрез които се проявява и получава своите впечатления. Може да се случи така, че с течение на времето, ако безумието продължава дълго, повторението на същите действия в края на краищата ще окаже върху духа такова влияние, от което той ще може да бъде освободен едва след пълното му отделяне от всякакви материални впечатления.

368. Къде е причината безумието понякога да води до самоубийство?

– Духът страда от натиска, който изпитва, и от безсилието си, затова търси в смъртта средство да разкъса веригите си, за да се изявява свободно.

369. Духът на лудия изпитва ли след смъртта разстройство на своите способности?

– Той може да го изпитва още известно време след смъртта, докато не се освободи напълно от материята,

както човек при събуждането усеща още известно време неяснотата на съзнанието, в която сънят го е потопил.

370. Как увреждането на мозъка може да влияе на духа след смъртта?

– То ще бъде за него само спомен; тежестта притиска духа и тъй като той не осъзнава всичко, което се е случило с него по време на безумието му, винаги му трябва известно време, за да се върне към действителността; по тази именно причина се оказва, че колкото повече е продължило приживе неговото безумие, толкова по-продължителна е неговата потиснатост след смъртта. Духът, освободен от тяло, запазва още за известно време усещането, че е окован във вериги.

56. ЗА ДЕТСТВОТО

371. Духът, оживяващ тялото на дете, толкова ли е развит, колкото духа на възрастния?

– Той може да бъде и по-развит от духа на възрастния, ако е напреднал повече; само несъвършенството на неговите органи пречи на проявите му. И той действува в съответствие с природата на онова оръдие, с помощта на което може да се изяви.

372. Духът, който се намира в малолетно дете зад препятствията, издигнати пред свободните му изяви от несъвършенствата на органите, като дете ли мисли, или като възрастен?

– Когато е дете, естествено органите на ума не са достатъчно развити и не могат да му дадат цялата интуиция, която притежава възрастният; неговият ум действително е много ограничен дотогава, докато времето не даде зрялост на разсъдъка му. Объркването и неяснотата, които съпровождат възпътението, не изчезват веднага ви мига на раждането; те се разсейват постепенно с развитието на органите.

373. При смъртта на дете духът веднага ли си възвръща първоначалната сила?

– Би трябвало да е така, защото духът се е освободил

от плътската си обвивка; обаче той възстановява първоначалната яснота на ума си едва когато отделянето е пълно, т.е. когато няма вече никаква връзка между дух и тяло.

374. Въплътеният дух страда ли в детството от ограниченията и натиска, произтичащи от несъвършенствата на организма му?

– Не, това състояние е естествена необходимост; то е в реда на нещата и в хармония с плановете на Провидението; за духа това е време на отдих.

375. Каква е ползата за духа от времето на детството?

– Духът, който се въплътява с цел да се самоусъвършенствува, през това време е по-достъпен за впечатленията, получавани отвън и спомагащи за неговия напредък, за който трябва да съдействуват всички, на които е възложено неговото възпитание и образование.

376. Защо първият звук, който издава детето след раждане, е вик и плач?

– За да привлече към себе си вниманието на майката и да напомни за своите нужди. Нима не разбираш, че ако издаваше само вик на радост тогава, когато все още не може да говори, околните не биха му обърнали особено внимание. Така че във всичко се възхищавайте на мъдростта на Провидението.

377. Откъде се появяват промените в характера от определена възраст и особено с приключване периода на юношеството? Дали не идват от промяната на самия дух?

– Това става просто защото духът отново влиза във владение на своята природа и показва какво е бил по-рано.

Вие не знаете тайната, която децата крият под булото на своята невинност; вие не знаете нито какво са те сега, нито какво са били, нито какво ще станат; и все пак вие ги обичате, грижите се за тях с любов, обичате ги като част от вас самите; и любовта на майката към нейните деца се смята за най-великата любов, която едно живо

същество може да изпитва към друго. Откъде идва тази мека доброжелателност и нежна симпатия, която съвсем странични хора изпитват към детето? Знаете ли това? Не, именно това ще ви обясня сега.

Деца са същества, които Бог изпраща в нов живот; и за да не могат те да го упрекнат, че е много суров с тях, Той ги дарява с всички признаци на невинността; даже лоши постъпки са прикрити от несъзнателността на действията. Тази невинност не е някакво реално превъзходство над онова, което са били преди; не, тя е само образ на онова, което би трябвало да станат и ако те не са такива, цялата отговорност за това отново пада върху тях самите.

Но не само заради тях Бог им дава такъв облик. Той прави това също и заради техните родители, чиято любов е необходима на слабото дете, а тази любов би отслабнала значително, ако родителите биха могли да видят свадливостта и заядливиостта на своите деца. Но виждайки ги добри и нежни, те им отдават всичките си симпатии и ги обкръжават с най-нежни грижи. Но когато на децата вече не им е нужна тяхната заплата и помощта, оказвана им 15.20 години, техният истински и индивидуален характер се разкрива напълно: той остава добър, ако в основата си е бил такъв, но се оцветява от оттенъци, които в детството са били скрити.

Както виждате, Божиите пътища са най-добри от всички възможни и ако човек има чисто сърце, обяснението за това е лесно разбираемо.

Наистина, помислете върху това, че духът на децата, които се раждат сред вас, може да идва от свят, в който той си е изградил съвсем други навици; какво тогава би могло да бъде сред вас същество, дошло при вас със страстите си, които абсолютно не приличат на вашите, с интереси и вкусове, напълно различни от вашите; как подобно същество би могло да се въплъти сред вас, ако не така, както е пожелал Бог, т.е. през ситото на детството? В него се унифицират всички мисли, всички характери, цялото многообразие от същества, родени от безк-

райното множество светове и планети, на които живеят и израстват живи същества. И вие самите, когато умирате, попадате в своеобразно детство, където се оказвате сред нови братя; и във вашето ново неземно съществуване вие не познавате обичаите, правите, отношенията, съществуващи в този нов за вас свят; вие с усилие сричате на езика, на който не сте свикнали да говорите – език, по-стремителен от самата ви мисъл сега.

От детството има и друга полза: духовете влизат във физическия живот, само за да се усъвършенствуват, да станат по-добри; детската слабост ги прави гъвкави, податливи, открити за съветите и опита на онези, които трябва да спомогнат за прогреса им; именно през този период е възможно да се поправи характера им и да се потиснат лошите наклонности; такъв е дългът и такива са задълженията, които Бог е възложил на техните родители – свещена мисия, за изгълнението на която те трябва да отговарят.

Ето по такъв начин детството е не само полезно, но е и естествено следствие от законите, установени от Бог и управляващи Вселената.

57. ЗЕМНИ СИМПАТИИ И АНТИПАТИИ

378. Могат ли двама, които са се познавали и обичали преди, да се срещнат в друго физическо въплъщение и да се познаят?

– Да се познаят – не; но да изпитват влечение – да; и често интимните връзки, опиращи се на искрена привързаност, нямат друга причина. Двама се сближават от случайни наглед обстоятелства, но тези обстоятелства в действителност са факт на взаимно привличане на два духа, които се търсят един друг в тълпата.

Но няма ли да им е по-приятно да се познаят?

– Невинаги; споменът за миналите животи би създал много по-големи неудобства, отколкото предполагате. След смъртта те ще се познаят и ще знаят за времето, което са прекарвали заедно.

379. Винаги ли предипно познанство е в основата на симпатията?

– Не; два духа, които си подхождат взаимно, се търсят по естествен начин, независимо от това дали са се познавали преди като хора.

380. Срещите, които понякога човек има с някои хора и които се приписват на случайността, не са ли следствие от взаимна симпатия?

– Между мислещите същества има връзки, които вие засега не познавате. Магнетизмът е проводник на тази наука, която вие ще започнете по-късно да разбирате по-добре.

381. С какво се обяснява инстинктивното отворачение, което човек понякога изпитва към някои хора от пръв поглед?

– Това са антипатични духове, които се разпознават взаимно, и не е необходимо да разговарят.

382. Всяка ли инстинктивна антипатия е признак на лоша природа?

– Това, че два духа не си симпатизират един на друг, не означава, че те са непременно лоши; антипатията може да се роди от липсата на сходство в мислите; но с възвисяването на духовете оттенъците изчезват и изчезва и антипатията.

383. Антипатията между двама души как се поражда: от страна на по-лошия или на по-добрия дух?

– И от единия, и от другия, но причините и следствията са различни. Лошият дух изпитва антипатия към всеки, който може да го осъди и да го разобличи; виждайки за първи път такъв човек, той знае, че другият няма да го одобри; неговата отчужденост се превръща в омраза, в завист и събужда у него желание да причини зло. А добрият дух изпитва отворачение към лошия, защото знае, че лошият няма да го разбере и няма да сподели чувствата му; той е силен със своето превъзходство, не храни към другия нито омраза, нито завист; той се задоволява само да го избягва и да го съжалява.

58. ЗАБРАВА НА МИНАЛОТО

384. Защо възплътеният дух губи спомена за своето минало?

.Човек не може, а и не трябва да знае всичко; така иска Бог в Своята мъдрост. Без покрива на забравата, който скрива от човека определени неща, той би бил заслепен, както този, който непрекъснато преминава от мрак към ярка светлина. Чрез забравата на миналото той изявява в по-голяма степен самият себе си.

385. Как човек може да отговаря за постъпките си и да изкупва грешките, за които не помни? Как може да извлече полза от опита, придобит през забравени животи? Митарствата на живота не биха ли му послужили за урок, ако помни това, което ги е причинило? От мига, в който той вече не помни, всяко ново съществуване е за него като първо и той винаги ще започва отново. Как да приемем такова положение на нещата, като помним за Божията справедливост?

– С всеки нов живот умът на човека се обогатява и той може по-добре да различава добро и зло. В какво би била неговата заслуга, ако помнеше миналото? Когато духът се връща отново в своя изначален живот – духовния, цялото му минало възплъщение се разкрива пред него като огледало; той вижда грешките, които е направил и които са причина за страданията му, а също и това, което е могло да му попречи да ги допусне. Той разбира, че положението, в което се намира сега, е напълно справедливо и тогава търси такъв живот, който би могъл да поправи току-що завършилия. Той търси изпитания, подобни на онези, през които е минал, или битки, които по негово мнение могат да помогнат на възхода му, и моли стоящите над него духове да му помогнат в тази задача, за чието изпълнение се залавя, защото знае, че духът, даден му за насочване в новото съществуване, помагайки за поправяне на стари грешки, ще му предаде своеобразно интуитивно знание за грешките, извършени по-рано. Това интуитивно знание е мисълта; кога-

то у вас изниква грешно желание, което често ви посещава, вие инстинктивно се съпротивлявате, като най-често приписвате своята съпротива на правилата, внушени ви от родителите, докато в действителност това е гласът на вашата съвест и този глас е спомен за миналото и той ви предупреждава да не допускате същите грешки, които сте допуснали преди. Ако духът, започнал ново съществуване, издържи храбро тези изпитания и се съпротивлява, след своето завръщане в света на духовете ще се извиси в духовната йерархия.

386. В световите, които са по-напреднали от нашия, където не се налага да се подчиняват на всички физически нужди, властващи над нас тук, където няма тук-капните болести, хората разбират ли, че са по-щастливи от нас? Щастие, общо взето, е относително понятие; то може да бъде изпитано в сравнение с друго състояние, което е по-малко щастливо.

– Трябва да бъдат дадени два различни отговора. Има сред тези светове, за които говорим, такива, чиито обитатели имат твърде точна и ясна представа за своите минали животи; те, както разбираш, могат и умеят да оценят щастие, на което Бог им позволява да се наслаждават. Но има и такива светове, чиито обитатели, както казваш ти, макар и да се намират в по-добри условия от вашите, все пак имат своите големи неприятности и дори нещастия; те не оценяват своето щастие дори поради това, че нямат спомен за още по-нещастни състояния. Но ако не го оценяват като хора, те го оценяват като духове.

387. Можем ли да имаме някои откровения, открития, засягащи нашите предишни животи?

– Невинаги. Някои обаче знаят какви са били и какво са правили; ако им беше позволено да кажат това на глас, биха прозвучали доста необикновени и неочаквани неща.

388. Някои предполагат, че имат смътен спомен за неизвестно минало, явяващ им се като мимолетен об-

раз от някакъв сън, който те напразно се мъчат да си спомнят. Илюзорна ли е подобна идея?

– Понякога това е реалност; но често може да бъде и илюзия, на която не бива да се доверяват, защото подобно явление може да бъде продукт на превъзбудено въображение.

389. Във физическите съществувания от по-високо естество, отколкото е нашето, по-определен ли е споменът за предишните съществувания?

– Да, колкото по-малко материално става тялото, толкова по-лесен е споменът. Споменът за миналото е по-отчетлив при тези, които живеят в светове от по-висок ранг.

390. Тъй като инстинктивните наклонности на човека са отзвук и напомняне за неговото минало, следва ли отгук, че изучавайки тези наклонности, той може да научи за грешките, извършени от него преди?

– В определена степен – да; но трябва да се има предвид и усъвършенствуването, което е могло да стане с духа, а така също решенията, които е взел в невъплътено състояние; неговото сегашно съществуване може да бъде много по-добро от предишното.

Може ли да бъде и по-лошо от предишното, т.е. може ли човек в новия си живот да прави такива грешки, каквито не е правил в предишния?

– Това зависи от степента на неговия напредък; ако не може да се бори с изпитанията, той може да бъде въвлечен в нови грешки, които ще бъдат следствие от избраното от него положение; но като цяло такива грешки са по-скоро свидетелство за застой, а не за движение назад, защото духът може да върви напред или да стои на едно място, но не може да върви назад.

391. Тъй като превратностите на физическия живот са едновременно и изкупление за минали грешки, и изпитание за бъдещето, от това следва ли, че по тяхното естество може да се съди за начина на живот на човека при предишното му съществуване?

– Много често – да; защото всеки е наказан в това, в което е грешен; обаче не бива да се извежда абсолютно правило; инстинктивните наклонности и подбуди са по-верен признак, защото изпитанията, които духът изгърпява, са обърнати както към бъдещето, така и към миналото.

Характерът на превратностите и изпитанията, на които се подлагаме, може да ни разкрие какви сме били и какво сме извършвали, както тук можем да съдим за деянията на престъпника по наказанието, което законът му налага. Така някой ще бъде наказан за прекалената си гордост с унижение, животът му ще преминава в подчинение; алчният и този, който е употребил зле своето богатство, ще се окажат наказани с мизерия; този, който е бил жесток към другите, ще изпита за наказание нечия жестокост; тиранинът ще бъде наказан с робство; лошият син – с неблагоприятността на своите деца; лентяят – с мъчителна принудителна работа и т.н., и т.н.

ГЛАВА СЕДМА ОСВОБОЖДАВАНЕ НА ДУШАТА

Сън и сънища – Спиритични посещения между живи хора – Окултно предаване на мисли – Сомнамбулизъм – Екстаз – Второ зрение – Заключителен очерк за сомнамбулизма, екстаза и второто зрение

59. СЪН И СЪНИЩА

392. Въплътеният дух с удоволствие ли пребивава в своята плътска обвивка?

– То е все едно да попиташ дали на затворника му харесва в затвора. Въплътеният дух се стреми непрекъснато към освобождение и колкото по-груба е обвивката му, толкова повече той иска да се освободи от нея.

393. По време на сън душата почива ли като тялото?

– Не, духът никога не е бездеен. По време на сън нишките които го свързват с тялото, отслабват и тъй като

тялото не се нуждае от него, той пробягва пространства и влиза в по-пряк контакт с други духове.

394. Как можем да съдим за свободата на духа по време на сън?

– По сънищата. Можеш да бъдеш сигурен, че когато тялото почива в сън, духът има повече възможности, отколкото в будно състояние; той има спомен за миналото, а понякога – и предвиждане на бъдещето; той притежава по-голяма сила и може да общува с други духове, както с живеещи в един свят с него, така и с живеещи в други светове. Вие често казвате: „Сънувах странен сън, страшен сън, но това беше просто невероятно и на нищо не приличащ; говорейки така, вие се заблуждавате; много често това е просто спомен за местата и нещата, които сте виждали или които ще видите в друго съществуване или в друг миг. Тъй като тялото е вцепенено, духът се старее да разкъса веригата, за което предприема търсене в миналото или в бъдещето.

Нещастни хора, колко малко знаете за най-обикновени явления от живота! Вие се смятате за достатъчно учени, но най-простите неща ви затрудняват; на въпроса на всички деца – какво правим, когато спим, и какво представляват сънищата – вие не можете да отговорите.

Сънят частично освобождава душата от тялото. Когато човек спи, той се оказва временно в онова състояние, в което се намира вече задълго след смъртта. Духовете, които при смърт се освобождават бързо от материята, са имали някога разумни сънища; те общуват на сън със същества, стоящи по-високо от тях; те пътуват, разговарят с тях и се учат от тях; те дори се трудят над неща, които намират там напълно завършени, когато умрат тук. Това трябва още веднъж да ви научи да не се страхувате от смъртта, защото по думите на един светец, вие умираете ежедневно.

Това е, що се отнася до високите духове; а по отношение на масата хора, които при смърт трябва да останат дълги часове в онзи смут, в онази неопределеност, за

която говорихме, трябва да се каже, че те отиват или в по-ниспи от Земята светове, където ги зоват стари привързаности, или търсят удоволствия, може би по-ниски от тукашните; те отиват да почерпят от доктрини, които са още по-недостойни, по-отвратителни и зловредни от изповядваните сред вас.

С една дума, сънят влияе върху вашия живот повече, отколкото предполагате.

Чрез съня възплътените духове се намират в постоянен контакт със света на свободните духове и именно това позволява на висшите духове без особено отвлечение да се възплъгват сред вас. Бог е пожелал при допира им с порока те да черпят сили от източника на доброто, за да не се заблудят самите те, които са дошли да просветят другите. Сънят е врата, отворена им от Бог, за да могат да отидат при своите небесни приятели; това е почивка след труда, в очакване на великото окончателно освобождаване, което трябва да ги върне в истинската им среда.

Сънуването е спомен за това, което вашият дух е видял по време на сън; но забележете: вие невинаги сънувате, тъй като невинаги си спомняте видяното или си го спомняте отчасти.

Това съвсем не е пълната изява на вашата душа; често това е само спомен за онзи смут, който съпровожда вашето тръгване или завръщане и към който се присъединява споменът за направеното от вас, или за онова, което ви занимава постоянно в будно състояние; иначе как ще обясните най-нелепите сънища, които се присъняват както на най-учените, така и на най-простите смъртни? Злите духове използват и сънищата, за да измъчват слабите и плахи души.

Впрочем вие скоро ще видите как ще се развие друг вид сънища; той е толкова древен, колкото и този, който ви е познат, но вие все още не знаете за него. Виденията на Жана д'Дарк, на св. Яков, на еврейските пророци и някои индийски светии – този вид сънища са спомен на

душата, която се е освободила напълно от тялото, спомен за онзи, втория живот, за който говорех досега.

Старайте се да различавате тези два вида сънища по това, което помните; иначе ще изпаднете в противоречия и грешки, които ще се отразят пагубно на вашата вяра.

Сънищата са продукт на освобождаването на душата, която става по-независима при прекратяване на връзката с физическия свят. Оттук и своеобразното неопределено ясновидство, простиращо се до най-отдалечени или никога невиджани места, а понякога – до други светове и до други планети. Оттук е и споменът, възпроизвеждащ в паметта събития, станали в настоящето или при предишни съществувания; странните образи на това, което става или е ставало в неизвестни светове, разбъркани с нещата от днешния свят, образуват онези чудновати и неясни картини, които на пръв поглед нямат нито смисъл, нито връзка.

Непоследователността на сънищата се обяснява също и с пропуските в непълния спомен за това, което сме сънували. Такъв би се получил един разказ, ако го съставим наслуки от отделни фрази или части от фрази на написаното цяло: при загубване на целостта останалите фрагменти, ако ги съберем заедно, са лишени от всякакъв смисъл и яснота.

395. Защо невинаги помним какво сме сънували?

– Това, което ти наричаш „сън“, е само почивка на тялото, защото духът е в постоянно движение; там той отново придобива нещо от своята свобода и общува с онези, които са му скъпи в този свят или в други светове; но тъй като тялото е производна на тежка и груба материя, то трудно удържа впечатленията, получени от духа, понеже духът ги е получил не чрез органите на тялото.

396. Какво да мислим за значението, което се приписва на сънищата?

– Сънищата далеч не са толкова вещи, колкото твърдят самозваните оракули, защото е глупаво да се вярва,

че появата на нещо насън означава неговото осъществяване наяве. Сънищата са верни само в смисъл, че ни представят действителни за духа образи, но често те по никакъв начин не са свързани с онова, което става във физическия живот; както казахме, често това са просто спомени; и накрая, то понякога може да бъде някакво предчувствие за бъдещето, ако Бог е позволил това, или видение за нещо, което в този миг става на друго място, където се е пренесла душата. Нима не разполагате с много примери, когато хората сънуват свои роднини или приятели, които са дошли да ги предупредят за това, което ще се случи с тях? Какво друго могат да бъдат тези появявания, ако не душите или духовете на хора, идващи да общуват с вас? Настъпилата увереност, че това, което сте сънували, действително е било, не е доказателство, че въображението няма нищо общо тук, особено ако това нещо въобще не е било в мислите ви преди?

397. Ние често сънуваме неща, които приличат на предчувствия, но които не се сбъдват. Защо става така?

– Те могат да се сбъдват, ако не за тялото, то за духа, т.е. духът вижда нещо, което желае, защото скоро ще го получи. Не бива да се забравя, че по време на сън душата винаги се намира повече или по-малко под влияние на материята и следователно тя никога не е освободена напълно от земните идеи; оттук следва, че грижите от предишния ден могат да придадат на сънищата видимостта на желаното или на това, от което се опасяваме; именно това е нещото, което може да бъде наречено действие на въображението. Когато някаква идея занимава силно човека, той свързва с нея всичко, което сънува.

398. Когато сънуваме, че живи и здрави хора, които познаваме добре, вършат неща, за които не са си и помисляли, не е ли това чисто въображение?

– „За които не са си и помисляли“ – как можеш да знаеш това? Техният дух може да навестява твоя, както и твоят – техният, и ти невинаги знаеш за какво мислят те. Освен това по отношение на тези, които познавате,

вие по свое желание често използвате онова, което е станало или става в други съществувания.

399. Необходимо ли е за освобождаването на духа тялото да бъде обхванато напълно от сън?

– Не, духът получава отново свободата си, щом сетивните органи се изключат; за да се освободи, той използва всички мигове на почивката, които му предоставя тялото. Щом настъпи упадък на жизнените сили, духът се освобождава и колкото тялото е по-слабо, толкова по-свободен е духът.

Именно затова състоянието на полусън или просто притъпяване на чувството често извиква същите образи, които и сънят.

400. Понякога ни се струва, че чуваме думи, произнасяни отчетливо вътре в нас, и те по никакъв начин не са свързани с това, което ни занимава в дадения момент; как се получава така?

– Да, и това могат да бъдат дори цели фрази; то се случва най-често, когато външните усещания започват да се притъпяват. Понякога то е слабо ехо от думите на духа, който иска да общува с тебе.

401. Често в състояние, което още не е полусън, когато очите ни са затворени, виждаме отчетливи образи, лица, улавяме и най-дребните им детайли; това действие на зрението ли е, или на въображението?

– Тъй като тялото е обездвижено, духът се стреми да разкъса веригите си; той се движи и вижда; ако сънят беше пълен, това щеше да бъде съновидение.

402. Понякога по време на сън или полусън се раждат мисли, изглеждащи много добри, които въпреки всички усилия да си ги спомним, все пак се изтриват от паметта; откъде идват тези мисли?

– Те са резултат от свободата на освободилия се дух, който през това време използва по-пълно своите възможности. Често това са също съвети, дадени ви от други духове.

За какво служат тези идеи или тези съвети, след като

споменът за тях изчезва и не можем да се възползуваме от тях?

– Тези идеи понякога принадлежат повече на света на духовете, отколкото на физическия свят; но най-често става така, че ако тялото забравя, духът си спомня и идеята се връща в нужния миг като моментно озарение.

403. Въплътеният дух в миговете, когато се е освободил от материята и действа като дух, знае ли времето на своята смърт?

– Той често го предчувства; понякога много ясно го осъзнава и именно това му дава интуитивното знание за него; някои хора понякога предвиждат смъртта си с голяма точност.

404. Дейността на духа по време на почивка или сън на тялото може ли да предизвика умора на тялото?

– Да, защото духът се държи за тялото така, както привързаният към стълба балон; и както сътресенията на балона разклащат стълба, така и дейността на духа въздейства върху тялото и може да предизвика у него умора.

60. СПИРИТИЧНИ ПОСЕЩЕНИЯ МЕЖДУ ЖИВИ ХОРА

405. От принципа за освобождаване на душата по време на сън изглежда следва, че ние живеем едновременно два успоредни живота: живота на тялото, който ни свързва с физическия свят, и живота на душата, който ни свързва с окултния свят. Така ли е?

– Това не са две различни съществувания; по-скоро това са две фази на едно и също съществуване, защото човек не живее едновременно два живота.

406. Двама души, които не се познават, могат ли да се посетят взаимно по време на сън?

– Да, и много други, които предполагат, че не се познават, се срещат и разговарят. Ти можеш да имаш, без да подозираш, приятели в друга страна и друга част на света. Фактът, че по време на сън се срещате с приятели, роднини, познати хора, които могат да ви бъдат по-

лезни или интересни, е толкова обикновен, че вие се занимавате с това почти всяка нощ.

407. Каква може да бъде ползата от тези нощни посещения, след като не ги помним?

– След събуждането за тях обикновено остава интуитивно знание и често именно то е източник на някои идеи, които идват внезапно и за произхода на които вие не се замисляте. Но това са именно тези идеи, които вие сте почерпили от нощните разговори.

408. Може ли човек по свое желание да предизвика тези спиритични посещения? Може ли, например, когато заспива, да каже: „Тази нощ искам да се срещна с духа на този и този, да говоря с него и да му кажа това и това“?

– Ето какво става. Човек заспива, неговият дух се събужда за истински живот и това, което човек е решил, не е закон за духа; неговият дух често няма никакво намерение да следва решенията му, защото духът малко се интересува от живота на човека, когато се е освободил от материята.

409. Може ли по такъв начин определен брой възплътени духове да се съберат?

– *Безспорно; дружеските връзки, стари или нови, често съединяват по такъв начин различни духове, които искат да бъдат заедно.*

Под думата „стари“ тук трябва да се разбират дружески връзки, установени при предишни съществувания.

61. ОКУЛТНО ПРЕДАВАНЕ НА МИСЛИ

410 Как става така, че една и съща идея, например някакво откритие, възниква и се прави едновременно на няколко места?

– Ние вече казахме, че по време на сън духовете общуват помежду си; когато тялото се събужда, духът си спомня за това, което е научил, и човекът вярва, че именно той е открил или изобретил нещо. По такъв начин

няколко души едновременно могат да направят някакво откритие. И когато казвате, че някаква идея витае във въздуха, този образ е много по-верен и точен, отколкото предполагате; всеки спомага за нейното разпространение, без дори да подозира за това.

По такъв начин нашият дух често сам, без наше знание разкрива пред другите духове онова, което е било обект на нашите грижи в будно състояние.

411. Могат ли духовете да общуват помежду си, ако тялото е напълно будно?

– Духът не е затворен в тялото като в кутийка: той облъчва всичко наоколо; затова може да общува с други духове дори в будно състояние, въпреки че тогава му е значително по-трудно да прави това.

62. СОМНАМБУЛИЗЪМ

412. Естественият сомнамбулизъм има ли отношение към сънищата? Как може да бъде обяснен той?

– Това е определена независимост на душата, по-пълна, отколкото по време на сън, и тогава нейните способности са по-изявени; тя има възприятия, каквито няма при сънуване, а самото сънуване не е нищо друго, освен състояние на непълен сомнамбулизъм.

При сомнамбулизма духът принадлежи напълно на самия себе си; тъй като материалните органи са в значителна степен изключени, те не получават повече впечатления отвън. Това състояние се проявява особено по време на сън; това е миг, в който духът може временно да напусне тялото, отдадено на почивка, която е необходима на материята. Когато се наблюдават явления на сомнамбулизъм, духът, зает с изпълнение на едно или друго действие, използва тялото си точно така, както във феномените на физическите прояви той използва масата или някакъв друг материален предмет, или дори вашата ръка при писане. При сънищата, които се помнят, органите, в това число и органите на паметта, започват да се събуждат и да получават в несъвършен

вид впечатления, предизвикани от предмети или външни причини, и предават тези впечатления на духа; тъй като самият дух тогава също почива, той възприема само смътни и често несвързани впечатления, които външно нямат никаква причина и са примесени със смътни спомени или от това съществуване, или от предишни. Ясно е тогава защо сомнамбулът няма никакъв спомен и защо сънищата, оставащи в паметта, най-често нямат никакъв смисъл. Казвам „най-често“, защото може да се случи те да са следствие от точен спомен за събития от предишен живот и дори своеобразно интуитивно знание за бъдещето.

413. Сомнамбулизъмът*, наричан „магнетичен“, свързан ли е с естествения сомнамбулизъм?

– То е същото, но е изкуствено предизвикан.

414. Каква е природата на магнетичния флуид?

– Това е жизнен флуид; анимализирано електричество, което е видоизменение на вселенския флуид.

415. Каква е причината за сомнамбуличното ясновидство?

– Ние казахме: самата душа вижда.

416. Как сомнамбулът може да вижда през непрозрачни тела?

– Непрозрачни тела може да има само за вашите груби очи; няма не казахме, че за духа материята не е пречка, тъй като той минава свободно през нея. Той често ви казва, че гледа с челото, с коляното и т.н.; защото вие, които сте напълно потопени в материята, не можете да разберете, че той може да вижда без помощта на зрителни органи; понякога и той, по силата на това, което вие е присъщо, предполага, че и на него са му нужни тези органи; но ако го предоставите на самия себе си, той ще разбере, че вижда с всички части на тялото си или по-точно казано, вижда извън тялото си.

417. След като ясновидството на сомнамбула е ясновидство на неговата душа или дух, защо той не вижда всичко и защо често греши?

– Преди всичко, на несвършените духове не им е дадено да виждат всичко и да знаят всичко; ти разбираш, че те споделят още вашите заблуди и предразсъдъци; освен това, когато са свързани с материята, те не използват напълно своите духовни способности. Бог е дал на човека тази способност, за да я използва за полезна и сериозна цел, а не за да узнае това, което не трябва да знае; ето защо сомнамбулите не могат да кажат всичко.

418. Какъв е източникът на вродените идеи при сомнамбула и как той може да говори точно за неща, които в будно състояние не знае и които дори се намират далече извън пределите на неговите умствени възможности?

– Излиза, че сомнамбулът притежава по-големи знания, отколкото му приписваш; само че те се намират у него в дремещо бездействие, защото сегашната му обвивка е твърде несвършена, за да може той да си ги спомни. Но в края на краищата, какво от това? Духът, изпълнен в материя за изпълнение на своето предназначение, попадайки при вас, се оказва в състояние, което го събужда от летаргия. Ние често сме ти казвали, че се възраждаме многократно; именно тази промяна принуждава духа материално да губи онова, което е могъл да научи в предишно съществуване; влизайки в състояние, което ти наричаш „криза“, той си спомня много неща за себе си, макар и невинаги всичко; той знае нещо, но не може да каже откъде го знае. Щом кризата премине, споменът изчезва и той отново влиза в пълна тъмнина.

Опитът показва, че сомнамбулите получават съобщения и от други духове, които им предават това, което те трябва да кажат, и ги заместват в случай на тяхна недостатъчност; това е особено забележително в медицинските предписания: духът на сомнамбула вижда болестта, а друг му посочва какво лекарство и лечение са нужни. Това двойно действие понякога е напълно явно и се открива в изрази от типа: „казват ми да ви кажа“

или „забраняват ми да ви кажа“ В последния случай винаги е опасно да настоявате за отговор, който не искат да ви дадат, защото това дава на лекомислените духове възможност да се намесят, а те говорят без угризения на съвестта и без да ги е грижа за истината.

419. Как се обяснява способността на някои сомнамбули да виждат на разстояние?

– Нима по време на сън душата не се пренася на най-различни разстояния? Същото става и при сомнамбулизма.

420. По-голямата или по-малка степен на развитие на сомнамбуличното ясновидство свързана ли е с физическата организация, или природата на възпътения дух?

– И с едното, и с другото; физическото устройство може да благоприятствува освобождаването на духа от материята или да му пречи.

421. Способностите, които сомнамбулът използва, същите ли са като способностите на духа след смъртта на тялото?

– До известна степен, защото трябва да се отчита влиянието на материята, с която той още е свързан.

422. Може ли сомнамбулът да вижда други духове?

– Повечето от тях виждат духовете много добре; то зависи от степента и от характера на тяхното ясновидство; но понякога те по принцип не си дават сметка за това и ги приемат за физически същества; така се случва най-често с онези, които нямат никакво понятие за спиритизма; те още не разбират същността на духовете; това ги учудва и затова вярват, че виждат живи хора.

В мига на смъртта същото става с онези, които се смятат все още за живи. Нищо наоколо не им изглежда променено, струва им се, че духовете имат тела, които приличат на нашите, а видимостта на собственото си тяло те приемат за реално тяло.

423. Сомнамбул, който вижда на разстояние, от точ-

ката, в която се намира тялото му, ли вижда, или от точката, в която е душата му?

– Въпросът е излишен, тъй като душата е тази, която вижда, а не тялото.

424. След като душата е тази, която се пренася в пространството, как сомнамбулът получава чрез тялото си усещане за студ и топлина на мястото, където се намира душата му, която понякога се оказва твърде далеч от тялото?

– Душата не е напуснала напълно тялото; тя винаги е свързана с него чрез незрима нишка; именно тази нишка е проводник на усещанията. Когато двама души, които се намират в различни градове, общуват помежду си посредством електричество, свързваща нишка за техните мисли е електричеството и затова те общуват така, като че ли са един до друг.

425. Целта, за която сомнамбулът използва способностите си, влияе ли върху състоянието на духа му след смъртта?

– *Влияе и то много, както и всяко друго – лошо или добро използване на която и да е от способностите, дадени на човек от Бога.*

63. ЕКСТАЗ

426. Каква е разликата между екстаз и сомнамбулизъм?

– Екстазът е просто по-изчистен сомнамбулизъм; душа, намираща се в екстаз, е още по-независима.

427. Духът на човек, който се намира в екстаз, наистина ли влиза във висши светове?

– Да, той ги вижда и разбира щастieto на тези, които се намират в тях; и затова би искал да остане там; но има светове, недостъпни за духовете, които не са се пречистили достатъчно.

428. Когато намиращ се в екстаз човек изразява желание да напусне земята, той искрено ли говори и не го ли задържа тук инстинктът за самосъхранение?

– Това зависи от степента на пречистване на самия дух; ако вижда бъдеще, по-добро от сегашния му живот, той прави усилия да скъса нишките, които го свързват със земята.

429. Ако изпадналият в екстаз бъде оставен на самия себе си, може ли душата му окончателно да напусне своето тяло?

– Да, той може да умре; затова трябва да бъде повикан обратно с помощта на всичко онова, което го свързва със земята, и особено като му се покаже, че ако сега разкъса веригата, която го задържа тук, това ще е най-сигурният начин да не попадне там, където той знае, че впоследствие би могъл да бъде щастлив.

430. Има неща, които изпадащият в екстаз вижда, както твърди той, но които са явно плод на въображението, подхранвано от земни вярвания и предразсъдъци. Значи, не всичко, което той вижда, е реално, така ли е?

– Това, което вижда, е реално за него; но тъй като духът му се намира постоянно под влияние на земните идеи, той може да вижда това по свой начин или по-точно казано, да го изразява по начин, присъщ на предразсъдъците и идеите, с които той или вие сте отгледани и възпитани, за да бъде по-добре разбран; именно в такъв смисъл той може особено да се заблуждава.

431. Може ли да се вярва на откровенията на изпадащите в екстаз?

– Изпадащите в екстаз могат много често да грешат, особено когато искат да проникнат в това, което за човека трябва да остане тайна, защото именно тогава те се оказват очи в очи със собствените си идеи или пък стават жертва на лъжливи духове, които използват техния ентузиазъм, за да ги объркат.

432. Какви изводи могат да бъдат направени от съществуването на сомнамбулизма и екстаза? Не са ли те своеобразно приобщаване към бъдещия живот?

– По-добре ще бъде да се каже, че човек прозира миналия живот и бъдещия живот. Нека изучава тези яв-

ления – и той ще намери в тях решение за много тайни и загадки, които разумът му все не може да разгадае.

433. Могат ли явленията на сомнамбулизъм и екстаз да се съгласуват с материализма?

– Този, който ги изучава с добра воля и без предубеждения, не може да бъде нито материалист, нито атеист.

64. ВТОРО ЗРЕНИЕ

434. Явлението, означено с названието „второ зрение“, свързано ли е по някакъв начин със сънуването и със сомнамбулизма?

– Всичко това е едно и също; това, което ти наричаш „второ зрение“, е пак духът, който е по-свободен, въпреки че тялото му още не е потънало в сън. Второто зрение – това е зрението на душата.

435. Постоянно ли е второто зрение?

– Способността – да; използването му – не. В световете, които са по-малко материални от вашия, духовете се свързват само с помощта на мисълта, без да се изключва обаче и членоразделната реч; така и второто зрение там е предимно постоянна способност; тяхното нормално състояние може да бъде сравнено със състоянието на вашите сомнамбули ясновидци и това е една от причините те да се проявяват пред вас с по-голяма лекота, отколкото онези, които са въплътени в по-груби тела.

436. Второто зрение самопроизволно ли се развива, или по желание на този, който е надарен с него?

– Най-често то е самопроизволно, но понякога желанието, волята играят значителна роля. Погледни например някои от тези, които наричат предсказатели или гадатели, и ще видиш, че именно волята им помага да влязат в това второ зрение и в това, което ти наричаш „ясновидство“

437. Възможно ли е развитието на второ зрение чрез упражнения?

– Да, трудът винаги води до прогрес и покровът, скриваш нещата, се разкъсва.

Тази способност зависи ли от устройството на организма?

– Разбира се, физическата организация играе определена роля; има такива организации, които по никакъв начин не се поддават на това въздействие.

438. Каква е причината второто зрение да е наследствено в някои семейства?

– Сходство във физическата организация, което се предава по наследство, както и други физически качества; освен това, развитието на способността е своего рода възпитание, което също се предава.

439. Вярно ли е, че някои обстоятелства спомагат за развитието на второ зрение?

– Болест, приближаваща опасност, голямо вълнение могат да го развият. Тялото понякога се оказва в онова особено състояние, което позволява на духа да вижда онова, което вие не можете да видите с очите на тялото.

Времената на кризи и нещастия, големите вълнения и всички причини, изострящи моралното чувство, предизвикват понякога развитие на второ зрение. Изглежда самото Провидение при появата на опасност ни дава средство да я предотвратим. Всички сектанти и всички преследвани и гонени ни дават многобройни примери за тази закономерност.

440. Хората, надарени с второ зрение, винаги ли осъзнават своята способност?

– Невинаги; за тях то е нещо естествено; и много от тях смятат, че всеки, който реши да наблюдава себе си по-внимателно, ще забележи в себе си същото.

441. Може ли с второто зрение да се обясни прозорливостта на някои, които без да притежават никакви особени свойства, винаги съдят за всичко по-точно от други?

– Това винаги става поради факта, че душата се излъчва с по-голяма свобода и съди по-добре, отколкото когато се намира под покрива на материята.

Може ли тази способност в някои случаи да ни даде предвиждане на събития?

– Да, тя дава също така и предчувствията, защото тази способност има много степени и един човек може да има всички нейни степени или да бъде надарен само с някои от тях.

65. ЗАКЛЮЧИТЕЛЕН ОЧЕРК ЗА СОМНАМБУЛИЗМА, ЕКСТАЗА И ВТОРОТО ЗРЕНИЕ

442. Феномените на естествения сомнамбулизъм протичат самопроизволно и независимо от каквато и да било външна причина; но при някои лица, надарени с особена организация, те могат да бъдат изкуствено предизвикани чрез действието на магнетичен агент.

Състоянието, наричано „магнетичен сомнамбулизъм“, се различава от естествения сомнамбулизъм само по това, че е предизвикано изкуствено, докато другото е самопроизволно.

Естественият сомнамбулизъм е общоизвестен факт, който не подлежи на съмнение, въпреки цялата необикновеност на явлението. Какво тогава извънредно или ирационално може да има в магнетичния сомнамбулизъм само поради това, че той е изкуствено предизвикан, след като същото става и с много други неща? Казват, че шарлатаните го използвали и злоупотребявали с него; ето ви още един довод да не го оставяме в техните ръце. Ако го владее науката, шарлатанството ще има по-малко влияние върху масите; а засега, тъй като естественият и изкуственият сомнамбулизъм са факт, а срещу факта не може да се възразява, той се утвърждава въпреки съпротивата на някои и това става в самата наука, където той прониква през множество врати, вместо да влезе през официалния вход; когато той се окаже изцяло и напълно в пределите на науката, волно-неволю ще се наложи да му се дадат граждански права.

За спиритизма сомнамбулизъмът не е просто физиологичен факт, а е лъч светлина към психологията; именно

тук може да се изучава душата, защото тя се появява открито; при това едно от явленията, които я характеризират, е ясновидството, което не зависи от органите на обикновеното зрение. Тези, които оспорват самия факт, се базират на това, че сомнамбулът невинаги вижда, в това число и по волята на експериментатора, с онази яснота, с която вижда чрез очите. Но трябва ли да се учудваме, че ако средствата са различни, и последствията могат да бъдат различни? Разумно ли е да искаме гъждествени следствия, ако оръдията за тяхното получаване са различни? Душата има свои свойства, както очите – свои; за тях трябва да се съди по тях самите, а не по аналогия.

Причините за ясновидството на магнетичния сомнамбул и на естествения сомнамбул са напълно гъждествени; това е свойство на душата, способност, присъща на всички части на намиращото се в нас безтелесно същество, която има за предел само това, което е предел за самата душа. Това същество вижда навсякъде, където душата му е в състояние да се пренесе на каквото и да е разстояние.

При виждане на разстояние сомнамбулът вижда нещата не от точката на пространството, където се намира тялото му, а като че ли с телескопичен ефект. Той ги вижда, като че ли се намира на мястото, на което се намират и те, защото неговата душа наистина е там; именно затова тялото му е като мъртво и изглежда лишено от възприятия до момента, когато душата се връща и влиза отново във владение на тялото. Това частично отделяне на душата от тялото е неестествено състояние и може да продължи различно, но все пак ограничено време; това е също така причина за умората, която тялото изпитва след известно време, особено когато душата е отдадена на активна работа.

Зрението на душата или на духа не е ограничено и не се намира в някакъв конкретен орган и именно това обяснява защо сомнамбулите не могат да посочат в кой специален орган е разположено то; те виждат, защото

виждат, без да могат да кажат нито как, нито защо. Ако сомнамбулите се обърнат към тялото си, източникът на зрение им изглежда разположен в онези центрове, в които жизнената активност е най-голяма – предимно в мозъка, в подстомашната област или в онзи орган, който за тях е точката на най-здрава връзка между дух и тяло.

Силата на сомнамбуличното ясновидство има своите граници. Даже напълно свободният дух е ограничен в своите способности и знания съобразно степента на съвършенство, която е достигнал; той е ограничен още повече, ако е свързан с материята, чието влияние изпитва върху себе си. Това е причината ясновидството на сомнамбулите да не е универсално и да не е безупречно. И още по-малко може да се разчита на неговата безупречност, когато отклоняват това ясновидство от целта, която му е поставила природата, и го превръщат в обект на любопитство и експериментиране.

В състоянието на освобождаване, в което се намира духът на сомнамбула, той по-лесно влиза в контакт с други възплътени или невъплътени духове; този контакт се установява чрез съприкосновение на флуидите, съставлящи периспригата и служещи за предаване на мисли като електрически кабел. Следователно сомнамбулът не се нуждае от това мисълта му да бъде облечена в думи; той я чувства и разпознава; именно това го прави изключително чувствителен и достъпен за влиянията на нравствената атмосфера, в която се намира. В това е и причината присъствието на голям брой зрители, особено любопитни и настроени малко или повече недоброжелателно, да пречи съществено на проявата на тези способности, които, така да се каже, се затварят в себе си и се проявяват напълно свободно само в тесен кръг симпатизиращи хора. Присъствието на недоброжелателни и антипатични лица оказва на сомнамбула същото влияние, което оказва на мимозата докосването с ръка.

Сомнамбулът вижда едновременно както духа си, така и тялото си; това са, така да се каже, две същества,

представящи за него двойствеността на духовното и физическото съществуване и смесващи се поради множеството обединяващи ги връзки. Сомнамбулът невинаги осъзнава това положение на нещата и тази двойственост води дотам, че сомнамбулът говори за себе си като за някой трети; това става, защото или физическото същество говори на духовното, или духовното – на физическото.

С всяко ново физическо съществуване духът увеличава знанията и опита си. По време на своето възплъгтяване в прекалено груба материя той частично забравя придобитото, но си спомня всичко, когато отново стане дух. Именно затова някои сомнамбули разкриват знания, превъзхождащи степента на тяхната образованост и дори явните им интелектуални способности. Умствените способности, общото културно ниво на сомнамбула в състояние на бдение нямат значение, в състояние на транс той може да покаже всякакви знания. В зависимост от обстоятелствата и набелязаната цел сомнамбулът може да почерпи тези знания от собствения си опит, от ясното виждане на съществуващите неща или от съветите, които получава от други духове; но тъй като собственият му дух е развит в по-голяма или в по-малка степен, то и нещата, които казва, са правилни в различна степен.

Във феномените на сомнамбулизма, както естествения, така и изкуствения, Провидението ни предоставя неопровержимо доказателство за съществуването и самостоятелността на душата и ни позволява да присъствуваме на величественото зрелище на нейното освобождаване; чрез тези феномени пред нас се разгваря книгата на нашата съдба. Когато сомнамбулът описва това, което става на разстояние, е очевидно, че той действително го вижда и го вижда не с физическите очи; той вижда и себе си и усеща собственото си преместване в пространството; присъствува нещо от него самия, което не е тялото му, и не може да бъде нищо друго, освен неговата душа или дух. Докато човек потъва в изгънчени-

те софизми на абстрактната и неубедителна метафизика, за да намери причините за нравственото си съществуване, Бог ежедневно поставя пред очите му, слага в ръцете му най-прости и най-явни средства за изучаване на експерименталната психология.

Екстазът е състояние, в което независимостта на душата и тялото се проявява по най-осезаем начин и става до известна степен осезаема.

При сънуването и сомнамбулизма душата блуждае в земни светове; при екстаза тя прониква в един неизвестен свят, в света на ефирните духове, с които влиза в контакт, без да преминава обаче определени граници, които не би могла да премине, без да разкъса напълно връзките, свързващи я с тялото. Тя е заобиколена с ярко, абсолютено необичайно сияние, неизвестни на земята хармонии я очароват, неизразимо блаженство изпълва цялото ѝ същество; тя вкухва предсрочно от небесната благодат и може да се каже, че стъпва на прага на вечността.

В състояние на екстаз тялото почти напълно изчезва за душата; в него се запазва само органичният живот и се усеща, че душата се задържа в него само от една-единствена нишка, която би могла да бъде безвъзвратно прекъсната от още едно последно усилие.

В това състояние всички земни мисли изчезват, за да отстъпят място на просветленото чувство, което е самата същност на нашето нематериално същество. Намирайки се във властта на това възвишено съзерцание, изпадналият в екстаз разглежда живота просто като кратка спирка; за него тукашните блага и несгоди, тукашните груби радости и страдания са само незначителни събития от странствването, чийто край той се радва да види най-накрая.

Всичко казано за сомнамбулите се отнася и до изпадащите в екстаз: тяхното ясновидство може да бъде по-съвършено или по-малко съвършено и техният дух също е в по-голяма или по-малка степен способен за познание, в зависимост от степента на своето извисяване.

Понякога при тях има повече възторженост, отколкото ясновидство, или да се изразим по-точно, тяхната възторженост пречи на ясновидството им; затова откровенията им често са смесица от истини и заблуди, от възвишени и нелепи или дори просто смешни неща. Тази възторженост, ако не могат да я обуздаят, винаги е причина за слабост и ниспите духове често се възползват от нея, за да подчинят изпадналия в екстаз, и за тази цел те си придават в неговите очи видимост, която го задържа в присъщите му идеи и предразсъдъци. Такава опасност съществува, макар че тя не заплашва всички; наше задължение е да съдим трезво и да претегляме техните откровения на кантара на разума.

Освобождаването на душата понякога се проявява в будно състояние и предизвиква явление, известно под наименованието „второ зрение“; то дава на онези, които са надарени с него, способността да виждат, да чуват и да чувствуват извън пределите на нашите сетивни органи. Те възприемат липсващи за нас неща навсякъде, където се простира действието на душата им; те виждат всичко това, така да се каже, през обикновеното зрение като някакъв мираж, който се наслаждава върху физическите зрителни образи.

В мига, когато се проявява феноменът на второто зрение, физическото състояние на субекта видимо се променя; наблюдава се своеобразно изтъкляне на погледа: очите гледат, но не виждат; на лицето се изписва една възторженост. Установено е, че при това явление зрителните органи не играят никаква роля, защото виждането се запазва и при затворени очи.

Тази способност изглежда на надарените с нея толкова естествена, колкото е способността на обикновеното зрение; за тях тя е просто свойство на съществуването им и в това свойство те не виждат нищо изключително. След това мимолетно ясновидство обикновено настъпва забравя, споменът става все по-смътен, докато накрая не изчезне подобно на спомена за съня.

Силата на второто зрение се колебае от най-неясни впечатления, до ясно и отчетливо виждане на налични или липсващи предмети. В рудиментарно състояние то дава на някои хора чувство за такт, проникателност, увереност в своите действия, която може да бъде наречена „правилност на нравствения поглед“. Ако е по-развито, то събужда предчувствия; още по-развито показва станали събития или такива, които ще се случат всеки момент.

Естественият и изкуственият сомнамбулизъм, екстазът и второто зрение не са нищо друго, освен разновидности или видоизменения на една и съща причина; тези явления, както и сънищата, са в реда на нещата и затова са съществували във всички времена; историята ни показва, че те са били известни и даже са били използвани още от най-дълбока древност и в това е обяснението на множество факти, които впоследствие, по силата на предразсъдъците, са били разглеждани като свръхестествени.

ГЛАВА ОСМА НАМЕСА НА ДУХОВЕТЕ ВЪВ ФИЗИЧЕСКИЯ СВЯТ

Проникване на духовете в мисълта ни – Окултно влияние на духовете върху нашите мисли и действия – Омагьосани – Страдащи от гърчове – Привързаност на духовете към някои хора – Ангели-пазители. Духове-закрилници, приятелски и симпатизиращи духове – Предчувствия – Влияние на духовете върху събития от живота – Въздействие на духовете върху природни явления – Духовете по време на битки – Договори с нечиста сила – Окултна сила. Талисмани. Магьосници – Благословение и проклятие

66. ПРОНИКВАНЕ НА ДУХОВЕТЕ В МИСЪЛТА НИ
443. Виждат ли духовете всичко, което ние правим?

– Те могат да го виждат, защото вие постоянно сте заобиколени от тях; но все пак всеки вижда само това, на което обръща внимание; защото той не се грижи за нещата, които са му безразлични.

444. Духовете могат ли да отгатват нашите най-съкровени мисли?

– Те често знаят дори това, което вие бихте искали да скриете от самите себе си; нито постъпките, нито мислите могат да бъдат скрити от тях.

Излиза, че е по-лесно да скриеш нещо от човек, докато е жив, и е съвсем невъзможно да направиш това след смъртта му, така ли е?

– Точно така е и когато предполагате, че сте добре скрити от чужди очи, в същата минута вие доста често се оказвате заобиколени от тъпа духове, които ви гледат.

445. Какво мислят за нас духовете, които ни заобикалят и ни наблюдават?

– Всичко се случва. На палавите духове им е весело, когато ви правят малки бели, особено ако губите търпение от това. А сериозните духове ви съжаляват за вашите несподобности и се стараят да ви помогнат.

67. ОКУЛТНО ВЛИЯНИЕ НА ДУХОВЕТЕ ВЪРХУ НАШИТЕ МИСЛИ И ДЕЙСТВИЯ

446. Духовете влияят ли върху нашите мисли и действия?

– Влиянието им е по-голямо, отколкото предполагате, защото често именно те ви насочват.

447. Нашите мисли присъщи ли ни са, или са ни внушени?

– Вашата душа е дух, който мисли; вие знаете, че по един и същ повод ви идват наум няколко мисли, които често си противоречат; сред тях винаги има такива, които произтичат от вас, и други, които идват от нас; и неувереността ви идва от това, че във вас винаги има две идеи, които се борят една с друга.

448. Как да различаваме присъщите ни мисли от онези, които са ни внушени?

– Когато мисълта ви е внушена, като че ли ви говори някакъв глас. Собствените мисли са като правило мисли на първия порив. Впрочем, за вас това не е важно, често дори е полезно въобще да не знаете за това, тъй като тогава имате по-голяма свобода на действие; ако човек избира доброто, той го прави с по-голямо желание; ако избира лошия път, тогава и отговорността му за това става по-голяма.

449. Гениите и просто умните хора винаги ли черпят своите идеи от собствената си дълбочина?

– Понякога идеите им идват от собствения дух, но често те са им внушени от други духове, които са ги сметнали за способни да разберат тези идеи и за достойни да им бъдат съобщени. Когато такива хора не намират идеи в себе си, те се обръщат към вдъхновението; по такъв начин те искат помощ, без да подозират за това.

450. Понякога казват, че първият порив на душата винаги е добър. Така ли е?

– Той може да бъде както добър, така и лош, всичко зависи от природата на възплътения дух. Той е винаги добър при тези, които се вслушват в добрите вдъхновения.

451. Как да разберем от какъв дух идва внушаваната ни мисъл – добър или лош?

– Вгледайте се в нея по-внимателно: съветите на добрите духове винаги са добри и водят към добро; вие трябва да ги различавате.

452. С каква цел несъвършените духове ни тласкат към зло?

– За да страдате и вие като тях.

Техните собствени страдания намаляват ли от това?

– Не, те го правят просто от завист, че другите могат да бъдат по-щастливи от тях.

Какъв е характерът на страданията, които те искат да причинят?

– Страдания да принадлежите към нисп род същества и да бъдете далече от Бога.

453. Защо Бог позволява на духовете да ни подтикват към зло?

– Несъвършените духове са оръдия, инструменти, предназначени да изпитат вярата на хората в доброто. Нашата задача е да те насочим към добрия път, а когато върху теб действуват лоши влияния, означава, че ти сам си ги навличаш с желанието си, защото ниспите духове идват на помощ винаги, когато имаш желание да направиш зло; те могат да ти помогнат в злото само когато ти самият искаш зло. Ако си склонен към убийство, около теб ще кръжи цял облак духове, които ще поддържат в тебе мисълта за убийство; но до тебе ще има и други, които ще се постараят да те насочат към доброто, и това възстановява равновесието и те прави стопанин на своята съдба.

454. Може ли да се освободим от влиянието на духовете, които ни тласкат към зло?

– Да, защото те се привързват само към онези, които ги извикват със своите желания или ги привличат с мислите си.

455. Духовете, чието влияние се отхвърля от волята на тяхната жертва, отказват ли се от своите посегателства?

– А какво трябва да направят, според тебе? Ако нищо не може да се направи, мястото се отстъпва на други; обаче те чакат удобен случай, за да нападнат отново, както котката дебне мишката.

456. По какъв начин може да се неутрализира влиянието на лошите духове?

– Като правите добро и във всичко се опирате на Бог. Така ще отхвърлите всяко влияние на ниспите духове и ще разрушите властта, която те биха искали да имат над вас. Въздържайте се да слушате внушенията и съветите на духове, които предизвикват у вас лоши мисли, сеят раздор помежду ви и събуждат у вас лоши стра-

ти. Особено се пазете от тези, които раздухват горделивостта ви, защото те се хващат за най-слабото ви място. Ето защо Исус ви казва в „Отче наш“: „Господи, не позволявай да се поддадем на изкушение и ни избави от злото!“

457. Когато по необяснима причина изпитваме някакво неопределено чувство на тъга, вълнение или вътрешно удовлетворение, това само с физическото състояние ли е свързано?

– Това почти винаги е следствие от контакт с духовете, който вие без да знаете имате в тази минута или сте имали по време на сън.

458. Духовете, които искат да ни тласкат към зло, само се възползват от обстоятелствата, в които се намирате, или могат да спомогнат за създаването на тези обстоятелства?

– Те се възползват от обстоятелствата, но често ги и предизвикват, тласкайки ви без ваше знание към обекта на вашето желание. Например, човек намира на пътя определена сума пари: не мисли, че духовете са ги сложили там, но те могат да подтикнат човека да върви именно по тази страна на улицата и тогава вече му внушават мисълта да си присвои тези пари, но в същото време други ще му внушават мисълта да върне тези пари на онзи, на когото те наистина принадлежат. Така стоят нещата и с всички други изкушения.

68. ОМАГЪОСАНИ

459. Може ли някой дух да се всели временно в обвивката на жив човек, т.е. в одушевено тяло, и да действува чрез това тяло вместо въплътения в него?

– Духът не влиза в тялото, както ти влизаш в къща; той трябва да наподобява въплътения дух, да има същите недостатъци и същите свойства като него, за да действува заедно с него; но само въплътеният дух влияе непосредствено на материята, в която е въплътен, така, както той иска. Въплътеният дух не може да бъде заменен от

никой друг, защото духът и тялото са свързани до времето, определено като край на материалното съществуване.

460. Ако няма истинско омагьосване, т.е. съжителство на духове в едно и също тяло, може ли душата да се намира в такава зависимост от друг дух, че да му е подчинена или да бъде завладяна от него толкова, че нейната собствена воля да се окаже донякъде парализирана?

– Да, и това са наистина омагьосаните; но трябва да знаеш, че подобно господство никога не се осъществява без участието на този, върху когото то се разпростира, или поради слабостта му, или по негово желание. Често са смятали за омагьосани епилептиците и лудите, които са се нуждаели много повече от лечение, отколкото от екзорцизъм*.

Думата омагьосани в своето тълкуване предполага съществуването на „демони“, т.е. на особена категория злонамерени същества и на тяхното съвместно съществуване с душата и тялото на конкретен човек. Тъй като демони в този именно смисъл не съществуват и духовете не могат да живеят едновременно в едно и също тяло, то няма и омагьосани в смисъла, който се приписва на тази дума. Тя трябва да се разбира само като абсолютна зависимост, в която може да се намира възплътената душа по отношение на несъвършените духове, които я подчиняват на себе си.

461. Човек може ли сам да отстрани злите духове и да се освободи от тяхното господство?

– Винаги може да се отхвърли игото, ако има силна воля.

462. Може ли да се случи така, че заслепяването, предизвикано от зъл дух, да е толкова силно, че заробенният нищо да не забелязва; може ли тогава трето лице да сложи край на това робство и какво трябва да направи то в такъв случай?

– Ако това е човек на доброто, неговата воля може да

помогне, като потърси съдействие от добрите духове, защото колкото по-добър е човек, толкова по-голяма е неговата власт над несъвършените духове, за да ги отдалечи, и над добрите – да ги привлече. Обаче той ще се окаже безсилен, ако самият поробен не се стреми към освобождаване; има такива хора, на които им харесва да бъдат зависими, такава състояние напълно отговаря на техните вкусове и желания. Но във всички случаи не може да има никакво влияние онзи, чието сърце не е чисто; добрите духове го пренебрегват, а лопшите не се страхуват от него.

463. Заклинанията за прогонване на дух имат ли някаква сила по отношение на другите духове?

– Не; когато тези духове виждат, че някой приема това нещо сериозно, това ги развеселява и те упорствуват още повече.

464. Има ли хора, въодушевени от добри намерения, които въпреки това са като омагьосани; кое е най-добро средство да се освободят от духовете?

– Да изчерпят търпението им; въобще да не се съобщават с техните внушения; да им покажат, че напразно си губят времето; като видят, че нищо не могат да постигнат, ще ги оставят на спокойствие.

465. Може ли молитвата да бъде действено средство за изцеление?

– Молитвата е надеждна опора във всичко; но разберете, работата не е в това да промърморите няколко думи и да получите желаното от теб. Бог помага на онези, които сами действат, а не на онези, които се задоволяват с молби. Следователно, трябва самият човек да направи всичко необходимо, за да разруши в себе си причината, която привлича към него злите духове.

466. Как трябва да се разбира прогонването на дяволите, за което се говори в Евангелието?

– Това зависи от тълкуването. Ако с „дявол“, „демон“ означавате лопшия дух, който подчинява някой човек, то когато влиянието му бъде преодоляно, той действително

ще се окаже прогонен. Ако под „дявол“ разбирате болест, когато излекувате болестта, ще можете да кажете, че сте прогонили дявола. Всяко нещо може да бъде истинско или лъжливо, в зависимост от смисъла, който се влага в думите. Най-големите истини могат да се окажат глупост, ако гледате само формата и оставяте същността настрана или ако тълкувате буквално една алегория. Запомнете това добре, защото то е приложимо навсякъде.

69. СТРАДАЩИ ОТ ГЪРЧОВЕ

467. Играят ли духовете някаква роля в това, което става със страдащите от гърчове?

– Да, при това немалка, също както и магнетизмът, който е първопричината за това; но шарлатанството често е използвало и преувеличавало тези явления и това е довело до насмешки.

Каква е природата на духовете, съдействащи за тези явления?

– Твърде ниска; нима си мислите, че такова нещо може да бъде привлекателно за висшите духове?

468. Как става така, че ненормалното състояние на гърчове и припадъци внезапно обхваща голяма група хора?

– Това е симпатиков ефект; нравствените предпоставки в някои случаи се предават много лесно, а участват и някои духове, които са задействувани от симпатия към онези, които предизвикват тези влияния.

Сред необичайните явления, които се наблюдават при припадащите, много лесно се забелязват онези многобройни примери, за които ни дават сомнамбулизмът и магнетизмът: такива са например физическата безчувственост, четенето на мисли, симпатиково предаване на усещане за болка и т.н. Следователно, няма съмнение, че припадащите се намират в особено състояние на събуден сомнамбулизъм, предизвикан от влиянието, което те си оказват взаимно. Без да знаят това, те са едновременно магнетизираци и магнетизирани.

469. Каква е причината за физическата безчувственост, която се наблюдава при някои припадащи или при подлаганите на най-жестоки изтезания хора?

– При някои от тях това е изключително магнетично следствие, което въздействува върху нервната система така, както някои химически вещества. При други мислената възбуда притъпява чувствителността, защото животът като че ли си е отишъл от тялото, за да се съсредоточи в духа. Нима не знаете, че когато духът е много загрижен за нещо, тялото нищо не чувствава, не вижда и не чува?

Фанатичната екзалтация и ентузиазъм при изтезания понякога са пример за такова спокойствие и хладнокръвие, гържествуващи над острата болка, и всичко това може да бъде разбрано, ако допуснем, че чувствителността се оказва неутрализирана от своеобразно *анестезиращо влияние*. *Както е известно, в разгара на боя човек често не забелязва, че е тежко ранен, докато при обикновени обстоятелства едно просто одраскване би предизвикало разтреперване.*

Тъй като тези явления зависят от някаква физическа причина и от действието на някои духове, можем да си зададем въпроса, как външно влияние е могло да ги спре в някои случаи. Причината е проста. Действието на духовете тук е само вторично; те просто се възползват от естествената предразположеност.

70. ПРИВЪРЗАНОСТ НА ДУХОВЕТЕ КЪМ НЯКОИ ХОРА

470. Изпитват ли духовете особена симпатия към някои хора?

– Добрите духове симпатизират на добрите хора или на тези, които са способни да се самоусъвършенствуват; нисшите духове симпатизират на порочните хора или на тези, които могат да станат такива; отгук идва и тяхната привързаност като следствие от сходството в усещанията.

471. Симпатията на духовете към някои хора изключително на нравствено чувство ли се базира?

– Истинската симпатия, привързаност и любов не съдържат в себе си нищо плътско; но когато някой дух се окаже привързан към някой човек, това невинаги се базира на симпатия, тук може да бъде намесен и споменът за човешките страсти.

472. Духовете интересуват ли се от нашите нещастия и от благополучието ни? Тези, които ни желаят добро, огорчават ли се от нещастията, които ние преживяваме?

– Добрите духове правят толкова добро, колкото могат да направят, и са щастливи от всички ваши радости. Те се огорчават от вашите нещастия, когато вие не ги понасяте със смирение, защото тези нещастия се оказват безплодни за вас; от тяхна гледна точка в този случай вие приличате на болен, който отказва горчиво лекарство, а то веднага би го изправило на крака.

473. Кой вид зло най-много огорчава съчувстващите ни духове: физическото или нравственото зло?

– Най-много огорчават вашият егоизъм и вашата коравосърдечност: цялото зло идва от тях; на тях са им смешни всички въображаеми нещастия, породени от прекалена гордост и честолюбие; те се радват на онези ваши нещастия, които съкращават времето на вашите изпитания.

474. Нашите роднини и приятели, преминали в друг живот, изпитват ли към нас по-голяма симпатия от чуждите за нас духове?

– Без съмнение, и те често, доколкото им позволяват възможностите, ви пазят като духове.

Те чувствителни ли са за привързаността, която ние изпитваме към тях?

– Много са чувствителни, но те забравят тези, които са ги забравили.

71. АНГЕЛИ-ПАЗИТЕЛИ. ДУХОВЕ-ЗАКРИЛНИЦИ, ПРИЯТЕЛСКИ И СИМПАТИЗИРАЩИ ДУХОВЕ

475. Има ли духове, изпънени с привързаност към някой конкретен човек, за да го защитават?

– Да, това е неговият духовен брат, този, когото вие наричате „добър дух“ или „добър гений“

476. Какво трябва да се разбира под „ангел-пазител“?

– Дух-защитник от висок ранг.

477. Какво е предназначението на духа-закрилник?

– Същото, каквото е предназначението на бащата по отношение на неговите деца: да води човека по пътя на доброто, да му помага със съвети, да го утешава в скръбта му, да поддържа мъжеството му при житейски изпитания.

478. Духът-закрилник привързан ли е към човека от самото му раждане?

– От раждането до смъртта и често го следва и след смъртта в духовния му живот и дори в следващите му възплъщения, защото тези възплъщения са само кратки мигове по отношение на истинския живот на духа.

479. Само поради собственото си желание ли духът става пазител-закрилник, или това е просто негово задължение?

– Духът е длъжен да бди над всички, защото това е неговата задача, но той има избор и защитава тези, които са му симпатични. За едни духове всичко това е удоволствие, за други – предназначение или задължение.

Привързвайки се към един човек, духът не се ли отказва по този начин да защитава други хора?

– Не, но за тях той го прави не по този изключителен начин.

480. Духът-закрилник несменяемо ли е свързан с човека, поверен на неговата опека?

– Често се случва някои духове да напускат поста си, за да изпълнят други задачи; но тогава става смяна.

481. Случва ли се духът-пазител да се откаже от своя-

та мисия или пък избраният човек упорито да отхвърля всички негови съвети?

– Той се отдалечава от него, когато вижда, че съветите му са безполезни, а у човека е по-силно желанието да се поддаде на влиянието на ниспите духове; но той никога не го напуска напълно и винаги може да бъде чул; човекът е този, който затваря своя духовен слух. Но духът-пазител се връща всеки път, когато го повикат.

Има едно учение, което със своето обаяние и доброта би трябвало да убеди и най-невярващите; това е учението за ангелите-пазители. Да знаеш, че до тебе винаги има висши същества, които никога не те напускат и са готови да ти дадат съвет, да те подкрепят и да ти помогнат в изкачването ти към стръмния връх на доброто, и които са по-верни и по-предани приятели от всички, които можеш да срещнеш на земята – тази идея не е ли във висша степен утешителна и ободряваща? Тези висши същества се намират тук по Божия заповед; Бог ги е поставил редом с теб, те са до тебе по силата на Неговата любов и изгълняват около тебе прекрасна, но мъчителна задача. Да, където и да си, този дух винаги ще бъде с теб: в затвора, в болницата, в публичния дом, в самотата; нищо не може да те раздели с този приятел, който ти не можеш да видиш, но чиито нежни напътствия и мъдри съвети твоята душа чувствава.

Ако действително знаехте тази истина! Колко пъти тя би ви помогнала в критична минута; колко пъти тя би ви спасила от злите духове! Но при светлината на деня на този ангел на доброто колко пъти би му се наложило да ви казва: „Нима не ти казах това, а ти не го направи; нима не ти показвах пред каква бездна стоиш? Но ти се устреми към нея; нима не се обърнах към съвестта ти с думите на истината, а ти последва шепота на лъжата? Разпитайте своите ангели-пазители; установете между тях и себе си онази нежна близост, която цари между най-добри приятели. Не се опитвайте да криете от тях каквото и да било, защото те имат Божие око и вие не

можете да ги излъжете. Помислете за бъдещето; старайте се да напреднете в този живот, така изпитанията ви ще станат по-кратки, а съществуванията – по-щастливи. По-смело, хора! Отхвърлете веднъж завинаги предразсъдъците и лошите мисли; тръгнете по нов път, открит сега пред вас; вървете по него напред! Вървете! Вие имате водачи, вървете след тях: няма опасност да подминете целта, защото тази цел е самият Господ.

На онези, които си мислят, че истински извисените духове не могат да се занимават с една толкова трудоемка и ежеминутна задача, ще кажем, че ние влияем върху вашите души, дори когато се намираме на много милиони километри от вас; пространството за нас не е преграда, нашият дух пази връзката си с вашия. Ние притежаваме способности, които вие не можете нито да осъзнаете, нито да разберете, но бъдете сигурни, че Бог не ни е поставил задача, която да надхвърля силите ни, и че Той не ви е оставил на земята сами, без приятели и без подкрепа. Всеки ангел-пазител си има свой избраник, когото наблюдава, както бащата наблюдава своето дете; той е щастлив, когато го вижда да върви по верен път; той страда, когато пренебрегват съветите му.

Не се страхувайте, че ще ни омръзнете с въпросите си: вие ще станете по-силни и по-щастливи. Общуването на всеки човек с неговия приятелски дух превръща всички хора в медиуми – медиуми, които днес не са познати, но които ще се проявят по-късно и ще загълвят всичко като безбрежен океан, за да съкрушат неверието и невежеството. Учени хора, учете другите; талантиливи хора, възпитавайте, извисявайте своите братя! Вие не знаете какво дело извършвате с това: делото на Христа, делото, което ви възлага Бог. За какво друго Бог ви е дал ум и знания – споделете ги със своите братя, за да помогнете за напредъка им по пътя на щастieto и вечното блаженство.

Блажений Августин

482. Тъй като духът, който напуска своя избраник, не му прави добро, може ли да му причини зло?

– Добрите духове никога не причиняват зло; те предоставят това на онези, които ги заместват; тогава вие вините съдбата за нещастията си, макар че в действителност сами сте си виновни за тях.

483. Когато духът-пазител позволява на своя избраник да върви в живота по неверен път, не показва ли по този начин своето безсилие в борбата срещу злонамерените духове?

– Това не е безсилие, а нежелание, нали в крайна сметка неговият избраник ще излезе от тези изпитания по-съвършен и по-просветен; духът му помага със съвети чрез добрите мисли, които му внушава и подсказва, но другият за съжаление, невинаги слуша. Само слабостта, лекомислието и прекалената гордост на човека дават сили на злите духове; тяхната власт над вас се опира на факта, че вие не им оказвате съпротива.

484. Духът-пазител постоянно ли е със своя избраник? Няма ли такива обстоятелства, при които той, без да го напуска окончателно, все пак за известно време да го изгубва от поглед?

– Има обстоятелства, при които присъствието на духа-пазител не е необходимо.

485. Настъпва ли някога такъв миг, когато духът вече няма нужда от ангел-пазител?

– Да, когато той е постигнал такова ниво на развитие, че е в състояние сам да се ръководи, както настъпва мигът, в който ученикът вече няма нужда от учител; но това не се случва при вас на Земята.

486. Защо въздействието на духовете върху нашето съществуване е окултно и защо когато ни защитават, те не правят това по по-осезателен начин?

– Ако разчитате на тяхната подкрепа, вие няма да действувате сами и вашият дух няма да се развива. За развитието му е нужен опит и често е наложително той да го натрупва за своя сметка; необходимо е той да уп-

ражнява силите си, иначе ще заприлича на дете, на което не му позволяват да ходи само и през цялото време го подкрепят. Въздействието на духовете, които ви желаят добро, винаги е премерено така, че да бъде запазена свободата на вашата воля, защото ако нямате отговорност, няма да напреднете по пътя, който трябва да ви отведе при Бога. А когато не вижда оказваната му подкрепа, човек разчита изцяло на собствените си сили; неговият водач обаче го наблюдава и от време на време го предупреждава за дебнещата опасност.

487. Духът-пазител, който е успял да преведе своя подопечен по пътя на доброто, получава ли някаква облага за себе си?

– Тази заслуга ще му се зачете и ще окаже влияние върху неговото напредване и върху неговото щастие. Той е щастлив, когато вижда, че грижите му са се увенчали с успех; той се радва, както наставникът се радва на успехите на своя ученик.

Той носи ли отговорност, ако не се е справил със задачата си?

– Не, защото е направил всичко, зависещо от него.

488. Можем ли да научим името на нашия закрилник или ангел-пазител?

– Как можете да знаете имена, които за вас не съществуват? Или допускате, че сред духовете са само онези, които вие познавате?

Как да го повикаме тогава, след като не знаем как се казва?

– Дайте му това име, които ви харесва, името на висш дух, който ви е симпатичен или към който изпитвате уважение; вашият дух-пазител ще откликне на този зов; защото всички духове на доброто са братя и си помагат.

489. Духовете-закрилници, които се назовават с известни имена, винаги ли са наистина тези, чиито имена носят?

– Не, но те носят имена на духове, които са им симпатични и по заповед на които те често идват. На вас ви

трябват имена и те си избират такова име, което ви вдъхва доверие. Нали и вие, когато не можете лично да изпълните някоя задача, изпращате някого, който да действува от ваше име.

490. Когато бъдем в духовния живот, ще познаем ли там своя дух-покровител?

– Да, защото той често ви е познат от по-рано, преди вашето въплъщение.

491. Всички ли духове-покровители принадлежат непременно към класата на висшите духове? Могат ли сред тях да се окажат такива, които принадлежат към друга класа? Може ли например бащата да се окаже дух-пазител на своето дете?

– Може, но покровителството предполага определена степен на извисяване, а освен това определена власт или добродетел по Божия милост. И на самия баща, който пази своето дете, може да му помага по-висш дух.

492. Духовете, напуснали земята при сравнително благоприятни условия, винаги ли могат да защитят този, когото обичат и който е останал да живее след тях?

– Техните сили са повече или по-малко ограничени; положението, в което се намират, невинаги им дава пълна свобода за действие.

493. Нравствено негълноценните хора и диваците също ли имат своите духове-пазителни? Ако да, то принадлежат ли тези духове към също толкова висок ранг, както духовете-пазителни на много по-развитите хора?

– При всеки човек има дух, който непрекъснато бди над него, но оръдието трябва да отговаря на материала, който ще обработва. Нали и вие няма да поверите детето, чиято задача е само да се научи да чете, на преподавател по философия? Прогресът на духа-покровител следва прогреса на духа на неговия избраник. Така вие самите, имайки при себе си висш дух-пазител, можете на свой ред да станете дух-пазител на онзи, който стои по-ниско от вас, и успехите, които вие ще му помогнете да постигне, ще способствуват и за вашия прогрес. Бог

не изисква от духа повече от това, което могат да дадат неговата природа и степента на неговото развитие.

494. Когато баща, покровителстващо своето дете, се въплъти отново, продължава ли да го покровителства?

– Това е вече по-трудно, но в мига на освобождаването той моли един от симпатизиращите му духове да му помогне. Духовете обаче се наемат само с тези задачи, които могат да доведат докрай. Въплътеният дух, особено в световите, където съществуването е материално, е доста силно подчинен на тялото си, за да може изцяло да се отдаде на подобна задача, т.е. да оказва лично съдействие; и затова онези, които са недостатъчно напреднали, сами се оказват подпомагани от духове, стоящи по-високо от тях, така че ако един от тях по някаква причина отсъствува, замества го друг.

495. Освен духа-пазител, има ли прикрепен към всеки човек и някой зъл дух, който да го подтиква към зло и по такъв начин да му даде възможност да избира между доброто и злото?

– „Прикрепен“ не е точната дума. Вярно е, че злите духове се стремят да ви отклонят от правилния път винаги когато имат възможност; но когато един от тях се прикрепил към някой човек, той го прави по своя инициатива, тъй като се надява, че другият ще го слуша; тогава става борба между доброто и злото и в нея побеждава този, на когото човек позволи да го надвие.

496. Можем ли да имаме няколко духа-застъпници?

– Всеки човек винаги има симпатизиращи му духове, повече или по-малко напреднали, които изпитват към него привързаност и се интересуват от него и от неговите дела, както има край него и такива духове, които му помагат в злото.

497. Симпатизиращите духове поради поставена задача ли действуват?

– Понякога могат да имат някаква временна задача, но най-често те са привлечени от сходството на чувствата и мислите както в доброто, така и в злото.

Излиза, че симпатизиращите духове могат да бъдат както добри, така и лоши.

– Да, човек винаги ще намери симпатизиращи му духове, какъвто и да е неговият характер.

498. Близките, родствени духове – те ли са тези, които симпатизират на човека и го пазят?

– Има много отгънци както в пазенето, така и в симпатията; така че наричайте ги както искате. Близкият, родствен дух е по-скоро приятел на дома.

От тези обяснения, а също и от забележките по повод природата на духовете, които са привързани към човека, могат да бъдат направени следните изводи:

1) духът-закрилник, ангелът-пазител или добрият гений – това е този, който има за задача да следва човека в живота и да помага в развитието му; природата на този дух винаги превъзхожда природата на човека;

2) близките, родствени духове са свързани с определени хора с повече или по-малко продължителни връзки, за да им бъдат полезни, доколкото им позволяват силите, които често са доста ограничени; те са добри, но не са особено напреднали, а понякога са дори лекомислени; те с желание се занимават с потребностите на личния живот и действуват само по заповед и с позволението на духовете-пазителите;

3) симпатизиращите духове са тези, които са привлечени от някакви особени привързаности и от сходството във вкусовете и чувствата както в доброто, така и в злото; продължителността на техните отношения почти винаги се подчинява на обстоятелствата;

4) злият гений е несвършен или извратен дух, привързан към човека с цел да го отклони от доброто; но той действува по собствени подбуди, а не защото му е била поставена такава задача; неговата упоритост се намира в пряка зависимост от степента на лекотата, с която той постига своето; човек винаги може или да слуша неговия глас, или да го отблъсне от себе си.

499. Какво трябва да мислим за хората, които като че

ли се привързват към някои лица само за да ги тласкат към гибел или пък за да ги водят по пътя на доброто?

– Някои хора наистина като че ли омагьосват други и магията им изглежда непреодолима. Когато това става в интерес на злото, това са зли духове, използвани от други зли духове, за да заробват по-лесно. Бог може да позволи това, за да ви изпита.

500. Напият добър и зъл гений могат ли да се възпелтят, за да ни съпровождат в живота по по-непосредствен начин?

– Това се случва понякога; но те често натоварват с тази задача други възпелтени духове, които са им симпатични.

501. Има ли такива духове, които се привързват към цяло семейство, за да го предпазват?

– Някои духове изпитват привързаност към членовете на едно семейство, които живеят заедно и са свързани с любов, но не вярвайте в духовете-пазителите на националната гордост.

502. Тъй като симпатията привлича духовете към хората, не се ли проявява тя и по отношение на групи хора, събрали се по някакъв конкретен повод?

– Духовете са предимно там, където има подобни на тях; там те се чувствуват повече в стихията си и са сигурни, че ще ги слушат. Човекът привлича към себе си духовете в зависимост от своите наклонности, независимо дали е сам или представлява някакво колективно цяло – общество, град или народ. Следователно има общества, градове и народи, на които помагат малко или повече високи духове, в зависимост от характера и страстите, които господствуват там. Несвършените духове се отдалечават от тези, които ги отблъскват: оттук следва, че нравственото усъвършенствуване на всички колективи, както и нравственото усъвършенствуване на отделните хора води до отстраняване на злите духове и привличане на добрите духове, които събуждат и под-

държат в масите чувството за добро, както други могат да раздухват в тях лоши страсти.

503. Такива групи хора, като общества, градове, нации, имат ли свои отделни духове-пазители?

– Да, защото тези групи хора са колективни индивидуалности, които вървят към обща цел и се нуждаят от висше ръководство.

504. Духовете-водачи на масите от по-висша природа ли са в сравнение с духовете, които покровителствуват отделните хора?

– Всичко съответствува на степеня на развитие както на масите, така и на тези отделни хора.

505. Могат ли някои духове да спомогнат за прогреса на изкуството, покровителствувайки онези, които се занимават с него?

– Има специални духове-пазители, помагачи на онези, които ги викат, ако тези духове сметнат, че викащите ги са достойни за такава помощ; но какво биха могли да направят за онези, които се смятат за това, което не са? Духовете не възвръщат зрението на слепците, нито слуха на глухите.

Древните са ги превръщали в особени божества; Музите не са нищо друго, освен алегорично олицетворение на духовете-пазители на науката и изкуството, както под богове на дома са разбирали духовете-пазители на домашното огнище и семейството. В съвременните народи изкуствата, различните видове дейност, градовете, страните също си имат свои покровители-закрилници, които са висши духове, макар и да се представят под други имена.

При народите причина за привличането на духовете са техните нрави, привички, преобладаващият характер и особено законите, тъй като характерът на нацията се отразява в законите ѝ. Хората, които осигуряват при себе си тържество на справедливостта, побеждават по този начин влиянието на злите духове. Навсякъде, където законите утвърждават несправедливи и противо-

положни на човечността неща, добрите духове са малцинство, а цялата прииждаща маса зли духове поддържа нацията в плен на господстващите над нея идеи и парализира частичните добри влияния, които изчезват в тълпата като зърна, хвърлени сред бодли. Изучавайки нравите на народите или групите хора, можем лесно да получим представа за окултното население, което се намесва в техните мисли и дела и се проявява чрез тях.

72. ПРЕДЧУВСТВИЯ

506. Винаги ли предчувствието е предупреждение, идващо от духа-закрилник?

– Предчувствието е окултен съвет, даден от някой дух, който ви желае доброто. Той е също и в интуицията на избора, който човек прави; това е глас на инстинкта. Духът, преди да се възлъти, има знание за основните фази на своето съществуване, т.е. за вида изпитания, в които навлиза; ако изпитанията имат ярко изразен характер, той запазва в себе си определено впечатление за това; подобно впечатление е гласът на инстинкта и ако се събуди преди настъпването на определения час, се превръща в предчувствие.

507. Предчувствието и гласът на инстинкта винаги ли са малко смътни, неопределени; какво да правим, когато не сме сигурни?

– Когато си несигурен, обърни се към своя добър дух или се моли на Господ – общия ни баща, да ти изпрати един от своите вестители, т.е. един от нас.

508. Предупрежденията на нашите ангели-пазители каква цел имат: единствено духовния живот или и поведението в личния живот?

– Всичко това; как бихте могли да разделите тези две неща? Те се стараят да направят така, че вие да живеете по най-добрия възможен начин, но вие често предпочитате да не чувате добрите предупреждения и сте нещастни по собствена вина.

73. ВЛИЯНИЕ НА ДУХОВЕТЕ ВЪРХУ СЪБИТИЯ ОТ ЖИВОТА

509. Оказват ли духовете някакво влияние върху събитията от живота?

– Разбира се, нали ти дават съвети.

Оказват ли те това влияние по някакъв друг начин, освен чрез мислите, които ни внушават, т.е. притежават ли непосредствено, пряко влияние върху случващи се събития?

– Да, но те никога не действуват извън пределите на природните закони.

510. Тъй като духовете въздействуват на материята, могат ли те да окажат определено влияние, за да предизвикат някое събитие? Например, някой човек трябва да загине; той се качва по стълба, стълбата се чуши и човекът загива; не е ли предизвикано счупването на стълбата от духовете, за да се изгълни съдбата на този човек?

– Твърдението, че духовете въздействуват на материята, е напълно вярно, но те го правят, за да се изгълвят законите на природата, а не за да се нарушават те, като се предизвика в определен миг събитие, което е неочаквано и противоположно на тези закони. В примера, който даваш ти, стълбата се е счупила, защото е била изгнила или защото здравината ѝ не е била достатъчна, за да издържи теглото на този човек; ако съдбата на дадения човек е да загине по този начин, те ще му внушат мисълта да се качи по тази стълба, която трябва да се счупи от теглото му, и смъртта му ще изглежда най-естествена и няма да има нужда да се прави някакво чудо.

511. Да вземем друг пример, където естественото състояние на материята няма нищо общо – мълния убива човек; той се крие от дъжда под дърво, пада гръм и той е убит. Могат ли духовете да предизвикат мълнията и да я насочат към него?

– То е същото. Мълнията се е оказала над това дърво и в този момент, защото така е трябвало да се случи по

законите на природата; мълнията не е била насочена към дървото, защото под него е имало човек, а на човека му е била внушена мисълта да се скрие под това дърво, върху което е трябвало да падне гръм; защото дървото би било ударено от гръм, независимо от това дали под него е стоял човек, или не.

512. Злонамерен човек хвърля по някого някакъв предмет и само го удря леко, но не го наранява. Може ли да стане така, защото някой доброжелателен дух е отклонил предмета?

– Ако човек не трябва да бъде наранен, доброжелателният дух ще му внуши мисълта да се отдръпне, или така ще повлияе върху зрението на неприятеля му, че той няма да улучи; защото предметът, след като е хвърлен, ще лети по тази траектория, по която трябва да лети.

513. Какво да мислим за омагьосаните куршуми, споменавани в някои легенди, които винаги попадали в целта?

– Абсолютна измислица; човекът обожава чудесата и не се задоволява само с чудесата на природата.

Духовете, насочващи събитията от живота, могат ли да срещнат противодействие от страна на онези духове, които искат противоположното?

– Това, което Бог желае, трябва да стане: ако то се бави или възниква някаква пречка, това е по Неговата воля.

514. Могат ли дребните затруднения, които пречат на плановете ни, както и несбъднатите ни предвиждания да бъдат предизвикани от лекомислени и пакостливи духове; с една дума, не са ли те създателите на това, което наричаме „дребните несгоди на човешкия живот“?

– Те много обичат тези дрызги, които са за вас изпитания, каляващи търпението ви; но те изоставят тази работа, ако видят, че нищо не постигат. Обаче би било несправедливо и неточно да им се приписват всички ваши грешни сметки, защото главно вие ги правите поради собственото си лекомислие и непредпазливост, и можеш да бъдеш сигурен, че ако съдовете ти се счупят, то това е

по-скоро проява на собствената ти несръчност, а не на умението на духовете.

Духовете, предизвикващи различни неприятности, поради вражда към определен човек ли постъпват така, или просто нападат гървия срещнат, без определена причина, просто от злоба?

– И едното, и другото; понякога това са врагове, които вие си спечелвате в този живот или в някой друг и които ви преследват; а понякога това става без какъвто и да било повод.

515. Недоброжелателството на тези, които са ни правили зло на земята, изгасва ли заедно с физическия им живот?

– Често те признават своята несправедливост и злото, което са ви причинили; но също често тяхната враждебност към вас се запазва и тогава те продължават да ви преследват, ако Бог позволява това за вашето по-нататъшно изпитание.

Може ли да се сложи край на това и по какъв начин?

– Да, може да се молите за тях и ако отговаряте на злото с добро, те в края на краищата започват да разбират, че не са прави; изобщо, ако съумеете да се издигнете над интригите им, те ще ви оставят на мира, щом видят, че с преследванията си нищо не постигат.

Опитът показва, че някои духове продължават своята мъст от едно съществуване в друго и че виновникът за обидите рано или късно изкупва тези обиди, които е нанесъл на друг.

516. Духът има ли сила да отклони нещастията от някой хора и да привлече към тях благополучието?

– Не изцяло, защото има нещастия, наложени от Провидението; но те намаляват вашите мъки, като ви дават търпение и смирение.

Трябва да знаете също, че често зависи от вас да отклоните тези нещастия и беди или поне да ги намалите; Бог ви е дарил с ум, за да се възползвате от него, и именно в това духовете ви помагат най-много, внуша-

вайки ви добри мисли; но те помагат само на онези, които могат да си помогнат сами; в това е смисълът на думите: „Търсете и ще намерите; почукайте и ще ви се отвори.“

Знайте също, че това, което ви се струва зло, невинно е зло; често от него излиза добро, по-голямо от злото, а вие точно това не разбирате, защото мислите само за настоящия миг или за собствената си персона.

517. Могат ли духовете да помогнат за получаването на онези възможности, които богатството осигурява, ако бъдат помолени за това?

– Понякога да, и то като изпитание, но най-често те отказват, както вие отказвате на дете, което иска каквото не трябва.

Добрите или лошите духове удовлетворяват такива молби?

– И едните, и другите; зависи от намерението; но най-често това са духове, които искат да ви въвлекат в злото и имат лесно средство за това – насладите, които богатството осигурява.

518. Когато обстоятелствата по съдбовен начин пречат на нашите планове, дали това не се случва поради влиянието на някой дух?

– Понякога са духове, друг път и най-често – вашето собствено неумение. Вашето положение и характер имат голямо влияние. Ако упорствувате не на своето поприще, не намесвайте духовете; вие сами за себе си сте зли гении.

519. Когато ни се случва някакво щастливо събитие, на нашия дух-пазител ли трябва да благодарим?

– Благодарете особено на Господ Бог, без чието позволение нищо не става, а след това на добрите духове – Негови изпълнители.

Какво става, ако не Му благодарим?

– Това, което става с неблагодарните.

Обаче има хора, които нито се молят, нито благодарят, а преуспяват във всичко.

– Да, но трябва да се види краят; те твърде скъпо ще заплатят за мимолетното щастие, което не заслужават, защото колкото повече получават, толкова повече ще им се наложи да връщат.

74. ВЪЗДЕЙСТВИЕ НА ДУХОВЕТЕ ВЪРХУ ПРИРОДНИ ЯВЛЕНИЯ

520. Големи природни явления, каквито са например стихиите, от случайни причини ли са предизвикани, или имат цел, определена от Провидението?

– Всичко си има своята причина, благодарение на която то съществува, и нищо не става без Божие благоволение.

Тези явления винаги ли имат за свой обект човека?

– Понякога тяхното възникване е непосредствено свързано с човека, но често те нямат друга цел, освен възстановяване на равновесието и хармонията на физическите сили в природата.

Ние разбираме добре, че Божията воля е първопричина; но тъй като е известно, че духовете въздействуват върху материята и че те са проводници на Божията воля, ви питаме не оказват ли някои от тях определено влияние върху стихиите, не ги ли предизвикват, успокояват или насочват?

– Това е напълно ясно; да не би да смятате, че може да бъде другояче; Бог не се занимава с пряко влияние върху материята; Той има предани изгълнители на всички степени от йерархията на световите.

521. Митологията на древните се базира изцяло на спиритичните идеи с тази разлика, че те са разглеждали духовете като богове; те ни представят тези богове или духове като имащи особени права и задължения; така, едни отговарят за ветровете, други – за гръмотевиците, трети покровителствуват земеделието и т.н.; подобна вяра лишена ли е от основание?

– Тя до такава степен не е лишена от основание, че дори не обхваща напълно цялата истина.

По същата причина може да има и духове, които живеят вътре в Земята и управляват геоложките процеси, така ли е?

– Тези духове не живеят буквално под земята, но в съответствие със своите задължения те насочват и ръководят онези неща и процеси, за които отговарят. НЯКОГА вие ще получите обяснение на тези явления и тогава ще можете по-добре да ги разберете.

522. Духовете, насочващи природните явления, представляват ли някаква отделна категория в духовния свят; те някакви отделни, различни от всички останали същества ли са, или са духове, които са били въплътявани като нас?

– Това са духове, които ще бъдат или вече са били въплътявани.

Тези духове принадлежат към висшите или към нисшите рангове на духовната йерархия?

– То се определя от това, доколко тяхната роля е материална или разумна; едни заповядват, други изпълняват; тези, които реализират материални явления, принадлежат винаги към нисшия ранг, както сред духовете, така и сред хората.

523. В противичането на някои явления, на бурите например, един дух ли участва, или се събират цяла маса?

– Неизброими маси.

524. Духовете, оказващи влияние на природните явления, по собствена воля и с познаване на нещата ли действуват, или по силата на някаква инстинктивна и неосъзната подбуда?

– Едни – да, други – не. Ще направя такова сравнение: представи си мириади животни, които строят в морето острови и архипелази; мислиш ли, че зад всичко това не се крие цел, набеязана от Провидението, и че преобразуването на повърхността на земното кълбо не е необходимо за всеобщата хармония? А тези неща се из-

вършват от животни, които се намират на най-ниската степен на развитие и се грижат само за собствените си нужди, без да имат и най-малката представа, че са Божии оръдия. По същия начин най-нисшите духове са полезни на цялото; докато те се нагаждат към живота и преди у тях да възникне пълно съзнание за постъпките им и свобода на волята, те, без да подозират, въздействуват върху някои явления, тъй като са оръдия за тяхното осъществяване; по-късно, когато техният ум се развие, те ще заповядват и ще насочват нещата от материалния свят; още по-късно те ще могат да насочват нещата от моралния свят. Ето по такъв начин всичко служи, всичко се свързва с природата, от елементарния атом до архангела, който е започнал от атом; това е изумителният закон на хармонията, чиято всеобхватна цялостност вашият ограничен дух все още не може да разбере.

75. ДУХОВЕТЕ ПО ВРЕМЕ НА БИТКИ

525. Когато става сражение, от всяка страна ли присъствуват духове, които Т помагат и я подкрепят?

– Да, и които укрепват нейното безстрашие.

Именно така древните някога са изобразявали боговете, вземащи страната на един или друг народ. Тези богове не са били нищо друго, освен духове, изобразени в алегорични образи.

526. По време на война справедливостта винаги се намира само на едната страна; как духовете могат да застанат на страната на тези, които не са прави?

– Вие много добре знаете, че има духове, които се стремят само към раздори и разрушения; за тях войната е война; правотата на делото не ги интересува.

527. Могат ли някои духове да окажат влияние на пълководеца в неговите замисли и планове на кампанията?

– Без съмнение, духовете могат да влияят на тези замисли, както и на всички други.

528. Какво става с духовете на тези, които загиват в

бой? След смъртта си те интересуват ли се все още от сражението?

– Някои от тях се интересуват, други се отдалечават от това място.

На бойното поле става това, което става във всички случаи на насилствена смърт: в първия миг духът е учуден и като че ли замаян, той не вярва, че е мъртъв; струва му се, че все още участва в сражението: и едва постепенно действителността му се разкрива.

529. Духовете, които са се сражавали един срещу друг, смятат ли се за врагове и след смъртта и все така ли са изпълнени с взаимно ожесточение?

– В такива минути духът никога не запазва хладнокръвие. В първия миг той може още да ненавижда неприятеля си и даже да го преследва; но когато се опомни, вижда, че възбудата му е вече безпредметна; обаче той все още запазва някакви следи от нея в зависимост от характера си.

530. Духът, който невъзмутимо присъствува на сражението като зрител, може ли да бъде свидетел на отделиянето на душата от тялото и в какъв вид би му се представило това явление?

– Рядко се случва смъртта да е напълно мигновена. Доста време духът, чието тяло е получило смъртоносна рана, все още не осъзнава това; когато започне да познава самия себе си, тогава може да различи духа, движещ се до своя труп; то изглежда толкова естествено, че видът на мъртвото тяло не прави никакво неприятно впечатление; тъй като целият живот се пренася в духа, само той привлича вниманието; именно с него се водят разговори или му се дават заповеди.

76. ДОГОВОРИ С НЕЧИСТА СИЛА

531. Има ли някаква истина в разказите за договори, които се сключват с духове на злото?

– Не, такива договори няма, но има зла природа, симпатизираща на злите духове. Например: имаш желание

да измъчваш своя съсед, но не знаеш как да го направиш; тогава викаш ниспите духове, които като тебе жадуват само за зло, и за да ти помогнат, те искат да им служиш в техните зли помисли; но отгук не следва, че твоят съсед няма да може да се освободи от тях с помощта на противоположни заклинания и на своята воля. Този, който иска да извърши зло дело, по този начин вика при себе си зли духове; и тогава той е принуден да им служи, както те му служат, защото те също се нуждаят от него за злото, което искат да извършат. Ето такъв е „договорът с тъмните сили“

532. Какъв е смисълът на фантастичните легенди, според които някои хора продават душата си на Сатаната, за да получат от него някакви предимства?

– Във всички приказки се съдържа определена поука и нравствен смисъл; вашата грешка е, че вие винаги ги разбирате буквално. Тази легенда е алегория, която може да бъде обяснена по следния начин: този, който вика на помощ духовете, за да получи от тях подаръците на съдбата или някакво друго предимство, върви срещу Провидението; той се отказва от предназначението, което е получил, и от изпитанията, през които трябва да премине тук, и последствията от това понася в бъдещия си живот. Това не означава, че душата му ще бъде потопена завинаги в нещастieto; но тъй като вместо да се освобождава от материята, той все повече и повече потъва в нея, в света на духовете той няма да има това, което го е радвало на земята, докато не изкупи всичко с нови изпитания, може би още по-внушителни и мъчителни от онези, от които се е отказал. Заради своята любов към материалните наслади той става зависим от нечистите духове; мъгчаливата сделка между него и тях го води към „гибел“, но той винаги може лесно да развали сделката с помощта на добрите духове, ако има твърдо желание за това.

77. ОКУЛТНА СИЛА. ТАЛИСМАНИ. МАГЪОСНИЦИ

533. Може ли лош човек с помощта на зъл дух, който му е верен, да причини зло на ближния си?

– Не, Бог не би позволил това.

534. Какво да мислим за вярването в силата на урочасването, която някои уж притежават?

– Някои хора имат голяма магнетична сила, която те могат да използват за зло, ако собственият им дух е лош, и в такъв случай могат да бъдат подпомагани от други зли духове; но не вярвайте в някаква мнима „магическа“ сила, каквато съществува само във въображението на суеверните хора, които нищо не знаят за истинските закони на природата. А фактите, привездани във връзка с това, са естествени факти, които обаче са зле наблюдавани и още по-зле разбрани.

535. Какво може да бъде действието на словесните формули и начините, с помощта на които някои хора претендират да подчиняват волята на духовете?

– Тяхното действие ще бъде такова, че хората, които наистина вярват във всичко това, ще станат смешни; в противен случай това ще са просто мошеници, които заслужават наказание. Всякакви словесни формули не са нищо друго, освен измислица; няма нито една магическа дума, нито един кабалистичен знак, нито един талисман, който да има някакво въздействие върху духовете, защото те се привличат само от мисълта, а не от материални неща.

А няма някои от самите духове не диктуват кабалистични формули?

– Да, вие срещате понякога такива духове, които ви посочват различни знаци и странни думи или ви препоръчват определени действия, с помощта на които вие правите това, което наричате „баенег; но можете да бъдете сигурни, че тези духове ви се надсмиват и злоупотребяват с вашата доверчивост.

536. Този, който с основание или не, вярва в това, ко-

ето той нарича „сила“ на своя талисман, може ли с тази вяра да привлече към себе си някой зъл дух? Защото нали тогава действа мисълта, а талисманът е само символ, който му помага да насочи тази мисъл.

– Това е вярно; но природата на привличания дух зависи от чистотата на намерението и висотата на чувствата на този, който го вика; обикновено този, който е толкова прост, че вярва в „силата“ на някакъв талисман, преследва по-скоро материална, отколкото морална цел; във всички случаи това означава мисловна незначителност и слабост, а това вече само по себе си привлича несъвършените духове.

537. Какъв смисъл трябва да се влага в понятието „магьосник“?

– Тези, които вие наричате „магьосници“, ако са изпълнени с добра воля, са хора, надарени с определени способности, като магнетична сила или второ зрение; и тогава, тъй като те правят неща, които не разбирате, вие вярвате, че те притежават свръхестествена сила. Нима вашите учени не са изглеждали много често магьосници в очите на невежите?

538. Действително ли някои хора притежават дарбата да лекуват само с докосване?

– *Магнетичната сила може да се разпростира и върху този феномен, ако се поддържа от чистота на чувствата и от горещо желание да се прави добро, защото тогава добрите духове ви идват на помощ; но не трябва да вярвате на разказите на прекалено доверчиви или прекалено увлечени хора, които винаги са предразположени да виждат чудеса в най-прости и естествени неща. Трябва само да се предпазвате от разказите на онези заинтересовани, които използват хорското лековерие за своя корист.*

78. БЛАГОСЛОВЕНИЕ И ПРОКЛЯТИЕ

539. Могат ли благословието и проклятието да привлекат доброто и злото към тези, които са техен обект?

– Бог изобщо не чува несправедливото проклятие и онзи, който го произнася, е виновен в Неговите очи. Съществуват два противоположни гения – един добър и един лош – и тяхното временно влияние може да обхване дори материята; но това влияние съществува само по волята Божия и като догълнително изпитание за онзи, към когото е насочено. Впрочем, най-често именно злите хора кълнат, а добрите благославят. Но нито благословието, нито проклятието могат някога да отклонят Провидението от пътя на справедливостта; то наказва проклетия само защото е зъл, и защитава само онзи, който е достоен за защитата му.

ГЛАВА ДЕВЕТА ДЕЙНОСТ И МИСИЯ НА ДУХОВЕТЕ

79. ДЕЙНОСТ И МИСИЯ НА ДУХОВЕТЕ

540. С какво са занимават духовете, освен с личното самоусъвършенствуване?

– Те съдействуват за поддържане на хармонията във Вселената, като изпълняват волята Божия, защото са негови помощници. Духовният живот е постоянна работа, която не съдържа в себе си нищо мъчително, както е при вас на земята, тъй като при духовете няма нито физическа умора, нито грижи, свързани с физически потребности.

541. Ниспите и несъвършените духове също ли изпълняват някаква полезна задача във Вселената?

– Всеки има своите задължения. Нима и най-обикновеният каменоделец не участва в построяването на сградата заедно с архитекта?

542. Всеки ли дух притежава свои особени свойства?

– Всички ние трябва да поживеем навсякъде и да получим знания за всички неща, като посещаваме последователно всички части на Вселената. Но както е казано в Еклезиаста, „всяко нещо – с времето сит; така един

изпълнява днес своята съдба в този свят, друг ще я изпълни или вече я е изпълнил в друго време на земята, във водата, във въздуха и т.н.

543. Функциите, които духовете изпълняват, постоянни ли са за всеки един от тях, или се отнасят към изключителните права и задължения на определени класи?

– Всички трябва да преминат през различни стъпала на йерархията, за да се усъвършенствуват. Бог в Своята справедливост не би могъл да даде на едни знание, без да се трудят, след като други го постигат с огромно напрежение.

544. След като нямат повече какво да придобиват, духовете от най-висш ранг в абсолютен покой ли се намират или и те имат някакви занятия?

– Нима може цяла вечност да стоят без работа? Вечното безделие би било вечно изтезание.

Какъв характер имат техните занимания?

– Да получават заповеди непосредствено от Бога, да ги разпространяват по цялата Вселена и да контролират тяхното изпълнение.

545. Духовете постоянно ли са заети с нещо?

– Да, постоянно, като се има предвид, че мисълта им винаги е в действие, защото те живеят чрез мисълта. Но не бива занятията на духовете да се уподобяват на занятията на хората; тази дейност е за тях радост и наслада от съзнанието, че са полезни.

Това може да бъде разбрано, когато става дума за добрите духове; но така ли е и за ниспите духове?

– Ниспите духове съдействуват за неща, близки до природата им. Нима вие самите бихте доверили на най-простия работник или на някой невежа работа, с която може да се справи само човек на ума?

546. Дух, който на земята се е занимавал с определен вид дейност и е бил, да кажем, живописец или архитект, продължава ли в света на духовете да се занимава със същите неща, които е предпочитал приживе тук?

– Всичко се слива в общата цел. Вие обаче забравяте,

че дух, който се занимава с някакво изкуство в едно известно на вас възплащение, при друго свое съществуване, което не ви е известно, може да се занимава със съвсем друго изкуство, защото е необходимо той да знае и умее всичко, за да стане съвършен; така, в зависимост от степента на своето развитие, той може въобще да няма никаква специализация; именно това имах предвид, казвайки, че всичко се слива в общата цел. Отбележете още нещо: това, което ви се струва възвишено във вапшия изостанал свят, е само детска игра по скалата на по-развитите светове. Как може да искате духовете, живеещи в светове, където съществуват неизвестни за вас изкуства, да се възхищават от нещо, което според тях е само ученическо произведение? Те се интересуват от онова, което може да подпомогне прогреса.

Ние разбираме, че така трябва да бъде за много развитите духове; но ако говорим за по-обикновените, които още не са се издигнали над земните идеи?

– При тях всичко е по друг начин; тяхната гледна точка е по-ограничена и те могат да се възхищават от същото, от което се възхищавате и вие.

547. Духовете намесват ли се понякога в нашите занимания и удоволствия?

– Обикновените духове, както ти ги наричаш – да; те са непрекъснато около вас и в зависимост от своя характер взимат активно участие в нещата, с които вие се занимавате; и наистина е необходимо да бъде така, защото това тласка хората по различни пътища на живота, възбужда или смирява страстите им.

548. Духовете, които трябва да изпълнят някакви мисии, предназначения, в невъплътено състояние ли ги изпълняват, или като възплътени в тяло?

– Те могат да имат мисии за изпълнение както в едното, така и в другото състояние; за някои от блуждаещите духове това е голям проблем.

549. В какво се състоят мисиите, които могат да бъдат възложени на бродещите духове?

– Те са толкова разнообразни, че е невъзможно да бъдат описани; има между тях и такива, които вие не можете да разберете. Духовете изпълняват волята Божия, а вие не можете да проумеете всички Негови замисли.

550. В какво се състои мисията на възплътените духове?

– Да просвещават хората; да помагат за напредъка им. Всичко в природата е взаимосвързано; докато духът се пречиства чрез възплъщение, той в същото време и в тази форма спомага да се изпълнят плановете на Провидението. Тук всеки има своето предназначение, защото всеки може да бъде полезен за нещо.

551. Хората, имащи важна мисия, били ли са предназначени за нея преди раждането си и знаят ли за това?

– Понякога да; но най-често това не им е известно. Идвайки на Земята, те имат твърде неясна цел; тяхната мисия се избистря едва след раждането им и в зависимост от обстоятелствата. Бог ги довежда до пътя, на който те трябва да изпълнят Неговите замисли.

552. Когато човек прави нещо полезно, винаги ли го прави по силата на някаква предпоставка и предопределена мисия, или може да получи и непредвидена мисия?

– Всичко, което човек прави, не е резултат от някакво предопределено предназначение; той често е оръдие, от което се ползува някой дух, за да изпълни нещо, което той смята за полезно. Например, някой дух предполага, че би било добре да се напише книга, с което той самият би се наел, ако би бил възплътен; тогава той търси писател, който е способен да разбере неговата мисъл и да я изрази; той му дава идея за нея и го насочва в изпълнението. Този човек е дошъл на Земята далеч не с мисията да създаде подобно съчинение. Същото става с някои произведения на изкуството и с откритията. Трябва да се каже още, че по време на сън тялото на възплътения

дух пряко и непосредствено общува с бродещия дух и те се договарят за изпълнението.

553. Може ли духът да не изпълни предназначението си?

– Да, ако не е висш дух.

Какви се последиците за него в такъв случай?

– Ще му се наложи да възобнови задачата си; освен това той понася последиците от злото, което е причинил.

554. След като духът получава мисията си от Бог, как може Бог да повери важна и от всеобщ интерес мисия на дух, който може и да не я изпълни?

– Нима Бог не знае, че Неговият глъководец ще удържи победа или ще бъде победен? Той знае това, бъдете сигурни, и когато работата е особено важна, Той никога не възлага своите плановете на онези, които трябва да оставят труда си на половината път. За вас целият въпрос е в знанието за бъдещето, което Бог притежава, но което на вас не е дадено.

555. Може ли бащинството да се разглежда като някаква мисия?

– Това безспорно е мисия; в същото време то е и голямо задължение, изискващо от човека отговорност, която има за неговото бъдеще много по-голямо значение, отколкото той предполага. Бог е поставил детето под опеката на родителите му, за да може те да го насочват по пътя на доброто, и е облекчил задачата им, давайки на детето крехка, нежна и податлива природа, която го прави достъпно за всички впечатления; но има родители, които се грижат повече за дърветата в градината си, за да им дават те повече хубави плодове, отколкото за характера на своето дете. И ако то по тяхна вина не устои, те ще понесат наказание за това и страданията на детето в бъдещия живот ще паднат върху тях, защото те не са направили всичко, което е зависело от тях, за неговото напредване по пътя на доброто.

556. Ако детето, въпреки грижите на своите родите-

ли, тръгне все пак по лош път, те отговорни ли са за това?

– Не, но колкото по-лоши са наклонностите на детето, толкова по-трудна е тяхната задача и толкова по-голяма ще бъде заслугата им, ако успеят да го отклонят от пътя на злото.

Ако детето стане добродетелен човек, въпреки небрежността и лошия характер на своите родители, ще им се зачетат ли неговите качества?

– Бог е справедлив.

ГЛАВА ДЕСЕТА СВЕТЪТ НА МИНЕРАЛИТЕ, РАСТЕНИЯТА И ЖИВОТНИТЕ

Минерали и растения – Животните и човекът – Метампсихоза (преселване на души)

80. МИНЕРАЛИ И РАСТЕНИЯ

557. Какво мислите за разделянето на природата на три царства или на два класа: органични и неорганични същества? Някои определят човешкия род като отделен свят. Коя от тези класификации е за предпочитане?

– Всички те са добри; зависи просто от гледната точка. На материално ниво има само органични същества и неорганични същества; от морална гледна точка съществуват очевидно четири класа, четири царства.

558. Имат ли растенията съзнание за своето съществуване?

– Не, те не мислят; те имат само органичен живот.

559. Растенията усещат ли нещо? Страдат ли, когато ги увреждат?

– Растенията получават физически впечатления, които са резултат от въздействието върху материята, но нямат способността да усещат; като следствие – те нямат усещане за болка.

560. Силата, привличаща растенията едно към друго, независима ли е от тяхната воля?

– Да, защото те не мислят. Това е механична сила на материята, въздействаща върху материя: те не биха могли да се възпротивят на това.

561. Някои растения, например мимозата и мухоловката, имат особени движения, които свидетелствуват за голяма чувствителност и в някои случаи – за своеобразна воля, като например мухоловката, чиито челюсти хващат мухата, кацнала на нейното цветче, за да пие нектар; мухоловката като че ли ѝ готви капан, за да я убие. Надарени ли са тези растения със способността да мислят? Имат ли те воля и не представляват ли междинен клас между растителния свят и света на животните? Не са ли те преход от единия към другия?

– В природата всичко е преход поради факта, че в нищо няма подобие, но въпреки това всичко си остава свързано едно с друго. Растенията не мислят и следователно не притежават воля. Стридите и всички зоофити нямат мисъл: в тях има само сляп и естествен инстинкт.

562. Нима растенията нямат като животните инстинкт за самосъхранение, който ги кара да търсят това, което може да им бъде полезно, и да избягват това, което може да им навреди?

– То е, ако искате, специфичен инстинкт: зависи доколко широко тълкувате тази дума; но той е чисто механичен. Когато при химическа реакция наблюдавате съединяване на две тела, това означава, че те си съответствуват, т.е. че между тях има сходство; но вие не наричате това „инстинкт“

563. Във висшите светове природата на растенията, както и на другите същества, по-съвършена ли е?

– Всичко е по-съвършено; но растенията си остават растения, както животните винаги си остават животни, а хората – хора.

81. ЖИВОТНИТЕ И ЧОВЕКЪТ

564. Може ли да се каже, че животните постъпват само по инстинкт?

– Това е още една система. Вярно е, че инстинктът господствува над повечето животни; но нима не виждаш сред тях такива, които действуват по напълно определена воля. Това е проява на ума, но той е ограничен.

565. Имат ли животните език?

– Ако разбирате език, съставен от думи и срички – не; но като средство за общуване между тях – да; те си говорят един на друг много повече, отколкото предполагате; но техният език, както и идеите им са ограничени от потребностите им.

566. Има ли в действията на животните свобода на волята?

– Те не са просто машини, за каквито ги смятате; но свободата на тяхната воля е ограничена от нуждите и не може да се сравнява със свободата на човека. Тъй като са значително по-ниско от него, те имат и други задължения. Тяхната свобода е ограничена от действията на материалния живот.

567. Тъй като животните имат ум, даващ им някаква свобода на действията, има ли в тях и някакво начало, което не зависи от материята?

– Да, и то надживява тялото.

Това начало душа ли е, която прилича на душата на човека?

– То е също някаква душа, ако искате; всичко зависи от смисъла, даван на тази дума; но тя значително отсъства на душата на човека. Между душата на животното и душата на човека има същата разлика, каквато има между душата на човека и Бог.

568. Запазва ли душата на животните след смъртта своята индивидуалност и самосъзнание?

– Своята индивидуалност – да, но съзнание за своето „аз“ – не. Животът на ума остава в непроявено състояние.

569. Има ли душата на животните свобода на избора да се въплъти в едно или друго животно?

– Не; тя няма свобода на волята.

570. Душата на животното, надживяла тялото, след смъртта като душата на човека ли се намира в бродещо състояние?

– Това е специфично бродене, защото душата тук не е съединена с тялото, но това не е блуждаещ дух. Блуждаещият дух е мислещо същество и постъпва съгласно собствената си свободна воля; духът на животните не притежава тази способност; самосъзнанието е главно свойство на духа. Духът на животното след неговата смърт се класифицира от духове и почти веднага се използва за по-нататъшни въплъщения; той няма време да установява отношения с други духовни същества.

571. Животните следват ли като хората прогресивния закон?

– Да, затова във висшите светове, където хората са по-развити, животните също са по-развити и имат по-съвършени средства за общуване; но по положение те са винаги по-ниско от човека и са му подчинени; те са неговите умни слуги.

572. Животните във висшите светове знаят ли за Бог?

– Не, човекът е за тях бог, както някога духовете са били богове за хората.

573. Тъй като животните, дори и усъвършенствувани във висшите светове, все пак са по-ниско от човека, оттук следва, че Бог е създал разумни същества, които завинаги са предназначени да се намират в подчинено, непълноценно положение, а това изглежда противоречиво на единството на планетите и прогреса, което се забелязва във всички Негови дела.

– *Всичко в природата е съединено с връзки, които вие още не можете да схванете, и нещата, изглеждат несвързани, имат допирни точки, които човек в сегашното си състояние никога няма да може да разбере. Той може да ги прозре с усилие на ума си, но умът*

му ще може да вижда ясно в творението Божие едва тогава, когато се развие напълно и се освободи от предразсъдъците на горделивостта и невежеството; до тогава ограничените му идеи го карат да вижда всичко от дребнава и тъсна гледна точка. Знайте, че Бог не може да противоречи на самия себе си и че всичко в природата се хармонизира от общите закони, които никога не отстъпват от възвишената мъдрост на Твореца.

Умът следователно е общо свойство, допирна точка между душата на животните и човешката душа?

– Да, но животните притежават само ума на материалния живот; при човека умът дава и морален живот.

574. Откъде животните черпят разумното начало, даващо особен строеж на душата, с която са надарени?

– От вселенската разумна стихия.

Значи, умът на човека и умът на животните идват от общ източник?

– Без съмнение, но при човека той е получил особено развитие, издигащо го над нивото, на което той одушевява животното.

575. Беше казано, че душата на човека при възникването си преживява в телесния живот времето на своето детство, че нейният ум едва се е зародил и че тя се нагажда към живота; къде духът осъществява тази първа фаза на съществуването си?

– В редица съществувания, предшестващи периода, който вие наричате „човечество“

Значи душата е разумно начало на нисшите същества на творението?

– Нима не казахме, че всичко в природата е свързано и се стреми към единство? Именно в тези същества, за които вие действително знаете твърде малко, се създава разумното начало, малко по малко се индивидуализира и се нагажда към живота, както казахме. Това е предварителна работа, подобна на покълването на растенията, в резултат на която разумното начало претърпява съ-

ществени преобразования и става дух. Именно тогава за него започва човешкият период, а с него идва и съзнанието за своето бъдеще, различаването на добро и зло и отговорността за своите постъпки; както след детството настъпва юношество, после младост и накрая – зрялост. В този произход обаче няма нищо унижително за човека. Нима великите гении са унижени по някакъв начин от това, че са били незавършени зародиши в утробата на майката? Ако нещо наистина трябва да го унижава, това е неговото недостойнство и безчестие пред Бог, неговото безсилие да проникне в дълбочината на Божиите замисли и да разбере мъдростта на законите, управляващи вселенската хармония. Познайте Божието величие по тази възхитителна хармония, която обединява всичко в природата в единно цяло. Да вярваш, че Бог е могъл да направи нещо, което няма цел, и да създаде разумни същества, лишени от бъдеще, би означавало да хулиш добротата Божия, разпростираща се върху всички Негови създания.

Този човешки период на нашата Земя ли е започнал?

– Земята далеч не е изходна точка за първото човешко въплъщение; човешкият период обикновено започва в светове, които са по-ниско в йерархията; това обаче не е абсолютно правило и може да се случи някой дух от самото начало на човешкия си етап да е бил способен да живее на Земята. Това не се случва често и би било по-скоро изключение.

576. Духът на човека притежава ли след смъртта съзнание за своите съществувания, които са предшестващи човешкия му период?

– Не, защото едва от този период за него започва духовният му живот и той едва си спомня дори за първите си човешки съществувания, както човек не си спомня вече началото на своето детство и още по-малко времето, което е прекарал в майчината утроба. Ето защо духовете ви казват, че не знаят как са започнали.

577. Духът, влязъл веднъж в човешкия период на

съществуване, запазва ли следи от онова, което е бил по-рано, т.е. от състоянието си в периода, който може да бъде наречен „предчовешки“?

– То зависи от интервала от време, който разделя този период от отминалия миг, а така също от постигнатия през това време прогрес. В продължение на няколко въплъщения той може все още да има някакво повече или по-малко изразено отражение на изначалното състояние, защото в природата не се извършва рязък преход; винаги има звена, свързващи краищата на веригата от същества и събития; но тези следи изчезват с развитието на свободната воля. Първите успехи се постигат бавно, защото те засега не са подпомогнати от волята; след това напредъкът се ускорява с усъвършенствването на самосъзнанието на духа.

578. Значи духовете, които казаха, че човек е едно особено, отделно същество в мирозданието, са сгрешили?

– Не, просто вашият въпрос не е получил по-нататъшно развитие, а има и такива неща, които идват само с времето си. Човек е наистина едно особено, отделно същество, защото притежава способности, които го различават от всички останали, и съдбата му е съвсем различна. Сред родовете на всички останали живи създания човешкият род е онзи, който Господ е избрал за въплъщение на същества, можещи да го познаят.

82. МЕТАПСИХОЗА (ПРЕСЕЛВАНЕ НА ДУШИ)

579. Общността на произхода на живите същества от разумното им начало не е ли признаване на учението за преселване на душите?

– Две неща могат да имат един и същ произход и впоследствие никак да не си приличат. Кой би познал дървото, неговите листа, неговите цветове и плодове в безформения зародиш, съдържащ се в семето, от което то произлиза? От мига, в който разумното начало достига до степен, необходима за да бъде дух и да навлезе в човешкия период, то вече не е свързано със своето първо-

начално състояние и не е вече душа на животно, както дървото вече не е семе. Всичко животинско, което човекът има – това е неговото тяло, а също страстите, поражени от влиянието на тялото, и инстинктът за самосъхранение, присъщ на материята. Следователно, не може да се каже, че някой човек е въплъщение на духа на някое животно, а оттук следва, че метапсихозата, както я разбират, е неточна представа.

580. Дух, оживяващ тялото на човек, може ли да се въплъти в животно?

– Това би означавало регрес, а духът не регресира. Реката не тече към своите извори.

581. Колкото и погрешна да е идеята за метапсихоза, не е ли тя все пак резултат от интуитивното предчувствие за различни съществувания на човека?

– В това вярване, както и в много други, има подобно интуитивно предчувствие; но човекът е изкривил тази интуитивна идея, както и повечето други свои интуитивни идеи.

КНИГА ТРЕТА НРАВСТВЕНИ ЗАКОНИ

ГЛАВА ПЪРВА БОЖЕСТВЕНИЯТ ИЛИ ПРИРОДНИЯТ ЗАКОН

Свойства на природния закон – Познаване на природния закон – Добро и зло – Делене на природния закон

83. СВОЙСТВА НА ПРИРОДНИЯ ЗАКОН

582. Какво трябва да се разбира под природен закон?

– Природният закон е закон Божии; това е единственият закон, истински за човека; той му показва какво трябва да прави и какво не трябва да прави и човекът е нещастен само защото не го следва.

583. Божият закон вечен ли е?

– Той е вечен и неизменен като самия Бог.

584. Може ли Бог някой път да задължи хората да правят нещо, което по друго време им е бил забранил?

– Бог не може да греши; хората са тези, които са принудени да променят законите си, защото техните закони са несъвършени; но Божиите закони са съвършени. Хармонията, управляваща материалната Вселена и нравствената Вселена, се базира на законите, които Бог е въвел от веки веков.

585. Какво обхващат божествените закони? Засягат ли те нещо друго, освен нравствеността?

– Всички закони на природата са божествени закони, защото Бог е създател и творец на всичко. Ученият изучава законите на материята, праведникът изучава законите на душата и ги претворява на дело.

Дадено ли е на човека да преуспее и в едното, и в другото?

– Да, но един живот не е достатъчен за това.

586. Божествените закони еднакви ли са за всички светове?

– Разумът ви казва, че те трябва да бъдат съгласува-

ни с природата на всеки отделен свят и да бъдат съизмерими със степенята на напредъка на живеещите в него същества.

84. ПОЗНАВАНЕ НА ПРИРОДНИЯ ЗАКОН

587. На всички хора ли Бог е дал средства да познаят Своя закон?

– Всички хора могат да го познаят, но не всички го разбират; най-добре разбират закона праведниците и онези, които искат да го търсят; обаче някога всички ще го разберат, защото е нужно прогресът да се извърши.

588. Душата преди съединяването си с тялото разбира ли Божия закон по-добре, отколкото след своето въплъщение?

– Тя го разбира в зависимост от степенята на съвършенство, която е достигнала, и запазва интуитивен спомен за него и след съединяването си с тялото; но често лошите наклонности на човека, неговите тъмни инстинкти го карат да забрави за него.

589. Къде е записан Божият закон?

– В съвестта.

След като човекът носи Божия закон в съвестта си, защо е нужно да го открива отново?

– Нужно е, защото го е забравил и не го е признал: Бог е пожелал да му напомни за него.

590. Господ възложил ли е на отделни хора мисията да открият закона на всички останали отново?

– Да, разбира се; във всички времена хората са получавали такава задача. Това са висшите духове, въплътени с цел да съдействуват за прогреса на човечеството.

591. Какъв е характерът на истинския пророк?

– Истинският пророк е човек на доброто, вдъхновен от Бог. Можете да го познаете по думите и по делата му. Бог не може да използва устата на лъжеца, за да проповядва истина.

592. Какъв е най-съвършеният идеал, който Бог е дал на човека, за да му служи като ръководство и образец?

– Гледайте Исус Христос.

593. Божествените и естествените закони само от Исус ли са били открити на хората и знаели ли са те по интуиция за тези закони преди него?

– Нима не казахме, че тези закони са записани навсякъде? Следователно, всички хора, мислещи за мъдрост, са могли да ги разберат и изучат от незапомнени времена. Със своите учения, макар и непълни, те са подготвили земята да приеме зърното. Тъй като божествените закони са записани в книгата на природата, човек е могъл да ги познае, ако е имал желание да ги търси. Ето защо заветите, осветени от тези закони, във всички времена са били провъзгласявани от хора на доброто и ето защо техните елементи се намират в нравствеността на всички народи, излезли от варварството, но тези елементи са непълни или изкривени от невежество или предразсъдъци.

594. След като Исус е проповядвал истинските закони Божии, каква е ползата от учението, давано от духовете? Трябва ли те да ни научат на още нещо?

– Словото на Исус често е алегорично, в него има много метафори, защото той е говорел според времето и мястото, в които е живял. Сега е необходимо истината да бъде разбираема за всички. Трябва хубаво да се обяснят и разтълкуват тези закони, защото твърде малко са хората, които ги разбират, а още по-малко – които ги следват. Нашето призвание е в това да бием по очите и ушиите, за да смутим горделивците и да разобличим лицемерите – тези, които си слагат маската на добродетелта и религията, за да скрият своята низост. Учението на духовете трябва да бъде пределно ясно и недвусмислено, та никой да не може да се оправдае с неразбиране и всеки да може да съди за него и да го оцени със собствения си ум. Ние сме натоварени да предварим царството на доброто, възвестено от Исус; и затова не е необходимо всеки да може да тълкува Божия закон по волята на

своите страсти, да изопачава смисъла на закона, който е пълен с любов и милосърдие.

595. Защо истината невинаги е достъпна за всички?

– Всяко нещо трябва да дойде с времето си. Истината е като ярка светлина, с нея трябва да се свиква постепенно, иначе тя просто ще заслепи.

Никога досега Бог не е позволявал на човека да получи толкова пълни и толкова съзидателни съобщения, каквито му е дадено да получава днес. В стари времена, както знаете, е имало отделни хора, притежавали това, което те са разглеждали като „свещено знание“, „свещена наука“, която те старателно са криели от онези, които според тях са били профани. А вие, като се има предвид какво знаете за законите, управляващи тези явления, трябва да разбирате, че онези хора са получавали само разпокъсани истини от двусмислено цяло, символично в по-голямата си част. Обаче за изследователя няма нито една древна философска система, нито една традиция, нито една религия, която той би могъл да пренебрегне, защото във всички тях се съдържат кълновете на големи истини, които макар и да изглеждат противоречиви и разхвърляни, все пак могат да бъдат съгласувани благодарение на ключа, който спиритизмът ни дава за много неща, изглеждали досега безсмислени, но чиято реалност днес е доказана по неопровержим начин.

85. ДОБРО И ЗЛО

596. Какво определение може да се даде на нравствеността?

– Нравствеността, моралът са правила за добро поведение. Тя се базира на спазването на Божия закон. Човек се държи добре, когато прави всичко за благо на всички, защото тогава той спазва Божия закон.

597. Как може да се различи доброто от злото?

– Добро е всичко, което е в съгласие с Божия закон, а зло – всичко, което се отдалечава от него. Така че да се

прави добро, е нещо, което се съгласува с Божия закон; да се прави зло – значи да се нарушава този закон.

598. Човек сам може ли да различава доброто от лошото?

– Да, когато вярва в Бога и когато наистина иска да знае кое е добро, а кое – лошо. Бог го е дарил с разсъдък, за да различава едното от другото.

599. Тъй като човек се поддава на заблуди, не може ли да сгреша в оценяването на доброто и злото и да реши, че прави добро, а в същото време да причинява зло?

– Исус ви е казал да преценявате дали искате и на вас да ви направят нещо подобно, или не; с това е казано всичко. Преценявайте и няма да сгрешите.

600. Такова разбиране на доброто и злото, което може да бъде наречено „взаимност“ или „солидарност“, не може да бъде приложено към индивидуалното поведение на човек по отношение на самия него. Намира ли той в естествения закон правило за своето поведение и верен водач?

– Когато ядете прекалено много, ви става лошо. Бог ви е дал мярка за това, което ви е нужно. Когато я надхвърляте, бивате наказани. Така е във всичко. Естественият закон показва на човека предела на неговите потребности; когато той надхвърля този предел, се наказва със страдание. Ако човек във всичко слушаше гласа, който му казва „стига“, би избегнал по-голямата част от злините, за които той обвинява природата.

601. Защо злото се намира в природата на нещата? Говоря за нравственото зло. Нима Бог не би могъл да сътвори човечеството в по-добри условия?

– Ние вече говорихме за това: духовете са били създадени прости и несведущи. Бог предоставя на човека избора на пътя; толкова по-зле за него, ако избере лошия път; неговото странствувание ще бъде по-дълго. Но ако нямаше планини, човек нямаше да разбере, че може да се изкачва и да слиза, а ако нямаше скали и камъни, той нямаше да разбере, че може да има твърди тела.

За да натрупа духът опит, трябва да познава доброто и злото; затова има съюз между дух и тяло.

602. Разликата в общественото положение създава нови потребности, които не са еднакви за всички хора. Получава се, че природният закон не е всеобщо правило.

– Такива разлики в положението са в реда на нещата и съществуват съгласно закона на прогреса. Това ни най-малко не пречи на еднаквостта на природния закон, присъстващ във всичко.

Условията на човешкото съществуване се променят в зависимост от времето и мястото; от това следва разлика в потребностите и общественото положение, нагледно към тези потребности. Тъй като тази разлика е в реда на нещата, тя съответствува на Божия закон и от това законът не става по-малко единен в своята същност. Да се различават истинските потребности от мнимите и от условността – това е вече дело на разума.

603. За всички хора ли доброто и злото са абсолютни?

– Божият закон е еднакъв за всички; но злото зависи особено от волята за неговото извършване, която човек притежава. Доброто винаги е добро и злото винаги е зло, каквото и да е положението на човека; разликата е само в степента на отговорност.

604. Злото понякога изглежда следствие от самия ред на нещата. Така изглежда в някои случаи, например, необходимостта от разрушение, разпростираща се дори и върху ближния. Може ли тогава да се каже, че това е нарушаване на Божия закон?

– То не престава да бъде зло, макар и необходимо; но тази необходимост изчезва с пречистването на душата и с преминаването ѝ от едно състояние в друго; и тогава човек, ако го извърши, става само още по-виновен, защото по-добре разбира какво прави.

605. Злото, което извършваме, не е ли често резултат от положението, в което ни поставят други хора; и кой в такъв случай е по-виновен?

– Злото се връща към този, който го е предизвикал.

Така човек, доведен до злото от положението, в което са го поставили други хора, е по-малко виновен от онези, които са били причина за това; защото всеки ще понесе наказание не само за злото, което е извършил, но и за онова, което е предизвикал.

606. *Този, който не прави зло, но се възползва от злото, направено от други, в същата степен ли е виновен, в която и те?*

– Ако се възползва от него, то е все едно, че го е направил сам, защото да се възползуваш от такова зло – значи да участвуваш в него. Може би той би отстъпил пред действието; но след като вече всичко е направено и той се възползва от злото – това значи, че той го одобрява и би го извършил и сам, ако би могъл и ако би посмял.

607. Достатъчно ли е просто да не се прави зло, за да бъдеш угоден на Бога и да осигуриш своето бъдещо положение?

– Не, трябва да правиш добро с всички свои сили, защото всеки ще отговаря за злото, което е станало поради това, че не е било направено добро.

608. Заслугата за направеното добро подчинена ли е на определени условия; с други думи, има ли различни степени на заслуги за доброто?

– Заслугата за доброто е само в трудността на неговото извършване; няма никаква заслуга в правенето на добро, ако то не ви затруднява, ако направеното добро нищо не ви струва. На Бог е по-угоден беднякът, който споделя последното си парче хляб, от богатата, който дава само излишното. Исус е казал това в притчата за динара на вдовицата.

86. ДЕЛЕНЕ НА ПРИРОДНИЯ ЗАКОН

609. Съдържа ли се целият закон Божии в заповедта за любов към ближния, проповядвана от Исус?

– Разбира се, тази заповед съдържа всички задължения на хората един към друг; но трябва още да им се

покаже нейното приложение, иначе те ще я пренебрегват и занаят, както правят това сега; впрочем, природният закон включва в себе си всички обстоятелства на живота; и заповедта е само част от всичко това. На хората им трябва точни правила; общите и твърде мъгляви препоръки оставят много врати за всевъзможни тълкувания.

610. Какво мислите за деленето на естествения закон на десет части, включващи законите за поклонение, за труда, за детераждането, за поддържането на живота, за неговото прекратяване, за обществото, прогреса, равенството, свободата и накрая, закона за справедливостта, любовта и милосърдието?

– Такова делене на Божия закон е било направено от Мойсей и може да обхваща всички обстоятелства на живота, което е важно. Ти можеш, следователно, да го следваш, макар и подобно делене да не съдържа нищо абсолютно, както и всички останали системи за класификация, зависещи от гледната точка, от която се разглежда едно или друго нещо. Последният закон е най-важен; благодарение именно на него човек може най-много да напредне в духовния живот, тъй като той обобщава всички останали закони.

ГЛАВА ВТОРА ЗАКОН ЗА ПОКЛОНЕНИЕТО

Цел на поклонението – Външно поклонение – Съзерцателен живот – За молитвата – Политеизъм – Жертвоприношения

87. ЦЕЛ НА ПОКЛОНЕНИЕТО

611. Какво представлява поклонението?

– Това е устремяване на душата към Бог. Чрез поклонението (обожанието) вие приближавате своята душа към Него.

612. Поклонението следствие от едно вродено чувство ли е, или е продукт на определено възпитание?

– То е следствие от вродено чувство, както и предчувствие за Божеството. Осъзнаването на своята слабост кара човека да се преклони пред онзи, който може да го защити.

613. Имало ли е народи, напълно лишени от чувство за преклонение?

– Не, защото никога не е имало народи-атеисти. Всички те са разбирали и разбират, че над тях има някакво висше същество.

88. ВЪНШНО ПОКЛОНЕНИЕ

614. Има ли поклонението нужда от външни прояви?

– Истинското поклонение е в сърцето. Каквото и да правите, винаги мислете, че ви гледа вашият Баща.

Има ли някаква полза от външното поклонение?

– Да, ако не е само куха видимост. Винаги е полезно да се даде добър пример; но тези, които го правят от лицемерие и самолюбие и чието поведение опровергава външната благочестивост, дават по-скоро лош, а не добър пример, и причиняват много повече вреда, отколкото предполагат.

615. Бог отдава ли предпочитание на онзи, който му се покланя по един или друг начин?

– Господ предпочита онези, които го обичат искрено, от дълбочината на душата си, които правят добро и избягват злото, пред другите, които предполагат, че го почитат със своите церемонии и ритуали, без тези, последните да ги правят по-добри към ближния.

Всички хора са братя и чада Божии. Той призовава при себе си всички, които спазват Неговите закони, в каквата и форма да изразяват това.

Този, при когото има само външни признаци на благочестивост, е лицемер; този, при когото поклонението е привидно и противоречи на цялото му поведение, дава лош пример.

Който твърди, че се покланя на Христос, а самият той е високомерен, завистлив и ревнив, жесток и безмилостен към другите и алчен за богатата на този свят, при него, аз ви казвам, религията е повече на езика, отколкото на сърцето; и Господ, който вижда всичко, ще каже: който знае истината, е сто пъти по-виновен за извършването от него зло, отколкото невежия дивак; и той съответно ще бъде съден в деня на Страшния съд. Та нали ако сляп човек, минавайки покрай вас, ви бутне, вие ще му простите; но ако зрящ направи същото, ще се възмутите и това ще бъде правилно.

Така че не питайте каква форма на поклонение е за предпочитане, защото то е все едно да питате няма ли на Бог да е по-угодно да се обръщат към Него на един език, а не на друг. Казвам ви пак: песните стигат до Него само през вратата на сърцето.

89. СЪЗЕРЦАТЕЛЕН ЖИВОТ

616. Хората, които се отдават на съзерцателен живот, не правят зло и мислят само за Бог, угодни ли са Нему?

– Не, тъй като макар и да не правят зло, те не правят и добро и по такъв начин са безполезни; защото да не правиш добро – вече е зло. Бог иска да мислят за Него, но Той не иска да мислят само за Него, защото Той е определил на човека задължения, които трябва да бъдат изпълнявани на Земята. Онзи, който изразходва времето си само в медитации и съзерцания, не извършва нищо достойно в Божиите закони, защото животът му се използва изцяло само за самия него и е безполезен за човечеството и Бог ще му поиска отчет за доброто, което той не е направил.

90. ЗА МОЛИТВАТА

617. Молитвата угодна ли е на Бог?

– Молитвата винаги е угодна на Бога, ако идва от сърцето, защото за Него намерението е всичко и молитвата, идваща от сърцето, е за предпочитане пред оная, която

ти можеш да прочетеш от книгата, колкото и прекрасна да е сама по себе си тази писана молитва, особено ако я четеш повече с очите и езика, отколкото с мисълта и сърцето. Молитвата е угодна на Бога, когато се казва с вяра, упование и искреност в сърцето; но не мисли, че Той може да се трогне от молитвата на суетен, високомерен и егоистичен човек, освен ако тя не е за него израз на искрено разкаяние и на истинско смирение.

618. Каква е въобще природата на молитвата?

– Молитвата е акт на поклонение. Да се молиш на Бог – значи да мислиш за Него, значи да се приближаваш към Него, значи да общуваш с Него. С молитва можеш да се стремиш към три неща: да хвалиш, да молиш, да благодариш.

619. Човек става ли по-добър от молитвата?

– Да, защото, който се моли с упование и вяра, става по-силен пред съблазните на злото и Господ му изпраща на помощ добрите духове. Такава помощ никога не може да бъде отказана, ако молиш за нея искрено.

620. Може ли с молитва са получим от Бог опрощение за нашите грешки?

– Бог умее да различава доброто и злото; вашата молитва няма да скрие грешките ви. Този, който моли Бог за опрощение на грешките, ще го получи, само ако промени своето поведение. Добрите дела са най-добрите молитви, защото делата означават повече от думите.

621. Може ли с молитва да получим опрощение за друг?

– Духът на моления се действа със своята воля да твори добро. С молитвата си той привлича към себе си добрите духове, които присъединяват своите усилия към доброто, което той иска да извърши.

622. Когато се молим за самите себе си, могат ли молитвите ни да променят характера на нашите изпитания и тяхното протичане?

– Вашите изпитания са в Божиите ръце и между тях има такива, през които трябва да преминете докрай, но

Бог винаги взима под внимание вашето смирение. Молитвата повиква при вас добрите духове, които ви дават сили да понесете своите изпитания със смелост и тогава тези изпитания не ви изглеждат така мъчителни. Вече говорихме за това, че молитвата, ако се моли правилно, никога не е безполезна, защото тя дава сили, а това вече е резултат. „Помогни си сам, за да ти помогне и Бог“ – ти знаеш това. Но Бог не може да променя реда на нещата, за да угоди на всеки, защото това, което е голямо зло от вашата дребна гледна точка и за вашия призрачен живот, често се оказва голямо добро в общия строй на Вселената; и освен това, колко много са нещастията, за които си е виновен самият човек със своята непредвидливост или грешки! Той е наказан за това, че е грешил. Праведните молби обаче се удовлетворяват по-често, отколкото предполагате; вие мислите, че Бог не ви е чул, ако не направи чудо за вас, но Той ви помага с толкова естествени средства, че те ви изглеждат игра на случая или в реда на нещата; също така често, дори най-често Той ви подсказва мисълта, която е необходима, за да се справите със собствени сили.

623. Какво трябва да мислим за мнението, което отхвърля молитвата за умрелите, мотивирайки се с това, че в Евангелието не е казано нищо за нея?

– Христос е казал на хората: „Обичайте се един друг!“ Тази заповед включва в себе си и съвета да се употребяват всички средства, позволяващи да покажете на хората любовта си, макар че в нея не е казано за начините да се постигне тази цел. И както е вярно, че няма сила, която да може да попречи на тържеството на Божиата справедливост, чийто източник е самият Господ, по отношение на всички действия на духа, така не по-малко вярно е и това, че молитвата, с която вие се обръщате към Него, молейки за ближния си, е за този дух доказателство, че вие го помните, а това спомага за облекчаване на страданията му и за утешението му. Щом той изрази и най-малко разкаяние и само тогава, помощта му

се оказва; но той никога не остава в неведение за това, че една душа, която му симпатизира, се е погрижила за него, и той ще запази в себе си топла мисъл, че нейната намеса и застъпничество са му помогнали. Това предизвиква у него чувство на признателност и любов към онзи, който му е показал своята привързаност и състрадание. Следователно любовта, която Христос е заповядал на хората, непрекъснато се увеличава между тях; те и двамата са се подчинили на закона на любовта и единството на всички същества, на божествения закон, който е единствена и най-важна цел за всеки дух.

624. Може ли да се молим на духовете, т.е. можем ли да се обръщаме към тях с молитва?

– Може да се молите на добрите духове, тъй като те са пратеници Божии, изпълнители на Неговата воля; но силата, която те притежават, се намира в пряка зависимост от степента на тяхното съвършенство и винаги зависи от стопанина на всички неща, без чието позволение нищо не се случва; затова молитвите, отправени към духовете, имат сила, само ако са угодни на Бог.

91. ПОЛИТЕИЗЪМ

625. Защо политеизмът, макар вярата му да е лъжлива, е едно от най-старите и разпространени вярвания?

– Мисълта за единен Бог не е могла да възникне у човека по друг начин, освен като резултат от развитието на неговите идеи. Неспособен в невежеството си да си представи как нематериално същество, което няма определена форма, въздействува върху материята, човек му е приписал свойства на физическата природа, т.е. форма и лице, и оттогава всичко, което е надхвърляло границите на неговия ум, е ставало за него някакво божество. Всичко, което той не е разбирал, е трябвало да стане творение на някаква свръхестествена сила, а от тук до вярата в много различни сили, чието действие е наблюдавал, има само една крачка. Но във всички времена е имало просветени хора, разбиращи невъзмож-

ността това множество сили да управлява света без висша намеса и са стигали до мисълта за единен Бог.

92. ЖЕРТВОПРИНОШЕНИЯ

626. Обичаят за човешки жертвоприношения датира от най-дълбока древност. Как човек е могъл да повярва, че подобни неща могат да бъдат приятни на Бог?

– Отначало защото той не е разбирал, че Бог е източник на доброта; при първобитните народи материята доминира над духа; те се отдават на животински инстинкти и затова обикновено са жестоки, т.е. поради това, че нравственото им чувство още не е съвсем развито. По-късно защото първобитните хора вероятно са мислели, че е естествено одушевеното същество в Божиите очи да има по-голяма цена от някой материален предмет. Това ги е тласнало към умъртвяване отначало на животни, а по-късно и на хора, защото съгласно своята лъжлива вяра те са предполагали, че ценността на жертвоприношението зависи пряко от важността на жертвата. В материалния живот, който водите вие, ако правите на някого подарък, винаги го избирате по толкова по-висока цена, колкото по-голяма е вашата привързаност и уважение, които искате да засвидетелствувате. Същото трябва да е и при невежите хора по отношение на Бог.

Значи жертвоприношенията на животни трябва да са предшествовали човешките жертвоприношения?

– В това няма съмнение.

Според това обяснение човешките жертвоприношения не са имали за свой източник жестокостта?

– Не, а лъжливата идея, че това е приятно на Бог. Погледнете Аврам. Впоследствие хората са започнали да злоупотребяват, умъртвявайки своите врагове, даже своите лични врагове. Бог впрочем никога не е искал жертвоприношения, нито на животни, нито човешки; не може да чествувате Него, безполезно разрушавайки Неговата собствена твар.

ГЛАВА ТРЕТА ЗАКОН НА ТРУДА

Необходимост от труд

93. НЕОБХОДИМОСТ ОТ ТРУД

627. Необходимостта от труд закон на природата ли е?

– Трудът е закон на природата дори поради това, че е необходимост, и цивилизацията задължава човека да се труди повече, защото увеличава неговите нужди и наслади.

628. Трябва ли под „труд“ да разбираме само материална работа?

– Не, и духът се труди като тялото. Всяка полезна дейност е труд.

629. Защо трудът е даден на човека като задължение?

– Това е следствие от неговата телесна природа. То е изкупление и едновременно средство за усъвършенстване на ума му. Без труд човешкият ум би останал детински; именно затова своята храна, безопасност и благосъстояние човек дължи само на труда си и активността си. На този, който има слабо тяло, Бог е дал ум за помощник; но това винаги е труд.

630. В по-съвършените светове човек също ли е подчинен на необходимостта от труд?

– Природата на труда е свързана с природата на човешките потребности; колкото по-малко материални са тези потребности, толкова по-малко материален е трудът; но не мисли, че поради това човек става бездееен и безполезен: безделието би било за него изгезание, а не благодеяние.

631. Човек, притежаващ богатства, достатъчни да осигурят съществуването му, освободен ли е от закона на труда?

– От материална работа – може би, но не и от задължението да бъде полезен според способностите си, да усъвършенствува своя ум или ума на другите, което също

е труд. Ако човек, на когото Бог е дал достатъчно блага, осигуряващи съществуването му, не е принуден да работи с пот на челото, то задължението да бъде полезен на ближните си е за него още по-голямо, тъй като даденият му в аванс дял му осигурява повече свободно време да твори добро.

ГЛАВА ЧЕТВЪРТА ЗАКОН ЗА ДЕТЕРАЖДАНЕТО

Населението на земното кълбо – Редуване и усъвършенстване на расите – Брак и безбрачие

94. НАСЕЛЕНИЕТО НА ЗЕМНОТО КЪЛБО

632. Размножаването естествен закон ли е за живите същества?

– Това е очевидно; без размножаване физическият свят би престанал да съществува.

633. Ако населението непрекъснато нараства, както и става, няма ли да настъпи на Земята момент, когато то ще се окаже прекалено много?

– Не, Бог ще вземе мерки за това и винаги ще поддържа равновесие; Той не прави нищо без смисъл; човек, който вижда само някакъв детайл в природната картина, не може да съди за хармонията на цялото.

95. РЕДУВАНЕ И УСЪВЪРШЕНСТВУВАНЕ НА РАСИТЕ

634. В наше време има такива човешки раси, които стават все по-малобройни; ще настъпи ли момент, когато те изобщо ще изчезнат от лицето на Земята?

– Това е така; но тяхното място е заето от други; както е вярно, че в един такъв момент други ще заемат мястото на вашата.

635. Днешните хора нови създания ли са, или са усъвършенствувани потомци на първоначалните раси?

– Това са същите духове, които са се върнали да се усъвършенствуват в нови тела, но още са далече от съвършенство. Така днешната човешка раса, която се стреми чрез нарастването си да обхване цялата Земя и да замести изчезващите раси, ще има свой период на упадък и на изчезване. Други, по-съвършени раси ще заемат нейното място, но те ще произлязат от днешната раса.

636. От чисто физическа гледна точка телата на днешната раса особен продукт ли са, или произлизат от първоначалните тела чрез размножение?

– Произходът на расите се губи в далечината на времето; но тъй като те всички принадлежат към голямото човешко семейство, какъвто и да е бил първоначалният корен на всяка от тях, те са могли да се съединят и да образуват нови видове.

96. БРАК И БЕЗБРАЧИЕ

637. Противоречи ли бракът, т.е. постоянният съюз на две същества, на закона на природата?

– Той означава крачка напред в движението на човечеството.

638. Какви последствия би имало за човешкото общество отстраняването на брака?

– Това би било връщане към живота на животните.

639. Неразтрогването на брака съдържа ли се в природния закон, или само в човешкия?

– Това е човешки закон, който доста противоречи на природния. Но хората могат да променят своите закони: само законите на природата са неизменни.

640. Съвършено и похвално в Божиите очи състояние ли е доброволното безбрачие?

– Не, и тези, които живеят така от егоизъм, не са угодни на Господ и лъжат всички и себе си.

641. Нима от страна на някои хора безбрачието не е саможертва, ако се прави с цел пълно себеотдаване в служба на човечеството?

– Това са съвсем различни неща; аз казах „от егоизъм“ Всяка лична жертва е похвална, ако е за доброто; колкото по-голяма е жертвата, толкова по-голяма е заслугата.

ГЛАВА ПЕТА

ЗАКОН ЗА ПОДДЪРЖАНЕ НА ЖИВОТА (САМОСЪХРАНЕНИЕ)

Инстинкт за самосъхранение – Средства за самосъхранение – Наслаждаване на земните блага – Необходимо и излишно – Доброволни лишения. Умъртвяване на плътта

97. ИНСТИНКТ ЗА САМОСЪХРАНЕНИЕ

642. Инстинктът за самосъхранение закон на природата ли е?

– Без съмнение; той е даден на всички живи същества, каквато и да е степента на техния ум; при едни той е чисто машинален, при други – рационален.

643. С каква цел Бог е дал на всички живи същества инстинкт за самосъхранение?

– Защото всички трябва да съдействуват на плановете на Провидението; именно затова Господ им е дал жажда за живот. Освен това, животът е необходим за усъвършенствуване на съществата; те инстинктивно чувствуват това, без да си дават сметка за него.

98. СРЕДСТВА ЗА САМОСЪХРАНЕНИЕ

644. Бог, давайки на човека жажда за живот, винаги ли му осигурява средства за поддържането му?

– Да, и ако човек не ги намира, то е защото не ги разбира. Бог не е могъл да даде на човека жажда за живот, без да му осигури средства за запазването и поддържането му, затова Той е дал на земята свойството да произвежда материал, от който нейните обитатели получават

всичко необходимо за тях, защото само необходимото е полезно, а излишното никога не може да бъде такова.

645. Защо земята невинаги произвежда достатъчно, за да снабди човека с необходимото?

– Защото човекът я пренебрегва и е неблагодарник! Но тя е, разбира се, превъзходна майка. Той често обвинява природата за това, което е резултат от собственото му неумение и недалновидност. Земята винаги би произвеждала необходимото за вас, ако човекът умееше да се задоволява само с него. Ако тя не задоволява всички нужди, то е само защото човек превръща в излишък само за себе си онова, което е необходимо за всички други. Погледни арабина, живеещ в пустинята, той винаги намира средства за живот, защото не си създава изкуствени потребности; но когато половината от продуктите е разпилена за задоволяване на фантазията, трябва ли човек да се учудва, че за утре не е останало нищо, и има ли право да се оплаква от лишенията, когато идва времето на лишенията? Истина ви казвам, че не природата е непредвидлива, а човекът, който не умее да управлява себе си.

646. На някои хора често не им достигат средства за съществуване, дори сред заобикалящото ги изобилие; те кого трябва да упрекват за това?

– Егоизма на хората. „Търсете – и ще намерите: тези думи съвсем не означават, че е достатъчно само да гледаш земята, за да намериш каквото искаш; те означават, че трябва да търсиш страстно и настойчиво, а не вяло, и накрая, че не трябва да си позволяваш да се обезкуражаваш от пречките, които много често са само средства да се изпита вашето постоянство, вашето търпение и вашата твърдост.

647. Обаче има положения, когато средствата за съществуване въобще не зависят от волята на самия човек и липсата на най-необходимото е следствие, така ли е?

– Това е често мъчително изпитание, през което човек трябва да мине; в този случай, ако умът не му подсказва изход от затрудненията, цялата му заслуга се със-

той в подчиняване на волята Божия. Ако там го очаква смърт, той трябва да се реши на това безропотно, мислейки само, че е настъпил часът на истинското освобождение и че отчаянието на последния миг може да го накара да изгуби плода на лишенията.

648. В света, в който устройството на живите същества е по-чисто, има ли нужда от хранене?

– Да, но тяхната храна отговаря на природата им и би била неподходяща за вашите груби стомаси; по същия начин и те не биха могли да смелят вашата.

99. НАСЛАЖДАВАНЕ НА ЗЕМНИТЕ БЛАГА

649. Използуването на земните блага право на всички хора ли е?

– Това право е следствие от необходимостта да се живее. Бог не може да определи задължения, без да даде средства за тяхното изпълнение.

650. С каква цел Бог е дал привлекателност на насладата от материалния свят?

– За да подтикне човека към осъществяване на неговото предназначение, а така също, за да го изпита чрез изкушение.

Каква е целта на това изкушение?

– Да развие неговия разум, който трябва да го предпази от излишества.

651. Има ли в насладите граници, очертани от природата?

– Да, за да ви се посочат границите на необходимото; но със своите излишества вие стигате до пресищане и с това наказвате самите себе си.

652. Какво да мислим за човек, който в излишествата от всякакъв вид търси изостряне на чувствеността си?

– Осакатена натура, която трябва да съжалявате, а не да Т завиждате, защото тя е много близо до смъртта! До физическата или до нравствената смърт се приближава?

– И до едната, и до другата.

100. НЕОБХОДИМО И ИЗЛИШНО

653. Как човек може да разбере границите на необходимото?

– Мъдрият ги знае интуитивно; повечето хора – от собствен горчив опит.

654. Нима природата не е определила границите на нашите потребности със самото ни устройство?

– Да, но човек е ненаситен. Природата е отбелязала границите на неговите потребности в самото му устройство, но пороците са изкривили неговата даденост и са предизвикали потребности, които не са реални нужди.

655. Какво да мислим за тези, които си присвояват земни блага, за да осигурят за себе си излишък за сметка на други, които нямат и необходимото?

– Те не знаят Божия закон и на тях ще им се наложи да отговарят за лишението, които други са изгърпели по тяхна вина.

Границата на необходимото и излишното не е абсолютна. Цивилизацията създаде потребности, които дивакът няма, а духовете, продиктували тези наставления, в никакъв случай не претендират цивилизованият човек да живее в това отношение като дивак. Всичко е относително и разумът е този, който определя дела на всяко нещо. Цивилизацията развива нравственото чувство и едновременно чувството за милосърдие, което подтиква хората да си оказват взаимна поддръжка. Тези, които живеят за сметка на чуждите лишения, експлоатират благата на цивилизацията за своя изгода; от цивилизацията те са получили само външен блясък подобно на онези, които смятат, че са в хармония с религията само защото носят маската на религиозността.

101. ДОБРОВОЛНИ ЛИШЕНИЯ. УМЪРТВЯВАНЕ НА ПЛЪТТА

656. Законът за самосъхранението задължава ли да се грижим за потребностите на тялото?

– Да, без сила и здраве трудът е невъзможен.

657. Достоеен ли е човек за порицание заради своя стремеж към благосъстояние?

– Благосъстоянието е естествено желание; Бог забранява само злоупотребата, защото злоупотребата противоречи на самосъхранението; няма никакво престъпление в това да търсиш благосъстояние за себе си, при условие че то се постига, без да е в ущърб на някой друг и че не отслабва нравствените, нито физическите ни сили.

658. Доброволните лишения с цел доброволно изкупление заслуга ли са в Божиите очи?

– Правете добро на другите – и вие ще заслужите повече.

Но все пак, похвални ли са доброволните лишения?

– Да, ако е лишаване от безполезни удоволствия, защото то разграничава човека от материята и извисява душата му. Похвална е съпротивата на изкушението, което би подтикнало към излишества или наслаждаване на безполезни неща; похвално е също да вземеш от необходимото за теб, за да дадеш на онези, на които не им достига.

659. Живот, изпълнен с аскетични терзания, е практикуван от дълбока древност при най-различни народи; похвален ли е той от някаква гледна точка?

– Попитайте онези, за които такъв живот е полезен, и ще получите отговор. Ако е полезен единствено за този, който го практикува, и му пречи да прави добро, това е егоизъм, какъвто и да е поводът, с който го украсяват. Да ограничаваш себе си и да се трудиш за другите – ето истинското умъртвяване на плътта, съгласно християнското милосърдие.

660. Въздържането от някои видове храни, съществуващо при различните народи, има ли разумно основание?

– Всичко, с което човек може да се храни, без да уврежда здравето си, е позволено; но законодателите са могли да забранят някаква храна, преследвайки определе-

на полезна цел, и за да придадат по-голяма тежест на своите закони, са ги представили като идващи от Бога.

661. Месната храна не е ли противоестествена за човека?

– При вашето физическо устройство плътта храни плът, иначе човек линее. Законът за самосъхранение задължава човека да поддържа силите и здравето си, за да изпълнява закона на труда. Следователно той трябва да се храни в съответствие със своята организация.

662. Въздържането от месна или някаква друга храна като изкупление похвално ли е?

– Да, ако лишаваш себе си заради другите; но Бог не може да види изкупление там, където няма сериозно и полезно лишаване; затова казваме, че тези, които лишават себе си само заради видимостта, са лицемери.

663. Ако страданията на този свят ни извисяват в зависимост от това как ги понасяме, не ни ли извисяват също и онези страдания, които ние доброволно си създаваме сами?

– Единствените страдания, които извисяват, са естествените, защото те идват от Бога; доброволните страдания нищо не означават, ако не дават нищо за благо на ближния. Мислиш ли, че тези, които скъсяват живота си със свръхчовешка суровост, както правят факирите и някои фанатици от различни секти, по този начин напредват по пътя си? По-добре да работят за благо на ближния си. Нека облекат голия; нека утешат плачещия; нека се трудят за немощния; нека се лишават, за да утешат нещастните – тогава техният живот ще бъде полезен и угоден на Господ. Когато в доброволно изтърпяваните страдания имат предвид само себе си, това е егоизъм; а когато страдат за другите, това е милосърдие; такива са заветите на Христос.

664. Щом не трябва да си създаваме доброволни страдания, които не носят никаква полза за другите, трябва ли да се предпазваме от онези, които предвиждаме и които ни заплашват?

– Инстинктът за самосъхранение е даден на всички същества, за да се предпазват от опасностите и страданията. Бичувайте духа си, а не тялото, умъртвявайте прекалената си гордост, задушете егоизма си, защото той е като змия, глождеца вашето сърце – и вие ще направите повече за своя прогрес, отколкото със строгости, които принадлежат на отминали векове.

ГЛАВА ШЕСТА ЗАКОН ЗА РАЗРУШЕНИЕТО

Необходимо разрушение и злостно разрушение – Бедствия и разрушения – Войни – Убийство – Жестокост – Смъртно наказание

102. НЕОБХОДИМО РАЗРУШЕНИЕ И ЗЛОСТНО РАЗРУШЕНИЕ

665. Разрушението – закон на природата ли е?

– Трябва всичко да се разруши, за да се възроди отново; защото това, което вие наричате „разрушение“, е само преобразуване, имащо за цел обновяване и подобряване на живите същества.

Значи инстинктът за разрушение е бил даден на живите същества по замисъла на Провидението?

– Божиите твари са оръдия, които Господ използва за постигане на своите цели. За да се хранят, живите същества се разрушават помежду си и това позволява да се постигнат две цели едновременно: да се поддържа равновесието във възпроизводството на живите същества, което без това би могло да стане прекомерно, и да се употребяват с полза остатъците от тяхната външна обвивка. Но винаги се разрушава само външната обвивка, а тя е спомагателна, а не главна част на мислещото същество; негова главна част е разумното начало, което е неразруσιμο и се създава в различните преобразования, които това същество претърпява.

666. Но щом разрушението е необходимо за възраждането на съществата, защо тогава природата ги дарява със средства за защита и самосъхранение?

– То е, за да не настъпи разрушението по-рано от определеното за това време. Всяко преждевременно разрушение пречи на развитието на разумното начало; затова Господ е дал на всяко същество жажда за живот и за продължаване на рода.

667. След като смъртта трябва да ни отведе в по-добър живот, защото ни освобождава от бедствията на нашия земен живот, би трябвало по-скоро да я желаем, отколкото да се страхуваме от нея. Защо човек изпитва инстинктивен ужас, който го кара да се страхува от смъртта?

– Казахме, че човек трябва да се стреми да удължи своя живот заради изпълнението на неговата задача; затова Бог му е дал инстинкт за самосъхранение и този инстинкт го поддържа в изпитанията; без това той прекалено често би се поддавал на униние. И тайнственият глас, който го кара да отхвърля смъртта, му казва, че той може да направи още нещо за своя напредък. Когато го заплашва опасност, това е предупреждение да използва дадената му от Господ отсрочка; но човек е неблагодарен и по-често благодари за това на късмета си, а не на Създателя!

668. Защо природата е поставила разрушителните сили редом с предпазващите?

– Лекарството се предписва според болестта; вече казахме, че това се прави за поддържане на равновесието и да служи за противовес.

669. Необходимостта от разрушение еднаква ли е във всички светове?

– Тя е съизмерима със състоянието на по-голяма или по-малка материалност на световите и клони към изчезване с постепенното пречистване на физическото им и моралното състояние. В световите, които са по-развити от нашия, условията за съществуване са съвсем други.

670. Сред хората на земята винаги ли ще съществува необходимост от разрушение?

– Потребността от разрушение отслабва у човека с постепенното издигане на духа над материята; затова виждате как ужасът от разрушението идва заедно с интелектуалното и нравственото развитие.

671. Какво да мислим за разрушението, надхвърлящо границите на необходимостта и безопасността; например за лова, когато неговата цел е само удоволствието от разрушаването, без каквато и да било полза?

– Преобладаване на животинското над духовната природа. Всяко разрушение, преминаващо границите на необходимостта, е нарушаване на Божия закон. Животните разрушават само от нужда; но човекът, притежаващ свободна воля, разрушава, без да има необходимост; той ще трябва да отговаря за злоупотребата с предоставената му свобода, защото по този начин той отстъпва пред лошите инстинкти.

103. БЕДСТВИЯ И РАЗРУШЕНИЯ

672. С каква цел Бог изпраща на човечеството бедствия и разрушения?

– За да го подтикне да се развива по-бързо. Нали казахме, че разрушението е необходимо за нравственото възраждане на духовете, които във всяко ново съществуване черпят за себе си нова степен на съвършенство? Трябва да се види финалът, за да може да се изхожда от него, когато се съди за постигнатото. Вие съдите за резултатите само от своята лична гледна точка и наричате това „бедствия“ заради причинения ви ущърб; но тези сътресения често са абсолютно необходими, за да се постигне по-бързо и по-добър ред на нещата, за да се постигне за няколко години това, за което биха били необходими няколко века.

673. Нима Бог не е могъл да използва за подобряване на човечеството други средства, а не бедствия и разрушения?

– Да, могъл е и Той постоянно ги използва, защото Той е дал на всеки средства за прогрес чрез познаването на добро и зло. Но самият човек не се възползува от това; така че се налага той да бъде наказан за горделивостта му и да бъде принуден да почувствува своята слабост.

Но при тези бедствия добрият човек също загива, както и извратеният; това справедливо ли е?

– Приживе човек свежда всичко до тялото си; но след смъртта той мисли по друг начин и както вече казахме: животът на тялото е мимолетен; цяло столетие от вашия свят е само миг от вечността; така че страданията, които оценявате с няколко месеца или няколко дни, са нищо; това е само урок за вас, който ще ви послужи в бъдеще. Духовете – ето истинският свят, предпоставящ всичко и надживяващ всичко; това са истинските чада Божии и обект на всички Негови грижи; телата не са нищо повече от дрехи, които те обличат, за да се появят в материалния свят. При големи бедствия, опустошаващи редиците на човечеството, става същото, което става в бойна армия, когато униформата на нейните бойци се оказва износена, разкъсана или изгубена. Генералът се грижи повече за войниците си, отколкото за техните одежди.

Но жертвите на тези бедствия все пак са жертви.

– Ако можехте да видите своя живот такъв, какъвто е, и колко незначителен е той в сравнение с Безпределността, вие бихте му придавали по-малко значение. Всички тези жертви в друго съществуване ще бъдат щедро възмездени за своите страдания, стига да умеят да ги понесат безропотно.

674. Има ли някаква полза от тези разрушения от физическа гледна точка, независимо от нещастията, които предизвикват?

– Да, те понякога променят състоянието на една или друга страна, но доброто, което следва, се усеща често едва от бъдещите поколения.

675. Тези бедствия не са ли за човека и морални из-

питания, които го сблъскват с най-мъчителната необходимост?

– Бедствията са изпитания, даващи на човека възможност да прояви своя ум, да покаже търпението и покорството си пред волята Божия. Те му помагат да развие у себе си чувството за смелост, безкористност и любов към ближния, стига да не е обхванат от егоизъм.

676. Може ли човек да отклони от себе си връхлитанията го нещастия?

– От една страна, да; но не в смисъла, в който обикновено се разбира; много нещастия са следствие от неговата непредпазливост; с придобиването на знания и опит той получава възможност да ги отклони, т.е. да ги предотврати, ако умее да намира причините им. Но сред нещастията, поразяващи човечеството, има нещастия от общ характер, постановени от Провидението и в определена степен засягащи всеки човек; на такива нещастия човек може да противопостави само смирение и покорство пред волята Божия; и още нещо: тези нещастия често се утежняват от неговото безгрижие.

104. ВОЙНИ

677. Каква е причината, подтикваща човека към война?

– Преобладаване на животинската природа над духовната и робуване на страстите. В периода на варварството народите познават само правото на силния; затова войната е за тях напълно нормално състояние. С развитието на човека тя става все по-рядка, защото той избягва причините, които я предизвикват; и когато все пак се оказва необходима, той умее да внесе в нея човечност.

678. Войната ще изчезне ли някога от лицето на земята?

– Да, когато хората разберат справедливостта и необходимостта да спазват Божия закон; тогава всички народи ще станат братя.

105. УБИЙСТВО

679. Убийството престъпление ли е и в Божиите очи?

– Да, голямо престъпление; защото този, който лишава човек от живот, прекъсва живот, предназначен за изкупление или висше назначение, и в това е цялата беда.

680. Всички убийства ли са с еднаква степен на вина?

– Ние вече казахме – Бог е справедлив; Той съди повече по намерението, а не по деянието.

681. Бог прощава ли убийството, ако то е оправдано по законен ред?

– Само необходимостта може да го извини; но ако може да запази живота си, без да посяга на живота на противника си, човек трябва да направи това.

682. Човек виновен ли е за убийствата, които извършва по време на война?

– Не, ако го заставят насила; но е виновен за извършваните от него жестокости; човечността ще му се зачете.

683. Кое е по-престъпно в Божиите очи – отцеубийството или детеубийството?

– Двете са еднакво престъпни, защото всяко престъпление е престъпление.

684. Защо при някои народи, достатъчно развити в интелектуално отношение, детеубийството е право, осветено от законодателството?

– *Интелектуалното развитие не води автоматично след себе си доброто; дух с висок интелект може да бъде зъл; това е този, който е живял много, без да става по-добър: той притежава само знание.*

106. ЖЕСТОКОСТ

685. Може ли жестокостта да се свърже по някакъв начин с инстинкта за разрушение?

– Тя е най-лошото, което има в него, защото ако разрушението понякога е необходимо, жестокостта – никога; тя винаги е следствие от порочна природа.

686. Жестокостта не е ли свързана с липса на нравствено чувство?

– Кажете, че нравственото чувство не е развито, но не казвайте, че то липсва, защото в основата си то съществува у всички хора; именно това нравствено чувство покъсно ще ги направи добри и човечни, то съществува следователно и у дивака, но присъствува у него както ароматичното начало присъствува в растението, преди още цветът му да е цъфнал.

687. Как става така, че в най-развитата цивилизация понякога се срещат жестоки като диваците същества?

– На дървото, отрупано с хубави плодове, има и изродени. Това са вълци сред овце. Духовете от нисш ранг и много изостаналите могат да се възползват сред напреднали хора с надеждата и те самите да напреднат; но ако изпитанията не са по силите им, първоначалната им природа взима надмощие.

107. СМЪРТНО НАКАЗАНИЕ

688. Смъртното наказание ще изчезне ли някога от човешкото законодателство?

– Смъртното наказание в края на краищата непременно ще изчезне и неговото отстраняване ще отбележи нов етап в прогреса на човечеството. Когато хората станат по-просветени, смъртното наказание ще бъде напълно отстранено на земята; те няма да имат вече нужда да съдят други хора. Аз говоря за времето, което все още е твърде далече от вас.

689. Законът за самосъхранение дава на човека право да се грижи за запазването на собствения си живот; не се ли ползува той именно от това право, когато премахва от обществото негов член, представляващ опасност?

– Има и други начини за предпазване от опасността, освен убийството на нейния носител. Във всички случаи за престъпника трябва да се отвори вратата на разкаянието, а не да се затваря.

690. Ако смъртното наказание може да бъде премах-

нато в цивилизованите общества, не е ли било то все пак определена необходимост в по-изостанали времена?

– „Необходимост“ – не е подходящата дума. Човек винаги смята нещо за необходимо, ако не намира нищо по-добро; с просвещаването си чрез знание той разбира по-добре кое е справедливо и кое – не, и отхвърля крайностите, допускани във времето на невежество в името на справедливостта.

691. Ограничаването на случаите на смъртно наказание признак ли е за напредък на цивилизацията?

– Нима можеш да се съмняваш в това? Нима духът ти не потръпва, когато четеш за изстребването на хора в името на справедливостта, а често и в чест на Божественото; за изтезанията, на които е подлаган осъдения и дори обвиняемия, за да се изтръгне чрез страдание признание за престъпления, които често дори не е извършвал? И ти да бе живял в онова време, и ти би намерил всичко това за напълно естествено и ако беше съдия, би произнесъл такава присъда. Ето така онова, което изглежда справедливо в една епоха, в друга е варварско. Само Божиите закони са вечни: човешките закони се променят с прогреса на човечеството; те ще се променят, докато не се окажат в хармония с божествените закони.

692. Исус е казал: „Който е убивал с меч, от меч ще загине.“ Тези думи не узаконяват и не осветяват ли възмездията по принципа „око за око, зъб за зъб“? И смъртта, налагана на убиеца, не е ли приложение на този закон?

– По-внимателно! Стрешихте смисъла на тези думи, както и смисъла на много други. „Око за око“ – това е Божията справедливост; Той е този, който я осъществява; вие всеки миг я изпитвате върху себе си, защото сте наказани за греховете в този живот или в друг. Който е причинявал страдания на ближните, ще понесе всичко онова, което е причинил на другите; такъв е смисълът на тези думи на Исус. Но не ви ли е казал той и друго: „Прощавайте на враговете си“ и нима не ви е учил да

молите Бог да ви прости, както вие самите сте простили на другите, т.е. в същата степен, в която вие сте простили; трябва добре да разберете това.

ГЛАВА СЕДМА ЗАКОН ЗА ОБЩЕСТВЕНИТЕ ВРЪЗКИ

Необходимост от обществен живот – Уединен живот.

Обет за мълчание – Семейни връзки

108. НЕОБХОДИМОСТ ОТ ОБЩЕСТВЕН ЖИВОТ

693. Общественият живот природна необходимост ли е?

– Разбира се; Бог е създал човека, за да живее той в общество. Бог е дал на човека речта и всички други способности, за да общува с други.

694. Пълното уединение противоречи ли на закона на природата?

– Да, защото хората търсят обществото инстинктивно и защото те всички трябва да съдействуват за прогреса, помагайки си взаимно.

695. Човек, търсейки обществото, само на някакво лично чувство ли се подчинява, или в това чувство има определена цел на Провидението от по-общ характер?

– Човек трябва да напредва; сам той не може това, защото няма всички способности; трябва му допир с други хора. В уединение той само затъпява и заличава.

109. УЕДИНЕН ЖИВОТ. ОБЕТ ЗА МЪЛЧАНИЕ

696. Общо правило е, че общественият живот е естествено явление, но различието и разнообразието от вкусове също е естествено. Защо тогава склонността към пълно уединение трябва да се смята достойна за осъждане, след като носи на човека удовлетворение?

– Егоистично удовлетворение. Има хора, които намират удовлетворение в това да се напиват; ти одобряваш

ли ги? На Бог не може да бъде угоден живот, който обрича човека да бъде безполезен за другите.

697. Какво да мислим за хората, живеещи в пълно затворничество, за да избегнат пагубното влияние на света?

– Двоен егоизъм.

Но ако това уединение има за цел някакво изкупление, защото налагайки си го, човек понася мъчителни лишения, то няма ли да е похвално?

– Да направим повече добро, отколкото си направил зло – ето най-доброто изкупление. Иначе, избягвайки едно зло, човек попада в друго, защото забравя закона за любовта и милосърдието.

698. Какво да мислим за онези, които бягат от света, за да се посветят на утешаването на нещастните?

– Те се извисяват, унижавайки се. Те имат двойна заслуга, защото се поставят над материалните наслади и правят добро, изпълнявайки закона на труда.

699. Какво да мислим за обета за мълчание, препоръчван от някои секти от най-дълбока древност?

– По-добре попитайте дали словото е природна способност и защо Бог я е дал на човека. Бог осъжда злоупотребата, а не използването на способностите, които Той е дарил. Обаче мълчанието е много полезно; защото в мълчание и тишина се съсредоточаващ; духът ти става по-свободен и тогава може да общува с нас; но обет за мълчание – това е глупост. Разбира се, онези, които разглеждат подобни доброволни лишения като добродетелни деяния, имат добро намерение; но те се заблуждават, защото не разбират достатъчно истинските Божии закони.

110. СЕМЕЙНИ ВРЪЗКИ

700. Защо при животните родители и деца не се разпознават, след като децата нямат повече нужда от родителско внимание?

– Животните живеят материален, а не нравствен жи-

вот. В нежността на майката към малките лежи инстинктът за съхранение на съществата, на които тя е дала живот; когато тези същества могат сами да се грижат за себе си, нейната задача е изпълнена и природата не изисква от нея повече; затова тя ги оставя, за да се заеме с новородените.

701. Някои считат, че при човека семейните връзки са само резултат от обществени нрави, а не закон на природата; какво да мислим за това?

– Човек има друга съдба, различна от тази на животните; защо непрекъснато да се стремим да го приравняваме с тях? Той освен физически потребности има и друго свойство: необходимостта от прогрес; за прогреса са необходими обществени връзки, а семейните връзки укрепват обществените; ето защо за човека семейните връзки са закон на природата! Бог е пожелал хората да се научат чрез тях на братска любов помежду си.

702. Какъв ще е за обществото резултатът от отслабване на семейните връзки?

– Изостряне на егоизма.

ГЛАВА ОСМА ЗАКОН ЗА ПРОГРЕСА

Движение на прогреса – Изродени народи – Цивилизация – Прогрес на човешкото законодателство – Влияние на спиритизма върху прогреса

111. ДВИЖЕНИЕ НА ПРОГРЕСА

703. Човек от себе си ли черпи сили, подтикващи го към прогрес, или прогресът е само продукт на определено обучение?

– Човек се развива естествено; но не всички прогресират едновременно и по еднакъв начин; тогава най-напредналите помагат за прогреса на другите в обществените контакти.

704. Нравственият прогрес винаги ли следва интелектуалния?

– Той е негово следствие, но невинаги идва веднага след него.

Как интелектуалният прогрес може да доведе до нравствен?

– Като дава възможност да се разбере доброто и злото; тогава човек може да избира. Развитието на свободата на волята следва развитието на ума и увеличава отговорността за собствените действия.

Как тогава става така, че най-просветените народи често са и най-развратени?

– Целта е пълният прогрес, но народите, както и отделните хора се приближават към него постепенно. И докато у тях не се е развило моралното чувство, те дори могат да използват ума си, за да правят зло. Нравствеността и умът са две сили, които не се уравновесяват нито бързо, нито веднага.

705. Дадено ли е на човека да спре движението на прогреса?

– Не, само понякога може да пречи.

706. Прогресът на човечеството винаги ли се извършва постъпателно и бавно?

– Има постоянен и бавен прогрес, който се осъществява по силата на нещата; но ако един народ не напредва достатъчно бързо, Господ предизвиква някое физическо или нравствено сътресение, което го преобразява.

707. Порочността на човека е голяма и не изглежда ли така, че той върви назад, а не напред, поне от нравствена гледна точка?

– Грешим; разгледай добре цялото и ще видиш, че човек върви именно напред, защото сега той е по-добър отпреди, разбира кое е зло и всеки ден преразглежда своята представа за злоупотреба. Трябва известен излишък от зло, за да се разбере необходимостта от добро и от реформи.

708. Коя е най-голямата пречка за прогреса?

– Горделивостта и егоизмът; говоря за нравствения прогрес, защото интелектуалният се извършва постоянно; на пръв поглед дори изглежда, че той удвоява активността на тези пороци, развивайки честолюбие и любов към богатството, които на свой ред подтикват човека към дейност, просвещаваща неговия дух. Ето защо всичко се оказва взаимно свързано както в нравствения, така и във физическия свят и от самото зло може да излезе добро; но такова положение на нещата е само временно; то ще се променя постепенно, когато човек започне да разбира, че извън пределите на насладите от земните блага има много по-голямо и много по-продължително щастие.

112. ИЗРОДЕНИ НАРОДИ

709. Историята ни показва много народи, които след преживени сътресения са се върнали отново към варварството; в какво се състои прогресът в този случай?

– Когато има опасност къщата ти да рухне, ти я събаряш, за да построиш по-здрава и по-удобна; но докато тя не е построена, не е възстановена, в жилището ти цари безредице, бъркотия.

Разбери и още нещо: бил си беден и си живял в барака; но ставаш богат и я напускаш, за да живееш в дворец. И тогава някой бедняк, какъвто си бил ти по-рано, заема мястото ти в бараката и е много доволен, защото по-рано не е имал и това. Знай, че духовете, възплътени сега в този изроден народ, не са същите, които са го съставяли по време на разцвета му; тези, които са живели в него по-рано и са били напреднали, са се оттеглили в по-съвършени обители и са продължили да прогресират, докато всички останали, по-малко напреднали, са заели тяхното място, което също на свой ред ще напуснат.

710. Има ли раси, които по природа са враждебни на прогреса?

– Има, но те ежедневно се унищожават физически.

И каква е бъдещата участ на душите, одухотворяващи такива раси?

– Те като всички други ще постигнат съвършенство, преминавайки през други съществувания; Бог никого не опцегява.

Значи, най-цивилизованите хора са могли да бъдат по-рано диваци и човекоядци?

– Ти самият си бил всичко това и то не един път, преди да станеш личността, която си сега.

711. Народите са колективни индивидуалности, които като индивидите преминават през детството, зрялата възраст и старостта; тази истина, потвърдена от историята, не навежда ли на мисълта, че и най-напредналите в днешно време народи ще имат своя упадък и край както античните народи?

– Народите, които живеят само с живота на тялото, тези, чието величие се базира само на груба сила и численост, се раждат, растат и умират, както и силата на отделния човек; тези, чиито егоистични закони не се връзват с прогреса на знанията и с милосърдието, умират, защото светлината прогонва тъмнината, а милосърдието убива егоизма; но и при народите, както при отделните хора, има живот на душата; и онези, чиито закони хармонират с вечния закон на Създателя, ще живеят и ще бъдат светилник за другите народи.

712. Прогресът ще обедини ли някога всички народи на земята в единна нация?

– Не, не в единна нация, това е невъзможно, защото климатичните различия пораждат разлики в нравите и потребностите на националностите; затова винаги ще им трябват закони, приспособени към тези нрави и потребности; но милосърдието не познава меридианите и не прави разлика между хората с различен цвят на кожата. Когато Божият закон стане навсякъде основа на човешкия закон, народите на дело ще осъществяват милосърдие един към друг, както и хората помежду си; тогава ще живеят щастливо и в мир, защото никой няма

да се стреми да опцети съседа си или да живее за негова сметка.

Човечеството прогресира в отделните хора, които постепенно стават по-добри и по-просветени; тогава, когато тези хора станат повече, те ще вземат връх над другите и ще ги поведат след себе си. От време на време сред тях се появяват хора, надарени с гений, които дават порива, а също така хора, имащи авторитет и власт – оръдия Божии, които карат човечеството за няколко години да измине многовековен път.

Прогресът на народите позволява да се разбере и справедливостта на превъплъщението. Добрите хора правят похвални усилия за нравственото и интелектуалното усъвършенстване на нацията; преобразената нация ще бъде по-щастлива в този свят и в другия, това е така; но по време на бавното ѝ движение през вековете хиляди индивиди умират всеки ден; каква е съдбата на всички онези, които падат по пътя? Тяхната относителна неразвитост лишава ли ги от щастие, приготвено за тези, които ще стигнат последни? Или самото им щастие е относително? Божествената справедливост не би могла да освети подобна несправедливост. В множеството съществувания правото на щастие е еднакво за всички, защото никой не остава встрани от прогреса; тези, които са живели във варварските времена, могат да се върнат отново в епохата на цивилизацията както в същия народ, така и в друг, откъдето следва, че възходящото движение засяга всички.

Системата за единичност на съществуването представя тук още една трудност. Според тази система душата се създава в мига на раждането; значи, ако един човек е по-развит от друг, то е защото Бог е създал за него по-развита душа. Но защо е тази милост? Каква е заслугата на този, който не е живял повече от другия, а понякога и по-малко, та да бъде надарен с душа с по-висока организация? Но главната трудност не е тази. Една нация за хиляда години преминава от варварство към ци-

визация. Ако хората живееха по хиляда години, може да се приеме, че за такъв интервал са имали време да прогресират; но те умират ежедневно на различна възраст; те непрекъснато се обновяват, така че всеки ден с появата на едни изчезват други. И към края на хилядолетието от най-старите обитатели не остава и следа; нацията от варварска, каквато е била, е станала цивилизована; но кой в нея е прогресирал? Индивидите ли, които са били някога варварски? Но те са мъртви. Тези, които са дошли след тях ли? Но щом душата им се създава в мига на раждането, тези души не са съществували във варварското време и тогава трябва да се допусне, че усилията, полагани за цивилизоването на един народ, имат сила не да подобряват несъвършените души, а само да подтикват Бог да създава по-съвършени.

Да сравним тази теория на прогреса с теорията, дадена от духовете. Душите, дошли в цивилизованите времена, са имали своето детство като всички други, но те вече са живели преди и идват, привлечени от средата, която им е симпатична и която се намира във взаимна връзка със сегашното им състояние; по такъв начин делата, извършени за приобщаването на някой народ към цивилизацията, имат за свое следствие не сътворяването в бъдеще на по-съвършени души, а привличането на онези, които са прогресирали, независимо дали са живели в същия народ във времето на варварство или са дошли тук отнякъде другаде. В това е ключът към загадката на целия човешки прогрес; когато всички народи достигнат еднакво ниво на развитие на чувството за добро, Земята ще стане място за среща само на добри духове, които ще живеят заедно в братски съюз, а злите, които тук ще са неуместни и поради това – отхвърляни, ще си търсят подходяща среда в нисшите светове, докато не станат достойни да дойдат в нашия преобразен свят. Вулгарната теория има и това следствие, че работата за общественото добруване носи полза само на сегашните

и бъдещите поколения; тя се оказва напълно безплодна за миналите поколения, чиято грешка е, че са дошли твърде рано и са станали това, което са могли, обременени от варварските си деяния. А според учението на духовете следващите постижения са еднакво полезни и за тези поколения, които се раждат отново в по-добри условия и могат по такъв начин да се усъвършенствуват в огнището на културата.

113. ЦИВИЛИЗАЦИЯ

713. Цивилизацията прогрес ли е, или както предполагат някои философи, е упадък на човечеството?

– Непълен прогрес; човек не прави рязък преход от детство към зряла възраст.

Разумно ли е да се осъжда цивилизацията?

– Осъждайте по-добре тези, които злоупотребяват с нея, а не делото Божие.

714. Цивилизацията ще се пречисти ли някога дотолкова, че породеното от нея зло да изчезне?

– Да, когато нравствеността бъде толкова развита, колкото и умът. Плодът не може да дойде преди цвета.

715. Защо цивилизацията не създава веднага благо, което би могла да създаде?

– Защото хората все още не са готови нито да разполагат с това благо, нито да го постигнат.

Не става ли така, защото цивилизацията, създавайки нови потребности, възбужда нови страсти?

– Да, и защото всички способности на духа не прогресират едновременно; за всичко трябва време. Не можете да очаквате съвършени резултати от непълна цивилизация.

716. По какви признаци можем да познаем пълната цивилизация?

– Ще я познаете по нравственото развитие; вие смятате, че сте отишли далеч, защото сте направили велики открития и чудесни изобретения; защото вашите жилища и дрехи са по-добри от тези на диваците; но вие ще

имате право да се наричате цивилизовани едва когато изгоните от вашето общество позорните пороци и когато започнете да живеете като братя, претворявайки на дело християнското милосърдие; но докато това не стане, вие ще бъдете просто просветени народи, които се намират в първия стадий на цивилизацията.

Цивилизацията, както всичко останало, има своите степени. Негълната цивилизация е преходно състояние, пораждащо свои специфични проблеми, непознати за първобитното състояние; но въпреки това тя е необходима степен от обществения прогрес, носещ в себе си лекарството против поражданото от него зло. С усъвършенствуването си цивилизацията отстранява някои от породените от нея злини – тези, които изчезват с нравствения прогрес.

От два народа, достигнали горното стъпало в стълбата на общественото развитие, цивилизован в истинския смисъл на думата може да се нарече само този, в който има най-малко егоизъм, скъперничество и гордост; при който навиците са повече интелектуални и нравствени, отколкото материални; при който умът може да се развива с най-голяма свобода; при който има все повече доброта, добра воля, взаимно доброжелателство и великодушие; при който кастовите и родови предразсъдъци са най-малко вкоренени, защото тези предразсъдъци са несъвместими с истинската любов към ближния; при който законите не осветяват никакви привилегии и са еднакви както за първия, така и за последния гражданин; при който справедливостта се осъществява с най-малко пристрастие; при който човешкият живот, вярванията на човека и неговите мнения се уважават най-много; където е най-малък броят на нещастните и където, накрая, всеки човек на добрата воля винаги е сигурен, че няма да се лишава от необходимото.

114. ПРОГРЕС НА ЧОВЕШКОТО ЗАКОНОДАТЕЛСТВО

717. Би ли могло обществото да се управлява само от естествените закони без помощта на човешките?

– Да, би могло; ако тези закони се разбираха по-добре и ако хората имаха желание да ги спазват, те биха били достатъчни; но обществото си има своите изисквания и са му нужни свои закони.

718. Каква е причината за неустойчивостта на човешките закони?

– Във времената на варварство законите се създават от силните и те ги правят за своя изгода. Наистина е необходимо те да се видоизменят, когато хората започнат по-добре да разбират справедливостта. Човешките закони стават по-устойчиви с приближаването до истинската справедливост, т.е. когато се оказват създадени в интерес на всички и на всеки и се отъждествяват с естествените закони.

719. Суровостта на наказателните закони не е ли необходимост при сегашното състояние на обществото?

– Извратеното общество се нуждае определено от по-сурови закони; за съжаление, тези закони се стремят да накажат злото, когато то е направено, а не да пресушат извора на злото. Само възпитанието може да преобрази хората; тогава те няма да имат нужда от толкова сурови закони.

720. Как човекът ще стигне до преобразуване на законите си?

– Това идва от само себе си, по силата на нещата и от влиянието на добрите хора, водещи човечеството по пътя на прогреса. Много от законите човек вече е преобразувал и още много ще преобразува впоследствие. Почакай!

115. ВЛИЯНИЕ НА СПИРИТИЗМА ВЪРХУ ПРОГРЕСА

721. Спиритизмът ще стане ли общоприета вяра, или ще си остане достойние на малко хора?

– Той, разбира се, ще стане общоприета вяра и с това ще отбележи нова епоха в развитието на човечеството, защото е в самата природа на нещата и защото е дошло време да заеме мястото си в човешките знания; обаче му предстои да издържи голяма борба. Тази борба ще бъде ожесточена и ще се наложи да се води не толкова с убежденията на хората, колкото с тяхната корист, защото не бива да крием, че има хора, заинтересовани от неговото поражение – едни от самолюбие, други по напълно материални причини; но тъй като неговите противници все пак ще се окажат изолирани, те просто ще бъдат принудени да мислят като всички от страх да не изглеждат смешни.

Идеите се преобразуват с времето, а не веднага и изведнъж; те отслабват от поколение на поколение и в края на краищата постепенно изчезват заедно с тези, които са ги поддържали и които се заменят с други индивиди, изповядващи други принципи, както това става с политическите идеи. Или погледнете езичеството: днес определено няма никой, който да изповядва религиозните идеи на онези времена; обаче дори много векове след настъпването на християнската ера те оставят следи, които могат да бъдат изтрети само от пълното обновяване на расите. Така ще стане и със спиритизма; той постига големи успехи, но още у две-три поколения ще има микроби на неверието, които само времето може да разсее. Във всеки случай неговото движение ще бъде по-стремително от движението на християнството, защото именно християнството му открива пътя и той се опира на него. Християнството е трябвало да разрушава; спиритизмът трябва да строи.

722. По какъв начин спиритизмът може да съдейства на прогреса?

– Разрушавайки материализма, който е една от язвите на обществото, той разкрива на хората къде са истинските им интереси. Тъй като бъдещият живот не е скрит под покрива на съмнението, човек разбира, че може да

осигури своето бъдеще чрез настоящето си. Разрушавайки сектовите, кастовите и расовите предразсъдъци, спиритизмът учи хората на голяма солидарност, която трябва да ги обедини като братя.

723. Има ли основания да се опасяваме, че спиритизмът няма да може да възтържествува над лекомислието на хората и тяхната привързаност към материалните неща?

– Да се предполага, че някаква причина може да преобрази хората като по чудо, значи да не ги познаваме добре. Идеите се видоизменят в зависимост от индивидуалността и трябва поколения, за да се заличат напълно следите от старите навици. Следователно, преобразуването може да се осъществи едва след време, постепенно, крачка по крачка; пред всяко поколение се разкъсва едва една част от покрива; и само спиритизмът ще разкъса този покрив окончателно; но засега при всеки отделен човек той ще поправи един от неговите недостатъци и колкото и скромен да е един такъв резултат, той все пак ще се окаже за него голямо добро, защото тази първа крачка ще улесни всички следващи.

724. Защо в отминалите епохи духовете не са учили на това, на което учат сега?

– Вие не учите децата на това, на което учите възрастните, и не давате на новороденото храна, която то не би могло да смеле. Всяко нещо с времето си. Духовете и по-рано са преподавали много неща, които хората не са разбрали или които са изопачили, но които могат да се разберат сега. Със своето учение, макар и непълно, те са подготвили почвата за посева, който днес ще даде плодове.

725. След като спиритизмът трябва да доведе до прогрес на човечеството, защо духовете не се стремят да ускорят този прогрес чрез толкова всеобщи и явни прояви, че да убедят и най-отявлените скептици?

– Вие искате чудеса; но Бог ги хвърля в излишък в краката ви и въпреки това сред вас все още има хора, които Го отричат. Нима самият Христос е убедил своите

съвременници с чудесата, които е извършил? Нима днес не виждате как хората отричат най-явни факти, ставащи пред очите им? Нима сред тях няма такива, които казват, че не биха повярвали, дори и да видят? Не, не с помощта на чудеса Господ иска да оправи хората; в Своята доброта Той иска да им остави цялата заслуга, като сами се убедят чрез разума.

ГЛАВА ДЕВЕТА ЗАКОН ЗА РАВЕНСТВОТО

Естествено равенство – Неравенство на способностите – Обществено неравенство – Неравенство по богатство – Изпитание чрез богатство и бедност – Равенство на правата на мъже и жени – Равенство пред гроба

116. ЕСТЕСТВЕНО РАВЕНСТВО

726. Равни ли са всички хора пред Бога?

– Да, всички се стремят към една цел и Бог е направил Своите закони за всички. Вие често казвате: „Слънцето свети за всички“, и казвате истина, много по-голяма и всеобща, отколкото мислите.

Всички хора се подчиняват на едни и същи закони на природата; всички се раждат еднакво способни, изложени са на едни и същи болки, тялото на богатата се разрушава също като тялото на бедняка. Значи Бог не е дал на нито един човек естествено превъзходство нито в раждането, нито в смъртта; всички са равни пред Него.

117. НЕРАВЕНСТВО НА СПОСОБНОСТИТЕ

727. Защо Бог не е дал еднакви способности на всички хора?

– Бог е създал всички духове равни, но всеки от тях е живял повече или по-малко от другите и следователно, е придобил повече или по-малко; разликата е кой от тях на каква степен от съществуването се намира, а така

също във волята на всеки един, която прави един или друг избор; отгук някои се усъвършенствуват по-бързо и това им дава различни способности. Многообразието и смесването на способностите е необходимо, за да може всеки да съдействува на плановете на Провидението в рамките на развитието на своите физически и интелектуални сили; това, което един не прави, го прави друг; по такъв начин всеки има своята полезна роля. Освен това, всички светове са солидарни помежду си и трябва обитателите на висшите светове, създадени в по-голямата си част преди вашия, да дойдат да живеят сред вас, за да ви служат за пример.

728. Преминавайки от висш в нисш свят, духът запазва ли в пълна степен придобитите си способности?

– Да, ние вече казахме, че духът, който се е развивал, не губи постигнатото; в своето невъпълтено състояние той може да си избере по-груба обвивка или по-несигурно положение от това, което е имал по-рано, но всичко се прави винаги, за да му послужи за урок и да съдействува за по-нататъшното му усъвършенствуване.

118. ОБЩЕСТВЕНО НЕРАВЕНСТВО

729. Неравенството в социалните условия закон на природата ли е?

– Не, то е създадено от човека, а не от Бога.

Ще изчезне ли някога това неравенство?

– Вечни са само Божиите закони. Нима не виждаш как то постепенно изчезва от ден на ден? Това неравенство ще изчезне напълно заедно с господството на горделивостта и егоизма; ще остане само неравенство в заслугите. Ще дойде ден, когато членовете на голямото семейство на Божиите деца ще престанат да се гледат с мисълта, чия кръв е „по-чиста“; само духът е по-чист или по-малко чист и това не зависи от общественото положение.

730. Какво да мислим за тези, които злоупотребяват с

превъзходството на своето обществено положение, за да потискат слабия за своя изгода?

– Такива заслужават анатема. Тежко им! Те на свой ред ще станат жертви на потисничество: при следващото си възпълнение те ще понесат всичко онова, което другите са понесли от тях.

119. НЕРАВЕНСТВО ПО БОГАТСТВО

731. Неравенството по богатство няма ли своите основания в неравенството на способностите?

– И да, и не; а хитростта и кражбата, какво ще кажеш за тях?

Наследеното богатство все пак не е плод на лоши страсти.

– Какво знаеш за това? Качи се при извора и тогава ще видиш дали е чист. Сигурен ли си, че по своята същност то не е плод на грабеж и несправедливост? Но дори да не говорим за произхода, който може да се окаже лош, мислиш ли, че жаждата да притежаваш имущество, дори то да е спечелено по най-добрия начин, и тайните желания, които човек изпитва, за да влезе във владение на това имущество колкото се може по-рано, са похвални чувства? А Бог съди именно за това и аз те уверявам, че Неговият съд е по-строг от човешкия.

732. Ако някое състояние е спечелено по нечестен начин, тези, които го наследяват по-късно, отговорни ли са?

– Те, вероятно, не са отговорни за злото, извършено от други, още повече че могат и да не знаят за него; но знай, че много често състоянието се дава на човека само за да му се предостави възможност да поправи несправедливост. Ако той разбира това, добре! Ако той го прави от името на извършилия несправедливостта, това ще се зачете и на двамата, защото много често наследникът бива подтикван да направи това от самия бивш собственик.

733. Човек може, без да нарушава закона, да се раз-

порежда с имуществото си повече или по-малко справедливо. Отговорен ли е той след смъртта си за начина, по който се е разпоредил с него?

– Във всяко действие се съдържат неговите плодове; плодовете на добрите действия са сладки; а на всички останали – винаги горчиви, винаги, разберете това.

734. Пълно равенство по богатство възможно ли е и съществувало ли е някога?

– Не, то е невъзможно. Разликата в способностите и характерите пречи за това.

Има обаче хора, които смятат, че в това е спасението от всички обществени злини; какво мислите за това?

– Това са или догматици, или завистливи честолюбци; те не разбират, че бленуваното от тях равенство би се нарушило веднага по силата на нещата. Воювайте с егоизма, именно той е вашата обществена язва, и не гонете химери.

735. След като равенството по богатство е невъзможно, така ли стоят нещата и с благосъстоянието?

– Не, благосъстоянието е относително и всеки би могъл да се възползува от него, ако хората наистина се разбираха взаимно; защото истинското благосъстояние се състои в това да използваш времето си по свое усмотрение, а не в това да се занимаваш с неща, към които нямаш вкус; и тъй като всеки има различни наклонности, нито една полезна дейност не би останала неизгълтана. Равновесие има във всичко и само човекът иска да го наруши.

736. Има хора, изпадащи в бедност и мизерия по своя вина; може ли обществото да не отговаря за това?

– Не, не може; ние вече говорихме за това; то често е първопричината за подобни грешки; и нима то не е длъжно да контролира нравственото възпитание на своите членове? Именно лошото възпитание често извращава съжденията, вместо да потиска порочните наклонности.

120. ИЗПИТАНИЕ ЧРЕЗ БОГАТСТВО И БЕДНОСТ

737. Защо Бог е дал на едни богатство и власт, а на други – мизерия?

– За да изпита всеки различно. Впрочем, на вас ви е известно, че самите духове са си избрали такива изпитания, а понякога те се дават и по силата на самия ред на нещата.

738. Кое от двете изпитания е по-страшно за човека: изпитанието чрез нещастие и нищета или изпитанието чрез състояние и успех?

– Те са еднакво страшни за него. Нищетата предизвиква роптаене срещу Провидението, богатството подстрекава за всевъзможни излишества.

739. След като за богатия има повече съблазни, няма ли той и повече средства да прави добро?

– Именно това той невинаги прави; става егоистичен, надменен и ненаситен; потребностите му се увеличават заедно с богатството и той си мисли, че все нещо не му достига.

121. РАВЕНСТВО НА ПРАВАТА НА МЪЖЕ И ЖЕНИ

740. Мъжът и жената равни ли са пред Бога и еднакви ли са техните права?

– Нима Бог не е дал и на двамата разбиране за добро и зло и способността за развитие?

741. Защо жената е физически по-слаба от мъжа?

– Това е свързано с нейното предназначение. Мъжът върши тежка работа като по-силен; жената – по-малко тежка, и двамата си помагат да понесат изпитанията на този живот, изгълнени с горчивина.

742. Но физическата слабост не поставя ли по естествен начин жената в зависимост от мъжа?

– Бог е дал на някои сила, за да защитават слабия, а не за да го потискат.

743. Задълженията, за които жената е предназначена

на от природата, толкова ли са важни, колкото задълженията на мъжа?

– Да, дори са по-важни; защото именно тя му дава първите представи за живота.

744. Тъй като хората са равни пред Божия закон, трябва ли те да бъдат равни и пред човешкия?

– Това е първото правило на справедливостта: „Не правете на другите това, което не бихте искали за самите себе си.“

Излиза, че всяко законодателство, за да бъде напълно справедливо, трябва да освети равенство на правата на мъжа и жената.

– На правата – да; на задълженията – не; трябва всеки да се занимава със своята работа; нека мъжът да се занимава с външната страна, а жената – с вътрешната, всеки според наклонностите си. Човешкият закон, за да бъде справедлив, трябва да освети равенството на правата на мъжа и жената; всяка привилегия, давана на единия, е против справедливостта. Освобождаването на жената върви с прогреса на цивилизацията; нейното поробване върви ръка за ръка с варварството. Половете съществуват само по силата на физическата организация; тъй като духовете могат да приемат единия или другия пол, между тях няма никаква разлика в това отношение и следователно те трябва да се ползват с еднакви права.

122. РАВЕНСТВО ПРЕД ГРОБА

745. Откъде идва желанието да увековечим паметта за себе си чрез надгробни съоръжения?

– Последното деяние на горделивостта.

Но разкопът на надгробните паметници не е ли често дело на роднините, които искат да почетат паметта на покойния, а не на самия покойник?

– Горделивост на роднините, които искат да прославят самите себе си. О, да! Такива демонстрации далеч невинаги се правят заради самия починал: най-често

това става от самолюбие и за да се демонстрира богатство. Мислиш ли, че споменът за близкия в сърцето на бедняка е по-кратък само защото той може да сложи на гроба само цвете? Мислиш ли, че мраморът спасява от забравата онзи, който е бил безполезен приживе?

746. Напълно ли порицавате пищното погребение?

– Не, когато то изразява почит към паметта на добър човек, то е справедливо и служи като добър пример.

ГЛАВА ДЕСЕТА ЗАКОН ЗА СВОБОДАТА

*Естествена свобода – Робство – Свобода на мисленето
– Свобода на съвестта – Свобода на волята – Съдба,
участ, неизбежност – Знание за бъдещето*

123. ЕСТЕСТВЕНА СВОБОДА

747. Има ли някъде по света места, където човек би могъл да си помисли, че има пълна свобода?

– Не, защото вие всички се нуждаете един от друг – и малките, и големите.

748. Какво би било състоянието, в което човек би могъл да се ползува от пълна свобода?

– Състоянието на отшелник в пустинята. Ако двама души се окажат заедно, те трябва да уважават взаимно правата си и следователно нямат вече пълна свобода.

749. Задължението да уважава правото на другия отнема ли на човека правото да принадлежи на самия себе си?

– Ни най-малко, защото това е право, дадено му от самата природа.

124. РОБСТВО

750. Има ли хора, които от самата природа, така да се каже, са предназначени да бъдат собственост на други хора?

– Всяко пълно подчинение от един човек на друг е против Божия закон. Робството е злоупотреба със сила; то ще изчезне с настъпването на прогреса, както малко по малко изчезват всички злоупотреби.

751. Естественото неравенство на наклонностите не поставя ли някои човешки раси в зависимост от по-разумните раси?

– Да, за да ги извиси, а не за да ги оскоти още повече. Хората твърде дълго са разглеждали някои човешки раси просто като работни животни, които имат ръце, и са повярвали, че имат правото да ги продават като добитък. Те предполагат, че самите са с по-чиста кръв; глупци, които не виждат нищо, освен материя! Не кръвта може да бъде повече или по-малко чиста, а само духът!

125. СВОБОДА НА МИСЛЕНЕТО

752. Има ли у човека нещо неподвластно на каквато и да е принуда и в какво той се ползува от пълна свобода?

– В мисълта си човек се ползува с неограничена свобода, защото тя не познава прегради. Може да се спре изразяването Т, но тя не може да бъде унищожена.

753. Отговаря ли човек за мисълта си?

– Той отговаря за нея пред Бог; тъй като само Бог може да я знае, Той в справедливостта си я осъжда или прощава.

126. СВОБОДА НА СЪВЕСТИТА

754. Какъв е резултатът от сковаването на свободата на съвестта?

– Да се принуждават хората да действуват в противоречие с това, което мислят, означава да се превръщат те в лицемери. Свободата на съвестта е един от признаците на истинската цивилизация и прогрес.

755. Всяка вяра ли заслужава уважение, дори когато е известно, че е лъжлива?

– Всяка вяра заслужава уважение, ако е искрена и подтиква човека да прави добро. Вярата, която заслужава порицание, е тази, която води към зло.

756. Допустимо ли е да се порочи вярата на този, който не мисли като нас?

– Това значи да нямаш милосърдие и да посягаш на свободата на мисълта.

757. Означава ли посегателство върху свободата на съвестта, ако поставяш спънки на вярвания, които със своя характер могат да разбунят обществото?

– Могат да се пресекат действията, но дълбоката съкровена вяра е недостъпна за външни посегателства.

758. Трябва ли от уважение към свободата на съвестта да се позволи разпространяването на вредни учения или може, без да се нарушава тази свобода, да се стремим да върнем към истината тези, които са били отклонени от нея с лъжливи принципи?

– Определено може и дори трябва; но по примера на Христос учете с мекота и убеждение, а не със сила, в противен случай това ще бъде по-лошо от вярата на този, когото искате да убедите. Ако има нещо, което може да бъде налагано, това е доброто и братството между хората; но ние не смятаме, че насилието е средство за тяхното постигане; убедеността не се налага.

759. Тъй като всички учения претендират да бъдат единствен израз на истината, по какви признаци може да се познае онова от тях, което действително има право да се смята за такова?

– Това ще бъде учението, което формира най-много хора на доброто и най-малко лицемери, т.е. претворява закона за любовта и милосърдието в най-голямата му чистота и в най-широкото му приложение. По този признак ще разберете дали някое учение е добро, защото всяко учение, което би довело до утвърждаване на разединяването и установяването на разграничение между децата Божии, може да бъде само лъжливо и вредно.

127. СВОБОДА НА ВОЛЯТА

760. Свободен ли е човек в своите действия?

– Тъй като той има свобода на мисълта, има и свобода на действието. На началния етап от живота на човека свободата практически е равна на нула; тя се развива и променя своята насоченост заедно със способностите на човека. Тъй като у детето мислите се намират във връзка с потребностите на неговата възраст, то насочва свободата на волята си към неща, които са му необходими.

761. Инстинктивното предразположение към извършване на едни или други действия, привнесено от духа при раждането на човека, не е ли пречка за реализиране свободата на волята?

– Инстинктивното предразположение на човека към някакви действия е предразположение на неговия дух, което той е имал преди това възплъщение; в зависимост от степента му на развитие, това предразположение може да го подтикне към извършване на осъдителни действия и в това той ще бъде подпомаган от духове с подобни настроения; но все пак не съществува непреодолимо възвличане в злото, когато има воля за съпротива. Спомнете си, че да искаш – значи да можеш.

762. Физическият строеж на човека оказва ли някакво влияние върху постъпките му в живота? И ако да, това не накърнява ли свободата на волята?

– Разбира се, духът изпитва влиянието на материята, която може да пречи на изявите му; ето защо в световете, където телата са по-малко материални, отколкото на Земята, неговите способности се проявяват с по-голяма свобода, но оръжието не дава самата способност. Тук въпрочем трябва да се различават нравствените способности от умствените; и ако човек има потребност да убива, то безспорно е, че тя е притежание на духа, а не на органите му. Този, който унищожава в себе си мисълта, за да се занимава само с материята, се приравнява сам с животните и дори по-лошо, защото той не мис-

ли вече как да се предпази от злото и в това е неговата вина, защото постъпва така по силата на собствената си воля.

763. Нарушаването на способностите не липшава ли човека от свобода на волята?

– Този, чийто ум по някаква причина е объркан, вече не е стопанин на мисълта си и от този миг не притежава свобода. Това нарушение често е наказание за духа, който в предишния си живот е могъл да бъде суетен и надут и поради това е могъл да даде лопо приложение на способностите си. Затова сега може да се е родил в тялото на идиот, както деспотът може да се окаже в тялото на роб, а скъперникът – да одушеви обвивката на просяк; при това духът страда от такава принуда, която той напълно осъзнава; ето в това се състои действието на материята.

764. Нарушаването на умствените способности, предизвикано от пиянство, извинява ли осъдителните деяния?

– Не, защото пияницата доброволно се липшава от разум, за да задоволи скотските си страсти: вместо една вина, той има две.

765. Коя способност преобладава у човека в диво състояние – инстинктът или свободата на волята?

– Инстинктът; това обаче не му пречи да постъпва понякога с пълна свобода; но и той като детето нагажда тази свобода към нуждите си и тя се развива заедно с ума; следователно, ако си по-просветен от дивака, ти си и по-отговорен от него за това, което вършиш.

766. Положението, което човек заема в обществото, не е ли понякога пречка за пълната свобода на действията?

– Светът, разбира се, си има своите изисквания; но Господ е справедлив: Той всичко взима предвид и ви оставя отговорността за онези малко усилия, които вие полагате за преодоляване на пречките.

128. СЪДБА, УЧАСТ, НЕИЗБЕЖНОСТ

767. Има ли съдба, неизбежност в събитията от живота в този смисъл, който обикновено се приписва на тази дума, т.е. всички събития ли са предопределени и какво в такъв случай остава от свободата на волята?

– Съдбата се състои само в избора, който духът е направил, възплъщавайки се в едно или друго тяло, защото в зависимост от този свой избор той ще трябва да издържи на едни или други изпитания. Избирайки си изпитания, той си създава нова съдба, а тя е следствие от положението, в което той се намира; говоря за физическите изпитания, тъй като що се отнася до нравствените изпитания и изкупения, духът, запазвайки свободата на волята си по отношение на доброто и злото, е свободен винаги да се поддаде на съблазните или да им устои. Виждайки, че той отслабва, някой добър дух може да му се притече на помощ, но не може да му влияе така, че да подчини волята му на себе си. Лопият, т.е. нисшият дух, показвайки му и по всякакъв начин преувеличавайки пред него физическата опасност, може да го извади от равновесие и да го изплаши; но волята на възпътения дух все едно остава свободна от каквито и да било окови.

768. Има хора, които съдбата като че ли преследва, независимо от това как постъпват; не е ли съдбата причина за техните нещастия?

– Може би това са същите изпитания, на които те трябва да се изложат и които сами са си избрали; но вие пак приписвате на съдбата това, което е просто следствие от вашата собствена грешка. Старай се в нещастията, които те преследват, съвестта ти да е чиста и това ще е половината от твоето утешение.

769. Някои хора избягват една смъртна опасност, като че ли само за да попаднат на друга; изглежда, те не могат да избягнат смъртта. Няма ли в това някаква неизбежност?

– Неизбежен в истинския смисъл на думата е само мигът на смъртта; и когато този миг дойде, дали той ще

настъпи по един начин или друг – все едно, вие не можете да го избегнете.

Значи каквато и опасност да ни заплашва, няма да умрем, ако нашият час не е дошъл?

– Не, няма да загинеш, ако твоят час не е дошъл, и ти имаш хиляди примери за това; но когато е дошло времето да си отидеш, нищо не може да те предпази. На Бог му е предварително известно с какъв вид смърт ти ще си отидеш оттук и често твоят дух също знае това, тъй като то му се открива, когато той избира един или друг живот.

770. Неизбежността на смъртния час означава ли, че предпазните мерки, които човек взима, за да я избегне, са безполезни?

– Не, защото предпазните мерки, които взимате, са ви подсказани с цел да избегнете заплашващата ви смърт; те са едно от средствата тя да не дойде при вас, ако часът не е ударил.

771. Тогава с каква цел Провидението ни кара да се излагаме на опасности, които не трябва да имат последици?

– Когато животът ти се излага на опасност, това е предупреждение, което ти самият си искал, за да избегнеш опасността и да станеш по-добър. Когато се изплъзнеш от гибел и все още се намиращ под влияние на опасността, ти повече или по-малко интензивно, в зависимост от силата на въздействие на добрите духове, мислиш да станеш по-добър, отколкото си бил. Ако смъртта на лопшия дух ставаше внезапно (казвам „лопшия“, подразбирайки лопшото, което се съдържа в него), то преди това да се случи, ти, без да подозираш, би си мислил, че винаги можеш да избегнеш останалите опасности и както преди би давал израз на своите страсти. Чрез опасностите, на които се излагате, Господ ви напомня за вашата слабост и за преходността на вашето съществуване. Ако се изучи задълбочено причината и характера на опасността, ще се види, че тя най-често е следствие от наказанието

за извършена грешка или за пренебрегване на ваше задължение. Така Бог ви напомня за необходимостта да се върнете в самите себе си и да се заемете със самоусъвършенстване.

772. Духът знае ли предварително от каква смърт ще умре?

– Той знае, че начинът на живот, който си е избрал, го излага на опасността да умре по някакъв напълно определен начин; но той знае също каква борба ще му се наложи да води, за да избегне тези опасности, и че ако Бог позволи, той няма да падне в тази борба.

773. Има хора, които се излагат на опасностите с увереността, че техният час още не е дошъл; подобна доверчивост има ли някакво основание?

– Много често човек има предчувствие за своя край, както може да има предчувствие, че още няма да умре. Това предчувствие идва у него от духовете-защитници, които искат да го предупредят да бъде готов да си отиде или искат да подкрепят смелостта му в минутите, когато тя му е най-нужна. То може да идва също и по интуиция, която засяга всичко, свързано с избраното от него съществуване или с мисията, която той знае, че трябва да изгълни.

774. От какво е предизвикано обстоятелството, че тези, които предчувствуват смъртта си, обикновено се страхуват от нея по-малко от останалите?

– От смъртта се страхува човекът, а не духът; този, който я предчувствува, мисли по-скоро като дух, а не като човек: той разбира, че тя му носи освобождение, и чака.

775. След като смъртта не може да се избегне, когато дойде времето, отнася ли се същото и за всички останали събития в нашия живот?

– Всичко това много често е твърде незначително, за да можем да ви предупреждаваме, но понякога ние ви помагаме да ги избегнете, насочвайки мисълта ви, защото ние не обичаме материалното страдание; но това

няма особено значение за живота, който сте избрали. Истинската неизбежност е в часа, в който вие трябва да се появите тук или да си отидете.

Има ли събития, които неизбежно трябва да се случат и които волята на духа не би могла да предотврати?

– Да, но в състояние на дух ти си ги видял и предчувствувал, когато си правел своя избор. Обаче не вярвай, че всичко, което се случва, „ти е било писано“, както вие казвате; събитието често е следствие от това, което ти си направил по собствена воля, и ако ти не би го направил, събитието не би станало. Изгорил си си пръста – е, и какво? Това е следствие от твоята непредпазливост и свойство на материята; само големите страдания, важните събития, които могат да окажат влияние на нравствеността, са предвидени от Бог, защото те са полезни за твоето пречистване и просветление.

776. Може ли човек със своята воля и действия да направи така, че събитията, които трябва да станат, да не станат, и обратното?

– Може, ако това привидно отклонение влиза в живота, който той преди това си е избрал. Освен това може, за да твори добро, както и трябва да бъде, и тъй като това е единственият смисъл на живота, той може да пречи на злото, особено на онова, което би могло да съдействува за още по-голямо зло.

777. Човек, който убива, знае ли при избора на това съществуване, че ще стане убиец?

– Не, той знае само, че щом избира живот в борба, за него съществува вероятност да убие някого от себеподобните, но не знае ще го направи ли, защото почти винаги размишлява преди извършване на престъплението; а този, който размишлява за постъпката си, винаги може да я извърши или да не я извърши. Ако духът знаеше предварително, че като човек ще трябва да извърши убийство, това би означавало, че той е предопределен за него предварително. Трябва да знаете, че никой не е предопределен да извърши престъпление и че

всяко престъпление, както и всяко друго действие, винаги е израз на волята и на свободата на тази воля.

Вие обаче винаги бъркате две твърде различни неща: материалните събития от живота и деянията от нравствения живот. Ако някога има неизбежност, тя е в материалните събития, причината за които е извън вас и които не зависят от вашата воля. Що се отнася до деянията от нравствено естество, те идват от самия човек, който винаги има свободата на избора; следователно за неговите постъпки никога няма неизбежност.

778. Има хора, при които нищо не се получава и които сякаш са преследвани от зла участ във всички начинания; това може ли да се нарече неизбежност?

– Това действително е неизбежност, ако искаш така да го наречеш; но тя е свързана с избора на вида съществуване, защото тези лица са пожелали като изпитание живот, пълен с изпитания, за да упражнят своето търпение и смирение. Но не мисли, че тази неизбежност е абсолютна; тя често е резултат от това, че хората са тръгнали по погрешен път, и въобще не е свързана с ума и наклонностите им. Който иска да премине река с плуване, а не умее да плува, има много шансове да потъне; по същия начин стоят нещата и с повечето събития от живота. Ако човек се заема само с това, което отговаря на възможностите и уменията му, той почти винаги постига успех; погубват го собственото му самолюбие и суетност, които го карат да се отклони от пътя си и да задоволи определени страсти. Той не успява и в това е грешката му; но вместо да поеме вината върху себе си, той предпочита да обвинява своята съдба. Така един човек би бил прекрасен работник и честно би изкарвал прехраната си, но той предпочита да стане лош поет и да умре от глад. Място би имало за всички, ако всеки умееше да заеме именно своето място.

779. Към някои хора съдбата е враждебна, но към други тя е благосклонна и те успяват във всичко; от какво е предизвикано това?

– То става често, защото те умеят добре да се справят с всяко нещо; но може да бъде и своеобразно изпитание; успехът ги опиянява, те се доверяват на съдбата си и по-късно много често плащат за тези успехи с жестоки несгоди, които при известна доза предпазливост са могли своевременно да избегнат.

780. Как да обясним успеха, който съпътствува някого при обстоятелства, в които нито волята, нито умът играят някаква роля: при игра например?

– Някои духове предварително са си избрали определен вид удоволствие; успехът, който ги съпътствува, е само изкушение. Този, който печели като човек, губи като дух: всичко това е изпитание за неговата горделивост и скъперничество.

781. Да не би и самата съдба, която изглежда се разпорежда с материалната ни участ, да е следствие от свободата на нашата воля?

– Ти сам си избрал изпитанието: колкото по-голямо е то, колкото по-добре го издържиш, толкова повече ще се извисиш. Тези, които прекарват живота си в изобилие и човешко щастие, са страхливи духове, застинали в своето развитие. Броят на нещастните в този свят значително превишава броя на щастливите, защото по-голямата част от духовете търсят изпитания, които биха били за тях плодотворни. Те много добре виждат безсмислието на вашите почести и наслади. Впрочем, животът действително е най-щастлив в постоянно движение, в постоянно напрежение, а не просто при липса на болка.

129. ЗНАНИЕ ЗА БЪДЕЩЕТО

782. Може ли бъдещето да бъде разкрито на човек?

– По принцип бъдещето е скрито от него и само в редки и изключителни случаи Господ позволява на човека да го научи.

783. С каква цел бъдещето е скрито от човека?

– Ако човек знаеше бъдещето, той би пренебрегнал настоящето и не би действувал със същата свобода, за-

щото би го подчинила мисълта, че ако нещо трябва да стане, той не трябва да се грижи за това, или пък той би се стремил да пречи, за да не стане то. Бог не е пожелал да бъде така; Той е пожелал всеки да може да съдействува за онова, което трябва да се случи, дори и човек да би искал да му противодействува; по същия начин и ти самият, без да подозираш, подготвяш събитията, които ще станат в твоя по-нататъшен живот.

ГЛАВА ЕДИНАДЕСЕТА ЗАКОН ЗА СПРАВЕДЛИВОСТТА, ЛЮБОВТА И МИЛОСЪРДИЕТО

Справедливост и естествени права – Право на собственост. Кражба – Милосърдие и любов към ближния

130. СПРАВЕДЛИВОСТ И ЕСТЕСТВЕНИ ПРАВА

784. Чувството за справедливост в самата природа на нещата ли се намира, или е резултат от придобити идеи?

– То е толкова в природата, че сама по себе си мисълта за несправедливост ни възмуцава. Нравственият процес определено развива това чувство, но не го дава: Бог го е поставил в сърцето на човека; ето защо при простите и примитивните хора често ще срещнете по-точни представи за справедливост, отколкото при тези, които знаят много.

785. Ако справедливостта е закон на природата, как става така, че хората я разбират толкова различно и един смята за справедливо това, което за друг изглежда несправедливо?

– Тук често се намесват страстите, които изкривяват това чувство, както и повечето от останалите естествени чувства, и ви карат да виждате нещата от лъжлива гледна точка.

786. Как може да се определи справедливостта?

– Справедливостта се състои в уважаване правата на всеки.

Какво установява тези права?

– Те са установени от две неща: от човешкия закон и от природния закон. Тъй като хората създават законите си в съответствие с нравите и характера си, тези закони са установили права, които се променят в зависимост от прогреса на знанията. Погледнете дали вашите днешни закони, макар и далеч не съвършени, осветяват същите права, както в средновековието; онези остарели права, които вие днес смятате за чудовищни, в онова време са изглеждали справедливи и естествени. Така правото, установено от хората, невинаги съответствува на справедливостта; то регулира обаче само някои от обществените отношения, докато в личния живот има постъпки и действия, оценявани единствено от съда на съвестта.

787. Извън пределите на правото, осветено от човешкия закон, кое е основание за справедливостта, определяна от естествения закон?

– Христос ви е казал: „Желайте на другите онова, което бихте пожелали на себе си.“ Бог е поставил в човешкото сърце правилото за всяка истинска справедливост чрез желанието на всеки да вижда уважение за своите права. Ако е неуверен, какво трябва да направи по отношение на ближния си в някакви житейски обстоятелства, нека човек попита себе си как би му се искало в такива обстоятелства на постъпят с него; Господ не би могъл да му даде по-верен водач от собствената му съвест.

788. Необходимостта да живее в общество води ли след себе си някакви особени задължения за човека?

– Да, и най-важното от тях е уважението към правата на ближните: който уважава тези права, той винаги е справедлив. Във вашия свят, където толкова много хора не претворяват закона за справедливостта, всеки отговаря на другия със същото и това именно създава

объркване и смут във вашето общество. Общественият живот дава права и налага взаимни задължения.

789. Тъй като човек може да си прави илюзии относно това докъде се разпростират правата му, може ли да му се покаже тяхната граница?

– Това е границата на правата, която той признава на ближния по отношение на себе си при същите обстоятелства и на взаимни начала.

Но ако всеки си приписва правата на ближния, какво ще стане с подчиняването на началника? Нима това не е анархия на всички равнища?

– Естествените права са еднакви за всички хора от най-малкия до най-големия. Господ не е създал едни от тях от по-чиста прах, отколкото другите: и всички са равни пред Него. Тези права са вечни; а правата, установени от човека, загиват заедно с неговите институции. В останалото всеки чувства своята сила или слабост и винаги ще изпитва почитание към този, който е достоен за него със своята добродетел или мъдрост. Много е важно това да се подчертае, за да може онези, които се смятат за „началници“ на другите, да знаят своите задължения, за да могат да заслужат почитта към себе си. Субординацията няма да бъде накърнена, когато властта бъде предадена на мъдростта.

790. Какъв е бил характерът на човека, претворяващ справедливостта в цялата Т чистота?

– Истински справедлив по примера на Христос: защото той би претворявал и любов към ближния, и милосърдие, без които няма истинска справедливост.

131. ПРАВО НА СОБСТВЕНОСТ. КРАЖБА

791. Кое е първото от всички естествени права на човека?

– Правото на живот: затова никой няма право да посяга на живота на ближния си, да прави нещо, което би могло да навреди на физическото му съществуване.

792. Желанието да имаш, да притежаваш, естествено ли е?

– Да, но ако е само за себе си и за свое лично удовлетворение – това е просто егоизъм.

Обаче желанието да притежаваш не е ли напълно законно, след като този, който има с какво да живее, на никого не е в тежест?

– Има хора ненаситни, които трупат без каквато и да било полза за някого или просто за задоволяване на своите страсти. Мислиш ли, че Бог гледа благосклонно на това? И обратно, този, който събира чрез труда си, за да се притече на помощ на ближния, претворява на дело закона за любовта и милосърдието и Господ благославя труда му.

793. Какъв е отличителният белег на законната собственост?

– Законна е само тази собственост, която е придобита без ущърб за другите.

794. Правото на собственост безкрайно ли е?

– Вероятно всичко законно придобито е собственост: но както вече казахме, човешкото законодателство е несъвършено и често осветява условни права, каквито природната справедливост не признава. Затова хората реформират своите закони успоредно с прогреса си и започват да разбират по-добре справедливостта. Това, което изглежда съвършено в един век, се разглежда като варварство в следващия.

132. МИЛОСЪРДИЕ И ЛЮБОВ КЪМ БЛИЖНИЯ

795. Какъв е истинският смисъл на думата милосърдие в разбирането на Христос?

– Доброжелателност към всички, снизходителност към чуждите недостатъци, прощаване на обидите.

796. Исус е казал също: „Обичайте дори своите врагове.“ Но любовта към враговете не противоречи ли на нашите естествени наклонности и враждебността не се ли появява поради недостиг на симпатия между духовете?

– Разбира се, не можем да изпитваме към враговете си нежна и страстна любов; но той не е и искал да каже това; да обичаш враговете си, значи да им прощаваш и да отвърщаш на злото с добро; по този начин човек се издига над тях; чрез мъстта той отива по-ниско от тях.

797. Какво да мислим за милостинята?

– Човек, доведен дотам да проси милостиня, деградира както нравствено, така и физически: пада до нивото на животните. В обществото, основано на закона Божи и на справедливостта, животът на слабия трябва да се осигурява, без да се унижава неговото достойнство. Такова общество се грижи за съществуването на тези, които не могат да се трудят, и не оставя живота им на волята на случая или на добрата воля на хората.

Значи вие осъждате милостинята?

– Не, не самата милостиня, а начина, по който тя обикновено се дава. Човекът на доброто, разбиращ милосърдието така, както е учил Христос, изпреварва нещастния, не чака той да протегне ръка.

Истинското милосърдие винаги е изгълнено с добро и с доброжелателство; то се изразява и в това как го правят. Услуга, направена деликатно, е два пъти по-ценна; а ако е направена с високомерие, то макар и да я приемат по принуда, тя не стопля сърцето.

Помнете също, че в Божиите очи демонстративното благоденствие е лишено от достойнство. Христос е казал: „Нека лявата ти ръка да не знае какво прави дясната; с това той ви учи, че не трябва да помрачавате милосърдието с надменност.

Трябва да различавате милостинята от благотворителността. Невинаги този, който проси, се нуждае много; страхът от унижения възпира действително бедния и той често страда, без да се оплаква; именно него истински човечният човек умее да намери, без да го демонстрира.

ГЛАВА ДВАНАДЕСЕТА НРАВСТВЕНО СЪВЪРШЕНСТВО

*Добродетели и пороци – За страстите – За егоизма –
Черти на характера на добрия човек – Самопознание*

133. ДОБРОДЕТЕЛИ И ПОРОЦИ

798. Коя от добродетелите е най-важна?

– Всички добродетели са важни, защото всички те свидетелствуват за напредъка по пътя на доброто. Добродетели има всеки път, когато има доброволна съпротива на лошите наклонности; но връх на добродетелта е без задна мисъл да пожертвуваш личния си интерес за благото на ближния; най-важна от всички добродетели и изпълнена с най-голямо достойнство е онази, която се базира на най-безкористно милосърдие.

799. Освен видимите недостатъци и пороци, какъв е още характерният белег на несъвършенството?

– Користта, личният интерес. Моралните качества често не са повече от позлата, нанесена върху мед, която е безсилна да скрие истинската си природа. Човек може да притежава действителни качества, които в очите на хората го правят праведник; но тези качества, макар и да са свидетелство за прогреса, невинаги издържат на всички изпитания и понякога е достатъчно да докоснете струната на личния интерес, за да оголите същността на такъв човек. Истинската безкористност е нещо изключително рядко на земята, от което се възхищават като от чудо на природата всеки път, когато я наблюдават.

800. Този, който прави добро не с цел да бъде възнаграден на земята, а с надеждата, че това ще му бъде зачетено в друг живот и че положението му там ще бъде по-добро, трябва ли да бъде осъждан и не вреди ли тази мисъл на неговия напредък?

– Добро трябва да се прави от милосърдие, т.е. безкористно.

801. От двама богати хора единият се е родил в изо-

билие и никога не е познавал нуждата, а другият дължи състоянието си на своя труд; и двамата използват богатството си изключително само за свое собствено удоволствие; кой от тях е по-престъпен?

– Този, който познава страданията; той знае какво значи да страдаш; той знае каква е болката, която дори не се опитва да утеши и за която често дори не си и спомня вече.

802. Този, който непрекъснато трупва, без да прави добро на никого, намира ли си убедително извинение в мисълта, че трупва, за да остави повече на наследниците си?

– Това е само сделка на нечистата съвест.

803. Да изучаваш недостатъците на другите осъдително ли е?

– Доста осъдително, ако се прави само за да се критикуват и огласяват те, защото това означава да нямаш милосърдие; ако се прави за собствена изгода и за да се избегнат същите недостатъци, може понякога да бъде полезно; но не трябва да се забравя, че снизхождението към недостатъците на другите е добродетел, която включва в себе си милосърдието. Преди да упреквате другите за техните недостатъци, вижте дали не може да се каже същото и за вас. Старайте се да имате качества, противоположни на недостатъците, които вие критикувате у другите – това е средство да направите себе си по-съвършени. Ако упреквате някого в скъперничество, самите вие бъдете щедри; в надменност – бъдете скромни и смирени; в суровост – бъдете меки; в дребнавост – бъдете великодушни във всички ваши дела; с една дума правете така, че да не се отнасят за вас думите на Христос: „В чуждото око вижда и пращинката, а в своето и дърво не може да види.“

804. Осъдително ли е да се изучават и разкриват язвите на обществото?

– Всичко зависи от чувството, което ви кара да правите това. Ако писателят има за цел само да предизвика

скандал, той просто си доставя удоволствието да изобрази картини, които най-често дават лош, а не добър пример. Духът преценява, но той може да бъде наказан за удоволствието да разкрива злото.

Как в такъв случай да съдим за чистотата на намеренията и искреността на писателя?

– Това невинаги е полезно; ако той пише добри неща, ползвайте се от написаното, ако твори зло, това е въпрос на съвест, който засяга него. А изобщо, ако за него е важно да докаже искреността си, негова грижа е да подкрепи наизиданието със своя пример.

134. ЗА СТРАСТИТЕ

805. Тъй като началото на страстите е в самата природа на нещата, лошо ли е то само по себе си?

– Не; страстта е само в излишъка, съединен с воля, защото началото на страстите е било дадено на човека за добро и те могат да го водят към велики неща; и само злоупотребата с тях причинява вреда.

806. Как да се определи границата, отвъд която страстите престават да бъдат добри или лоши?

– Страстите са подобни на кон, който е полезен, когато е обзяден и се подчинява на стопанина си, и опасен, ако подчинява стопанина на себе си. Така че смятайте, че всяка страст става опасна от мига, в който губите властта да я управлявате и в който тя поражда някаква вреда за вас или за другите.

807. Човек винаги ли може да победи лошите си наклонности, ако положи усилия за това?

– Да, и понякога дори слаби усилия; но не му достига сила на волята. Колко малко от вас полагат такива усилия!

808. Няма ли страсти, които са толкова живи и непобедими, че волята се оказва безсилна да ги преодолее?

– Много хора казват: „Аз искам“, но тяхното искане, тяхната воля е само на устните им; те искат нещо, но при това са много доволни, че това нещо го няма. Когато

смятат себе си безсилни да победят страстите си, това означава само, че духът поради несъвършенството си намира в тях удоволствие. Този, който се стреми да ги обуздае, разбира духовността на своята природа; да ги победи за него означава да утвърди възгържествуването на духа над материята.

809. Кое е най-действеното средство да се съкруши господството на телесната природа?

– Да се претворява самоотвержеността.

135. ЗА ЕГОИЗМА

810. Кой от пороците може да се разглежда като основен?

– Ние вече много пъти казахме, че това е егоизмът: оттук идва всичкото зло. Изучете всички пороци и ще видите, че егоизмът присъствува в основата на всеки от тях. Вие напразно ще се борите с него и няма да успеете да го изкорените, докато не унищожите злото от корен, докато не унищожите причината. Нека всички вапи усилия се стремят към тази цел, защото язвата на обществото е именно тук. Всеки, който иска още в този живот да се приближи до нравствено съвършенство, трябва да изтръгне от сърцето си всяко егоистично чувство, защото егоизмът е несъвместим със справедливостта, любовта и милосърдието; той неутрализира всички останали достойнства.

811. Тъй като егоизмът се базира на чувството за лична облага, изглежда доста трудно той да бъде изцяло изтръгнат от човешкото сърце; ще бъде ли постигнато това някога?

– С просвещаването на хората за духовните неща те ще придават по-малко значение на материалните; освен това трябва да се променят човешките норми и учреждения, които го поддържат и стимулират. Това зависи от възпитанието и културата.

812. Егоизмът не само че не изчезва, но дори се увеличава с цивилизацията, която като че ли го подстрека-

ва и поддържа; как причината би могла да разруши следствието си?

– Колкото злото е по-голямо, толкова по-отвратително става то; трябва егоизмът да причини много зло, за да стане ясна необходимостта от изкореняването му. Когато хората се освободят от егоизма, който ги подчинява на себе си, те ще живеят като братя, без да си правят зло и помагайки си с чувство за солидарност; и тогава силният ще бъде опора, а не потисник на слабия и хората ще имат всичко необходимо, защото ще спазват закона на справедливостта. На духовете е поръчано да подготвят това царство на доброто.

813. Какво е средството за разрушаване на егоизма?

– От всички човешки недостатъци егоизмът най-трудно се изкоренява, защото той е свързан с влиянието на материята, от което човек, още твърде близък до началото си, не може да се освободи и всичко спомага за укрепване на това влияние: човешките закони, общественото устройство, възпитанието. Егоизмът ще отслабне с преобладаването на нравствения живот над материалния и особено с онова разбиране и нагласа на ума, което спиритизмът ви дава за вашето действително, а не деформирано от алегорични измислици бъдещо състояние. Правилно разбиранят спиритизъм, когато се отъждестви с нравите и вярванията, ще преобрази обичаите, традициите и обществените отношения. Егоизмът се опира на важността на ниспето „аз“ у човека; правилно разбиранят спиритизъм, повтарям, показва нещата от такава височина, че чувството на личността като че ли се разтваря пред безпределността. Разрушавайки тази важност, или по-точно – позволявайки тя да се види такава, каквата е, – спиритизмът задължително побеждава егоизма.

136. ЧЕРТИ НА ХАРАКТЕРА НА ДОБРИЯ ЧОВЕК

814. По какви признаци могат да се познаят в човека чертите на действителния прогрес, които трябва да издигнат духа му в духовната йерархия?

– Духът доказва своето издигане, когато всички действия на телесния му живот са осъществяване на Божия закон и когато с разбирането си той предусеща духовния живот.

Истинският човек на доброто е този, който претворява закона за справедливостта, любовта и милосърдието в най-голямата му чистота. Ако пита съвестта си за извършените деяния, той ще попита себе си и за това, дали не е нарушил този закон; дали не е извършил зло; дали е направил всичкото добро, което е могъл; няма ли някой, който да е бил обиден от него, и накрая – дали е направил за другите всичко онова, което би искал да получи от тях.

Човек, изпълнен с чувство на милосърдие и любов към ближния, прави добро заради самото добро, без надежда за отплата и жертвува своя интерес в името на справедливостта.

Той е добър, човечен и доброжелателен към всеки, защото във всички хора вижда братя, без оглед на раси и вярвания.

Ако Господ го е дарил с власт и богатство, той гледа на тези неща като на поверени му за съхранение, които трябва да използва за добро; той не ги демонстрира, защото знае, че Бог, който му ги е дал, може всеки момент да си ги вземе обратно.

Ако общественият ред е поставил хората в зависимост от него, той се отнася към тях с доброта и доброжелателност, защото те са равни с него пред Бога; той използва авторитета си, за да повиши нравствеността им, а не за да ги потиска със своята надменност.

Той е снисходителен към чуждите слабости, защото знае, че и той самият има нужда от снисхождение и помни думите на Христос: „Нека този, който е без грях, първи хвърли камък по него!“

Той не е отмъстителен: по примера на Христос той прощава обидите и помни само благодеянията, защото

знае, че ще му бъде простено в такава степен, в каквато той е прощавал на другите.

И накрая, той уважава в себеподобните всички права, дадени от законите на природата, както би искал те да бъдат уважавани и по отношение на самия него.

137. САМОПОЗНАНИЕ

815. Кое е най-действеното практическо средство да станеш по-добър още в този живот и да имаш сила да се съпротивяваш на привличането на злото?

– Един древен мъдрец вече ви е казал кое е това средство: „Познай самия себе си!“

Ние разбираме мъдростта на това изречение, но цялата трудност се състои именно в това да познаеш самия себе си; какво е средството за постигането му?

– Правете същото, което правех аз, когато живеех на Земята: с приключването на деня аз питах съвестта си; прехвърляйки мислено направеното през деня, питах себе си дали не съм оставил някой свой дълг неизпълнен; дали не съм обидил някого. По този начин аз опознах себе си и разбрах какво трябва да поправам. Този, който всяка вечер си припомня всички извършени през деня дела и се пита какво добро и какво зло е направил, молейки Бога и своя ангел-пазител да го просветли, получава повече сили за самоусъвършенствуване; защото, повярвай ми, Господ ще го подкрепи. Така че задавайте си въпроси, питайте себе си; какво сте направили и каква цел при това сте преследвали; не сте ли направили нещо такова, което у друг бихте осъдили; не сте ли извършили такава постъпка, за която не бихте посмели да си признаете. Попитайте себе си и следното: „Ако на Бог беше угодно да ме повика в този миг, трябва ли, връщайки се в света на духовете, където няма нищо скрито, да се страхувам от някого?“ Вижте какво неудобно за Бог сте направили, след това неудобно за ближния и накрая – за вас самите. Отговорите ще бъдат одих за

съвестта ви или посочване на злото, което трябва да се поправи.

Следователно самопознанието е ключ към индивидуалното усъвършенствуване; но, ще кажете вие, как да съдим за себе си? Нима не ни заблуждава самолюбието, което омаловажава грешките и им намира извинение? Скъперникът се смята просто за пестелив и предвидлив, горделивият предполага, че има силно развито чувство за достойнство. Всичко това е вярно, но все пак имате средство за контрол, което не може да ви подведе. Когато не сте сигурни как да оцените едно или друго свое действие, попитайте себе си как бихте го оценили, ако го направи някой друг; ако порищавате това у другия, то не е по-похвално и при вас, защото Бог няма две мерки за справедливост. Стремете се да разберете също какво мислят за това другите и не пренебрегвайте мнението на вашите врагове, защото те нямат никакъв интерес да разкрояват истината и Бог често ги поставя до вас като огледало, за да ви предупредят с по-голяма откровеност, отколкото би проявил друг. Така че нека този, който има сериозно желание да стане по-добър, да разпита съвестта си, за да изтръгне от себе си лошите наклонности, както изтръгва бурените в градината си; нека да прави равносметка на нравствения си ден, както търговецът прави сметка на загубите и печалбите за деня и аз ви уверявам, че равносметката за първото ще му даде повече, отколкото равносметката за второто. Ако може да си каже, че денят му е бил добър, той може да спи спокойно и да очаква без страх събуждането в друг живот.

Знам, че много от вас ще кажат, че има настояще, а бъдещето е мъгляво и неопределено; но именно тази мисъл ни е поръчано да разрушим във вас, защото искаме да ви дадем такава представа за това бъдеще, че във вашата душа да не остане и най-малко съмнение. Ето защо в началото ви обърнахме внимание на явления-

та, които могат да въздействуват върху вашите сетивни органи, а след това ви даваме наставления, чието разпространение е мисия, жизнена задача за всеки от нас. С тази именно цел ви продиктувахме тази „Книга на духовете“

Блаженный Августин

КНИГА ЧЕТВЪРТА НАДЕЖДИ И УТЕШЕНИЯ

ГЛАВА ПЪРВА ЗЕМНИ МЪКИ И НАСЛАДИ

Относителност на щастието и нещастиято – Загуба на любимите – Разочарования. Неблагодарност. Разрушени привързаности – Антипатични съюзи – Страх от смъртта – Отвращение към живота. Самоубийство

138. ОТНОСИТЕЛНОСТ НА ЩАСТИЕТО И НЕЩАСТИЕТО

816. Може ли човек да притежава на Земята пълно щастие?

– Не, защото животът му е даден като изпитание или като изкупление; но от него зависи да смекчи своите нещастия и да бъде толкова щастлив, колкото това е възможно на Земята.

817. *Щастието на Земята се намира в зависимост от положението, което успееш да заемеш тук; и все пак това, което би било достатъчно, за да направи някого щастлив, предизвиква нещастията на друг. Има ли мярка за щастието, обща за всички хора?*

– За материалния живот това е притежаването на всичко необходимо; за духовния – това е чистата съвест и вярата в бъдещето.

818. Има нещастия, които не зависят от начина на действие и които сполетяват и най-справедливия човек; няма ли средство да се предпазим от тях?

– Тогавата той трябва да се примири и да ги изтърпи безропотно, ако иска да напредне; но в съвестта си човек винаги намира утешение, което му дава надежда за по-добро бъдеще, ако направи всичко за постигането му.

819. Защо Бог дарява с подаръците на съдбата (с бо-

гатство например) онези, които, съдейки по всичко, не заслужават това?

– Това са подаръци и милост само в очите на онези, които не виждат нищо друго, освен сегашния миг; но трябва да знаеш, че богатството често е по-опасно изпитание от бедността.

820. Създавайки нови потребности, цивилизацията не става ли източник на нови огорчения?

– Нещастията на този свят са в пряка връзка с измислените потребности, които вие сте си създали. Който има умерени желания и може без завист да гледа онова, което се намира извън пределите на неговите възможности, се предпазва от множество разочарования и грешки в този живот. Най-богат е този, който има най-малко потребности.

821. Чрез разликата в естествените заложби Бог явно ни посочва нашето призвание в този свят. Не идват ли много от нещастията от факта, че ние не следваме това призвание?

– Правилно, и често именно родителите от горделивост или от скъперничество отклоняват децата си от пътя, набелязан от природата, и така разрушават щастие то им; те ще отговорят за това.

Значи вие намирате за справедливо синът на човек, който стои високо в обществото, да прави примерно ботуши, ако има заложби за този занаят?

– Не трябва нито да изпадате в глупост, нито да преувеличавате: цивилизацията си има своите нужди. Защо синът на високопоставен човек да прави, както казваш ти, ботуши, ако може да прави и нещо друго? Той винаги може да бъде полезен според способностите си, ако те не се използват за причиняване на вреда. Така например, вместо да бъде лош адвокат, той би могъл да бъде много добър инженер и т.н.

822. Има хора, които са напълно бедни дори тогава, когато около тях царят изобилие; какво решение трябва да вземат? Трябва ли да позволят да умрат от глад?

– Никога не трябва да допускат тази мисъл; винаги може да се намери начин да се изхранят, стига горделивостта да не застане между нуждата и труда. Често казват: „Няма срамна работа. Не занаятът опорочава.“ Но казват това за другите, а не за себе си.

823. Защо страдащите класи в обществото са по-многобройни от щастливите?

– В действителност нито един от тях не е напълно щастлив и това, което смятат за щастие, най-често крие в себе си големи страдания; страданието е навсякъде. Все пак, за да отговоря на твоята мисъл, ще кажа, че класите, които ти наричаш „страдащи“, са по-многобройни, защото вашата планета е място за изкупление. Когато човек я превърне в място, където царува доброто и живеят добри духове, тогава на нея няма да има вече нещастие и тя ще стане за човека земен рай.

824. Защо в света влиянието на злите често надделява над влиянието на добрите?

– Това става поради слабостта на добрите; злите интригантствуват и нападат, а добрите са нерешителни; но щом добрите пожелаят, те ще надделеят.

825. Ако човек често е ковач на своите материални страдания, отнася ли се същото и за душевните?

– Отнася се дори в по-голяма степен, защото материалните страдания понякога не зависят от волята; но ранената гордост, уязвеното честолюбие, тревожното скъперничество, завистта, ревността, с една дума – всички страсти, са оръдия за изтезание на душата.

139. ЗАГУБА НА ЛЮБИМИТЕ

826. Нима загубата на тези, които са ни скъпи, не предизвиква у нас тъга, която е напълно закономерна, защото тази загуба е непоправима и не зависи от нашата воля?

– Подобна причина засяга както богатия, така и бедния; това е изпитание или изкупление – такъв е общият закон; но утешението в дадения случай се състои в това,

че вие можете да общувате с вашите приятели с помощта на средствата, с които разполагате в очакване да имате и други, по-преки и по-достъпни за вашите сетивни органи.

827. Какво да мислим за мнението на хората, които разглеждат контакта със задробния свят като профанация?

– Не може да има профанация, когато има съсредоточеност и извикването става със съответното уважение и спазване на приличието; най-добро доказателство за това е фактът, че обичащите ви духове с удоволствие отговарят на вашия зов; на тях им е много приятно, че ги помните, и те се радват да поговорят с вас; профанация може да има, ако се гледа несериозно на това.

Възможността да общуваш с духове е утешение, защото тя ни дава средство да беседваме с нашите роднини и приятели, които са напуснали земята преди нас. С повикването ние ги приближаваме до себе си; те се оказват до нас, чуват ни и ни отговарят; ние като че ли представяме да бъдем отдалечени един от друг. Те ни помагат със своите съвети, изразяват своята привързаност към нас и удоволствието, което им доставя нашата памет за тях. Ние се радваме да научим, че те са щастливи, от тях самите да чуем подробности за новото им съществуване и да получим увереност, че и ние на свой ред ще се присъединим към тях.

828. Как безутешните преживявания на живеещите влияят върху духовете, които са причина за тях?

– Духът е чувствителен към спомените и съжаленията на тези, които е обичал, и техните непрекъснати и неразумни страдания и преживявания във връзка с него го засягат болезнено, защото в тази прекалена болка той вижда недостиг на вяра в бъдещето и на доверие към Бог, а следователно – и пречка за тяхното развитие, а може би и за съединяването им с него.

Спиритичното учение със своите явни доказателства, които ни дава за бъдещия живот, за присъствието до

нас на онези, които сме обичали, за запазване на тяхната привързаност към нас и на грижата им за нас, с отношенията, които то ни учи да поддържаме с тях – с всичко това то ни дарява най-голямото утешение във връзка с една от най-основателните причини за печал. Благодарение на спиритизма няма нито самота, нито изостаненост; и най-самотният човек винаги има до себе си приятели, с които може да беседва.

Ние с нетърпение понасяме жизнените неслоди; те ни изглеждат толкова непоносими, че не разбираме как бихме могли да ги изтърпим; и все пак, ако сме ги понесли мъжествено, ако сме успели да потиснем в себе си роптаенето, ние ще се поздравим за това, когато се окажем извън пределите на нашия земен затвор, както тежко болният, оздравявайки, поздравява себе си за това, че е издържал на мъчителното лечение.

140. РАЗОЧАРОВАНИЯ. НЕБЛАГОДАРНОСТ. РАЗРУШЕНИ ПРИВЪРЗАНОСТИ

829. Разочарованията, които изпитваме поради неблагодарността и крехкостта на дружеските връзки, не са ли за великодушния човек още един източник на огорчение?

– Това е така; но ние ви учим да съжалявате неблагодарните хора и неверните приятели: те ще бъдат по-нещастни от вас. Неблагодарността е дъщеря на егоизма, а егоистът среща по-късно по-безчувствени сърца от неговото. Мислете за тези, които са направили добро повече от вас, които заслужават повече от вас, но на които им се отплащат с най-черна неблагодарност. Помнете, че самият Христос приживе е бил осмян и поруган, че с него са постъпили като с лъжец и самозванец и не се учудвайте, че нещо подобно става и с вас. Нека доброто, направено от вас, ви бъде в този свят награда и не обръщайте внимание какво ще кажат за него тези, които са го получили. Неблагодарността е проверка за вашата настойчивост в правенето на добро; всичко това

ще ви се признае и тези, които не са ви признавали, ще бъдат наказани за това, и то толкова повече, колкото по-голяма е била неблагодарността им.<%0>

830. Разочарованията поради неблагодарност не са ли предназначени да ожесточат сърцето и да го затворят за всякаква впечатлителност?

– Би било грешка да се мисли така; защото, както казващ, сърдечният човек винаги е щастлив от това, че прави добро. Той знае, че дори да не си спомнят за това в тоя живот, то ще се помни в друг живот и неблагодарният ще познае срама и угризенията на съвестта.

Мисълта за това не пречи на сърцето да се наранява; и не може ли това да пороци мисълта, че човек ще е по-щастлив, ако е по-малко чувствителен?

– Ако предпочита щастие на егоиста – да; обаче тъжно е това щастие! Нека да знае, че неблагодарните приятели, които го напускат, не са достойни за неговата дружба и че той е сбъркал по отношение на тях; от този миг той не трябва да съжалява. По-късно ще срещне други, които ще могат по-добре да го разберат. Съжалявайте тези, които постъпват зле с вас, когато вие не сте го заслужили; защото на тях ще им се наложи да се върнат към това, и колко печално ще бъде подобно връщане! Не преживявайте тяхната грубост и жестокост – за вас това е начин да бъдете по-високо от тях.

141. АНТИПАТИЧНИ СЪЮЗИ

831. След като симпатизиращите си взаимно духове се стремят към съединяване, как става така, че сред възлюбените духове сърдечната привързаност е много често едностранна и че даже и най-искрената любов се приема с равнодушие и дори с отвращение; как, освен това, най-горещата любов на две сърца може да се превърне в антипатия, а понякога и в омраза?

– Изглежда не разбираш, че това е наказание, което обаче е само временно. Освен това, много са тези, които мислят, че обичат безумно, защото съдят само повърх-

ностно, а когато са принудени да живеят с тези, които уж обичат, изведнъж откриват, че тяхната любов е само физическо привличане! Не е достатъчно просто да бъдеш влюбен в този, който ти харесва и който притежава, както предполагаш, прекрасни качества; само действително живеейки заедно с този човек, можеш да го оцениш. Колко са наистина тези съюзи, когато отначало хората не си симпатизират, но след като се опознаят добре, в края на краищата започват да се обичат с нежна и продължителна любов, защото тя се базира на уважение! Не трябва да забравяте, че обича духът, а не тялото, и когато материалната илюзия се разсее, духът вижда реалността.

Има два вида привързаност, два вида любов: телесна и духовна, и често бъркат едната с другата. Духовната привързаност, когато е чиста и се базира на симпатия, е трайна; телесната привързаност е преходна; ето защо тези, които са предполагали, че се обичат с вечна любов, се мразят, когато илюзията се разсейва.

832. Недостатъчната симпатия между съществата, предназначени да живеят заедно, не е ли също източник на много горчива тъга, която отравя цялото съществуване?

– Наистина, доста горчива; но това е едно от онези нещастия, чиято първопричина най-често сте самите вие. Преди всичко неверни са вашите закони и нали ти не мислиш, че Бог те заставя да останеш с този, който не ти харесва. Освен това, в подобни съюзи вие често търсите повече удовлетворяване на собствената ви горделивост и честолюбие, отколкото щастие, което дава взаимната любов. И тогава изпитвате върху себе си последствията от вашите предразсъдъци.

142. СТРАХ ОТ СМЪРТТА

833. Страхът от смъртта за много хора е причина за объркване; от какво е предизвикан този страх, нали те имат пред себе си бъдеще?

– Те напразно се страхуват. На младини се стремят да ги убедят, че има ад и рай и е по-вероятно да попаднат в ада, защото им казват, че това, което е в природата, е смъртен грях за душата; и когато пораснат, ако са умни, не могат да се съгласят с това и стават атеисти или материалисти; по такъв начин ги довеждат до вярата, че извън рамките на сегашния живот няма нищо. Що се отнася до тези, които продължават да вярват в това, на което са ги учили в детството, те се страхуват от вечния огън, който трябва да ги гори, без да ги унищожава.

Смъртта не предизвиква никакъв страх у справедливия, защото освен вярата, той има увереност в бъдещето; надеждата му позволява да чака по-добър живот, а любовта, чийто закон той следва, му дава убеждението, че в света, в който отива, няма да срещне нито едно същество, от чийто поглед би се страхувал.

834. Няма ли някои хора да сметнат за банални тези съвети как да бъдат щастливи на земята; няма ли да видят в тях това, което се нарича „обща фраза“ и „азбучни истини“? И няма ли да кажат, че в крайна сметка ключът към щастиято е в това да можеш да понасяш своето нещастие?

– Обезателно ще се намерят някои, които да кажат това, и те ще са много; но именно с тях нещата стоят така, както с онзи болен, на когото лекарят е предписал диета; тези хора биха искали да се излекуват без лекарства и да преяждат както преди.

143. ОТВРАЩЕНИЕ КЪМ ЖИВОТА. САМОУБИЙСТВО

835. Откъде идва отворачението към живота, което без определени мотиви завладява някои хора?

– То е следствие от безделие, недостатъчна вяра, а често и преситеност.

За онзи, който използва способностите си за полезна цел и в съответствие със своите природни наклонности, трудът не е обременителен и животът протича по-бър-

зо; той понася жизнените неслоди с голямо търпение и смирение, защото действа за по-трайно и продължително щастие, което го очаква.

836. Има ли човек право да се разпорежда със своя собствен живот?

– Не, само Бог има това право. Доброволното самоубийство е нарушение на този закон.

Но няма самоубийството не е винаги доброволно?

– Безумецът, убиващ себе си, не знае какво прави.

837. Какво да мислим за самоубийството поради отвращение от живота?

– Безумци! Защо не са се трудили? Животът нямаше да им е в тежест!

838. Какво да мислим за самоубийството, което има за цел да бъдат избегнати нещастията и разочарованията на този свят?

– Това са бедните духом, които нямат смелост да издържат на нещастията на съществуването! Господ подпомага на страдащите, а не на тези, които нямат нито сила, нито смелост. Жизнените неслоди са изпитания или изкупления. Блажени са тези, които ги понасят безропотно, защото ще бъдат възнаградени! И напротив, тежко на тези, които очакват спасение от това, което в безбожието си наричат „случайност“ или „късмет“. Случайността или късметът, ако си служим с техния език, могат наистина да им съдействуват в някой миг, но само за да им дадат по-късно с още по-голяма безмилостност да почувствуват цялата празнота на тези думи.

Тези, които са докарали нещастника до подобен акт на отчаяние, изпитват ли последствията от него?

– О, тежко им! Защото те ще отговарят за това като за убийство!

839. Човек, който се е борил с бедността и се е оставил да умре от отчаяние, може ли да се смята за самоубиец?

– Това е самоубийство, но тези, които са причина за него или пък са могли да му попречат, са по-виновни, а

него го чака снизхождение. Но все пак не мислете, че ще му бъде простено напълно, ако не му е стигнала твърдост и настойчивост и ако не е използвал целия си ум, за да се измъкне от блатото. Тежко му, ако отчаянието му е породено от прекомерна гордост; искам да кажа, ако принадлежи към тези, у които горделивостта парализира силите на ума и които биха се срамували да живеят от труда на своите ръце; и които предпочитат да умрат от глад, отколкото да изгубят онова, което те наричат свое „обществено положение! Няма ли стотици пъти повече величие и достойнство в това да се борим с превратностите на съдбата, да пренебрегваш критиката на празния и егоистичен свят, който се отнася с добра воля само към такива, които имат всичко, и ви обръща гръб веднага, щом имате нужда от него? Да пожертвуваш живота си заради уважението на света е глупаво, защото светът не придава на това никакво значение.

840. Самоубийството, имащо за цел да избегне срама, предизвикан от лоша постъпка, толкова ли е осъдително, колкото предизвиканото от отчаяние?

– Самоубийството не поправя грешките; напротив, вместо една, те стават две. Ако сме имали смелост да направим зло, трябва да имаме смелост и да понесем последствията от него. Бог съди и имайки предвид причината, Той може понякога да намали строгостта на наказанието.

841. Какво да мислим за човек, който слага край на живота си с надеждата, че така по-рано ще стигне до добър живот?

– Друго безумие! Нека да прави добро – и ще има повече сигурност да стигне до него, а със самоубийството той само забавя влизането си в по-добър живот; в резултат той после сам ще помоли за възможност да се върне на земята, за да довърши живота, който е прекъснал, ръководен от лъжлива мисъл. Грешката, от която и естество да е, никога няма да отвори светилището, където се намират избраните.

842. Нима понякога не е похвално да жертваш живота си, ако го правиш с цел да спасиш чужд живот или да бъдеш полезен на ближните?

– Това може да бъде прекрасно само в зависимост от намерението и да жертвуваш живота си не е самоубийство; но Бог се противопоставя на безползната саможертва и саможертвата не Му е угодна, ако е помрачена от горделивост. Саможертвата е изпълнена с достойнство само в случай, че е безкористна; и ако този, който я прави, има някаква задна мисъл, това намалява ценността Т в Божиите очи.

843. Човек, загиващ като жертва на необуздаността на собствените си страсти, необузданост, която, както той знае, ще ускори края му, но на която той вече няма сили да се противопостави, защото навикът е направил тези страсти истински физически потребности, извършва ли самоубийство?

– Това е нравствено самоубийство. Нима не разбирате, че в този случай човек е двойно виновен? У него има недостиг на мъжество, скотство и забрава на Бога.

Той повече или по-малко е виновен от онзи, който слага край на живота си от отчаяние?

– Той е по-виновен, защото има време да обмисли своето самоубийство; при онзи, който го извършва внезапно, се получава нещо като моментно умствено затъмнение, приличащо на безумие; първият ще бъде наказан много по-строго, защото наказанията са винаги в съответствие със степента на осъзнаване на извършените грешки.

844. Когато човек го очаква неизбежна и ужасна смърт, може ли да се смята за вина, ако той с няколко мига съкрати страданията си и доброволно си отиде?

– Винаги има вина, ако не се изчаква срокът, определен от Бог. И винаги ли можете да бъдете сигурни, че този срок наистина е дошъл, и нима не може да получите неочаквана помощ в последния миг?

Разбираме, че при обикновени обстоятелства самоу-

бийството заслужава осъждане, но ние сега говорим за случаи, когато смъртта е неизбежна и когато животът се скъсява само с няколко мига?

– Това винаги е недостиг на смирение и неподчинение на волята на Създателя.

845. Тези, които не са в състояние да понесат загубата на близки хора и се самоубиват с надеждата да се съединят с тях, постигат ли по този начин целта си?

– Резултатът за тях е от съвсем друго естество в сравнение с това, което са очаквали, и вместо да се съединят с обекта на своята привързаност, те се отдалечават от него за още по-дълъг срок, защото Бог не може да поощри акт на малодушие и оскърблението, което Му нанасят с липсата на вяра в Неговото провидение. За този миг безумие те ще заплатят с много по-голяма печал от тази, която са се канели да намалят, и за тях няма да има удовлетворение, на което са се надявали.

846. Какви са в общи линии последствията от самоубийството за духа?

– Последствията от самоубийството са твърде разнообразни; няма определени наказания и във всички случаи те се съотнасят с причините, довели до тях; но има едно последствие, което самоубиецът не може да избегне – това е разочарованието; всичко ще стане така, че надеждите му ще бъдат излъгани. Впрочем, всеки има своята участ: тя зависи от обстоятелствата. Някои изкупват вината си незабавно, други – в новия си живот, който ще се окаже по-лош от този, който те са прекъснали.

Действително, наблюденията показват, че последствията от самоубийството невинаги са еднакви; но някои от тях са общи за всички случаи на насилствена смърт и са следствия от внезапното прекъсване на живота. Преди всичко това е по-продължителното и трайно запазване на връзката на духа с тялото, защото тази връзка е била в пълната си сила в мига на разкъсването ѝ, докато при естествената смърт тя отслабва постепенно и често се прекратява, преди животът да угасне напълно. Пос-

ледствие от това състояние на нещата е удължаването на спиритичния смут, след това запазване на илюзията по-дълго време, през което духът смята, че още не е умрял.

Продължаващото родство между духа и тялото предизвиква у някои самоубийци своеобразен отзвук на състоянието на тялото върху духа, който неволно усеща в себе си всички мъки и ужаса на процеса на разлагане, преживян от тялото, и това състояние може да продължи толкова време, колкото е трябвало да продължава животът, прекъснат от него. Това следствие не е общо правило, но няма случай, когато самоубиецът да е бил освободен от последствията на липсата на храброст и рано или късно, по един или друг начин, той изкупва грешката си. Някои духове, които са били на земята много нещастни, казаха, че в предишния живот са посегнали на себе си и затова доброволно са се подчинили на нови изпитания, за да се опитат да ги понесат с по-голямо покорство. При някои от тях това е своеобразна привързаност към материята, от която те се стараят да се освободят, за да се възнесат към по-добри светове, които са затворени за тях; при повечето това е съжалението, че са направили толкова безполезно нещо като самоубийството, защото от него те изпитват само разочарование.

Религията, моралът, всички философии осъждат самоубийството като действие, противоречащо на закона на природата; всички те ни казват, че по принцип човек няма право доброволно да съкращава живота си; но защо той няма това право? Защо ние не сме свободни да сложим край на нашите страдания? На спиритизма беше съдено да покаже чрез поддалите се на тази съблазън, че това е не само грешка, нарушаваща нравствения закон – съображение, лишено за някои хора от убедителност, – но е и глупава постъпка, защото постъпвайки така, нищо не печелят, а само губят; и не теорията ни учи на това, а фактите, които спиритизмът представя.

ГЛАВА ВТОРА БЪДЕЩИ МЪКИ И РАДОСТИ

Небитие. Бъдещ живот – Предчувствие за бъдещите мъки и наслади – Божията намеса в разпределението на мъките и наградите – Характер на бъдещите мъки и наслади – Временни мъки – Изкупление и разкаяние – Продължителност на бъдещите мъки – Възкръсване на плътта – Рай, ад и чистилище

144. НЕБИТИЕ. БЪДЕЩ ЖИВОТ

847. Защо човек изпитва инстинктивен ужас пред небитието?

– Защото небитие няма.

848. Откъде идва инстинктивното предчувствие на човека за бъдещия живот?

– Ние вече казахме: преди това възплъщение духът му е знаел всичко и душата запазва смътен спомен за това, което знае и е видяла в духовния си живот.

145. ПРЕДЧУВСТВИЕ ЗА БЪДЕЩИТЕ МЪКИ И НАСЛАДИ

849. Откъде идва срецащата се у някои народи вяра в бъдещите мъки и награди?

– То е пак същото: предчувствие за реалността, съобщавано на човека от възплътения в него дух, защото, трябва да разберете това, не напразно един вътрешен глас ви говори; вашата грешка е, че не го слушате достатъчно. Ако често мислехте за това, бихте станали по-добри.

850. Какво чувство преобладава у повечето хора в мига на смъртта – съмнение, страх или надежда?

– Съмнение при закоравелите скептици, страх при виновните, надежда при добрите хора.

851. Защо има скептици, щом душата съобщава на човека предчувствие за нещата от духовен характер?

– Скептиците са много по-малко, отколкото се предпо-

лага; много се преструват приживе на волнодумци от гордост, но в мига на смъртта те не са толкова храбри.

146. БОЖИЯТА НАМЕСА В РАЗПРЕДЕЛЕНИЕТО НА МЪКИТЕ И НАГРАДИТЕ

852. Занимава ли се Господ лично с всеки отделен човек? Не е ли Той твърде велик и не сме ли ние твърде малки, та всяка човешка личност да има значение в Неговите очи?

– Бог се занимава с всички същества, които Той е създал, колкото и да са малки; нищо не може да бъде твърде малко за Неговата доброта.

853. Трябва ли Бог да се занимава с всяка от нашите постъпки, за да ни възнагради или да ни накаже, и няма ли голяма част от тези постъпки да е незначителна за Него?

– Бог си има Свои закони, които управляват всички ваши постъпки: ако нарушавате тези закони, вие сте виновни. Без съмнение, когато човек премине границата и изпадне в крайност, Бог не произнася над него присъда, казвайки му например: „Ти беше чревоугодник и Аз ще те накажа за това; не, вместо това Той е сложил за всяко нещо определена граница. Болестите, а често и смъртта са следствие от излишества и крайности. Ето ви и наказанието: то е резултат от нарушаване на закона. И така става с всичко.

147. ХАРАКТЕР НА БЪДЕЩИТЕ МЪКИ И НАСЛАДИ

854. Имат ли мъките и насладите за душата след смъртта нещо материално в себе си?

– Те не могат да бъдат материални, защото душата не е материя: самият здрав смисъл ви казва това. Тези мъки и наслади нямат нищо плътско в себе си и въпреки това те са хиляди пъти по-живи от онези, които изпитват на земята, защото духът, освободил се веднъж от ма-

терията, става много по-впечатлителен. Материята не притъпява вече неговите усещания.

855. Защо човек често си съставя толкова груби и глупави представи за страданията и насладите на бъдещия живот?

– Езикът ви е твърде негълен, за да изрази това, което е извън вас: и тогава се налагат сравнения, а вие взимате тези образи и метафори за реалност; но с просвещаването на човека мисълта му започва да разбира неща, които езикът му не може да изрази.

856. В какво се състои щастие то на добрите духове?

– Да знаят всичко; да не изпитват нито омраза, нито ревност, нито завист, нито тщеславие, нито някоя друга страст, която прави хората нещастни. Любовта, която ги обединява, е за тях източник на висше блаженство. Те не изпитват нито потребности, нито страдания, нито терзания от материалния живот; те са щастливи от това, че правят добро. Като цяло щастие то на духовете винаги се съизмерва със степента на тяхното издигане. Наистина, само чистите духове се наслаждават на висше блаженство, но и всички останали далеч не са нещастни. Между тези, които са лоши, и тези, които са съвършени, има безкрайно множество стъпала, където радостите и насладите съответствуват на състоянието на тяхната нравственост. Достатъчно развитите разбират щастие то на вървящите преди тях и се стремят към него, но за тях това е повод за съревнование, а не за завист. Те знаят, че само от тях зависи да го постигнат и се трудят за тази цел със спокойствието на чистата съвест и са щастливи, че не трябва да понасят страданията, които преживяват лошите.

857. Вие поставяте липсата на материални нужди сред условията за щастие на духовете; но задоволяването на тези потребности е за човека източник на наслаждения, не е ли така?

– Да, наслаждения на звяр; и когато не можеш да задоволиш тези потребности, това е изтезание.

858. Когато казват, че чистите духове са съединени в лоното Божие и се занимават с това, че пеят хвалебствия на Господа, какво трябва да разбираме под това?

– Това е алегория, рисуваща тяхното разбиране за съвършенствата на Господ, защото те Го виждат и Го разбират, но тази алегория, както и много други, не трябва в никакъв случай да се разбира буквално. Всичко в природата, като се започне от пестъчинката, от атома, слави, пее, т.е. изразява всемогъществуото, мъдростта и добротата на Господ. Но не си мислете, че блажените духове пребивават във вечно съзерцание. Такова щастие би било глупаво и еднообразно; освен това то би било егоистично, защото тяхното съществуване би се оказало безкрайна безполезност. Те вече нямат терзанията, съпровождащи съществуването в тяло, а това вече е наслада. И друго, както казахме, те знаят и разбират всичко. Те използват ума, с който разполагат, за да помагат за прогреса на другите духове. Това е дейност, на която се посвещават, и в същото време тя е източник на духовни удоволствия.

859. В какво се изразяват страданията на ниспите духове?

– Те са също така разнообразни, както и предизвикателите ги причини, и са в зависимост от степента на несъвършенство на духовете, както насладите им са в зависимост от степента на тяхното съвършенство. Страданията им могат да бъдат сведени до следното: да завидват на всичко, което не им достига на тях самите, за да бъдат щастливи, и да не могат да постигнат това; да виждат щастие то и да не могат да го постигнат; това е съжаление, завист, ярост, отчаяние по отношение на това, което не им позволява да бъдат щастливи; угризения на съвестта, неизразимо морално напрежение. Те искат всички наслади и не могат да задоволят желанията си и това представлява главната им мъка.

860. Влиянието, което духовете оказват един на друг, винаги ли е положително?

– Винаги е добро от страна на добрите духове, това се подразбира; но порочните духове се стремят да отклонят от пътя на доброто и на разкаянието онези, които според тях са подвластни на влиянието им и които те често са тласкали към зло приживе.

Значи смъртта не ни освобождава от изкушение?

– Не, не освобождава, но все пак влиянието на злите духове върху останалите е значително по-малко, отколкото върху хората, защото при духовете няма материални страсти.

861. Но защо са всички тези страсти, след като те нямам материална почва?

– Именно в това е тяхното наказание, мъка, инквизиция, ако искате; скъперникът вижда злато, което не може да притежава; развратникът – оргии, в които не може да участва; честолюбивият – почести, които желае и на които не може да се наслади.

862. Кой са най-големите страдания, които могат да изтърпят злите духове?

– Не е възможно да се даде описание на нравствените мъки, които са наказание за някои престъпления; даже за този, който ги понася, би било трудно да ви даде представа за тях; но безспорно най-странна е мисълта, че си осъден безвъзвратно и че изтърпяването ще продължи вечно.

Спиритичните съобщения ни показват бъдещото състояние на душата не като някаква теория, а като действителна реалност. Те слагат пред очите ни всички перипетии на задгробния живот; в същото време ни ги показват като напълно естествени последствия от земния живот. Освободени от фантастичния облик, създаден от хорското въображение, те от това не стават по-малко мъчителни за онези, които са намерили лоша употреба на възможностите си. Безкрайно е разнообразието на тези последствия, но може да се каже, че основното правило е следното: всеки е наказан с това, с което е грешил. Полу-

чава се така, че за някои ще бъде наказание да виждат постоянно злото, направено от тях; за други – да изпитват угризения на съвестта, страх, срам, съмнение, самота, тъмнина, раздяла с тези, които са им скъпи, и т.н.

863. Откъде идва учението за вечния огън?

– Това е само образ, взет като много други за действителност.

Но няма не може страхът от вечния огън да има добър резултат?

– Погледнете много ли са били спрени от него, дори сред тези, които учат на това другите. Ако учите на неща, които разумът по-късно отхвърля, впечатлението, което правите, не може да бъде нито трайно, нито благоприятно.

Човек, бидейки безсилен да изрази на своя език характера на тези страдания, не е намерил по-енергични сравнения от сравнението с огъня, защото за него огънят е най-жестокият тип изтезание, а също така символ на най-енергично действие. Ето защо вярата във вечния огън датира от най-дълбока древност, а съвременните народи са я наследили от древните; прието е да се казва: „огънят на страстите“, „изгарям от любов, от ревност“ и т.н..

864. Нисшите духове разбират ли щастието на праведния?

– Да, и това също е тяхна мъка; защото те разбират, че са лишени от него по своя вина. Ето защо духът, освободен от материята, се стреми към ново физическо възплъщение, тъй като всяко ново съществуване може да скъси за него времето на тези мъки, стига това съществуване да е добре използвано. Именно тогава той избира изпитанията, през които да премине, за да изкупи грешките си; защото, трябва да знаете, духът страда от всичкото зло, сътворено от него, или причина за което той се е оказал, от всяко добро, което е могъл да направи и не е направил, и от цялото зло, което е предизвикано от ненаправеното от него добро.

Покровът на илюзиите е смъкнат от зрението на духа; той като че ли е излязъл от мъглата и вижда ясно всичко, което стои между него и неговото щастие; и тогава той страда още повече, защото разбира колко голяма е била вината му. За него илюзията се е разсеяла: той вижда реалността.

Духът в бродещо състояние обхваща, от една страна, всички свои предишни съществувания и, от друга, вижда собственото си бъдеще и разбира какво не му достига, за да го има. Така пътникът, стигнал до върха на планината, вижда изминатия път и този, който му предстои да измине, за да постигне целта си.

865. Да виждат страдащи духове не е ли за добрите повод за печал и какво става тогава с тяхното щастие, ако то е разколебано?

– Това не е повод за печал, защото те знаят, че злото и страданието имат своя предел; те помагат на другите да стават по-добри и им протягат ръка за това; това е постоянното им занимание и източник на радост, когато постигат успех.

Това може да бъде разбрано, когато става дума за страдания на духове, които са им чужди или безразлични; но да виждат нещастията и страданията на тези, които те са обичали на Земята, нима това не нарушава щастията им?

– Ако не виждаха тези страдания, това означава, че след смъртта биха ви станали чужди. Религията ви казва, че душите ви виждат; но те разглеждат вашата печал от друга гледна точка. Те знаят, че тези страдания са полезни за вашето издигане, ако го понасяте със смирение. Следователно, те съжеляват повече за недостатъчната храброст, която ви забавя, отколкото за самите страдания, защото те са преходни.

866. Тъй като духовете не могат да крият един от друг мислите си и всичките им постъпки са известни, отук следва, че виновникът се намира в постоянното присъствие на жертвата си?

– Не може да бъде друго, здравият смисъл ви подсказва това.

Това разобличаване на всички наши осъдителни постъпки и постоянното присъствие на тези, които са били техни жертви, няма ли да е наказание за виновника?

– По-голямо, отколкото мислите, но само дотогава, докато той не изкупи грешките си или като дух, или като човек в нови телесни въплъщения.

Когато ние самите се намираме в света на духовете и нашето минало се вижда от всички, доброто и злото, направени от нас, също са известни на всички. Напразно извършилият зло ще иска да избегне срещата със своите жертви: тяхното неизбежно присъствие ще бъде за него наказание, а угризенията на съвестта няма да имат край, докато той не изкупи грешките си. В същото време човекът на доброто, напротив, ще срещне навсякъде приятелски и доброжелателни погледи.

867. Нишките на симпатия, свързващи духове от един и същи ранг, източник на блаженство ли са за тях?

– Съюзът на духовете, слети в едно от стремежа към добро, е за тях една от най-големите радости; защото този съюз не е заплашен от разрушаване чрез егоизъм. В напълно духовния свят те образуват семейства, основани на духовното щастие. В своя свят вие се групирате по интереси и изпитвате определено удоволствие да бъдете заедно. Чистата и искрена привързаност, която хранят духовете помежду си, е за тях извор на блаженство, защото там няма и не може да има нито лъжеприятели, нито лицемери.

868. Има ли за бъдещото състояние на духа някаква разлика между този, който приживе се е страхувал от смъртта, и този, който я е гледал с безразличие и дори с радост?

– Разликата може да бъде много голяма. Обаче тя често се заличава поради причините, предизвикващи този страх или тази радост. Дали се боят от смъртта или я желаят, те могат да бъдат движени от най-различни

чувства и именно тези чувства влияят върху бъдещото състоянието на духа. Ясно е например, че за този, който желае смъртта единствено защото вижда в нея край на своите тревоги, това желание представлява своеобразен протест срещу Провидението и срещу изпитанията, през които трябва да мине.

869. Необходимо ли е да изповядваме спиритизма и да вярваме в проявите на духовете, за да си осигурим по-добра участ в бъдещия живот?

– Ако беше така, всички онези, които не вярват или не могат да получат необходимите знания в тази област, биха се оказали онеправдани, което е абсурдно. Само доброто осигурява по-добра участ в бъдещето; а доброто винаги е добро, какъвто и да е пътят, водещ до него.

Вярата в спиритизма помага за самоусъвършенстването, концентрирайки мислите върху жалоните на бъдещето. Тя ускорява напредъка както на отделните хора, така и на масите, защото позволява да си дадем сметка какви ще станем някога. Това е опорна точка, светлина, която ни насочва. Спиритизмът учи с търпение и покорство да понасяме изпитанията, които ни се падат. Той ни предпазва от действия, които могат да ни отдалечат от бъдещето ни щастие. Именно по този начин той помага за това щастие, но това не значи, че без него не можем да го постигнем.

148. ВРЕМЕННИ МЪКИ

870. Нима духът, изкупващ грешките си в ново съществуване, не изпитва материални страдания, и ако ги изпитва, може ли да се твърди, че след смъртта страданията на душата са само нравствени?

– Вярно е, че когато душата се възплъгтява отново, жизнените възбуждания са за нея източник на страдания; но само тялото страда материално.

Човек, който се смята за щастлив на земята, защото може да задоволи страстите си, прави малки усилия, за да стане по-добър. Често той още в този живот изкупва

ефирното си щастие, но определено ще го изкупва и в друго свое съществуване, също толкова материално.

871. Въплъгтяването на душата в не толкова груб свят може ли да се разглежда като компенсация?

– То е следствие от нейното пречистване; защото с пречистването си духовете се възплъгтяват във все по-съвършени светове, докато не смъкнат от себе си всякаква материя и не се измият от всичките Т нечистотии, за да се наслаждават вечно на блаженството на чистите духове в лоното Божие.

872. Духът, напреднал в земното си съществуване, може ли понякога да се възплъгти отново в същия свят?

– Да, ако не е могъл да изгълни жизнената си задача, и тогава сам може да помоли за възможност да я довърши в ново съществуване; но в такъв случай това вече не е изкупление за него.

873. Има хора, чийто живот протича в пълно спокойствие, на които нищо не се налага да правят сами и които нямат никакви грижи. Щастливо ли е такова съществуване, доказателство ли е то, че на тях не им се налага да изкупват грехове от предишно съществуване?

– *Какво ли знаеш ти за това? Ако мислиш, че знаеш, грешил. Много често спокойствието е само видимост. Те са могли сами да изберат такова съществуване, но след като го приключат, изведнъж ще видят, че то никак не е спомогнало за прогреса им, и тогава като мързеловеца ще съжалят за изгубеното време. Трябва да знаете, че умът може да получава знания и да се развива, само ако се упражнява; ако спи в безгрижие и бездействие, той не напредва. Той прилича на онзи, който трябва (в съответствие с вашите обичаи) да работи, а вместо това отива да се разходи или да поспи, защото не му се прави нищо. Трябва да знаете, че всеки ще отговаря за доброволната безполезност на живота си; и че тази безполезност винаги се отразява съдбоносно на бъдещето щастие. Сумата на бъдещото щастие зависи от сумата на направеното доб-*

ро; сумата на злото съответно зависи от направеното зло и от количеството на пострадалите от него.

149. ИЗКУПЛЕНИЕ И РАЗКАЯНИЕ

874. Разкаянието в кое състояние се проявява: във физическото или в духовното?

– В духовното; но може да се прояви и във физическото състояние, ако добре разбирате разликата между добро и зло.

875. Какво е следствието от разкаянието в духовно състояние?

– Желанието да се възлгътиш отново, за да се пречистиш. Духът разбира несъвършенствата, които му пречат да бъде щастлив, и затова се стреми към ново съществуване, където ще може да изкупи грешките си.

876. Какво е следствието от разкаянието във физическо състояние?

– Да вървиш напред още в този живот, ако има време да поправиш грешките си. Когато съвестта те упреква и ти посочва някое несъвършенство, винаги можеш да се поправиш.

877. Порочният човек, който не признава грешките си приживе, винаги ли ги признава след смъртта си?

– Да, той винаги ги признава и тогава страда по-силно, защото усеща всяко направено от него зло или това зло, доброволна причина за което е станал. Обаче разкаянието невинаги настъпва незабавно; има духове, които упорствуват по пътя на злото, въпреки страданията си. Но рано или късно те признават, че са вървели по неверен път, и тогава настъпва разкаянието. Именно, за да ги просветят, се трудят добрите духове, а можете да се трудите и вие самите.

878. Виждаме, че и явно нисши духове биват открити за добри чувства и се трогват от молитвите, отправени към тях. Как става така, че другите духове, които би трябвало да се смятат за по-просветени, показват закоравялост и цинизъм, които нищо не може да победи?

– Молитвата оказва благотворното си въздействие само върху онзи дух, който се разкайва. А този, който е подвластен на горделивостта си, върви срещу Бога, упорствува в заблудите си, задълбочава ги и така всъщност постъпват всички нещастни духове, а на такъв дух молитвата с нищо не може да помогне и никога няма да може, докато някога светлината на разкаянието не затрепти в него.

879. Искреното разкаяние приживе достатъчно ли е, за да заличи грешките и да позволи да получим милостта Божия?

– Разкаянието помага на духа да стане по-добър, но миналото трябва да бъде изкупено.

Ако в съответствие с това някой престъпник каже, че щом не му се налага да изкупва миналото си, няма нужда да се разкайва, как това ще му се отрази?

– Ако упорствува в злите си мисли, изкуплението му ще бъде по-дълго и по-мъчително.

880. Можем ли в този живот да изкупим грешките си?

– Да, можете, ако ги поправите. Но не се надявайте да ги изкупите с помощта на някакви детински липнения. Господ не придава никакво значение на безплодното разкаяние, което винаги е лесно и се свежда до това да се удряте по гърдите. Да се липи от малкия си пръст, помагайки на друг – това заличава много повече грешки, отколкото изтезанието с въже, изгърпявано с години и в основата си – користо.

Злото се поправя само с добро и поправянето му не е никаква заслуга, защото то не засяга нито гордостта на човека, нито неговите материални интереси.

Каква е заслугата на човек, ако върне неправедно придобитото едва след смъртта, т.е. тогава, когато то за него е безполезно и след като го е използвал? Може ли това да се смята за изкупление?

Каква е заслугата му, ако се липи от някои дребни удоволствия и от някои излишества, а обидата, която е нанесъл на друг, си остава?

И каква е накрая заслугата му за смирението пред Бог, ако запазва високомерието си пред хората?

881. Излиза, че няма никаква заслуга, ако осигуриш след смъртта полезна употреба на богатата, които си притежавал?

– Не може да се каже „никаква“; това винаги е по-добре от нищо. Но лошото е, че даващият едва след смъртта си често е повече егоистичен, отколкото великодушен, той иска да стане добър, без да положи никакви усилия за това. Този, който дава приживе, има двойна полза: заслуга за саможертвата и удоволствието да вижда щастие на онези, които той е направил щастлив. Но егоизмът веднага му казва: „Това, което давам сега, ти го отнемаш от своите удоволствия!“; и тъй като егоизмът винаги вика по-силно от безкористността и милосърдието, той постига своето под предлог собствени нужди и запазване на положението. Съжалявайте този, който не познава радостта да дава на другите, защото той наистина е лишен от едно от най-чистите и изтънчени удоволствия. Господ, подлагайки го на изпитание чрез богатство, на толкова рисковано и опасно за неговото бъдеще изпитание, е пожелал да му даде като компенсация за това щастие на щедростта, от което той може да започне да се наслаждава още във вашия свят.

882. Какво трябва да прави този, който на прага на смъртта признава грешките си, но няма време да ги поправи? Разкаянието достатъчно ли е в този случай?

– Разкаянието ускорява реабилитацията му, но то не го освобождава от греховете. Нима безкрайното бъдеще не е постоянно отворено пред него?

150. ПРОДЪЛЖИТЕЛНОСТ НА БЪДЕЩИТЕ МЪККИ

883. Продължителността на страданията на виновния в бъдещия живот произволна ли е, или се подчинява на някакъв закон?

– Бог никога не постъпва по каприз и всичко във Все-

лената се управлява от закони, в които се отразява Неговата мъдрост и доброта.

884. На какво се основава продължителността на страданията на виновния?

– На времето, необходимо за неговото усъвършенстване. Тъй като и състоянието на страдание, и състоянието на щастие съответствуват на степента на пречистеност на духа, то и продължителността и характерът на страданията зависят от времето, което му е необходимо, за да стане по-добър. С прогреса чувствата му се пречистват, страданията му намаляват и характерът им се променя.

885. За страдащия дух времето с каква скорост върви – със същата като при живота тук или с по-голяма?

– На него по-скоро му се струва, че върви по-бавно, тъй като сънят за него не съществува. Само за духовете, постигнали определена степен на пречистване, времето, така да се каже, изчезва пред безкрайността.

886. Може ли продължителността на страданията на духа да бъде вечна?

– Вероятно, ако е бил вечно лош, т.е. ако никога не се е разкайвал и не е ставал по-добър, той би страдал вечно. Но Господ не е създал същества, които завинаги да са потопени в злото. Той ги е създал само прости и невежи и те всички трябва да прогресират за повече или по-малко време, в зависимост от своето желание. Това желание може да дойде по-рано или по-късно, както при децата способностите се проявяват по-рано или по-късно, но то възниква у духа чрез самата непреодолима необходимост да излезе от състоянието си на неразвитост и да стане щастлив. Така законът, управляващ продължителността на мъките, е във висша степен мъдър и доброжелателен, защото той подчинява тази продължителност на усилията на самия дух; той в никакъв случай не лишава човека от свободата на избора: и ако човек прави лош избор, той понася последствията от това.

887. Значи, мъките никога не са определени навеки?

– Война на думи! Война на думи! Нима не сте пролегли достатъчно кръв! Трябва ли отново да разпалвате огньовете? Вие спорите за думите: „вечни мъки“, „вечни наказания“. Нима не знаете, че това, което вие наричате днес „вечност“, древните са разбирали не като вас? Нека теолозите да погледнат източниците и ще открият, че древноеврейският текст не е придавал такова значение на думата, която гърците, римляните и вашите съвременници са превели като „безкрайни мъки“ Вечността на наказанието съответствува на вечността на злото. Да, докато злото съществува между хората, наказанията също ще се запазят; свещените писания трябва да се тълкуват само в относителен смисъл. Следователно, вечността на мъките е само относителна, а не абсолютна. Нека дойде ден, когато всички хора ще се облекат чрез разкаянието в дрехата на невинността – и в този ден ще свършат стоновете и скърцането със зъби. Вашият човешки ум е ограничен, това е вярно, но и такъв, какъвто е, той е дар Божии и няма нито един човек на добрата воля, който с помощта на разума си да разбира по някакъв друг начин вечността на наказанията. Та какво е това вечност на наказанията?! Би трябвало да се допусне, че злото ще бъде вечно. Но вечно е само Бог и Той не би могъл да създаде вечно зло, защото би се оказал лишен от най-великолепното си свойство – всемогъществото, тъй като не е всемогъщ този, който може да създаде сила, разрушаваща неговите творения. Хора! Хора! Не отправяйте повече унили погледи към дълбините на Земята, за да намерите там наказание. Ридай, човечество, надявай се, изкупвай, намери приют в смисълта за Бог – добрият, всемогъщият и във висша степен справедливият!

Платон

151. ВЪЗКРЪСВАНЕ НА ПЛЪТТА

888. Може ли да се смята, че догмата за възкръсване

на тялото е своеобразен израз на догмата за превъплъщението, преподадена от духовете?

– Как би могло да бъде друго? С тези думи става същото, което и с много други, те изглеждат неразумни в очите на някои хора, само защото те ги разбират буквално и това води към безверие. Но дайте им разумно тълкуване и тези, които вие наричате волнодумци, с лекога ще ги приемат, именно защото те размишляват; защото, не се заблуждавайте по отношение на тях, тези свободни мислители също се стремят към вярата. И те като другите, а може би повече от другите, жадуват за бъдещето, но не могат да приемат това, което е отхвърлено от науката. Учението за множествеността на съществуванията се съгласува с Божията справедливост. Само то може да обясни онова, което без него е необяснимо; и как искате този принцип да не е заложен в самата религия?

889. Значи Църквата сама утвърждава учението за превъплъщението във формата на догма за възкръсване на тялото?

– Това е очевидно. Това учение впрочем е следствие от редица неща, отминали незабелязано; сега няма да закъснеят да ги разберат именно в този смисъл. Не е далеч времето, когато ще бъде признато, че спиритизмът на всяка крачка изхожда от самия текст на Свещените писания. Следователно, духовете не идват да свалят религията, както твърдят някои, а напротив. Те идват да я потвърдят, да я утвърдят чрез неопровержими доказателства. И тъй като е дошло време да спрем да говорим с образен език, те се обясняват без метафори и алегии, придават на нещата ясен и точен смисъл, който не може да бъде подложен на никакво лъжливо тълкуване. Ето защо в скоро време при нас ще има повече искрено религиозни и вярващи хора от сега.

152. РАЙ, АД И ЧИСТИЛИЩЕ

890. Съществува ли някакво ограничено място, оп-

ределено за мъките или радостите на духовете, в зависимост от заслугите и качествата им?

– Ние вече отговорихме на този въпрос. Мъките и радостите са неотделими от степенята на съвършенство на духовете. Всеки носи в самия себе си източника на собственото щастие или нещастие. И тъй като духовете са вездесъщи, никакво ограничено или затворено пространство не съществува.

От това следва, че адът и раят не съществуват в този вид, в който човек си ги представя?

– Това са само образи, алегории: навсякъде има щастливи и нещастни духове. Обаче, както вече казахме, духовете от един ранг се събират заедно по силата на взаимната симпатия; но те могат да се съберат там, където им се иска, само когато са съвършени.

891. Какво трябва да разбираме под „чистилице“?

– Физическите и нравствените болки: това е време за изкупление. Вие почти винаги преминавате през вашето чистилице на Земята, именно тук Бог ви заставя да изкупвате своите грешки.

892. Как е станало така, че някои духове, които чрез езика си разкриват собственото си превъзходство, по повод ада и чистилицето са отговорили на много сериозни хора в съответствие с еснафската представа за тях?

– Те говорят на език, разбираем за тези, които ги питат. Ако тези хора са надъхани с някои идеи, духовете не искат прекалено рязко да ги засягат, за да не оскърбят убежденията им. Ако някой дух без всякаква ораторска предпазливост каже на някой мюсюлманин, че Мохамед не е никакъв пророк, то това ще бъде много зле прието.

Ние разбираме, че това е възможно от страна на духовете, желаещи нашето просвещение, но защо духовете, попитани за тяхното положение, са отговаряли, че изтърпяват всички мъки на ада и чистилицето?

– Когато са малко развити и не съвсем дематериализирани, те запазват част от земните понятия и изразя-

ват впечатленията си с познати термини. Те се намират в среда, която им позволява само наполовина да надникнат в бъдещето, именно затова бродещите или токущо освободилите се духове говорят така, както биха го казали приживе. „Ад“ може да се преведе като живот, изгълнен с най-мъчителни изпитания, без увереност в по-добър живот; „чистилице“ – като живот, също изгълнен с изпитания, но със знанието за по-добро бъдеще. Когато изпитваш силна болка, нима самият ти не казваш, че тази болка е „адска“? Това са само думи и винаги в преносен смисъл.

893. Какво трябва да се разбира под „страдаща душа“?

– Душа, скитаща и страдаща, неуверена в бъдещето си, на която вие можете да дадете облекчение и тя често ви моли за това, влизайки в контакт с вас.

894. В какъв смисъл трябва да се разбират думите „небе“ и „рай“?

– Да не би да мислиш, че това е някакво място, подобно на Елисейските полета у древните, където са струпани всички добри духове и където те нямат друга грижа, освен цяла вечност да вкусват плодовете на бездейното блаженство? Не, това е целият Космос, това са планетите, звездите и всички висши светове, където духовете притежават всички свои способности, без да изпитват нито тегобите на материалния живот, нито мъките, характерни за състоянието на неразвитост.

895. Духовете са казвали, че обитават четвъртото, петото и така нататък небе. Какво са имали предвид?

– Вие ги питате кое небе обитават, защото по вашите представи съществуват няколко небеса, поставени едно над друго като етажи на сграда. И тогава те ви отговарят на вашия език. Но за тях думите „четвърто“, „пето“ небе изразяват различни степени на пречистване и следователно – на щастие. То е съвсем същото като в оня случай, когато попитали духа дали се намира в ада. Ако е нещастен, той ще каже „да“, защото за него „ад“ е сино-

ним на „страданият; но при това той много добре знае, че не е огнена пещ. Езичникът би казал, че е в Таргар.

896. В какъв смисъл трябва да се разбират думите на Христос: „Моето Царство не е в този свят“?

– Отговаряйки така, Христос е говорил в преносен смисъл. Той е искал да каже, че царува само над чистите и безкористни сърца. Той е навсякъде, където господствува любов към доброто; но хората, жадни за мирски неща и привързани към земните блага, не са с него.

897. Може ли на Земята някога да настъпи царството на доброто?

– Доброто ще царува на Земята, когато сред духовете, идващи да живеят тук, започнат да преобладават добрите. Тогава те ще направят тук царство на любовта и справедливостта, които са извор и на доброто, и на щастията. Само усъвършенствувайки себе си и претворявайки Божиите закони, човек ще привлече за възплъщение на Земята добри духове и ще отдалечи от нея злите. Но злите ще я напуснат едва тогава, когато той прогони от своя свят горделивостта и егоизма.

Преобразуването на човечеството е било предсказано и вие сте на прага на този миг, подготвян от всички хора, помагачи на прогреса. Преобразяването ще се осъществи чрез възплъщаване на по-добри духове, които ще създадат на Земята нова раса. Тогава злите духове, които смъртта отнася всеки ден, и всички онези, които се стремят да спрат хода на нещата, няма да имат достъп тук, защото не им е мястото и няма да им е добре сред добрите хора, чието блаженство биха искали да нарушат. Те ще се устремят към нови, по-малко развити светове, за да изпълняват мъчителни назначения, и в тези светове ще могат да се трудят върху собствения си прогрес, работейки в същото време за напредъка на своите още по-изостанали братя. Нима не виждате в това изгнание от преобразената Земя образа на „Изгубения рай“, а в човека, дошъл на Земята в подобни условия и носещ в себе си кълна на своите страсти и следите от изначал-

ното си несъвършенство, не по-малко възвишения образ на първородния грях? Първородният грях, разглеждан от тази гледна точка, е свързан с все още несъвършената природа на човека, отговорна само за самия себе си и за своите собствени грешки, а не за грешките на бащите.

Всички вие – хората на вярата и на добрата воля – трудете се с усърдие и храброст за великото дело на възраждането, защото ще пожънете сто пъти повече от зърното, което ще посеете. Тежко на тези, които затварят очи за светлината, защото си готвят дълги векове мрак и разочарования; тежко на тези, които влагат всичките си радости в благата на този свят, защото ще понесат лишения повече, отколкото ще вкусят наслади; тежко особено на егоистите, защото няма да намерят никого, който да им помогне да носят товара на нещастията си.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

I

Този, който не познава земния магнетизъм и поради това би се поразил от движението на малките магнитни патенца, движещи се по повърхността на водата във ванчката, трудно може да разбере, че тази играчка съдържа в себе си тайната на вселенската механика и на движението на световите. Същото е и с този, който знае за спиритизма само по движението на масите. Той вижда в това само развлечение, светско прекарване на времето и не разбира, че този толкова прост и обикновен феномен, известен още от древността, може да бъде свързан с най-сериозните въпроси на общественото устройство. И наистина, каква е за повърхностния наблюдател връзката между въртящата се маса и нравствеността и бъдещето на човечеството? Но всеки, който размишлява, помни, че от обикновеното кипящо котле, чието капаче се вдига, котле, което е кипяло от най-дълбока древност, е произлязъл мощен двигател, с чиято помощ човек покорява пространствата. Така че вие, които не вярвате в нищо извън пределите на материалния свят, знайте, че от тази въртяща се и предизвикваща вашите пренебрежителни усмивки маса е породила цяла наука, а заедно с нея – и решаването на проблеми, които никоя философия не е могла да реши. Аз се обръщам към всички искрени противници и ги заклевам да кажат дали са си направили труда да изучат това, което критикуват, защото здравият смисъл казва, че критиката има стойност, само ако критикуващият знае за какво говори. Да се надсмиваш над това, което не знаеш, което не си подложил на внимателно наблюдение – това не е критика, а доказателство за собствено лекомислие. Разбира се, ако бяхме представили тази философия като продукт на човешката мисъл, тя щеше да срещне по-

малко пренебрежение и щеше да бъде удостоена с разглеждане от онези, които претендират да управляват общественото мнение.

Но тя идва от духовете и затова – каква нелепост! – едва ли заслужава внимание. За нея съдят по названието, подобно на маймуната от баснята, която съди за ореха по черупката. Абстрахирайте се от произхода; предположете, че тази книга е човешко произведение и кажете искрено и с чиста съвест, след като я прочетете сериозно, намирате ли нещо, над което да се надсмивате.

II

Спиритизмът е най-страшният противник на материализма; така че не е чудно, че материалистите са негови противници. Но тъй като материализмът е учение, привързаността към което рядко се признава (доказателство, че тези, които го изповядват, не се смятат за достатъчно силни и че съвестта им не ги подкрепя), то поборниците на тези възгледи се маскират с плаща на разума и науката. И странно, най-големите скептици говорят даже от името на религията, която те познават и разбират не по-добре от спиритизма. За главна мишена им служи чудото и свръхестественото, което те не допускат. И тъй като спиритизмът според тях е основан на чудеса, той може да бъде само смехотворна хипотеза. Те не мислят за това, че порицавайки безотговорно чудотворното и свръхестественото, порицават религията. И наистина, религията е основана на откровението и на чудесата. А какво е откровението, ако не съобщение, дошло от нечовешки източник?

Всички свети автори, започвайки от Мойсей, са говорили за съобщения от този род. Какво са чудесата, ако не чудотворни и свръхестествени факти, защото литургичният смисъл е отклонението от естествения ред на

нещата; значи, отхвърляйки чудотворното и свръхестественото, те отхвърлят самите основи на религията. Но ние трябва да разглеждаме проблема не от тази гледна точка. Спиритизмът не трябва да изяснява дали съществуват чудеса, или не, т.е. могъл ли е Бог в някои случаи да наруши вечните закони, управляващи Вселената. По този повод спиритизмът предоставя на вярата пълна свобода. Той казва и доказва, че явленията, на които се опира, имат само видимост на свръхестествени. Тези явления са такива в очите на някои хора, само защото те са необикновени и не влизат в числото на известните факти. Но те не са повече свръхестествени от всички явления, за които науката днес дава обяснение и които са изглеждали свръхестествени в друга епоха. Всички спиритични явления, без изключение, са следствие от общите закони; те ни откриват една от силите на природата, една неизвестна, или по-точно неразбрана досега сила, която обаче, както показват наблюденията, е в реда на нещата. Следователно спиритизмът в много по-малка степен се основава на чудотворното и свръхестественото от религията и значи тези, които го нападат, абсолютно не познават предмета и дори да са най-учените хора, можем да им кажем: „Ако вашата наука, която ви е дала знания за толкова много неща, не ви е научила, че областта на природата е безпределна, то вие сте учени само наполовина.“

Ш

Вие казвате, че искате да излекувате вашия век от мания, заплашваща да загълни света. А бихте ли искали светът да бъде загълнен с безверие, което се стреми да разпространите? Нима липсата на всякаква вяра не е причината за отслабване на връзките и за по-голяма част от безредиците, разрушаващи обществото? До-

казвайки съществуването и безсмъртието на душата, спиритизмът отново съживява вярата в бъдещето, повдига падналия дух, помага със смирение да се понасят жизнените несгоди. Ще се осмелите ли да наречете това зло? Налице са две учения: едното – отричащо бъдещето, другото – провъзгласяващо го и доказващо го; едното – нищо необясняващо, и другото – обясняващо всичко, и поради това обръщащо се към разума. Едното осветява егоизма, другото дава опора на справедливостта, милосърдието и любовта към ближния. Първото представя само настоящето и унищожава всякаква надежда, второто утешава и показва широкото поле на бъдещето. Та кое от тях е най-вредно и пагубно?

Някои хора, в това число и сред най-отявлените скептици, се правят на апостоли на братството и прогреса. Но братството предполага безкористност, самоотверженост; при истинското братство горделивостта е просто аномалия. С какво право карате да бъде самоотвержен този, на когото казвате, че когато умре, за него всичко е свършено? На кого казвате, че той може би утре ще бъде само стара машина, счупена и изхвърлена на боклука? Какъв е смисълът той да понася някакви лишения? Не е ли по-естествено през тези няколко мига, които вие му давате, той да се стреми да поживее колкото се може по-добре? Оттук вече и желанието да има повече, за да се наслаждава по-добре; от това желание се ражда завистта към онези, които имат повече от него; а от завистта до желанието да вземе тяхното има само една крачка. Какво го спира? Законът? Но законът не достига до всеки случай. Вие ще кажете, че е съвестта, чувството за дълг? Има ли това чувство някаква база при вярата, че с живота всичко свършва? При тази вяра е разумен само един афоризъм: „Всеки за себе си!“ Братство, съвест, дълг, хуманност, дори прогрес са само празни думи. О, вие, които провъзгласявате подобни доктрини, вие дори не знаете цялото зло, което причинявате на обществото,

и това за колко престъпления носите отговорност! Но какво да говорим за отговорност? За скептика тя въобще не съществува, той почита само материята.

IV

Прогресът на човечеството има своя смисъл в приложението на закона за справедливостта, любовта и милосърдието. Този закон се базира на увереността в бъдещето; липсете човека от тази увереност и ще го оставите без почва под краката. От този закон произлизат всички останали, защото той включва в себе си всички условия за човешкото щастие. Само той може да излекува раните на обществото и човек, сравнявайки законите и народите, може да съди, доколко неговият живот се подобрява в зависимост от това колко по-добре разбират и колко по-добре спазват този закон. Ако частичното му и непълно прилагане дава реално благо, то какво ще стане, ако човек направи от него основа за всичките си обществени порядки! Това възможно ли е? Да; защото ако е направил десет крачки в една посока, ще може да направи и двадесет, и всички останали. За бъдещето следователно може да се съди по миналото. Ние вече виждаме как малко по малко изгасват антипатиите на един народ към друг. Разделящите ги бариери отстъпват пред цивилизацията; те си протягат ръце от единия край на света до другия. По-голяма справедливост управлява международните закони; войните стават все по-редки и сега те не изключват човечността. В международните отношения се установява равновесие, расовите и кастовите различия се заличават и хората с различни вероизповедания заглушават сектантските предразсъдъци в името на общото сливане в поклонението на единствения Бог. Ние говорим за народите, които стоят начело на цивилизацията. Във всички тези отношения човечеството е още

твърде далеч от съвършенство и му предстои да разруши още много развалини, докато не изчезнат и последните остатъци от варварството. Но могат ли тези развалини да противостоят на непреодолимата сила на прогреса, на тази животворна сила, която сама е един от законите на природата? Ако днепното поколение е по-напреднало от предишното, то защо това, което ще ни смени, да не се окаже по-прогресивно от нашето? То ще бъде по-напреднало по силата на самите неща. Преди всичко, защото във всяко поколение ежедневно угасват по няколко носители на старите пороци и по такъв начин обществото малко по малко се съставя от нови елементи, пречистени от старите предразсъдъци. Второ, защото човек, искайки да се развива, ще изучава препятствията и ще се старае да ги събори. Щом движението на прогреса се признае за безспорно, веднага бъдещият прогрес се оказва извън всякакво съмнение. Човек иска да бъде щастлив, това е заложено в природата му и той се стреми към прогреса само за да увеличи сумата на щастията, без което напредъкът би бил лишен от смисъл; в какво би се изразявал прогресът за него, ако той не подобряваше неговото положение? Но когато той ще има сумата от удоволствия, която може да му даде интелектуалният прогрес, той ще забележи, че щастията му е непълно. Той ще признае, че това щастие е невъзможно без сигурност в обществените отношения, а такава сигурност той ще може да получи само чрез нравствения прогрес. Следователно със самия ход на нещата той ще насочва придвижването по този път и спиритизмът ще му предложи най-мощния лост, за да постигне тази цел.

V

Тези, които казват, че спиритичните вярвания заплахват да залаят света, с това провъзгласяват тяхната

сила, защото идея, лишена от основа и логика, не би могла да стане всемирна. Значи, ако спиритизмът настъпва навсякъде, ако той намира повече привърженици в просветените класи, което всеки признава, това означава, че той има за основа истината. Всички усилия на противниците му срещу тази тенденция ще бъдат напразни и дори присмехът, с който те се опитаха да се отнесат към него, вместо да спрат натиска му, изглежда само му е вдъхнал нов живот. Подобен резултат напълно потвърждава това, което духовете толкова пъти са ни казвали: „Не обръщайте внимание на съпротивата. Всичко, което ще направят против вас, ще се обърне във ваша полза и най-непримиримите ви противници, без да искат, ще послужат на вашето дело. Злата воля на хората не може да надмогне волята Божия.“

Чрез спиритизма човечеството трябва да влезе в нова фаза от своето съществуване – фазата на нравствения прогрес, която е неизбежно негово следствие. Престанете да се учудвате на бързината, с която се разпространяват спиритичните идеи. Причината е в удовлетворението, което те дават на всички онези, които ги задълбочават и които виждат в тях не празно прекарване на времето; и тъй като всеки иска преди всичко щастие, не е чудно, че той се привързва към идеята, способна да го направи щастлив.

Развитието на тези идеи съдържа три различни периода: първият – период на любопитство, предизвикано от необичайността на наблюдаваните феномени; вторият – период на философско разсъждение; третият – период на приложение и последици. Периодът на любопитството е отминал; любопитството винаги е краткотрайно: веднъж задоволено, то напуска своя обект, за да премине към друг. Но не стоят така нещата с това, което е обърнато към сериозната мисъл и разсъдък. Вторият период е започнал, третият неизбежно ще го последва. Разпространението на спиритизма се засили от вре-

мето, когато стана по-разбираема неговата вътрешна същност, когато стана очевидна дълбочината на проникването му, защото той засяга най-чувствителната човешка струна: възможността за щастие на човека даже в този свят. В това е причината за разпространението на спиритизма, тайната на неговата сила, водеща към победата му. Той прави щастливи тези, които го разбират, в очакване, че влиянието му ще се разпространи върху масите. Даже този, който не е бил свидетел на някой материален феномен, си казва: „Освен тези феномени има и философия; и тази философия ми обяснява това, което никоя друга не е обяснила. Чрез разсъждения аз намирам в нея разумно решение на проблемите, които непосредствено засягат моето бъдеще. Тя ми дава спокойствие, увереност, доверие; освобождава ме от мъките на неизвестността. Редом с това, въпросът за материалните факти е второстепенен въпрос.“ Всички вие, които нападат спиритизма, искате ли средство да го победите? Ето го: заменете спиритизма с нещо по-добро. Намерете по-философско решение на всички въпроси, които той решава; дайте на човека друга увереност, която да го направи по-щастлив, и се постарайте да разберете добре цялата сила на думата „увереност“, защото човек приема на вяра само това, което му изглежда логично. Не се задоволявайте да казвате: „Това, за което говори спиритизмът, го няма, защото не може да го има.“ Докажете не с голо отрицание, а с факти, че го няма, никога не го е имало и не може да го има. Ако го няма, погрижете се да кажете какво трябва да има вместо него. И накрая, докажете, че плодовете на спиритизма не са в състояние да направят хората по-добри, а значи и по-щастливи чрез претворяване на дело на най-чистия евангелистки морал – морал, който мнозина хвалят, но малцина спазват. Когато направите това, ще имате право да нападате спиритизма. Той е силен именно защото се опира на самите основи на религията: Бог, душа, бъдещи мъки и

награди; особено защото показва естествената зависимост на тези мъки и награди от предишния земен живот и защото нищо в картината на бъдещето, давана от него, не може да предизвика неодобрението и на най-взискателния ум. Вие, след като цялата ви наука се състои в отрицание на бъдещето, каква компенсация ще предложите за тукашните страдания? Вие се опирате на безверието, а той се опира на вярата в Бог. Когато той зове хората към щастие, надежда, истинско братство, вие му предлагате като перспектива небитието и егоизма за утешение. Той обяснява всичко, вие не обяснявате нищо; той доказва с факти, а вие с нищо не доказвате. Какъв резултат искате да имате от противоборството на такива две учения?

VI

Би си съставил погрешна представа за спиритизма този, който би допуснал, че той черпи своята сила от практиката на материалните прояви и че, следователно, ако се попречи на тези прояви, може да се унищожи спиритизма в основата му. Неговата сила е във философията, в призива му към разума, към здравия смисъл. В античните времена той е бил обект на тайни изследвания, старателно скриване от профана; днес той вече няма тайни от никого. Той говори ясно, недвусмислено. В него няма нито мистична мъглявост, нито алегории, допускащи неправилно тълкуване: той иска да бъде разбран от всички и не изисква сляпа вяра, той иска хората да знаят защо вярват. Тъй като се опира на разсъдъка, той винаги ще бъде по-силен от тези, които се опират на небитието. Пречките, които се опитват да сложат в свободата на проявите, могат ли да ги спрат? Не, защото те ще предизвикат същите последствия, както всички преследвания: ще събудят любопитството и ще

породят желание да се запознаеш с това, което ти забраняват. От друга страна, ако спиритичните прояви бяха привилегия само на един човек, няма съмнение, че с отстраняването на този човек биха сложили край и на проявите; за нещастие на нашите неприятели тези прояви са достъпни за всеки и от тях се ползват малки и големи, както в колибата, така и в двореца. Може да се забрани публичното им провеждане; но известно е, че именно пред публика те стават не по най-добрия начин, че е най-добре да са в тесен кръг. И тъй като всеки може да бъде медиум, кой ще може да попречи на едно семейство или на един човек в типината на кабинета си или на затворника зад решетката да получава съобщения от духовете без знанието на пазачите и под носа им? Ако ги забранят в една страна, това ще попречи ли на съседните страни, на целия свят, защото в двете полукълба няма нито една страна без медиуми? За да се вкарат в затвора всички медиуми, трябва да се затвори половината от човешкия род. И дори да успеят, което не е лесно, да изгорят всички спиритични книги, още на следващия ден те ще се окажат възпроизведени отново, защото техният източник е неуязвим, тъй като техните истински автори – духовете, не могат да бъдат нито изгорени, нито затворени в затвора.

Спиритизмът не е създаване на един човек, никой не може да нарече себе си негов създател, защото той е толкова древен, колкото и сътвореният от Господ свят. Той се намира във всички религии и може би най-много – в католическата, защото в нея намира основа всичко: тук са и духовете от всички рангове, и техните окултни и очевидни отношения с хората, и ангелите-пазители, и превъплъщението, и освобождаването на душата приживе, двойното зрение, виденията, проявите от различен характер, явяванията и дори осезаемите въплъщени. Що се отнася до демоните, това са зли духове и ако изключим вярата, че първите винаги са потопени в

злото, докато за вторите пътят на прогреса не е затворен, то между тях ще остане разлика само в наименованието.

Какво прави съвременната спиритична наука? Тя събира в едно цяло това, което е било разпокъсано. Тя обяснява с ясни термини онова, което е било казано с алегории. Тя отстранява породеното от предразсъдъци и невежество, за да остави само действителното и позитивното. Това е нейната роля. Но ролята на основателка не Т принадлежи. Тя показва това, което съществува, координира, но нищо не създава, защото това, което се намира в основата Т, е съществувало винаги и навсякъде. Кой ще посмее да си въобрази, че е достатъчно силен, за да я удави в сарказми или да я задуши с преследвания? Ако я забранят на едно място, тя ще се възроди на други места, и в края на краищата – на почвата, откъдето са я прогонили, защото тя е в природата на нещата и човек не може да унищожи една от силите на природата, нито да наложи вето върху Божиите разпоредби.

И какъв интерес могат да имат тези, които пречат за разпространението на спиритичните идеи? Тези идеи наистина се вдигат срещу злоупотребите, пораждани от горделивостта и егоизма. Но злоупотребите, от чиито плодове се ползват малцина, вредят на мнозина. Следователно на страната на тези идеи ще бъде мнозинството, а техни противници ще бъдат само онези, които са заинтересовани да запазят злоупотребите. Влиянието на тези идеи, правейки хората по-добри един към друг, по-малко алчни в материалните интереси и по-смирени пред указанията на Провидението, е залог за ред и спокойствие.

VII

Спиритизмът се представя в три различни аспекта: факт на проявите, философски и нравствени основи,

произтичащи от него, и приложение на тези основи. Оттук и три класа, или по-точно – три категории сред последователите: 1. Тези, които вярват в проявите и се задоволяват само с тяхната констатация: за тях това е само експериментална наука. 2. Тези, които разбират моралните последствия, произтичащи от тези прояви. 3. Тези, които претворяват или се стремят да претворят нравствените принципи. Каквато и да е гледната точка – научна или нравствена, от която се разглеждат тези странни явления, за всеки е ясно, че става дума за възникването на нов начин на мислене, който може да доведе само до дълбока промяна в състоянието на човечеството, и всеки разбира, че тази промяна може да бъде само по посока на доброто.

Колкото до противниците, те също могат да бъдат разделени на три категории: 1. Такива, които системно отричат всичко, което е ново и не излиза от тях, и говорят, без да познават нещата. Към тази група се отнасят всички, които не допускат нищо извън рамките на показанията на сетивните органи. Те нищо не са видели, нищо не искат да видят и още по-малко – да вникват в каквото и да било. Те биха били дори раздражени, ако видят това съвсем ясно, от страх да не се окажат принудени да признаят, че не са прави. Спиритизмът за тях е химера, суеверие, утопия, него го няма, той е само думи. Това са предвзети скептици. До тях могат да бъдат поставени и онези, които са благоволили да хвърлят един поглед за чиста съвест, за да кажат: „Исках да видя и нищо не видях.“ Те не могат да разберат, че половин час не е достатъчен за усвояване на цяла наука. 2. Такива, които най-малко не се съмняват в реалността на феномените, но ги оспорват поради личен интерес. Спиритизмът за тях съществува, но те го оспорват от страх пред неговите последствия. Те го нападат като враг. 3. Такива, които намират в спиритичния морал твърде силно осъждане за своите постъпки и наклонности. Спиритизмът, при-

ет сериозно, би ги притеснявал силно. Те нито отхвърлят, нито одобряват: предпочитат да си затварят очите. Първите са подтиквани от горделивост и самомнение; вторите – от честолюбие; третите – от егоизъм. Не е трудно да се разбере, че тези причини за противодействие, без да съдържат нещо сериозно, трябва с времето да изчезнат, защото напразно бихме търсили четвъртата група антагонисти – онези, които биха се опирали на очевидни доказателства с противоположен характер и биха показали сериозно и пълно познаване на нещата и изучаване на въпроса. Всички използват само отрицанието, никой не дава сериозно и неопровержимо доказателство.

Да вярваме, че човешката природа може изведнъж и рязко да се преобрази под влияние на спиритичните идеи, би означавало да се очаква от нея твърде много. Тяхното влияние определено не е еднакво нито по характера си, нито по силата си върху изповядващите тези идеи. Но каквото и да е то, колкото и малък да е резултатът, той винаги означава определено подобряване, дори това да е само доказателство за съществуването на нематериален свят, защото то води след себе си отрицание на материалистичните доктрини. Последното е просто следствие от наблюдение и анализ на фактите. Но за тези, които разбират философския спиритизъм и виждат в него не просто любопитни феномени, той има и други последици. Първото и най-общото – това е развитието на религиозното чувство дори у хора, които без да са материалисти, се отнасят с безразличие към духовните неща. От това у тях възниква презрение към смъртта; ние не казваме „стремеж към смъртта“, съвсем не, защото спиритът ще защитава живота си като всеки друг, а определено безразличие, което позволява без роптаене и съжаление да се приеме неизбежната смърт като нещо по-скоро радостно, отколкото страшно, благодарение на увереността в състоянието, което ще я

последва. Второто последствие – почти толкова всеобщо като първото – това е смирението в житейските неслоди. Спиритизмът ни кара да гледаме на всичко от такава висота, че земният живот, губещ три-четвърти от своята значимост, не може вече заедно с всички вълнения и грижи да заема много място в нашето съзнание: оттук и по-голямата храброст в изпитанията, по-голямата увереност в желанията. Оттук и отхвърляне на мисълта да съкратим дните си, защото спиритичното знание учи, че заради самоубийството човек винаги губи това, което е искал да постигне. Увереността в бъдещето, което е по силите ни да направим щастливо, възможността да установим отношения с тези, които са ни скъпи, всичко това дава на спиритизма огромно утепление. Неговият кръгзор се разширява до безкрайност благодарение на непрекъснатото опознаване на задгробния живот, чиито тайнствени дълбини той може да изследва. Трето последствие ще бъде появата на снизхождение към чуждите недостатъци. Но трябва да се подчертае, че егоистичното начало и всичко, свързано с него, са най-жилави у човека и следователно – най-трудно ще се преодолеят. Хората с желание правят пожертвования, стига нищо да не им струват и най-главното – да не ги карат да понасят лишения. За повечето хора парите все още притежават непреодолима привлекателност и твърде малко са тези, които разбират думата „излишък“, когато става дума за самите тях. Също и отказът от своето е признак за значителен прогрес.

VIII

Нима духовете, питат някои, ни преподават някакъв нов морал, стоящ по-високо от това, което е казал Христос? И ако този морал е същият като евангелския, за какво е тогава спиритизмът? Това разсъждение по стра-

нен начин прилича на разсъждението на халиф Омар, който казал за Александрийската библиотека: „Ако съдържа само това, което го има в Корана, тя е безполезна и значи трябва да бъде изгорена; ако има в нея още нещо, тя е вредна и пак трябва да бъде изгорена.“ Не, в спиритизма няма морал, който да се различава от морала на Исус. Но ние на свой ред ще попитаме: а няма преди Христос хората не са имали закони, дадени от Бога на Мойсей? Нима Неговото учение не се съдържа в десетте заповеди? Може ли поради това да се каже, че моралът на Христос е бил безполезен? И още, ще попитаме тези, които отричат полезността на спиритичния морал: защо моралът на Христос толкова малко се претворява на дело и защо дори тези, които напълно справедливо провъзгласяват неговото величие, едни от първите нарушават най-важния от законите му: вселенското милосърдие? Духовете не само го потвърждават, но и ни показват неговата практическа полза. Те правят ясни и очевидни истините, които са били дадени само в алегорична форма. И освен морала, те решават и най-сложните проблеми на психологията.

Исус е дошъл да посочи на хората пътя към истинското благо. Защо Бог, който го е изпратил да напомни за Неговия забравен закон, да не изпрати сега духовете, за да напомни отново и по-точно на хората този закон, след като те са го забравили и са го направили жертва на горделивостта и користолобието? Кой би посмял да постави граници на Божието могъщество и да Му определя Неговите пътища? Кой казва, че предсказаните времена, както твърдят духовете, не са настъпили и че ние не се докосваме до времената, когато лошо разбраните и лъжливо изгълкувани истини трябва да бъдат открити явно на човешкия род, за да ускорят неговия напредък? Нима няма нещо пророческо в тези прояви, ставащи самопроизволно във всички краища на света? Не се появява само един човек, който да ни предупреди, а отвся-

къде се излива светлина; целият нов свят се разкрива пред очите ни. Както изобретяването на микроскопа ни откри света на безкрайно малките същества, за чието съществуване не сме и подозирали; както телескопа ни откри хиляди светове, за които също не сме подозирали, така и спиритичните съобщения ни откриват един незрим свят, който ни заобикаля, непрекъснато се допира до нас и без наше знание взема участие във всичко, което правим. Още известно време – и съществуването на този свят, който ни очаква, ще бъде толкова безспорно, колкото и съществуването на микроскопичния свят и на света на планетите, изгубени в пространството. Нима е дреболия – да бъдем запознати с целия свят, с цялата Вселена, да бъдем посветени в тайните на задгробния живот? Вярно е, че тези открития, ако можем така да ги наречем, понякога противоречат на някои общоприети представи; но нима всички велики научни открития не са променяли по същия начин, не са преобръщали и най-уважаваните представи? И нима не се е налагало нашето самолюбие да отстъпи пред очевидното? Същото ще стане и по отношение на спиритизма и той скоро ще получи граждански права сред човешките знания.

Чрез общуването със същества от задгробния свят ние можахме да разберем характера на бъдещия живот, можахме да видим този живот, да научим за мъките и радостите, които ни очакват в зависимост от нашите качества, и по този начин да доведем до спиритуализма онези, които виждаха в нас само материя, сложно устроена машина. Бяхме също така прави, когато казахме, че спиритизмът уби материализма с факти. Ако той беше дал само такъв резултат, дори тогава общественият ред би трябвало да му е признателен за това. Но той прави нещо повече: той показва неизбежните последствия от злото и следователно – необходимостта от добро. Броят на тези, които той доведе до по-добри чувства, които

отклони от злото и чиито лоши наклонности обезвреди, е много по-голям, отколкото обикновено се мисли, и се увеличава с всеки изминат ден. Това става, защото за тях бъдещето престава да бъде неопределено; то престава да бъде плаха надежда и става истина, която разбират и си обясняват, когато виждат и чуват как тези, които са ни напуснали, порицават или одобряват себе си за това, което са направили на земята. Всеки, който е свидетел на това, започва да размислява за него и изпитва необходимост да познае себе си, да съди за себе си и да поправя себе си.